

卐 ઠળીયા મંડન પ્રગટ પ્રભાવી શ્રી ઋષભદેવ સ્વામિને નમઃ 卐

॥ શ્રી શાસન કંઠકોદ્ધારક અંથમાલા-અંથાંક ૨૨ ॥

—શ્રી—

રાજનગર— શ્રમણ સંમેલનની કાર્યવાહી

[અમદાવાદ મુકામે વિં સં ૨૦૧૪ની સાલમાં વૈશાખ શુદ્ધિ
૩ (અક્ષય તૃતીયા) મંગલવાર તા. ૨૨-૪-૫૮ થી વૈશાખ
વદિ ૩ મંગળવાર તા. ૬-૫-૫૮ સુધી ભરાયેલ શ્રી શ્રમણ
સંમેલનની કાર્યવાહી.]

સં...થો...જ...કં:—

શા...સ...ન...કં...ટ...કો...ક્ષા...ર...કં

પૂં ઉપાધ્યાય શ્રી હંસસાગરજી મહારાજ

અવતરણકાર—

પૂં ગણિ શ્રી અભયસાગરજી મં-પૂં ગણિ શ્રી નરેન્દ્ર-
સાગરજી મં તથા પૂં સુનિ શ્રી ચંદ્રોદયવિજયજી મં

પ્ર...કા...શ...કં—

શ્રી શાસનકંઠકોદ્ધારક જ્ઞાનમંદિર, વ્યવસ્થાપક—

શા. મોતીચંદ દીપચંદ

જીં ભાવનગર-વાયા તલાજ-મું ઠળીયા- [સૌરાષ્ટ્ર]

વાર સં ૨૪૯૬ } આગમોદ્ધારક સં ૨૧ } વિં સં ૨૦૨૬
સને ૧૯૭૦ } [પ્રથમાવૃત્તિ] } શકે ૧૮૯૨

[કોપી ૫૦૦ — કિં ૩૧. ૧૦-૦૦]

શ્રમણ સંમેલનની આ કાર્યવાહીની અક્ષરશઃ નકલો

તો તૈયાર થઈ તે વિં સંં ૨૦૧૪ના પ્રથમ શ્રાવણ

વદિ ૯ શનિવાર તાં ૯-૮-૫૮ના રોજે જ

નિમ્નોક્ત શ્રમણ બગવ તોને મોકલી આપેલ છે.

પૂં ગચ્છાધિપતિ આચાર્ય દેવેશ શ્રી માણિક્યસાગરસૂરીશ્વરજી મં

પૂં આચાર્ય શ્રી વિજયનંદનસૂરીશ્વરજી મહારાજ

પૂં આચાર્ય શ્રી વિજયપ્રતાપસૂરીશ્વરજી મહારાજ

પૂં આચાર્ય શ્રી ચંદ્રસાગરસૂરિજી મહારાજ

પૂં આચાર્ય શ્રી વિજયમહેન્દ્રસૂરિજી મહારાજ

પૂં આચાર્ય શ્રી વિજયરામસૂરીશ્વરજી મહારાજ

પૂં ઉં શ્રી કૈલાસસાગરજી મહારાજ [હાલ આચાર્ય મં]

પૂં પંં શ્રી વિકાશવિજયજી મહારાજ [,]

પૂં પંં શ્રી પ્રેમવિજયજી મહારાજ [,]

પૂં પંં શ્રી રાજેન્દ્રવિજયજી મહારાજ [,]

પૂં મુનિરાજ શ્રી દર્શનવિજયજીમહારાજ [ત્રીપુટી]

મુદ્રક : જ્યંતિ દલાલ, વસંત પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ, ઘીકાંટા રોડ-અમદાવાદ.

‘શ્રી રાજનગર શ્રમણ સંમેલન કાર્યવાહી’

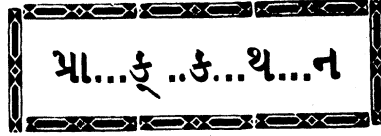
ગ્રંથરત્નની આદિમાં શું છે ?

વિષય

પૃષ્ઠ

શ્રમણ સંમેલનની આ કાર્યવાહીની નકસે! તો પૂજ્યોને તે	
દિવસેજ મોકલી છે.	૨
તિથિચર્યા અંગે પૂર્વ ઇતિહાસરૂપ પ્રા....ક....ક....થ....ન ૪ થી ૨૫	
શ્રી શ્રમણ સંમેલન પ્રારંભદિન.	૧
આમંત્રણ અપાયેલ નામોની યાદી.	૧
નહિં આમંત્રિત આચાર્યોની નામાવલી	૨
શેઠ શ્રી કેશવલાલ લલ્લુભાઈની ‘જૈન સકલ સંઘને વિનતિ’	૩
રાજનગર શ્રમણ સંમેલનની શુભ શરૂઆત	૪
સંમેલન મંડપમાં શ્રી ચતુર્વિંધ સંઘની વિશાળ હાજરી	૪
શેઠ શ્રી કેશવલાલ લલ્લુભાઈનું નિવેદન	૫
શેઠ શ્રી કસ્તુરભાઈ લાલભાઈનું નિવેદન વગેરે	૬
શ્રમણ સંમેલન-બીજા દિવસની કાર્યવાહી	૬ થી ૨૧
ઉભયપક્ષની ૧૦૧ની કમિટિની નિમણૂક	૧૨
આઠ શ્રી વિજયનંદનસૂરિજી મંડળીએ વાંચેલ નિજનું મંતવ્ય	૧૨
‘ભાર પવ’ની આરાધનાની વાતને ચર્ચાનો વિષય બનાવાય નહિ’	
આઠ શ્રી વિજયનંદનસૂરિજી મંડળી મંતવ્યને શાસનપક્ષનેા ટેકો	૧૩
શ્રમણ સંમેલન-ત્રીજા દિવસથી માંડીને પંદરમા દિવસ-	
સુધીની સમગ્ર કાર્યવાહી	૨૧ થી ૨૫૦

卐 શ્રી રાણપુરમંડન—શ્રી શાંતિનાથસ્વામિને નમો નમઃ 卐

લેંઉપાંશ્રી હંસસાગરજી ગણિ. [રાણપુર ૨૦૨૫ આંશુ ૦૧૫]

શ્રી જૈનશાસનમાં વિદ્યમાન પૂજ્ય શ્રીમત્તપાગચ્છ શ્રમણસંપ્રદાય લગભગ ૪૦૦ વર્ષ પૂર્વે થએલા મહાપ્રભાવક તપાગચ્છાધિપતિ આચાર્યભગવંત શ્રી વિજયદેવસૂરીશ્વરજીમંનો સંપ્રદાય લેખાય છે.

તે પૂં દેવસૂરસામાચારીના અજોડ સંરક્ષક પૂં ધ્યાનસ્થસ્વર્ગત આગમોદ્ધારક આચાર્યમંશ્રી આનંદસાગરસૂરીશ્વરજીમંશ્રીના શાસ્ત્રાનુસારી ટંકશાલી વચન મુજબ વિક્રમની ૧૧મી શતાબ્દિમાં જૈની ગણિતાનુસારી જૈનટિપ્પણું વિચ્છેદ થયા બાદ શ્રી તપાગચ્છસંપ્રદાયે બીજ-પાંચમ આદિ મહિનાની ફરજિયાત ૧૨ પર્વતિથિની વ્યવસ્થા કરવા સારૂ જૈનેતરટિપ્પણું અને પ્રાયઃ વિક્રમની ૧૬મી શતાબ્દિથી સં૦૨૦૧૪ સુધી ‘ચંડાંશુચંડુ’ સ્વીકાર્યું હતું.

જૈન ટિપ્પણામાં પર્વતિથિનો ક્ષય આવતો; પરંતુ વૃદ્ધિ તો આવતી જ નહિ. તેથી આપણા એ સંપ્રદાયમાં શ્રી નિયુક્તિઓ અને ચૂષ્ટિઓના—“અભિવદ્ધિઢમસંવચ્છરે જતથ અદ્દિમમાસો પડતિ (તે વખતે અષાઢ પૂષ્ટિમાનો ક્ષય જ આવતો હતો છતાં તે ક્ષીણપૂષ્ટિમાને ‘પૂષ્ટિમા’ તરીકે જ સંજ્ઞા આપેલ હોવાનું જણાવતા) ત્તા આસાદપુણિમાઓ” એ આગમવચન મુજબ—પ્રભુશાસનની આદિથી ઉક્ત જૈનટિપ્પણામાંની ક્ષીણ પર્વતિથિને ‘ક્ષયે પૂર્વાં’ વાળા—વિધિશાસ્ત્રથી સંસ્કાર આપીને પ્રથમ આરાધ્ય એવી ઉદ્ધયાત પર્વતિથિ તરીકે બનાવાતી અને તે પછી તેને પર્વતિથિ જ માનીને આરાધવાની આચરણા અપનાવેલ, અને જૈનટિપ્પણામાંની સહજ ઉદ્ધયાત પર્વતિથિઓને માટે (અન્યદર્શનીઓ વગેરેએ અહંસ કરાતી પૂર્વાહ્નિકાલ મધ્યાહ્નિકાલ આદિ કાલથી શરૂ થતી અધૂરી પર્વતિથિ-

ઓનું ગ્રહણ કરવું નિવારવા સારૂ પૂર્વાચાર્યે રચેલાં) ‘ઉદયસ્મિ જા તિહી સા પમાણં’ એ વચનથી જે પર્વતિથિ સૂર્યોદય વખતે હોય તે જ પર્વતિથિને પર્વતિથિ તરીકે માનીને આરાધવાનું નિયત થયેલ.

અને તેથી જ આપણા શ્રી તપાગચ્છમાં ઉક્ત પ્રાચીનકાલથી જ તે જૈનટિપ્પણામાં ચૌદશ-પૂનમ, ચૌદશ-અમાસ, ભા.૦.શુ.૦૪-૫ જેવાં જોડીયાં પર્વમાંની અંતિમ પર્વતિથિનો ક્ષય આવે ત્યારે તે ટિપ્પણામાંની પૂર્વની ઉદયાત્ ચૌદશ અને ભા.૦.શુ.૦ચોથપર્વ અંગે તે સહજ ઉદયાતને જોડાને ‘ઉદયસ્મિ’ ઉત્સર્ગવચનને અપનાવવું નિર્ધારક માનવાપૂર્વક ‘ક્ષયે પૂર્વા’ એ અપવાદવચનને જ અનુસરીને તેરસે ચૌદશ અને ત્રીજે ચોથ કરવાનું સાર્થક માનીને તે જોડીયાં પર્વને પણ શાસનની આદિથી જોડે જ આરાધવાનું નિયત થયેલ.

ઉક્ત જૈનટિપ્પણાના અભાવે જૈનોએ, મુખ્યત્વે આરાધનાની તે તે પર્વતિથિઓને જ ગ્રહણ કરી તેને ઉક્ત જૈનરીતિએ નિયત કરવા સારૂ સ્વીકારવા પડેલા અજૈનટિપ્પણામાં તો પર્વક્ષયની સાથે પર્વની વૃદ્ધિ પણ આવવા લાગી! એટલે તત્કાલીન પૂર્વાચાર્યોએ, તે લૌકિક ટિપ્પણામાંની ક્ષીણ પર્વતિથિઓને તો પૂર્વોક્ત ‘ક્ષયે પૂર્વા’ થી સંસ્કાર આપવા પૂર્વક આરાધના માટેની ઉદયાત્ પર્વ બનાવીને તેને એક પર્વ તરીકે નિયત કરવાનું રાખ્યું; પરંતુ તે પંચાંગમાંની વૃદ્ધ પર્વતિથિને એક પર્વ તરીકે નિયત કરવા ‘વૃદ્ધૌ કાર્યા તથોત્તર’ બીજું શાસ્ત્ર અપનાવવું પડ્યું, અને તે નિયામકશાસ્ત્રનો વૃદ્ધતિથિને સંસ્કાર આપીને વૃદ્ધતિથિમાંની ઉત્તરતિથિને જ ઉદયાત્ અને એક નિયત પર્વતિથિ તરીકે માનવાનું નિયત કર્યું.

એ હિસાબે પૂર્વોક્ત ‘ક્ષયે પૂર્વા’ રૂપ વિધિશાસ્ત્ર અને ‘વૃદ્ધૌ કાર્યા’ રૂપ નિયામકશાસ્ત્ર પૃથક્ પૃથક્ કાલે રચાયેલું જણાતું હોવા છતાં આપણા શ્રી તપાગચ્છસંઘમાં શ્રી શ્રાદ્ધવિધિકારમહર્ષિના વચનના આધારે પ્રાયઃ પાંચસો વર્ષથી તે ઉભયસૂત્રને શ્રીમહાવીરપ્રભુનાં નિર્વાણ પછી પ્રાયઃ બસોક વર્ષે થયેલા દશ પૂર્વધર આચાર્યભગવંત શ્રી ઉમાસ્વાતિ વાચકવર્યાના પ્રદોષ તરીકે માનવાનું પ્રચલિત છે.

એ પ્રકારે આપણે જૈનો, આરાધનામાં તે પર્વક્ષય-વૃદ્ધિ માનતા જ નહિ હોવાથી ટિપ્પણમાંની ક્ષીણુ તેમજ વૃદ્ધપર્વતિથિને ઉપર જણાવેલ વિધિ અને નિયામકશાસ્ત્રનો સંસ્કાર આપવા દ્વારા જેમ ઉદ્યાત અને એક પર્વતિથિ તરીકે પ્રથમ નિયત કરીને પછી જ તે તે ક્ષીણુ અને વૃદ્ધતિથિની એક ઉદ્યાત પર્વતિથિ તરીકે આરાધના કરીએ છીએ, તેમ ૧૪-૧૫, ૧૪-૦)), અને ભા.૦શુ.૦૪-૫ વચ્ચે જેડીયાં પર્વમાંની અંતિમ પર્વતિથિ પૂનમ આદિની ક્ષય-વૃદ્ધિ આવે ત્યારે તેને પૂર્વોક્ત પ્રઘોષનો સંસ્કાર આપવામાં તે તે તિથિઓની પૂર્વની ચૌદશ અને ચોથ મહાપર્વની ક્ષયવૃદ્ધિ કરવાની આવી પડતી અનિષ્ટ આપત્તિને નિવારવા સારૂ ઉક્ત પ્રઘોષને પુનઃ પ્રવર્ત્તાવીને તે તે ક્ષીણુ તેમજ વૃદ્ધપર્વની પૂર્વતર અપર્વ તેરસ અને ત્રીજના જ ક્ષય-વૃદ્ધિ કરવા પૂર્વક તે ચૌદશ-પૂનમ આદિ જેડીયાં પર્વને સેકંડો વર્ષથી જોડે જ ઉભું રાખીને તે તે જેડીયાં પર્વની જોડે જ આરાધના કરતા આવ્યા છીએ.

આપણી તે આચરણા અનેક શાસ્ત્રોથી પણ પ્રમાણ છે.

લૌકિક ટિપ્પણમાંની પર્વક્ષય વૃદ્ધિપ્રસંગે આરાધ્ય એવી ઉદ્યાત પર્વતિથિને પ્રથમ પ્રાપ્ત કરવાની પૂર્વોક્ત અવિચ્છિન્ન આચરણા, જેમ નિયુક્તિઓ અને ચૂંટિઓમાંના પૂર્વોક્ત ‘અભિવદ્ધિઅસંવચ્છરે’ એ આગમવચનથીય પ્રમાણ છે, તેમ—“ સં.૦૧૫૬૩ના પૂ.૦મહો.પાઠ્યાય શ્રી દેવવાચકલકૃત પટ્ટકમાંના—‘અત્ર ચ પંચમીક્ષયે તૃતીયાયાઃ ક્ષયઃ, વૃદ્ધૌ સૈવાદ્યપંચમી અપર્વરૂપેણ ગણિતા તૃતીયાયાં પ્રસ્થાપિતા’ એ પાઠ, સં.૦૧૫૭૭નો—એ જ પૂ.૦દેવવાચકલના શિશ્ય-મુનિશ્રી યશોવિ. વિરચિત ‘પર્વનિર્ણય’માંના—‘જમ્હા પુણિમાલ્પ તેરસીલઓ હોઈ’ એ પાઠ, સં.૦૧૬૧૫નો શ્રી તત્ત્વતરંગિણીઅંથમાંના (ટિપ્પણની ચૌદશના ક્ષયે તેરસના દિને)—‘પ્રાયશ્ચિત્તાદિવિધૌ ચતુર્દશ્યેવ’ (ચૌદશ જ કરવી) એ પાઠ, સં.૦૧૬૪૫ના શ્રી હીરપ્રશ્નમાંના (તિથિક્ષયને ખઠલે તપનો પ્રશ્ન પૂછાએલ હોવાથી આપવા પડેલા તપના ઉત્તરવાળા)

‘પૂર્ણિમાયાં ચ ત્રૂટિતાયાં ત્રયોદશીચતુર્દશયોઃ ક્રિયતે’ એ પાઠ, [પૂતમની વૃદ્ધિએ આપણે તપાગચ્છીઓ, સાડીત્રણસો વર્ષ પૂર્વે’ પણ એ તેરમ જ કરતા હતા એ વાતની સાબિતી આપતો] સં૦૧૬૬પના ખરતરીય ગુણવિનયકૃત ‘ઉત્સૂત્રખંડન’ અંથમાંનો ‘અન્યથા વૃદ્ધૌ પાશ્વિકં ક્રિયતે હં કિમ્ ?’ એ (આપણને મિથ્યા આપત્તિપ્રદ) પાઠ, સં૦ ૧૭૧૩સુધી વર્તમાનગચ્છાધિપતિ પૂ૦ આ૦ શ્રી વિજયદેવસૂરીશ્વરજી મંતા પદ્મકમાંનો ‘પૂર્ણિમાવૃદ્ધૌ ત્રયોદશીચર્ચનમ્’ એ પાઠ : ઉપરાંત અનેક સુપ્રમાણ શાસ્ત્રોના સર્વમાન્ય ઉલ્લેખોના આધારોથી પણ આપણી એ આચરણા પ્રાચીન હોવારૂપે પ્રમાણ છે, અને તેથી જ તે આચરણા આપણા શ્રી તપગચ્છમાં અધાપિપય’ત અવિચ્છિન્નપણે પ્રચલિત છે.

૧૬૫૨માં ડોળાએલ; પરંતુ ‘૪-૫’ તો જોડે જ આરાધેલ.

આમ છતાં ઘણાં વર્ષો બાદ સં૦૧૬૫૨માં શ્રીસંઘસ્વીકૃત લૌકિક-પંચાંગમાં ભાંશુ૦પનો ક્ષય આવતાં તે ભાંશુ૦૪-પનું જોડીયું પર્વ જોડે કેવી રીતે ઉભું રાખવું ? એ પ્રકારની આપણા સંઘમાં દાખલાના અભાવે મુંઝવણ ઉભી થવા પામેલ. તેના ઉકેલ માટે ‘ઉદયમિ જાતિહી૦’ વચનને પકડીને-‘ઉદયાત્ ચતુર્થી’ને ખસેડવી નહિ અને તે ૪-પનાં જોડીયાં પર્વને છૂટું પણ પાડવું નહિ, એ ગણતરીથી’ આપણા પૂ૦શ્રમણ સમુદાયમાંના પૂ૦પં૦શ્રી ગંભીરવિજયજીમં, પૂ૦પં૦શ્રી પ્રતાપવિ૦ મં, પૂ૦પં૦શ્રી દયાવિમલજીમં, પૂ૦મોહનલાલજી મુનિ અને પૂ૦ આત્મારામજીમં વગેરેએ તે સંઘસ્વીકૃત ચંડાંશુચંડુને તણ દઈને ભાંશુ૦૬ના ક્ષયવાળા ભિન્ન ભિન્ન પંચાંગનો આધાર લીધેલ અને તેમ કરીને ભાંશુ૦૪-પના જોડીયા પર્વને એ દિવસ જોડે જ આરાધેલ; તે વખતે એમ પંચાંગ બુદ્ધ લેવાથી ઉક્ત પ્રાચીન આચરણા, માત્ર એક દિવસ પૂરતી ડોળાએલ.

પર્વક્ષય-વૃદ્ધિ વખતે ‘ઉદયમિ૦’ વચનની નિરૂપયોગિતા

જ્યારે ‘ઉદયમિ જાતિહી૦’ એ ઉત્સર્ગવચન, પર્વની ક્ષય-

વૃદ્ધિ પ્રસંગે નિરૂપયોગી છે, અને તેવા પ્રસંગે તો ‘ક્ષયે પૂર્વાં’ એ અપવાદવચન જ ઉપયોગી છે, એમ બલક્રોડ જણાવનાર [શાસનસુધાકર વર્ષ ૧૦ અંક ૯માં પ્રસિદ્ધ થયેલ તે સં૦૧૯૫૨ની સાંકળચંદ હરીશંગ સિદ્ધારથની મૌલિક પત્રિકા મુજબ] પૂંઆનંદસાગર (સૂરીશ્વર) જી મં, (અને તેઓશ્રીના પક્ષે) પૂંઆંશ્રી વિજયસિદ્ધિસૂરિજીમં, (આંશ્રી કનકસૂરિના શુર) પૂંજીતવિજયજીદાદા, (પૂંવૃદ્ધિચંદ્રજી મંના શિષ્ય) સન્નિમત્ર કપૂરવિંમં, (હુષંપુષ્પામૃતવાળા) પૂંપં શ્રી આનંદવિજયજીમં, મહાન્ જ્યોતિર્વિંદુ પૂંમુનિશ્રી શાંતિવિજયજીમં અને અન્ય પણ કેટલાક પૂંમુનિવરોએ ભાંશુંપના ક્ષયવાળા શ્રી સંઘમાન્ય ચંડાંશુચંડુ પંચાંગને જ વળગી રહીને તેમાંની ત્રીજે ચોથ અને ચોથે પાંચમ કરવાની પૂર્વોક્ત પ્રાચીન આચરણને સાચવવા પૂર્વક તે ભાંશું૦૪-પનું જોડીયું પર્વ જોડે જ આરાધેલ.

૧૯૫૨માં પૂછાયેલા ૪ પ્રશ્નોનો કોઈ ખુલાસો જ નહોતો.

તે પ્રસંગે ત્રીજનો ક્ષય કરીને પ્રવર્તનારા તેઓશ્રીઓ તરફથી સં૦ ૧૯૫૨માં ઉક્ત ‘ઉદયંમિં’ વચનના આધારે પ્રવર્તવા જતાં શ્રીસંઘમાન્ય ચંડાંશુચંડુને એક દિવસ માટે તજી દેવાની અને છંદના ક્ષયવાળાં અન્યાન્ય પંચાંગને આશ્રય લઈને તે ૪-પનું જોડીયું પર્વ જોડે આરાધવાની સ્થિતિમાં મૂકાયેલા પૂંમુનિવરોને) આવા ભાવના ૪ પ્રશ્નો પૂછાયેલા કે- “(૧) શ્રી સંઘસ્વીકૃત પંચાંગને કોઈ મનસ્વીપણે તજી દે, તેને શ્રી સંઘના અપમાનરૂપ દોષ લાગે કે નહિ? (૨) પર્વના ક્ષય પ્રસંગે પણ ઉદયાત ચતુર્થીના જ્ઞાને એ પ્રમાણે મનસ્વીપણે વર્તી શ્રી સંઘના અપમાનનો દોષ જોડે તેને શ્રી સંઘમાન્ય પંચાંગમાંની સામાન્ય પંચમીપર્વને લોપવ.નો દોષ લાગે કે નહિ? (૨) એક દિવસ માટે શ્રીસંઘને અમાન્ય એવું પંચાંગ પકડીને તે પંચાંગને બીજે જ દિવસે છોડી દેનારને અનવસ્થિત દોષ લાગે કે નહિ? અને (૪) શ્રી સંઘસ્વીકૃત પંચાંગને એક દિવસ માટે સ્વેચ્છાએ તજી શ્રીસંઘનું અપમાન કરનાર અને બીજેજ દિવસથી સ્વેચ્છાએ જ તે સંઘમાન્ય પંચાંગ

પકડી લેનાર તે પંચાંગનો અધિકારી ગણાય કે નહિ ?” તે ચાર પ્રશ્નોનો કોઈપણ મુનિરાજ પ્રમાણિક ખુલાસો આપી શકેલ નહિ.

૧૯૬૧માં પણ તે ચાર પ્રશ્નોનો ખુલાસો અપાયો નહોતો.

બાદ સં૦૧૯૬૧માં પણ તે શ્રીસંઘમાન્ય પંચાંગમાં ભા૦ શુ૦ પ નો ક્ષય આવતાં [શ્રીસિદ્ધચક્ર પાક્ષિક વર્ષ ૨૦ના શ્રાવણ માસના અંક ૧૧ના પૃ૦૨૦૪થી ૨૦૬ ઉપર છપાયેલ સુરત-રાધનપુર વગેરે શહે-રોના અગ્રગણ્ય શ્રાવકોની આ નીચે રજુ કરાતા સં૦૧૯૬૧ની પત્રિકાગત વાક્યો મુજબ] સં૦૧૯૫૨માં ફને ક્ષય કરીને પ્રવર્તેલા પૂ૦ મુનિવરોમાંનાં ઘણા મુનિરાજો આ સાલ એમ કહેતા હતા કે-“ ખરી રીતે પાંચમનો ક્ષય થાય નહિ, પણ ત્રીજનો ક્ષય થવો જોઈએ અને ૪-૫ બંને ખડી રાખવી જોઈએ; પણ હમારા ફલાણા શુર અથવા મોટેરા પાંચમનો ક્ષય કરવા લખે છે અને તેમ ન કરીએ તો માંહોમાંહે કલેશ થાય, માટે ખરી વાત કોરે મૂકીને પણ આમ કરવું પડે છે. XXX” એ પ્રકારે દ્વિધામાં મૂકાઈને આ સં૦ ૧૯૬૧માં કેટલાયે મુનિવરો, ૧૯૫૨ના ચીલે ચાલવાનું અયુક્ત માનતા હતા. તે પ્રસંગે પણ જોઓ ૧૯૫૨ના ચીલે આગ્રહથી ચાલેલ તે મુનિવરોમાંના પણ કોઈએ સં૦ ૧૯૫૨ના પૂર્વોક્ત ચાર પ્રશ્નોનો તો ખુલાસો આપેલ જ નહિ !

૬૧માં ચંડાંશુ૦ને જ પકડયું પણ ‘૪/૫’ છપાવ્યું !

પરિણામે સં૦૧૯૫૨માં ભા૦શુ૦ ફનો ક્ષય કરીને પ્રવર્તનારા તે પૂ૦મુનિવરોએ, અંતે તે આગ્રહમાં ઠંડા પડી જઈને-આ સાલ ચંડાંશુચંડુને નહિ છોડવાના, તેમાંની સંવત્સરીની ચોથને ઉદયાત્ના ખડાને ઉભી રાખવાના અને ક્ષીણ પાંચમની કરણી પણ (કઈ કરણી ? સંવત્સરીની કે તે પંચમી પર્વની ? એ સમજવાની પરવા કર્યા વિના) ચોથે આવી જતી હોવાના ‘ઘઠતૃતીય’ એવા એક વિચાર ઉપર આવીને જૈનધર્મ પ્રસારકસલાને તે સં૦૧૯૬૧ના ભીંતીયાં પંચાંગોમાં ‘ભા૦શુ૦૪/પને રવિવાર’ એમ છાપવાની રજા આપી દીધેલ ! તે સભાએ પણ(ભા૦શુ૦૩ના ક્ષયવાળા પૂ૦શ્રમણવરોના અવાજથી એપરવા બનીને)

તે રજા મુજબ જ પોતાનાં ભીંતીયાં પંચાંગો છાપી મારેલ ! (જે પંચાંગની કોપી આ લેખક પાસે આજે-ચોસઠ વર્ષે-પણ મોબુદ છે.)

સં૦૧૯૫૨ના પત્રની ખરી નકલ કોણે દબાવી રાખેલ ?

સં૦૧૯૬૧ની પૂર્વોક્ત પત્રિકામાં ખુબ આગળ જતાં જણાવાયું છે કે-‘પૂંઆત્મારામજીમંના સં૦૧૯૫૨ના કાગળની ખરી નકલ પણ હજી સુધી પ્રગટ થઈ નથી.’ એ ઉપરથી અત્ર કડવું પણ સત્ય ઉચ્ચરવું આવશ્યક બને છે કે-‘પૂંઆત્મારામજીમંના તે સં૦૧૯૫૨ના ભાંશુંદનો ક્ષય કરવાનું જણાવતા આજ્ઞાપત્રની ખરી નકલ પૂંઆં શ્રીદાનસૂરિજીએ, તે સં૦૧૯૬૧ સુધી અને તે પછી પણ જાવજીવ દાખી રાખવી જ ઉચિત માનેલ !

ચંડાંશુંપકડયું, પણ તરત છોડીને ‘૪-૫’ તો જોડે જ કરી.

‘પૂંઆંશ્રી દાનસૂરિજીએ, તે આજ્ઞાપત્રની ખરી નકલ દાખી રાખેલ’ એમ વ્યક્તિગત આક્ષેપાત્મક વાકય આ પ્રકારે સમજીને ઉચ્ચ-રાખેલ છે કે-“સં૦૧૯૫૨માં અન્ય પંચાંગમાંનો ભાંશુંદનો ક્ષય પકડીને પણ તે ૪-૫નું જોડીયું પર્વ તો જોડે જ ઉભા રાખનારા પૂં પંંશ્રી ગંભીરવિં આદિશ્રમણભગવંતોએ આ સં૦૧૯૬૧ની સાલમાં ચંડાંશુંપકડુને જ પકડીને તેમાંની ચોથે ‘૪/૫ને રવિવાર’ કરવાના એક વિચારે પૂર્વ ચીલાને તજી દીધેલ ! એટલે જોગીપંન્યાસને ‘પુણ્ય-નાશ’ તરીકે લેખાવવાના મદમાં ૧૯૫૨ના ચીલે છઠનો ક્ષય કરવામાં એકલા પડી ગયેલા પૂંપંંશ્રી દાનવિજયજીમં પણ પાછળથી તેઓ સાથે ભળી ગયેલ ! તેવામાં વળી પાછા ‘૪/૫’ વાળા એ જ પૂંશ્રમણવર્ગને જતે દહાડે ‘એ રીતે પંચમીનો ક્ષય થવા દેવો યુક્ત નહિ જણાવાથી’ તેમણે પુનઃ ૬ નાં ક્ષયવાળાં અન્ય પંચાંગને આઢરીને ૪ અને ૫ નું જોડીયું પર્વ જોડે જ આઢરવાનું રાખ્યું, તો તે પૂંપંંશ્રી દાનવિજયજીમં પણ પાછળથી તે માન્યતામાં જોડાઈ ગયેલ !

ખરી નકલ આં શ્રી દાનસૂરિજીએ દખાવ્યાની સાબિતી

કહેવાય છે કે-“ એ પ્રમાણે વારંવાર એક દિવસ માટે પંચાંગ ફેરવ્યા કરવાની અનવસ્થિતતાને લજવી, તે હીણપતભર્યું જણાવાથી તેના ભાવિ ખયાવ અર્થે તે અવસરે પૂંપંશ્રીદાનવિમ્બને-‘ચંડાં-શુચંડુમાં ભાંશુંપનો હવે પછી ક્ષય આવે ત્યારે આ સં૦૧૯૬૧માં લેવાએલા ‘૪/૫ ભેળાં’ વાળા ખેલના માર્ગ મુજબ જ ચાલવાનું રાખવું: એટલે કે-ચંડાંશુચંડુમાંના ભાંશુંપના ક્ષયે આરાધનાના ભીંતીયાં પંચાંગમાં ‘૪/૫’ જ છપાવવાનું રાખવું, અને ‘પાંચમ પર્વી કયાં ગઈ?’ એમ પૂછનારને ખચાવમાં-‘સં૦૧૯૬૧નાં ભીંતીયા પંચાંગમાં તે મુજબ છપાએલ ત્યારે પાંચમ જ્યાં ગઈ હતી ત્યાં ગઈ લાગે છે,’ એમ કહેવાનું રાખવું.” એ પ્રમાણે વિચાર સ્કુરેલ. અને તે વિચારને આશ્રયીને તેઓ શ્રીએ, પૂં આત્મારામજીમંબના સં૦૧૯૫૨ ના છઠ્ઠો ક્ષય કરવાનું જણાવનારા પત્રની ખરી નકલને બદલે પૂં આત્મારામજીમંબના નામે આ પ્રમાણે કદિપત લખાણ તૈયાર કર્યું કે-

પંચમીના ક્ષયનું કરેલું કદિપત લખાણ !

“ સં૦૧૯૫૨માં ભાંશુંપનો ક્ષય હતો, તે ઉપરથી અનુપભાઈ-એ પૂંઆંમંશ્રી આત્મારામજીમંબને પૂછાવેલું કે-ભાંશુંપનો ક્ષય છે તો આખા પર્યુષણની તિથિ ફેરવવી પડે છે, તો પાંચમનો ક્ષય કરીએ તો શું વાંધો છે ? કારણ પાંચમની કરણી ચોથે થાય છે, ××× તેનો જવાબ આચાર્યમહારાજે એ આપ્યો કે-પાંચમનો ક્ષય આવખતે કરવો સારો છે. ×××” અત્ર જણાવવાની જરૂર જ રહેતી નથી કે ‘પૂંશ્રી આત્મારામજીમંબના સં૦૧૯૫૨ના ૬નો ક્ષય કરવાનું જણાવનારા પત્રની ખરી નકલ તેઓ શ્રીએ, સં૦૧૯૬૧ સુધી દખાવી રાખી હોય તો જ તેઓ શ્રી, આવું તેમના દાદાશુરના તે પત્રથી સદંતર વિરુદ્ધ લખાણ લખી શકે.’

(આવું કોઈ જ લખાણ, ‘પ્રશ્નોત્તર રત્ન ચિંતામણિ’ પુસ્તકની સં૦૧૯૫૨ તથા પડની કંમે ખેલેલી અને બીજી આવૃત્તિની તે અનુપ-

લાઈએ પોતે લખેલી પ્રસ્તાવનામાં તો નથી જ; પરંતુ ૧૯૬૨ની શ્રી જ્ઞાનપ્રસારકમંડળ-મુંબઈએ છપાવેલી ત્રીજી આવૃત્તિની તે મંડળના સુરતના સેક્રેટરીઓએ લખેલી પ્રસ્તાવનામાં પણ નથી.) કહે છે કે-

“તેઓશ્રીએ પોતાનું તે કૃત્રિમ લખાણ, સં૦૧૯૬૨ની ‘પ્રશ્નોત્તર રત્નચિંતામણિ’ની મુંબઈની તે ત્રીજી આવૃત્તિની તે પ્રસ્તાવનામાં કોઈ શ્રાવકના નામે દાખલ કરી દેવાનો પ્રયાસ કરેલ; પરંતુ તેને માટે સુરતમાંથી નામ આપનાર કોઈ શ્રાવક નહિ મળવાથી તેઓશ્રી, પોતાનાં તે લખાણને તે આવૃત્તિની પ્રસ્તાવનામાં દાખલ કરી શકેલ નહિ.”

શ્રીદાનસૂચીએ ચોથી આવૃત્તિને ૧૯૮૩ની પહેલી જણાવી !

એટલે અવસર પામીને તેઓશ્રીએ, તે પુસ્તકની ચોથી આવૃત્તિને પોતાના વીરવિજય પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં છપાવવાનું કાર્ય પોતે જ હાથ ધર્યું ! અને તે ચોથી આવૃત્તિની પ્રસ્તાવના, સીનોરવાળા મગનલાલ મેલાપચંદના નામે લખીને તે પ્રસ્તાવનામાં પોતાનાં તે સં૦૧૯૬૧નાં કૃત્રિમ લખાણને દાખલ કરી દીધું ! એટલું જ નહિ; પરંતુ તે પછીથી તે ચોથી આવૃત્તિને ‘પહેલી આવૃત્તિ’ નામ આપીને તે કહેવાતી પહેલી આવૃત્તિના પ્રસિદ્ધિકાળનો સંવત્ ૧૯૮૩નો છપાવરાવ્યો ! કે-જે ૧૯૬૩ સંભવે છે.

એ પછી પાંચમને રાખવાનું સમર્થન કર્યું !

એ પછીથી ચંડાંશુચંડુમાં ૨૦ વર્ષ સુધી તો લાંબુઓનો ક્ષય જ આવ્યો નહિ, એટલે તે કૃત્રિમ લખાણનો ધાર્યો ઉપયોગ કરવાની તેઓશ્રીને તક જ મળી નહિ. એટલે ભવિષ્યમાં તેવો પ્રસંગ આવે સતે પોતાનાં તે કૃત્રિમ લખાણને પકડીને પોતાના પરિવારનો કોઈપણ સાધુ, લાંબુઓપંચમી પર્વતિથિનો ક્ષય ન કરી એસે, એ સાડે તેઓશ્રી એ ફેરવી તોળવા રૂપે સં૦૧૯૮૩ના પોતાના ‘વિવિધપ્રશ્નોત્તર’ના પૃ૦૧૦૫ થી ૧૦૭સુધીમાં ૧૪૦મે પ્રશ્નોત્તર તે લાંબુઓ અંગે જ છણીને તેમાં શ્રી હીરપ્રશ્નના એ પાઠોથી તે પંચમીને પર્વતરીકે માનવા-

નું સમર્થન કર્યું અને વધુમાં પોતે પણ લખ્યું કે—‘આ પાઠમાં શ્રી જગદ્ગુરુમં, પંચમીનું જેમ આરાધન થાય તેમ જ ફરમાવે છે. (પંચમીલેનારને) અકૃમનો તપ પણ મુખ્યવૃત્તિથી ત્રીજથી કરવા કહે છે.’

પંચમીનો ક્ષય ન બોલી શકાય તેવી સર્જેલી સ્થિતિ.

ત્યાર બાદ તો સં૦૧૯૮૬માં ચંડાંશુચંડુમાં ફરી પાછો ભાંશુ૦ પ નો ક્ષય આવતાં તેઓશ્રીએ—તે ચંડાંશુચંડુ પંચાંગને અનુસારે જ ચાલીને ‘૪-૫’ કરવાની પોતાની ૧૯૬૧ની વૃત્તિનો સદંતર ત્યાગ કરવારૂપે ભાંશુ૦૬ના ક્ષયવાળાં અન્ય પંચાંગનો આશ્રય લેવાદ્વારા તે ભાંશુ૦ ૪-૫ જોડીયાં પર્વને જોડે આરાધી પણ બતાવ્યું અને તેમ કરવા વડે પોતાનો ઠોઠપણ શિષ્ય તે સં૦૧૯૮૩ની કહેવાતી ખેલ્લી આવૃત્તિની પ્રસ્તાવનામાંના કૃત્રિમ લખાણને ખૂદાને તે પંચમીનો ક્ષય કરવાનું બોલી પણ ન શકે તેવી સજ્જડ પરિસ્થિતિ સર્જી હતી.

પંચમીના રક્ષણાર્થે રાજ્યને ચોપડે પણ શનિવાર લખાવેલ.

એટલું જ નહિ; પરંતુ સં૦૧૯૯૨માં ચંડાંશુચંડુમાં ભાંશુ૦પની વૃદ્ધિ આવતાં સં૦૧૯૫૨ આદિમાં ભાંશુ૦પ ના ક્ષયે છંદના ક્ષયવાળા અન્ય પંચાંગનો આશ્રય લઈને ૪-૫ જોડે રાખનારા પોતાના સર્વ સાથી મુનિવરોએ, આ વર્ષે તે ૧૯૫૨ આદિના ચીલા મુજબ ૬ ની વૃદ્ધિવાળું અન્ય પંચાંગ પકડવું અનુચિત માનીને પંચમીની વૃદ્ધિએ આરાધનામાં બે ચોથ જાહેર કરવા પૂર્વક તે ૪-૫નાં જોડીયાં પર્વને જોડે ઉભું રાખેલ! પરંતુ—

શ્રી દાનસૂરિજીએ ‘બે છઠ’વાળું પંચાંગ પકડેલ!

આ વખતે તે મુજબ વર્તવામાં આંશ્રી દાનસૂરિજીને તે ચંડાંશુ-ચંડુની ઉદયાત્ ચોથ પર્વને તે પંચાંગમાંની અપર્વરૂપ ગણાતી પહેલી પાંચમે કરવી અને તેમ કરીને તે પંચાંગમાંના ઉદયાત્ ચતુર્થીપર્વને અને વાસ્તવિક ઉદયાત્ પંચમી પર્વને જુદાં પાડવાં તે અચુક્ત અને પોતાના સં૦૬૧ અને ૮૬ના ભાંશુ૦પના ક્ષય પ્રસંગે છંદનો ક્ષય

કરવાના બચાવમાં પોતે કરેલા-કરાવેલા પ્રચારને બાધક જણાવતી (પ્રાપ્તમાહિતી મુજબ) —“તેઓશ્રીએ, આ વખતે બે ચોથ તથા બે ત્રીજ કરીને રવિવારે સંવત્સરી કરવાના નિર્ધારવાળા સહુપૂંમુનિ-વરોથી-સમુદ્બળના તોરમાં માથું ફેરવીને બુદ્ધા પડવાની હિંમત કરીને ભાંશુબ્દની વૃદ્ધિવાળા સરકારી પંચાંગનો આશ્રય પોતે એક-લાએ જ લીધેલ! અને તે પંચાંગમાંની ‘ભાંશુબ્દ’ને શનિવારે સંવત્સરી અને રવિવારે પાંચમ’ એમ કરવાનો પોતાના સર્કલમાં પ્રચ્છન્નપણે નિર્ધાર કરેલ! તેમજ તે નિર્ધારને ખંભાતના શ્રાવકોદ્ધારા ખંભાત રાજ્યને ચોપડે તે વર્ષના રજના તહેવારોની નોંધમાં ‘ભાંશુબ્દ’ને શનિવાર તા. ૧૯-૯-૧૯૩૬ ના રોજ જોનોની સંવત્સરી’ સ્વરૂપે નોંધાવી દેવાની મજબુત કરેલ!” (આ વખતે તેઓશ્રીએ એ પ્રકારે અન્ય પંચાંગની માનેલ ‘ભાંશુબ્દ’ બે છઠ્ઠ વાળી વાતને સમાજથી ગુપ્ત રાખવા સાડ પોતાનાં વીરશાસન કાર્યાલય તરફથી દરવર્ષે છપાતાં ભીંતીયાં પંચાંગોને છપાવવાં જ બંધ રખાવેલ!)

પોતાની અસત્ય વાતને પોતે જ સુધરાવી રાખેલ !

આ પાંચમની ચર્ચાને બહાને તેઓશ્રીએ, વિના પ્રસંગે જ માત્ર એક કોરેક્ટરી ગપ ચલાવેલ. વાત એમ હતી કે-ભાંશુબ્દના ક્ષયે શાસ્ત્રાનુસારે ત્રીજનો ક્ષય કરનારા પૂંશ્રમણભવંતો, તેના આધારમાં હરપણે જે-પૂનમ અમાસના ક્ષયે તેરસના ક્ષયવાળી પ્રાચીન આચરણનો દાખલો રજુ કરતા હતા તે દાખલો, તેઓને બીજું પંચાંગ પકડવામાં અત્યંત બાધક થતો હતો; આથી તે દાખલાને યેનકેનાપિ લુલો દેખાડવા સાડ પ્રથમ તો તેઓશ્રીએ [સં ૦૧૯૯૦માં આવેલ ભાંશુબ્દના ક્ષયે (તેઓશ્રીએ સં ૦૧૯૮૯માં ભાંશુબ્દના ક્ષયે બીજી ત્રીજનો ક્ષય કરીને પ્રવર્ત્તનારા પૂંશ્રમણભવંતોને ‘ત્રીજે સંવત્સરી’ કરનારા લેખાવવાના કરેલા અને કરાવેલા જોરદાર પ્રચાર પ્રતિ આંખ-મીંચામણાં કર્યા અને પોતાના તે પ્રચાર મુજબની) અપવંત્રીજે ચોથની સંવત્સરી કરવાની દુઃસ્થિતિમાં મૂકઈ જવાની કપરી સ્થિ-

તિને અનુભવવી પડેલ તે] પોતાની તે દુઃસ્થિતિના બચાવમાં તે સં ૦ ૧૯૬૦ના પોતાના ‘જૈનપ્રવચન’ છાપાના ‘પર્યુષણ સ્પષ્ટિચંક’ ના પૃ ૦ ૧૩૭ ઉપર તે ત્રીજને ચદ્વાતદ્વા રીતે ચોથ લેખાવવાની વાતો કરવા માંડીને છેવટે તે પેજની બીજી કોલમના ચોથા પેરામાં વિના પ્રસંગે જ શ્રી તત્ત્વતરંગિણી ગ્રંથના નામે આ પ્રમાણે ગપગોળો ગળડાવરાવ્યો કે-“ શ્રી તત્ત્વતરંગિણીમાં તો પૂર્ણિમાના ક્ષયે તેરસ કરવાનીયે ચોકખી ના પાડી છે. પૂર્ણિમાની આરાધના ચતુર્દશીમાં સમાઈ જતી હોવાનો ચોકખો ખુલાસો કર્યો છે !”

પરંતુ શ્રી તત્ત્વતરંગિણી ગ્રંથમાં તો તેવી કોઈ વાત જ નહિ હોવાનું પોતે પણ જાણતા જ હોવાથી તે પછી તો તેઓ તે બદલ ખૂબ પસ્તાવેલા. અને તે ગપનો તેઓએ, તે પછીથી પોતાના ‘વીર-શાસન’ અને ‘જૈનપ્રવચન’ છાપામાં પ્રચાર જ સદંતર બંધ કરાવી દીધેલ ! એટલું જ નહિ; પરંતુ ભાગ્યયોગે પંચાંગમાં પ્રાયઃ દોઢ વર્ષ સુધી તો પૂનમનો ક્ષય જ નહિ આવવાથી પોતાની તે ભૂલને ઈચ્છાસુજબ પોતાનાં ભીંતીયાં પંચાંગમાં સુધારી નહિ શકવા પામેલા તેઓશ્રીએ, મુંઝાઈને છેવટે સં ૦ ૧૯૬૨ના ટિપ્પણમાં મહા વદિ ૦))નો ક્ષય દેખીને તે ૦))ના ક્ષયે પોતાના વીરશાસન છાપામાં છપાતા તે સં ૦ ૧૯૬૨ના ટિપ્પણમાં મહામાસના આરાધના અંગેના પંચાંગના કોઠામાં મહાવદિ તેરસનો ક્ષય છપાવવાનું ઠરાવીને તે મહાવદ ૧૪-૦)) નાં ભેડીયાં પર્વને ભેડે જ ભહેર કરવાની તાકીદ આપેલ અને તેમ કરવા દ્વારા પોતાની તે તત્ત્વતરંગિણીના નામે ચલાવેલી અસત્ય વાતને પોતે જ સુધારી લેવાની કાળજી ધરાવી હોવાનું દિગ્દર્શન કરાવેલ.

ગુરુમંની શનિવારની આજ્ઞાને પ્રેમસૂરિએ ફગાવી દીધેલ !

આ ૧૯૬૨ની સાલમાં સમસ્ત તપાગચ્છ શ્રમણ સમુદાયે રવિવાર ની સંવત્સરી ભહેર કરેલ હોવાથી પૂ ૦ આ ૦ શ્રી દાનસૂરિજીએ, ચોથ શનિવારે સંવત્સરી કરવાના કરેલા અને કહેલા નિષ્ક્રિયનું (તેઓશ્રીના મહા શુદ્ધ રના કાલધર્મ પછી) પાલન કરવામાં આ ૦ શ્રી પ્રેમ.

સૂરિજી આદિને જતે દહાડે એકલા-અટ્ટલા પડી જવાની ઉપસ્થિત થએલ પરિસ્થિતિએ અત્યંત વિમાસણમાં મૂકેલ. પરિણામે તેઓએ સહુની સાથે રહેવાના વિચાર ઉપર આવવું પડવાથી પોતાના ગુરુજના તે—શનિવારે સંવત્સરી કરવાના—કથનને ઘોળીને પીઈ જવું પડેલ! અને સહુ સાથે ચંડાંશુઠની ચોથ અને રવિવારે જ સંવત્સરી કરવાનું રાખીને પોતાના એક શ્રાવકને માસખમણનું પચ્ચક્ષાણુ પણ તે રવિવારની સંવત્સરીની ગણતરીથી મુંબઈ મુકામે આપેલ.

બાદ વળી પાછી શનિવારે સંવત્સરીની જાહેરાત તૈયાર કરી !

કહે છે કે—“ આ વાત, ખંભાતરાજ્યને ચોપડે પૂઠશ્રી દાનસૂરિજીના કહેવાથી જ શનિવારે સંવત્સરી નોંધાવનાર—ખંભાતના રાગી-શ્રાવકોને અસહ્ય બનવાથી તેઓ તરફથી, ‘તમે સૌની સાથે રહેવા ખાતર ગુરુનું વચન લોપીને પણ રવિવારે સંવત્સરી કરવાના છો, તો ભલે કરો; પરંતુ અમે તો તમારા ગુરુજના કથન મુજબના રાજ્ય ઓર્ડરને માન આપીને શનિવારે જ સંવત્સરી કરવાના છીએ, એમ આ પત્રથી નક્કી સમજી લેશો, એ ભાવનો પત્ર સંવત્સરી અગાઉ બારેક દિવસે આઠશ્રી પ્રેમસૂરિજીને મુંબઈ મળેલ અને મળતાંને વેંત તેઓએ, તે સાલ પોતાની રવિવારની જાહેરાતને જોડેના સાધુઓની સંમતિ લેવા પૂર્વક તુરત ફેરવીને પોતાના ગુરુજના કથન મુજબ ‘શનિવારે સંવત્સરી’ એમ પુનઃ જાહેર કરી દેવાનું નક્કી કરેલ. ”

તે જાહેરાતમાં પંક્તિ વધારવાની રામચંદ્રસૂરિને સાફ ના કહેલ.

બાદ—તે જાહેરાતમાં તેઓશ્રીના શિષ્ય રામચંદ્રસૂરિએ ‘પંચમીની વૃદ્ધિવાળા ચંડાંશુચંડુમાંની ઉદયાત ભાંશુઠ’ એટલી પંક્તિ આગળ વધારવાનું કહેતાં તે જાહેરાતમાં તે પંક્તિને જોડવામાં આઠશ્રી પ્રેમસૂરિજીને—‘પોતાના ગુરુજીએ ૪-૫ જોડે રાખવા સાફ ગ્રહણ કરેલા ફની વૃદ્ધિવાળા અન્ય પંચાંગમાંની ઉદયાત ચોથે સંવત્સરી કરવાની’ કરેલી આજ્ઞાનો ભંગ થતો જણાવાથી તથા એ રીતે ચંડાંશુ-

ચંડુમાંની ઉદયાત ચોથે સંવત્સરી કરવામાં તેમાંની ' બે પાંચમને આરાધનામાં પણ બે પાંચમ ગણવાની ' આપત્તિ જણાવાથી અને તેમ બે પાંચમ ગણવામાં ૪-પનું બેડીયું પર્વ ત્રુટી જતું હોવાનું જણાવાથી તેઓશ્રીએ, રામચંદ્રસૂરિને તે નક્કી કરેલ ' શનિવારે સંવત્સરી' વાળી બહેરાતમાં તે પંક્તિ વધારવાની સાફ ના જણાવેલ. ”

બ્યારે રામચંદ્રસૂરિએ ચંડાંશુબની ચોથ બહેર કરી !

એ અથવા અન્ય કોઈ વિશેષ કારણે તે પ્રસંગે પોતાના શુરભ સામે એકદમ ઉશ્કેરાઈ જવા પામેલ રામચંદ્રસૂરિએ પોતાના શુરભને-“હરપળે ચંડાંશુચંડુને છોડવાનું ટોણું સાંભળવા હું હરગીજ તૈયાર નહિ હોવાથી હું તો ' ચંડાંશુબની જ ઉદયાત ચોથ ને શનિવારે સંવત્સરી ' એમ જ બહેર કરીશ. અને તેમાંની બે પાંચમને આરાધનામાં પણ બે પાંચમ કહેતો રહીશ. ' આમાં બે તમે સંમત ન રહો તો કાંઈ નહિ; હું અને મારા ૬૦ શિષ્યો તે સુજબ કરશું, ” એ પ્રમાણે સાફ સંભળાવી દેવાપૂર્વક પોતે ચંડાંશુચંડુની જ ભાંડુજને શનિવારે સંવત્સરી બહેર કરેલ !

એ સાથે બધાને ખોટા લેખાવી અજૈની પરાક્રમ આદ્યું !

અને તે સાથે જ પોતાની તે ઉદ્ધતાઈભરી સ્વચ્છંદતા ઉપર પકડે પાડી દેવા સાફ તેમણે (તે ચંડાંશુચંડુ પચાંગમાંની પંચમીની વૃદ્ધિએ 'વૃદ્ધૌ કાર્યા તથોત્તરા' પ્રધોષ તેમજ પૂર્ણિમામિવૃદ્ધૌ ત્રયોદશી વર્દનમ' ની પ્રાચીનતર આચરણાનુસારે ક્રમે ચોથની અને ત્રીજની વૃદ્ધિ કરવા પૂર્વક બનાવેલી આરાધનાની ચોથને રવિવારે સંવત્સરી કરનાર પૂં સમસ્ત મુનિવરોને ખોટા લેખાવવા સાફ) 'રવિવારે ભાંડુજ ઉદયવાળી તિથિ નથી, ઉદયવાળી ચોથ તો શનિવારે જ હોવાથી સાચી સંવત્સરી શનિવારે જ છે. ' એ પ્રમાણે (વૃદ્ધૌ કાર્યાં પ્રધોષનું પોતે સ્નાન કરી નાખ્યું હોવાનું જાપક) એરી પ્રચાર પણ શરૂ

કરી લીધેલ! [કહે છે કે—આંશી પ્રેમસૂરિજીએ હજવેથી માત્ર ‘આમાં બે તિથિ કરવાની તું પહેલ કરે છે, એમ નથી લાગતું?’ એટલું જ કહેલ, તેનો તે સૂરિ (?) એ તેઓને તરત જ ‘બે છઠ કરવાની તમારા ગુરુ અને પહેલ મારા દાદાગુરુએ આ સાલ જ ક્યાં નથી કરી?’ એમ જડબેસલાક હવાલો આપી દેતાં પ્રેમસૂરિજીને તો ચુંભાઈને ચુપ જ થઇ જવું પડેલ !!] પછી તો—એ રીતે ગુરુના પશુ ગુરુ બની ગયેલ રામચંદ્રસૂરિએ,—સં૦૧૯૬૩માં પોતાના આરાધનાના પંચાંગોમાં પશુ લૌકિક ટિપ્પણીની બધી જ પર્વતિથિક્ષયવૃદ્ધિને આરાધ્ય તરીકે છપાવી દેવાનું અજોની પરાક્રમ હાથ ધર્યું!

પછી તો દેશ છોડીને નાસવું પડ્યું, છતાં માર્ગે ન અવાયું!

રામચંદ્રસૂરિએ તે પ્રમાણે આપખુદી સ્વચ્છંદતાથી લીધેલ અજોની વળાંક, પ્રભુશાસનના પૂંસમસ્ત શ્રમણભગવંતોને પ્રાચીન આચરણનો આમૂલચૂલ ઘાતક એવો ભયંકર જણાવાથી તે અવસરે તે સામે પૂંસમસ્ત સાધુભગવંતો ધમધમીને રણગણી ઉઠ્યા કે—‘કયા શાસ્ત્ર અને કઈ પ્રાચીન આચરણના આધારે એ માર્ગે લીધો છે? તે માર્ગે બદલ આધારો બહાર કરો.’ આથી તેઓ ગભરાયા, અને તે મત બદલ મુદ્દામ એક પશુ આધાર આપી શકે તેમ નહિ હોવાથી મુંબઈ છોડી, ગુજરાત-સૌરાષ્ટ્રાદિ દેશોને છોડીને ત્રણ વર્ષ સુધી મહારાષ્ટ્રમાં જઈ ભરાયેલ!

પાલીતાણા જઈને પશુ તપગચ્છ શાસ્ત્રચંનું નાટક જ કયું!

બાદ સં૦૧૯૬૭માં મુંબઈ આવતાંની સાથે જ શાસનપક્ષે તેમને ‘દેશ શું છોડો છો? દિશા છોડો, નહિ તો ચર્ચા કરવા તૈયાર થાવ’ એમ જણાવતાં ‘હું પાલીતાણે જઈ પૂંઆચાર્યમહારાજ સાથે ચર્ચા કરીશ.’ એમ નરમ પડીને પશુ માત્ર મૌખિક જ બોલ્યા કરેલ; પરંતુ ચર્ચા કરવા તો હરગીજ તૈયાર થયેલ નહિ. મુંબઈ બોલ્યા મુજબ મુંબઈથી ૧૯૬૮માં પાલીતાણા મુકામે પૂંઆગમોદ્ધારક આચાર્ય-

મહારાજ પાસે આવેલ, ત્યારે વળી તેમણે તેઓશ્રીને એમ કહ્યું કે-
 ‘હું આપની પાસે ચર્ચા કરવા આવ્યો નથી, પરંતુ આપની ઇચ્છાને
 માન આપીને માત્ર આપને મળવા જ આવેલ છું!’ તેમનું આવું
 વિચિત્ર વલણ જોઈને પાલીતાણાસ્થિત શાસનપક્ષના ૧૭ સમુદાયના
 શ્રમણભગવંતોએ, પૂંઆગમોદ્ધારક આમમંશ્રીના અધ્યક્ષપદે એકઠા
 થઈ તેમને ચર્ચા કરવાની ફરજ પાડવાનો નિષ્ણંધ કરીને તેમને ચર્ચા
 માટે કોટાવાલાની ધર્મશાળામાં બોલાવેલ. તે સતત સાત કલાકની
 ચાલેલી બેઠકમાં સવાસો મુનિઓ વચ્ચે એ નામવર ઉઘાડા ઉઠેલ
 કે- “અમે દેવસૂરગચ્છીય નહિ; પરંતુ તપાગચ્છીય છીએ
 અને ઇષ્ટસમાધાન થાય તો સાડું, નહિ તો તપગચ્છશાલાદ્વયં”
 આ સાંભળી સહુ ચમકી ઉઠેલ. તેવા પ્રકારની બનાવી દીધેલ તે બેઠક-
 માં ચર્ચાને બદલે છેવટે આ ભાવના નિષ્ણંધ ઉપર આવવું પડેલ કે-
 ‘સત્ય વાતના નિષ્ણંધ માટે પૂંઆગમોદ્ધારક આમમંશ્રીએ તથા
 તેમણે એકાંતમાં બેસીને આ અંગે સ્હામસ્હામા પ્રશ્ન અને ઉત્તર
 કરીને લખી લેવા’ એ ધોરણથી તેઓ બંને એકાંતમાં પ્રશ્નોત્તરો
 કરવા અને લખવા બેઠા.

૧૧ દિવસ ઉત્તરો જ મેલવીને પ્રશ્નની તો ના જ કહી!

પરંતુ તે બેઠક દરમ્યાન પણ તેમણે પૂં આગમોદ્ધારક આમ
 શ્રીને સતત ૧૧ દિવસ સુધી એકેય પ્રશ્ન પૂછવા દેવાની તક જ ન
 આપી, અને પોતે જ પ્રશ્નોની પરંપરા ઉભી કરતા રહીને ઉત્તરો
 મેળવી લીધા! બાદ બારમે દિવસે પૂંઆગમોદ્ધારક આમમંશ્રીએ
 ‘હવે મારે પ્રશ્નો પૂછવા છે’ એમ કહ્યું કે-તરત ‘આપે તો ઉત્તર
 જ આપવાના છે, પ્રશ્નો કરવાના નથી.’ એવું અચુક્ત બોલી ઉઠતાં
 તે બેઠક પણ વિસર્જન થવા પામી.

કાવતરૂં પકેડાઈ ગયા બાદ જૂઠા ગ્રંથની બહેરાત કરી!

બાદ જીવાભાઈ વળી શેઠશ્રી કસ્તુરભાઈને લાવ્યા. ચર્ચાના નિકાલ

અર્થે શેઠશ્રીએ, પોતે કરેલા અસદા ઉપર બંને પક્ષનાં લખાણો કરાવીને નિષ્પંચ માટે તે લખાણો પીઠવેલો વેધને સુપરત કરાવ્યાં. તો તે વેધનેય ફેડી નાખ્યો ! શાસનપક્ષે, તેમણે તે વેધને ફેડવાનું કરેલું તે કાવતરું તેમના પણ હસ્તાક્ષરની અનેક ભેદી ચીકીઓ પકડીને પણ ખુલ્લું પાડ્યું. એથી વર્ષો સુધી સમાજમાં મુખ દેખાડવાની પણ સ્થિતિમાં ન રહ્યા એટલે તે સૂરિએ વર્ષો સુધી ચૂપકીદી ધારણ કરી. એ સ્થિતિમાં પણ પોતાના મતને પ્રભુશાસનની આદિથી આવેલી શુદ્ધ પરંપરા મુજબનો લેખાવવા સાડા એક ‘તિથિદિન અને પર્વારાધન’ નામનું અનેક નિરાધારવાતોથી ઉપજાવી કાઢેલું ભગીરથ પુસ્તક, પંડિત પાસે વર્ષોની મહેનતે તૈયાર કરાવ્યું અને તેની કિં ૧૧ રૂપીઆ રાખીને પોતાના ‘જૈનપ્રવચન’ છાપામાં આકર્ષક ઢબે તે પુસ્તકની વારંવાર પણ જાહેરાત કરાવવા માંડી !

પરંતુ તે અંથને પાંચ વર્ષેય પ્રગટ કરી ન શક્યા !

તેમના તે કહેવાતા અંથના પણ પાકા બે રૂમ્ શાસનપક્ષે પ્રાપ્ત કરીને તેમાંની શાસ્ત્ર અને આચરણ વિરુદ્ધની ભૂલો જાહેર કરી દેવા પૂર્વક તેઓને જણાવેલ કે—‘તે અંથ પ્રગટ થયે આજ રીતે તેમાંની સેંકડો મૌલિક ભૂલોને શ્રીસંઘ સામે સાધાર રજુ કરાશે.’ એ વાંચીને તો સજ્જડ જ થઈ ગયેલા આપણા એ વીશમી સદિના સૂરિએ, સં ૨૦૦૬માં તો ૫૦૦૦ કોપી પ્રમાણ છપાવીને સર્વાંગ તૈયાર થયેલા તે અંથને જ્યારે સં ૨૦૧૨ સુધી પણ પ્રગટ કરવાની હિંમત શુમાવી દીધેલ, ત્યારે શાસનપક્ષે તેમને જાહેર ટકોર કરેલ કે—‘અંથ તૈયાર હોવાની જાહેરાત તો જૈનપ્રવચનમાં પાંચ વર્ષથી કરાવ્યા કરો છો, છતાં પ્રગટ કેમ કરી શકાતો નથી ?’ આમ છતાં તે પછી પણ બે વર્ષ સુધી તેઓ તે અંથને પ્રગટ કરવાની હિંમત કરી શકેલ નહિ.

‘આ વર્ષમાંજ તે અંથ પ્રગટ કરશું’ એમ એકાએક જાહેર કર્યું !

છેવટ જૈનસમાજમાં જ્યારે ‘સં ૨૦૧૪ના ફાળગુણમાં અમ-

હાવાદમાં મુનિસંમેલન ભરાવાનું છે' એ વાત ચોમેર પ્રસરી ત્યારે વિસં'૦૨૦૧૪ના પોન્વ૦૭ને રવિવારના 'જૈન પ્રવચન' છાપામાં 'જૈન દષ્ટિએ તિથિદિન અને પર્વારાધન ગ્રંથનું પ્રકાશન ક્યારે?' એ શીર્ષકતળે-તે ભાવિમુનિસંમેલનનાં અજળજળના ગેળી લખા-લુથી ચોવારણાં લઈને 'સં'૦૧૯૯૯માં પીંચેલ વૈધને ફ્રાડીને શેઠશ્રી કસ્તુરભાઈના મોભાને અમે ધક્કો લગાડ્યો નથી.' એ તેમની ૧૫ વર્ષ થયા સાવ જૂઠી ઠરેલ વાતને પુનઃ ચેનકેનાપિ સાચી લેખાવવાનાં પગરણુ માંડ્યાં! ભાવિ એ જ મુરાદથી એકાએક ઉભા કરેલા જણાઈ આવતા તે લખાણમાં 'અમે જે અવસરની રાહ જોઈ રહ્યા હતા તેવો અવસર આવવાના સંજોગો ઉપસ્થિત થવા માંડ્યા છે' ઇત્યાદિ લખીને તેમજ તેને છેડે જતાં-શાસનપક્ષે સં'૦ ૨૦૧૨ માં કરેલી ઉપરોક્ત ટકોરના ગર્ભિત જવાબ તરીકે-'આ (સં'૦ ૨૦૧૪ના) ચાલુ વર્ષમાં જ મોટા ગ્રંથનું પ્રકાશન કરી શકશું, એમ અમને અત્યારના સંજોગો જોતાં લાગે છે' એમ તે બહલનો આનંદ રજુ કરીને બહર કયું!

શ્રી તપગચ્છપટ્ટાવલી ત્રીણ લયંકર—

અનુપૂર્તિ પણ લખાવીને તૈયાર રાખેલ!

ઉક્ત સમય દરમ્યાન તે સૂરિ (?) એ, તે મોટો ગ્રંથ પ્રગટ કરવાની સાથે જ છૂપી રીતે પોતાના રાગીક્ષેત્રોના જ્ઞાનભંડારમાં ઘુસાડી દેવા સાડૂ તેત્રીશ પૃષ્ઠ પ્રમાણ કાશ્મીરી કાગલની એક હસ્તલિખિત પ્રત પણ અનેક નકલો રૂપે લખાવીને તૈયાર કરાવી રાખેલ.

તે પ્રતનું નામ 'તપગચ્છપટ્ટાવલી' રાખીને તે પટ્ટાવલીમાં તે પટ્ટાવલીની ત્રીણ અનુપૂર્તિ' (કે-જેમાં તેઓએ, -પોતાના તે મોટા ગ્રંથમાંની પોતે ઉલી કરેલી ખોટી વાતોને લખાવીને તે અનુપૂર્તિ') ને 'તપગચ્છ-પટ્ટાવલી સૂત્રવૃત્ત્યનુસંધાન' નામ આપ્યું અને તેના લહિયાનું નામ 'શાંતાબાઈ' રજુ કયું! તદુપરાંત (જેને આ ચર્ચા-વિષયક ઉંડી ગમ જ નથી તેવા છાણીના પૂર્વ પતિત સાધુ) ભદ્ર-

કર વિઠને તે અનુપૂર્તિના લેખક જણાવીને તે પ્રત લખાયાનો સંં ૨૦૧૩ જણાવવા દ્વારા પોતે શ્રી સંધને છેતરવાની ગેળી તરફીબ રચી છે ! તે પ્રકારની ત્રીજી અનુપૂર્તિ તરીકે પોતાના મતને ઘુસાડી દીધો ! કે-જે અનુપૂર્તિ, આપણા સમાજ માટે ભાવિ ‘ટાઇમ-બોમ્બ’ જેવી ભયંકર છે. એ બીનાથી કલ્યાણકામીજનો આજથી જ ચેતી ભય, એ સાડ અમોએ આ વર્ષે જ (સંં ૨૦૨૫માં) પ્રસિદ્ધ કરેલ ‘વિવિધ પ્રશ્નોત્તર શુદ્ધિ પ્રકાશ’ ભાં ૨ના પૃં ૨૭૧ થી પૃં ૨૮૨ સુધીમાં તે ત્રીજી અનુપૂર્તિની બલીમતાને અને ભયંકરતાને રજૂ કરતું લખાણ પણ પ્રસિદ્ધ કરેલ છે.

તે ગ્રંથ અંગેના ગેળી લખાણે સર્જેલું વિવિધ અર્થઘટન.

મુનિસંમેલનના મોકે જ તે સૂરિએ કરાવવા માંડેલી તેવી વિચિત્ર બહેરાત વાંચીને શાસનપક્ષે, તે સૂરિના તે આખા લખાણનું-વૈધના નિર્ણય સંબંધમાં પંદર વર્ષ પહેલાં ખેલેલી શેતરંજમાં ફેઇલ થયા પછી તે શેતરંજને પુનઃ ખેલી લેવા સાડ આ સંમેલન પોતે જ ઉભું કર્યું સંભવે છે’ એમ અર્થઘટન કરેલ. જ્યારે તેમાંના કેટલાક આ અર્થઘટનમાં વધુ ઉંડા ઉતરેલા મહાશયો, તે સૂરિના તે ગેળી લખાણમાંની-‘અમે જે અવસરની રાહ જોઈ રહ્યા હતા.’ ઇત્યાદિ પંક્તિઓનું અર્થઘટન એમ પણ કરતા હતા કે-“જે યોજનામો શેઠશ્રી કસ્તુરભાઈ ‘છે અને નથી’ એમ ગણાય તે પ્રકારની ભેદી પૂર્વયોજનાપૂર્વકનું આ બીન જવાબદાર મુનિસંમેલન યોજાયું સંભવે છે, તેને યોજવાનો તેઓનો પ્રયાસ પ્રાયઃ સંં ૨૦૦૭ અમદાવાદથી શરૂ થયેલ સંભવે છે અને તે સૂરિજી, પોતાના તે પ્રયાસની સફળતાવાળા જે પ્રકારના સંમેલન રૂપ અવસરની રાહ જોઈ રહ્યા હતા, તેજ પ્રકારનું સંમેલન થવા રૂપ અવસર આવી ચૂક્યો છે.”

આ પુસ્તકરેતનના નામની સાર્થકતા.

સંં ૨૦૧૪ના ફાંશુપને ખદલેવૈંશું ત્રીજે ભરાવા પામેલા

શ્રી રાજનગર મુનિસંમેલનની સતત ૧૫ દિવસ ચાલેલી કાર્યવાહીને આ પુસ્તકમાં દિનવાર પૃથક્ પૃથક્ યોજવામાં આવેલ હોઈને આ ઐતિહાસિક પુસ્તકરત્નનું ‘શ્રી રાજનગર શ્રમણ સંમેલનની કાર્યવાહી’ એ સાર્થક નામ આપવામાં આવેલ છે. આ ગ્રંથગત કાર્યવાહીમાં દરેક પૂઠઆચાર્યભગવંતો આદિ મુનિમહારાજઓએ, ચાલુ સંમેલનમાં પ્રાયઃ ૪૦૦ મુનિરાજો વચ્ચે જે જે દિવસે જે જે હેતુગંભીર અને અર્થગંભીર હકીકતો વ્યક્તિગત ઉચ્ચારવામાં આવેલી તે તે વિષય સંબંધીની દરેક રજુઆત કરવાની સાથેસાથ પ્રસ્તુત મુનિસંમેલનના પૂર્વયોજિત દેહારને તથા તેની નિષ્પત્તિના પૂર્વધ્તિ-હાસને પણ વાચકો લક્ષ્યગત કરી શકે, એ સાડા આ સંમેલન અંગેના સાધંત રંગભેરંગી સ્વરૂપની પણ આછી રૂપરેખા રજુ કરવી જરૂરી બનેલ છે.

પ્રાકૃત્યનની વિસ્તૃતતા બદલ ક્ષમાચાચના.

એ પ્રકારનાં આ આવશ્યક પ્રાકૃત્યનમાં આપણી આશાસનથી પ્રચલિત આચરણને વિગતથી રજુ કરવા સાડા તથા તે આપણી પ્રાચીનતર આચરણ આજે પણ અનેક શાસ્ત્રપાઠોથી શુદ્ધ જ છે, એ હકીકતથી સર્વ કલ્યાણકામીજનોને વાકેફ કરવા સાડા આપણી આચરણને શાસ્ત્રસિદ્ધ પણ જણાવનારા અનેક શાસ્ત્રપાઠો અને પૂર્વ ધ્તિહાસ રજુ કરવાનું આવશ્યક જણાવવું; એ વગેરે શાસનોપયોગી અનેક હકીકતોને સપ્રમાણ દાખલ કરવા જતાં અને તેને સુસંગત પદ્ધતિથી તૈયાર કરવા જતાં આ પ્રાકૃત્યનનું આટલું વિસ્તૃત કદ બની જવા પામ્યું, તે બદલ સુસ વાચકવરો ક્ષમા કરશે.

સંમેલનનું વાસ્તવિક મૂલ્યાંકન.

આ રાજનગર મુનિસંમેલનનું મૂલ્યાંકન, જૈનજનતાએ પોતપોતાની દૃષ્ટિએ જુદી જુદી રીતે કર્યું હતું; પરંતુ આઠશ્રી પ્રેમસૂરિજીના પંઠશ્રી બાનુવિજયજીએ તો સં૦૨૦૧૫માં વઢવાણ મુકામે અમોને સ્પષ્ટ કહેલ કે-‘ આપનું સંમેલન તો સફળ થયું છે.’ વળી

તે સંમેલનની વિશેષ સફલતા તો એ છે કે—“ આ સંમેલનને જ ટાંકણે પોતાનો મોટો અંથ ‘ ચાલુ (૨૦૧૪) વર્ષમાં જ પ્રગટ કરી શકીશું,’ એમ આનંદમાં આવી જઈને લાંબા નિવેદન દ્વારા બહેરાત કરાવનાર આઠ રામચંદ્રસૂરિ, તે સંમેલન પછી પણ આજ ૧૧ વર્ષસુધી પોતાના કહેવાતા તે અંથને સમાજમાં પ્રકટ કરવાની હિંમત જ કરી શક્યા નથી! ” જો કે ત્રણેક વર્ષ પહેલાં તેમણે, પૂર્વે કહેલી ૩૩ પૃષ્ઠની હસ્તલિખિત પ્રતોને ઘણે સ્થલે જ્ઞાનભંડારોમાં દાખલ કરી દીધી છે; પરંતુ તે પણ તદ્દન ચોરી છૂપીથી જ !

સંમેલનની ફલશ્રુતિ.

તે સંમેલનની ફલશ્રુતિ પણ એ છે કે—“ ૧૫-૦)) ની ક્ષય-વૃદ્ધિએ આરાધનામાં તેરસની ક્ષય-વૃદ્ધિ કરવાની પ્રાચીન આચરણા મુજબ પોતે સં ૦૧૯૯૨ સુધી તો અખંડપણે પ્રવર્તેલ હોવા છતાં સં ૦૧૯૯૩ થી ૨૦૨૦ સુધીના ૨૬ વર્ષ સુધી તે સૂરિ (?) એ, તે સ્વયં આચરિત આચરણાને શાસ્ત્ર અને શુદ્ધ આચરણાથી વિરુદ્ધની જણાવવા માંડી હતી અને તે સાથે પર્વતિથિની ક્ષય અને વૃદ્ધિ આરાધનાના પંચાંગમાં દેખાડનારા પોતાના નવા તિથિમતને ગણધરભગવંત શ્રીસુધર્માસ્વામીની વખતથી—એટલે કે વિક્રમ સંવત્તની શરૂઆત પહેલાંના પણ ૪૭૦ વર્ષથી—ચાલી આવતી શાસ્ત્ર અને પરંપરાશુદ્ધ તરીકે ગાવા માંડ્યો હતો !

પોતાને એ તો સાફ સમજ હતી કે—“ વિક્રમની ૧૧મી સદિ સુધી એટલે કે—સુધર્માસ્વામી પછીની સોલમી સદી સુધી—જૈની પંચાંગમાં કદિ તિથિની વૃદ્ધિ તો આવતી જ નહોતી અને મારા આ નવા મતમાં તો તિથિની વૃદ્ધિ પણ મેં વિક્રમની ૨૦મી સદિથી જ જણાવવા માંડી હોવાથી તેવા પ્રકારનું માફ જોલવું અને આચરવું સદંતર અજોની જ છે.” છતાં સં ૦૧૯૯૩માં પોતે આભિનિવેશિક પણે કાઢેલા કલ્પિત તિથિમત ઉપર ભદ્રિકજનો વિશ્વાસ સ્થાપીને પોતાના મતમાં દોરાય, એ જ હેતુથી તેઓએ પોતાના નવા મતને ઉક્ત પ્રકારે

સુધર્માસ્વામીના વખતથી ચાલી આવતા મત તરીકે ગાવા લાગી જવામાંયે સંકેત રાખેલ નથી !

તે જ ગાણું ગાવા માટે તેમણે આ સં૦૨૦૧૪ના મુનિસંમેલનની યોજના અપનાવી, તો તે મુનિસંમેલનનું ફલ પણ તેમના જ પં૦ શ્રી ભાનુવિંના કહેવા પ્રમાણે શાસનપક્ષનું સફલ સંમેલન થવા રૂપે આવ્યું ! ત્યારે ગમગીન બની જવા પામેલા તે સૂરિ (?)ના ગુરુ આ૦શ્રી પ્રેમસૂરિજી વગેરેએ, પાંચ વર્ષની હિલચાલના પરિણામે પીંડવાડા મુકામે તે નવીન મતના અન્યત્ર રહેલા સમસ્ત મુનિઓની પણ પત્રોથી સંમતિ પ્રાપ્ત કરેલું નવા તિથિમતી મુનિઓનું સંમેલન થોળને તે સંમેલનમાં શેઠશ્રી કસ્તુરભાઈ આદિની રૂબરૂ તે રામચંદ્રસૂરિના—આરાધનામાં પણ એ પૂનમ—એ અમાસ ગાનારા—નવા મતનું સં૦૨૦૨૦ના પોષ વદિ ૫ ને શનિવારના દિને તે રામચંદ્રસૂરિ (?)ના જ હાથે વિસર્જન કરાવ્યું ! કે-જે વિસર્જનમાં તે સૂરિએ, વારંવાર ‘આવી ગયો’ કહેવાતા વૈદના શાસનદ્રોહી નિષ્ઠુરનાં અને સં૦૨૦૧૪ના સંમેલન પછી તે રામચંદ્રસૂરિના ભરમાવવાથી ભરમાઈને આ૦શ્રી લઙ્ગિસૂરિજીએ તા૦ ૨-૭-૧૯૫૮ના દૈનિકપત્રોમાં પ્રસિદ્ધ કરેલ (પોતાની માન્યતા વિરુદ્ધના) બહેર નિવેદનના પણ વિસર્જનનો સમાવેશ થઈ જવા પામ્યો હતો ! ”

લાગે છે કે-હવે તે સૂરિ ? કોઈ ત્રીજી શેતરંજ ખડી નહિ કરે.

સં૦૧૯૯૯ વાળી પી૦એલ૦ વૈદ અંગેની શેતરંજના અવળા પડેલા પાસાને ચેતકેનાપિ સવળા લેખાવવાના જ આશયથી પંદર વર્ષ બાદ થોળવાયેલી આ બીન જવાબદાર મુનિસંમેલન રૂપ બીજી શેતરંજના પાસા પણ—સંમેલનના પૂર્વોક્ત અંભમરૂપે—અવળા પડ્યા પછી તો લાગે છે કે- ‘તે સૂરિ (?) હવે કોઈ ત્રીજી શેતરંજ ખડી કરવાનું તો માંડી જ વાળશે.’

卐 રાજનગર મંડન શ્રી મૂલેવાળ પાર્શ્વનાથાય નમો નમઃ 卐

શ્રી

રાજનગર શ્રમણ સંમેલન પ્રારંભ.

❖ દિ...વ...સ — પ...હે...લો ❖

વીર સં. ૨૪૮૪ © વિક્રમ સં. ૨૦૧૪ © વૈશાખ શુદ્ધિ ૩ મંગળવાર

[સં. ૧૯૯૨થી નવો તિથિમત નીકળ્યો અને શાસનમાં સર્વત્ર અશાંતિ અને અનૈક્ય ચાલુ જ રહેવા પામ્યા ! સ્થળે સ્થળે અને ઘરે ઘરે કલેશ અને કુસંપ પ્રસરવા પામ્યા. અને તેનાં પરિણામે પ્રભુશાસનનાં અને આપણા લોકોત્તર સમાજનાં અનેક કાર્યો સીઝાવા લાગ્યાં !! આથી સમાજના હિતેચ્છુ અને સહૃદયી સજ્જનો અશાંતિ દૂર કરી ઐક્યતા સ્થાપવા સારૂ શ્રી શ્રમણસંમેલન યોજવાનું છેલ્લા કેટલાક વર્ષથી ઇચ્છી રહ્યા હતા. એવામાં સમાજના સદ્ભાગ્યે શેઠ કેશવલાલ લલ્લુભાઈના સતત પ્રયાસથી ચાલુ વર્ષમાં રાજનગર મુકામે ફાગણ વદી પાંચમના દિવસે શ્રી મુનિસંમેલન ભરવાનું નક્કી થયું હતું. અને તે મુજબ શેઠ કેશવલાલ લલ્લુભાઈએ ખાસ ખાસ આચાર્ય મહારાજો તેમજ મુનિ-રાજોને પત્રથી તથા રૂબરૂ મળીને આમંત્રણ આપેલ.]

આમંત્રણ અપાએલ નામોની યાદી.

૧-આંશ્રી દર્શનસૂરિભં, ૨-આંશ્રી ઉદયસૂરિભં,
૩-આંશ્રી નંદનસૂરિભં, ૪-આંશ્રી હર્ષસૂરિભં, ૫-આંશ્રી રિદ્ધિસાગરસૂરિભં, ૬-આંશ્રી પ્રતાપસૂરિભં, ૭-આંશ્રી માણિક્યસાગરસૂરિભં, ૮-આંશ્રી ભક્તિસૂરિભં, ૯-આંશ્રી ઉમંગસૂરિભં, ૧૦-આંશ્રી ન્યાયસૂરિભં, ૧૧-આંશ્રી કીર્તિ-સાગરસૂરિભં, ૧૨-આંશ્રી હિમાચલસૂરિભં, ૧૩-આંશ્રી ઇન્દ્રસૂરિભં, ૧૪-આંશ્રી રંગવિમલસૂરિભં, ૧૫-આંશ્રી સમુદ્રસૂરિભં, ૧૬-આંશ્રી ચંદ્રસાગરસૂરિભં, ૧૭-આંશ્રી

રામસૂરિણમં (ડેલાવાળા), ૧૮-આંશ્રી ધર્મસૂરિણમં, ૧૯-૫૦ શ્રી હીરમુનિણમં, ૨૦-મુનિશ્રી દર્શનવિંમંત્રિપુટી, ૨૧-મુનિશ્રી પુણ્યવિજયણમં, ૨૨-મુનિશ્રી હંસસાગરણ મહારાજ.

૧-આંશ્રી સિદ્ધિસૂરિણમં, ૨-આંશ્રી મનહરસૂરિણમં, ૩-આંશ્રી લખિંધસૂરિણમં, ૪-આંશ્રી લક્ષ્મણસૂરિણમં, ૫-આંશ્રી પ્રેમસૂરિણમં, ૬-આંશ્રી રામચંદ્રસૂરિણમં, ૭-આંશ્રી અમૃતસૂરિણમં, ૮-આંશ્રી કનકસૂરિણમં, ૯-આંશ્રી શાંતિચંદ્ર-સૂરિણમં અને ૧૦-આંશ્રી ઓંકારસૂરિણમં આમંત્રિત કુલ ૩૨

આમંત્રણ નહિ અપાએલ આચાર્યોની નામાવલિ.

૧-આંશ્રી વિજ્ઞાનસૂરિણમં, ૨-આંશ્રી પદ્મસૂરિણમં, ૩-આંશ્રી અમૃતસૂરિણમં, ૪-આંશ્રી લાવણ્યસૂરિણમં, ૫-આંશ્રી કસ્તુરસૂરિણમં, ૬-આંશ્રી હેમસાગરસૂરિણમં, ૭-આંશ્રી મહેન્દ્ર સૂરિણમં, ૮-આંશ્રી ઉદયસૂરિણમં, ૯-આંશ્રી પ્રીતિચંદ્ર-સૂરિણમં, ૧૦-આંશ્રી મેઘસૂરિણમં, ૧૧-આંશ્રી પૂર્ણાનંદસૂરિણ મહારાજ.

૧-આંશ્રી જંબૂસૂરિણમં, ૨-આંશ્રી યશોદેવસૂરિણમં, ૩-આંશ્રી ભુવનતિલકસૂરિણમં અને ૪-આંશ્રી ભુવનસૂરિણ મહારાજ.

અનામંત્રિત કુલ ૧૫

આમંત્રિત ૩૨ સમુદાયોમાંથી નં. ૧-૮-૧૨-૧૩-૧૪-૧૫ તેમજ સ્હામા પક્ષેથી નં. ૭-૮ પધારી શકયા નહોતા. શાસનપક્ષે નં. ૮ તરફથી ૫૦ શ્રી પ્રેમવિજયણમં તથા નં. ૧૨ તરફથી મુનિશ્રી હંસસાગરણ મહારાજ પ્રતિનિધિ તરીકે નીમાયેલ હતા.

આંશ્રી વિજયનંદનસૂરિણમં, તબિઅતના કારણે અને આંશ્રી ચંદ્રસાગરસૂરિણ મહારાજ ૧૩૦૦ માઈલ દૂર પટનાથી વિહાર કરીને આવતાં વિલંબ થવાને કારણે સંમેલનની મિતિ કાગળ વહ પાંચમને બદલે ચૈત્ર શુદ્ધ ૧૦ રાખવામાં આવેલ. અને તે મિતિ પછી ફેરવીને વૈશાખ સુદ ૩ રાખવામાં આવેલ. આથી કા. વ.

પની મિતિને લક્ષ્યગત કરીને અમદાવાદ મુકામે સંમેલન અર્થે કાગળ વદ ચોથ સુધીમાં પધારેલા સેંકડો સાધુ-સાધ્વીજી મહારાજોને અમદાવાદના ભરથક ઉપાશ્રયોમાં ૧૧ માસ સુધી અનેક પ્રકારની અગવડો સહન કરીને નકામું ગોંધાઈ રહેવા જેવું બનવા પામ્યું હતું. બાદ વૈશાખ શુદ્ધ ૨ તા. ૨૧-૪-૫૮ ને સોમવારના દિવસે શેઠશ્રી કેશવલાલભાઈ તરફથી નીચે મુજબ વિનંતિપત્રિકાઓ વહેંચવામાં આવી હતી.

જૈન સકલ સંઘને વિનંતિ.

વૈશાખ શુદ્ધ ૩ તા. ૨૨-૪-૫૮ને મંગળવારના રોજ શેઠ લાલભાઈ દલપતભાઈના વંડે ભરાવાના તપગચ્છ મુનિસંમેલનનો કાર્યક્રમ નીચે મુજબ છે.

સવારે ૧૧-૩૫ વાગતાં સ્નાત્રપૂજના મંગલપ્રારંભથી શરૂઆત. સ્નાત્રપૂજ પૂરી થયા બાદ, પૂઠ આચાર્યભગવંતો આદિ મુનિમહારાજશ્રીઓનું સ્વાગતપ્રવચન થશે, અને તેઓશ્રીને મંત્રણા શરૂ કરવા વિનંતી કરવામાં આવશે.

પ્રવેશમાર્ગ નીચે મુજબ નક્કી કરવામાં આવેલ છે.

(૧) પૂઠ આચાર્યભગવંતો તથા મુનિમહારાજશ્રીઓ ઝવેરીવાડના નાકે થઈ રતનપોળ શેઠની પોળમાં થઈને પધારશે.

(૨) પૂઠ સાધ્વીજીમહારાજ તથા જહેનોને ગોલવાડમાં થઈ શેઠ દલપતભાઈ ભગુભાઈના વંડાના દરવાજેથી પધારવા વિનંતિ છે.

(૩) ભાઈઓને પાનકોરના નાકાના શેઠ લાલભાઈના વંડાના દરવાજે થઈને પધારવા વિનંતિ છે.

આ માંગલિકપ્રસંગે ઘેર ઘેર ઓછામાં ઓછી એક આયબિલની તપસ્યા કરવા સકલ સંઘને વિનંતિ કરવામાં આવે છે.

લી.-

સંઘ સેવક,

પ્રભબંધુ પ્રેસ, ખાનપુર-અમદાવાદ.

કેશવલાલ લલ્લુભાઈ.

શ્રી રાજનગર શ્રમણ સંમેલનની શુભ શરૂઆત

શેઠશ્રી કેશવલાલભાઈની તે વિનંતિ અનુસારે વૈં શું ૩ તા. ૨૨-૪-૫૮ ને મંગલવારના શુભ દિવસે ૧૧-૩૫ મિનિટે શેઠ દલપતભાઈ ભગુભાઈના વંડે ખાસ ઉભા કરવામાં આવેલા અને ક્વળ-પતાકાઓથી શણગારેલા વિશાલમંડપમાં શ્રીદેવસૂરતપાગમ્મ શ્રમણ સંમેલનનો પ્રારંભ, શ્રી જૈનશાસનના જયનાદની ગંભીર ઉદ્ઘોષણાપૂર્વક થયો હતો.

સંમેલનની આ પ્રથમ બેઠકમાં દૂર દૂરથી પણ વિહાર કરીને પધારેલા ૨૫ આચાર્ય મહારાજો, સંખ્યાબદ્ધ અન્ય પદવીધરો ઉપરાંત ૪૦૦ જેટલા મુનિરાજો, ૬૦૦ થી ૭૦૦ સાધ્વીજી મહારાજો અને ૭ થી ૮ હજાર શ્રાવક-શ્રાવિકાનો ભરચક સમુદાય હતો. વાતાવરણ અતિ સૌમ્ય અને ગંભીર હતું.

પૂંઆંશ્રી હર્ષસૂરિજીમં, આંશ્રી ઋદ્ધિસાગરસૂરિજીમં, આંશ્રી માણિક્યસાગરસૂરિજીમં, આંશ્રી ઉમંગસૂરિજીમં, આંશ્રી ન્યાયસૂરિજીમં, આંશ્રી મહેન્દ્રસૂરિજીમં, આંશ્રી કીર્તિસાગરસૂરિજીમં, આંશ્રી રામસૂરિજીમં, આંશ્રી મેઘસૂરિજી મહારાજ આદિ ૨૦૦ જેટલા સાધુ મહારાજોનું ઝુપ, ડહોલાના ઉપાશ્રયેથી રતનપોળના નાકે પધારતાં પૂંઆંશ્રી વિજયોદયસૂરિજીમં, આંશ્રી વિજયનંદનસૂરિજીમં, આંશ્રી વિજય પ્રતાપસૂરિજીમં, આંશ્રી પદ્મસૂરિજીમં, આંશ્રી લાવણ્યસૂરિજીમં, તથા આંશ્રી ધર્મસૂરિજી મહારાજ આદિ પચાસેક સાધુમહારાજોનું મીલન થયેલ હતું. શાસનપક્ષના તે અઢીસો લગભગ શ્રમણ ભગવંતોના ઝુપે અગાઉથી પધારેલા સામાપક્ષના આંશ્રી લખિંધસૂરિજીમં, આંશ્રી પ્રેમસૂરિજીમં, આંશ્રી મનહરસૂરિજીમં, આંશ્રી લક્ષ્મણસૂરિજીમં, આંશ્રી રામચંદ્રસૂરિજીમં, આંશ્રી જંબુસૂરિજીમં, આંશ્રી શાંતિચંદ્રસૂરિજીમં, આંશ્રી ભુવનસૂરિજીમં તથા આંશ્રી ઝોંકારસૂરિજીમં

આદિ ૨૦૦ જેટલા સાધુ મહારાજોના કુપની જોડે બેઠક લીધી હતી. વાતાવરણમાં 'પૂર્ણ' ગંભીરતા છવાઈ જવા પામી હતી.

શ્રાવકસંઘે સુંદર સ્વાગત કર્યા બાદ માનવમહેરામણના પરમોદલાસ વચ્ચે મનોહર રાગ-રાગિણીપૂર્વક સ્નાત્ર લણાવવામાં આવેલ. ચાલુ સ્નાત્ર વચ્ચે આંશ્રી સિદ્ધિસૂરિજીમંનું આરામચેર દ્વારા આગમન થયેલ. એક કલાકે પ્રમોદપૂર્ણ રીતે સ્નાત્ર પૂર્ણ થયા બાદ સેક્રેટરી વાડીલાલ મોહોકમચંદે ઉભા થઈને સંમેલનની સફળતા ઈચ્છનારા સંદેશાઓ નામપૂર્વક વાંચી સંભળાવ્યા હતા. ત્યારપછી શેઠ કેશવલાલ લલ્લુભાઈ ઝવેરીએ ગંભીરતાપૂર્વક પોતાનું નીચે મુજબનું નિવેદન પ્રમોદપૂર્ણ ચિત્તે વાંચી સંભળાવ્યું હતું.

શેઠશ્રી કેશવલાલ લલ્લુભાઈનું નિવેદન.

પૂજ્યશ્રી આચાર્યભગવંતો, અન્ય પદવીધરો તથા મુનિવર્યશ્રીઓ!

મારા પત્ર તથા વિનંતિનો સ્વીકાર કરીને આપ સર્વે સમુદાયના પૂજ્ય આચાર્ય ભગવંતો આદિ મુનિરાજો લાંબા વિહારની અગવડતા વેઠીને પુનઃ અમારા રાજનગરના આંગણે એકત્ર થયા છો, તે અમારી જૈનપુરી માટે ગૌરવરૂપ છે.

આપ સર્વે આચાર્ય ભગવંતો અને મુનિવર્યશ્રીઓને અત્રે એકત્ર થએલાં જોઈ અમારાં હૃદયો હર્ષથી પુલકિત થઈ જે આનંદ અનુભવે છે, તે શબ્દથી વર્ણવી શકાય તેમ નથી.

આપણા જૈનસંઘની ઉન્નતિ, પ્રભાવ અને ગૌરવને બાધક પ્રશ્નોનો નિર્ણય લાવવાની ખાસ અગત્યતા છે. તદુપરાંત એ પણ અતિ આવશ્યક છે કે-હાલના સમાજની સ્થિતિ, વર્તમાન સંજોગો અને ભવિષ્યને ધ્યાનમાં રાખી જે અનેક બાબતો ચર્ચવા જેવી અને નિર્ણય કરવા જેવી છે, જેમાં તિથિચર્યા પણ છે. તેનો આપ સર્વે દીર્ઘદષ્ટિપૂર્વક, ઉદારતા અને મૈત્રીભાવથી વિચાર કરી યોગ્ય નિર્ણય લાવી જૈનશાસનની ગૌરવતામાં વૃદ્ધિ કરશો એવી અમારા સ્કંધ શ્રીસંઘની શ્રદ્ધા છે.

અત્રેનો જૈનસંઘ, આપ સર્વને એકત્ર કરવામાં ભાગ્યશાળી નીવડ્યો છે, અને અમે સર્વને વિશ્વાસ છે કે-આપશ્રીના નિર્ણયે જૈનસાશનને અત્યંત ગૌરવવંતુ બનાવી અમોને તથા ભવિષ્યની પ્રજાને યોગ્ય માર્ગદર્શન આપવામાં સફળ થશે.

આપ સર્વને એકત્ર કરવાના પ્રયત્નોમાં મારા તરફથી કાંઈક વિશેકની ઉણપ અગર ક્ષતિ થઈ હોય તે સારૂ આપ સર્વની ક્ષમાપના ચાહું છું.

હું શેઠશ્રી કસ્તુરભાઈ લાલભાઈને વિનંતિ કરું છું કે-તેઓશ્રી આ અવસરે આ સંમેલનને સંબોધતું પ્રવચન કરે, તેવી અમે સર્વેની ઇચ્છાને માન આપે. અને પૂજ્ય આચાર્ય ભગવંતોને વિનંતિ કરું છું કે-શેઠશ્રી કસ્તુરભાઈના પ્રવચન બાદ તેઓની મંત્રણાઓ સારૂ સાથેના મકાનમાં પધારે.

આ સંમેલન માટે મને પ્રેરણા આપનાર તથા મદદ કરનાર ભવ્ય-જીવોનો હું આભાર માનું છું.

આ પછી શેઠશ્રી કસ્તુરભાઈ લાલભાઈએ પોતાનું નીચે મુજબ નિવેદન વાંચી સંભળાવેલ.

શેઠશ્રી કસ્તુરભાઈ લાલભાઈનું નિવેદન.

પૂજ્યપાદ શ્રી આચાર્યમહારાજો, પદવીધરો તથા મુનિશ્રીઓ!

અમદાવાદના જુદા જુદા ઉપાશ્રયોના વહીવટકારોના પ્રયાસને લઈને આજે રાજનગરના આંગણે બીજી વાર જે મુનિસંમેલન મળે છે તે સારૂ અમદાવાદના શ્રીસંઘવતી હું તેઓનો ઉપકાર માનું છું.

આપ પૂજ્ય આચાર્યભગવંતો અને મુનિવરોના દર્શનને અમદાવાદના જૈન શ્રીસંઘને જે અમૂલ્ય લાભ મળ્યો છે તેથી અમદાવાદનો જૈન શ્રીસંઘ અપૂર્વ આનંદ અનુભવે છે.

ફર ફરના દેશોમાંથી વિહાર કરી, પરીપહેા સહન કરી આપ અત્રે

પધાર્યા છો તેનું કારણ સહેજે સમજાય તેમ છે. આપ સૌનાં હૃદયમાં જૈનસંઘની ઉન્નતિ અને જૈનશાસનનો પ્રભાવ ફેલાવવાની તમજા હંમેશાં રહેલી છે. આ સંમેલનમાં આપ એકમતે જે નિર્ણય કરશો તે એવો હશે કે-જે જૈનધર્મનો પ્રભાવ સારા ભારતવર્ષમાં ફેલાવે.

મારી નમ્ર માન્યતા પ્રમાણે આજનો વખત એટલો તો કપરો આવી લાગ્યો છે કે-જ્યારે ઘણા ઘણા પ્રશ્નો જૈનશાસનને હુચમચાવી રહ્યા છે, એવા મહત્વના પ્રશ્નોનો તાત્કાલિક સ્પષ્ટ નિર્ણય જૈન-શાસનની શોભામાં વધારો કરશે એમ હું માનું છું. આવા પ્રશ્નોનો ઉકેલ મુશ્કેલ હોય અથવા પૂજ્ય આચાર્ય ભગવંતોમાં પરસ્પર મત-ભેદ હોય, એટલા કારણથી તેવા પ્રશ્નોને ચર્ચામાં સ્થાન આપવામાં નહિ આવે. અથવા તો તેનો નિર્ણયાત્મક અને જૈનશાસનને શોભે તેવો નિકાલ કરવામાં નહિ આવે તો, આપ સૌએ લીધેલો પરિશ્રમ અને શાસનની સેવા કરવાની આપની ઇચ્છા કેટલે અંશે ખર આવશે, એ આપ વિદ્વાન મુનિવરો જ વિચાર કરશો.

આપ સૌ તિથિચર્ચાનો નિર્ણય કરવા આ સંમેલનમાં પધાર્યા છો. મારી નમ્ર માન્યતા છે કે-તિથિચર્ચા એ બીજા ઘણા અટપટા અને મુશ્કેલ પ્રશ્નોમાંનો એક જ પ્રશ્ન છે. એટલે માત્ર અમદાવાદ જ નહિ પણ સારા હિન્દુસ્થાનનો શ્રવેતાંખર જૈનસંઘ એ આશા સેવે છે કે-આપ સૌ આ સંમેલનમાં આ બધા પ્રશ્નોનો નિકાલ નિશ્ચિ-ત્મક રીતે આપશો.

આપણામાં જૈનસંઘનાં ચાર અંગો કહેલાં છે:-૧ સાધુસંસ્થા, ૨ સાધ્વીસંસ્થા, ૩ શ્રાવકો અને ૪ શ્રાવિકાઓ. આ બીજાનો ચતુ-વિંધસંઘ પોતાની આમન્યાઓમાં રહી વર્તે એ અતિ અગત્યનું છે. એ મહા હુઃખની વાત છે કે-આજે આ ચારેય સંસ્થાઓમાં ભારે ચિરાડો પડી છે તે રોકવામાં નહિ આવે તો જૈનધર્મનું ભાવિ જોખમાશે.

ત્યારબાદ શેઠશ્રી કેશવલાલ લલ્લુભાઈ ઝવેરીએ મુનિમહારાજ-
ઓને મંત્રણા માટે બંગલાના વિશાળ હોલમાં પધારવા વિનંતિ
કરી હતી. આથી ૧૨-૪૦ના વિજયમુહૂર્તે શ્રી સંઘની જયઘોષણા
વચ્ચે પૂજ્ય આચાર્યભગવંતે આદિ સમસ્ત મુનિરાજો મંત્રણા
માટે હોલમાં પધાર્યા હતા. શ્રી સાધ્વીજીમહારાજે પોતપોતાના
ઉપાશ્રયે પધાર્યા હતા. અને જનમેદની આનંદભેર વિસર્જન થયેલ.

સૌ મુનિરાજો, એ મંત્રણાહોલમાં આગમનાનુસારે ઉચિતઠેકે
ભિરાજમાન થતા હતા, કેટલાયે મુનિરાજો હજુ તો આવવા બાકી
હતા, તેવામાં સામાપદે, આઠશ્રી સિદ્ધિસૂરિજી પાસે મંગલાચરણ
પણ કરાવી લીધું !! પાછળથી આવેલાં મુનિરાજો એ બીનાથી વાકેફ-
ગાર થતા કચવાટ પેદા થવા પામેલ. છતાં સૌએ શાંતિ ભળવવાનાં
શુભ આશયથી આદર્શ મૌન સાચવ્યું હતું.

સૌ મુનિરાજોએ વ્યવસ્થિત ઠેકક લીધા બાદ આઠમંશ્રી પ્રતાપ-
સૂરિજીમહારાજે ઉભા થઈ પૂઠઆઠશ્રી વિજયોદયસૂરિજીમંશ્રીને
મંગલાચરણ કરવાની વિનંતિ કરવાથી તેઓશ્રીએ ખુલ્લું અવાજે કરેલાં
મંગલાચરણને આચાર્યાદિ સૌ મુનિરાજોએ એકાગ્રપણે શ્રવણ કર્યું હતું.

તે પછી થોડો ટાઈમ સર્વત્ર ગંભીર શાંતિમય મૌન છવાઈ
જવા પામ્યું હતું. બાદ મુનિરાજ શ્રી પુણ્યવિજયજીમહારાજે
'આપણે જે જે કરવાનું છે તેને માટે યોજના, કાર્યની રૂપરેખા,
ટાઈમ વગેરે નક્કી કરવા વિનંતિ છે.' એમ જણાવ્યા બાદ આઠ
શ્રી રામચંદ્રસૂરિજીએ 'આપણે શાસનના છીએ, સંઘ પચીસમા
તીર્થંકર સમેા ગણાય છે, તો આપણે યોજનાબદ્ધ કાર્ય કરવું
ઠેક છે.' ઇત્યાદિ વક્તવ્ય કર્યું હતું.

પછી ટાઈમની વિચારણા થતાં સર્વાનુમતે બપોરના ૧૨ થી ૪
વાગ્યાનો ટાઈમ નક્કી થયો હતો. આજનો વિશાળ હોલ પણ
સાંકડો પડવાથી અન્ય સ્થલ અંગે લંબાણથી વિચારણા થયેલ.
હોલના ઉપાશ્રય, આયંબિલખાતાનો હોલ, ગોલવાડમાં સુશ્રાવિકા

શશીબહેનનું મકાન વગેરે ભિન્ન ભિન્ન સૂચનાઓ થઈ હતી. તે અંગે શેઠ કેશવલાલભાઈને બહારથી બોલાવવામાં આવ્યા. અન્ય મકાન અંગે શું વ્યવસ્થા રાખી છે? એમ પૂછતાં તેમણે ગોલ-વાડવાળું શશીબહેનનું મકાન સૂચવતાં ‘બેઠક ઉઠ્યા પછી તે મકાન ભેઈ લેવું, અને એ પછી અનુકૂળતા ભેઈ લેવાશે.’ એમ કહ્યું. (અંતે ‘પ્રકાશ આટંસ કોલેજ’નું મકાન સંમેલન ઉઠ્યા પછી નક્કી થયું.)

તે પછી કોણ કોણ બેસે? કેવી રીતે કાર્ય કરવું? વિગેરે વિચારવા સારૂ બંને ઝુપોમાંથી નામો નક્કી કરવાં, એમ વાત થતાં શાસનપક્ષમાંથી પ્રથમ ચાલીશેક નામો અને સામાપક્ષના પશુ લગભગ તેટલા જ નામો મળીને ૭૫ થી ૮૦ લગભગ નામો એક સમિતિ તરીકે બહાર થયેલ.

‘આ સમિતિ, દેવસૂર તપાગચ્છ શ્રમણસંઘની ગણવી.’ એમ સૂચન થતાં તેમાંના ‘દેવસૂર’ શબ્દ માટે સામાપક્ષથી આઠશ્રી રામચંદ્ર-સૂરિજી તથા આઠશ્રી ઓંકારસૂરિજી આદિએ સજ્જડ વાંધો ઉઠાવવાથી તે સૂચન વિવાદાસ્પદ બનતાં તેમજ ૪ વાગ્યાનો ટાઈમ પશુ થઈ જતાં તેની વધુ વિચારણા બીજા દિવસ ઉપર મુલતવી રહી હતી.

સર્વમંગલઃ—પૂ. ઉદયસૂરિજી મહારાજે કહ્યું.

દિવસ બીજો—વૈ. શુ. ૪ બુધવાર

સ્થળઃ— પ્રકાશ આટંસ કોલેજ.

ટાઈમઃ— ૧૨ થી ૪

(ગઈકાલની ચર્ચા ચાલ્યા બાદ) ૩ વાગ્યાથી શરૂઆત :

મંગલાચરણઃ— પૂ. ઉદયસૂરિજીમંતું.

પુણ્યવિં મં—ગઈ કાલે જે સમિતિ નીમેલ, તેનાં હેડીંગ બાબત કાલે અધુરી રહેલ ચર્ચા આજે પૂરી થઈ, તેની આપની સામે બહારાત થાય છે. (એમ કહી નીચે મુજબ બહાર કહ્યું)

“શ્રી વિજયદેવસૂરસંઘમાં પ્રવર્તતા તિથિવિષયક મતભેદોની તથા અન્ય વિષયોની વિચારણા કરીને સર્વાનુમતે-એકમત (થઈને) નિષ્ક્રમ લાવવા માટે તપાગચ્છીય શ્રી શ્રમણસંઘ નીચેના આચાર્ય ભગવંતો આદિ મુનિવરોની સમિતિ નીમે છે.”

(વૈ. શુ. ૩ તથા ૪ ના રોજ નક્કી થએલી સમિતિનાં નામો)

શાસનપક્ષે

- ૧ આંશ્રી ઉદયસૂરિજીમં
- ૨ „ નંદનસૂરિજીમં
- ૩ „ પદ્મસૂરિજીમં
- ૪ „ લાવણ્યસૂરિજીમં
- ૫ પંશ્રી સુશીલવિં મં
-દક્ષ વિં મં
- ૬ મુશ્રી મહિમાપ્રભ-
વિજયજીમં
- ૭ „ પરમપ્રભવિજયજીમં
- ૮ આંશ્રી હર્ષસૂરિજીમં
- ૯ „ મહેન્દ્રસૂરિજીમં
- ૧૦ પંશ્રી ભાનુવિજયજીમં
- ૧૧ „ સુભોધવિજયજીમં
- ૧૨ મુશ્રી મલયવિજયજીમં
- ૧૩ આંશ્રી પ્રતાપસૂરિજીમં
- ૧૪ „ ધર્મસૂરિજીમં
- ૧૫ „ માણેકસાગર-
સૂરિજીમં
- ૧૬ ઉશ્રી દેવેન્દ્રસાગરજીમં
- ૧૭ પંશ્રી ધર્મસાગરજીમં
- ૧૮ મુશ્રી હંસસાગરજીમં
- ૧૯ „ અભયસાગરજીમં

રહામાપક્ષે

- ૧ આંશ્રી સિદ્ધિસૂરિજીમં
- ૨ „ લઙ્ગિધસૂરિજીમં
- ૩ „ પ્રેમસૂરિજીમં
- ૪ „ રામચંદ્રસૂરિજીમં
- ૫ „ લક્ષ્મણસૂરિજીમં
- ૬ „ મનહરસૂરિજીમં
- ૭ „ જંબૂસૂરિજીમં
- ૮ „ ભુવનસૂરિજી
- ૯ „ શાંતિચંદ્રસૂરિજી
- ૧૦ આંશ્રી ઓંકારસૂરિ
- ૧૧ ઉશ્રી જયંતવિજયજી
- ૧૨ „ ચારિત્રવિજય
- ૧૩ પંશ્રી કૈવલ્યવિજયજી
- ૧૪ „ પુષ્પવિજયજી
- ૧૫ „ પ્રવિણવિજયજી
- ૧૬ „ તિલકવિજયજી
- ૧૭ „ માનવિજયજી
- ૧૮ „ કાંતિવિજયજી
- ૧૯ „ ભદ્રંકરવિજયજીમં

૨૦ આંશ્રી ઋદ્ધિસાગર- સૂરિજીમં	૨૦ પંશ્રી પદ્મવિજયજી
૨૧ ,, કીર્તિસાગર- સૂરિજીમં	૨૧ ,, મહિમાવિજયજી
૨૨ ઉંશ્રી કૈલાસસાગરજીમં	૨૨ ,, વિક્રમવિજયજી
૨૩ આંશ્રી ઉમંગસૂરિજીમં	૨૩ મુંશ્રી રૈવતવિજયજી
૨૪ પંશ્રી વિકાસવિજયજીમં	૨૪ ,, હેમંતવિજયજી
૨૫ ,, ઉદયવિજયજીમં	૨૫ ,, ભાનુવિજયજી
૨૬ ,, ઈન્દ્રવિજયજી	૨૬ ,, મૃગાંકવિજયજી
૨૭ આંશ્રી મેઘસૂરિજીમં	૨૭ ,, સુદર્શનવિજયજી
૨૮ મુંશ્રી પુણ્યવિજયજીમં	૨૮ ,, જયંતવિજયજી
૨૯ પંશ્રી રમણિકવિજયજીમં	૨૯ ,, વર્ધમાનવિજયજી
૩૦ આંશ્રી ન્યાયસૂરિજીમં	૩૦ ,, ચિદાનંદવિજયજી
૩૧ પંશ્રી તીર્થવિજયજીમં	૩૧ ,, રોહિતવિજયજી
૩૨ આંશ્રી રામસૂરિજીમં	૩૨ ,, મંગલવિજયજી
૩૩ પંશ્રી રવિવિજયજીમં	૩૩ ,, સુખોદવિજયજી
૩૪ ,, શાંતિવિજયજીમં	૩૪ ,, સુભદ્રવિજયજી
૩૫ ,, સુભદ્રવિજયજીમં	૩૫ ,, મલયવિજયજી
૩૬ ,, અશોકવિજયજીમં	૩૬ ,, ભારતવિજયજી
૩૭ ,, રાજેન્દ્રવિજયજીમં	૩૭ ,, પદ્મપ્રભવિજયજી
૩૮ ,, હીરમુનિજીમં	૩૮ ,, મૃગાંકવિજયજી
૩૯ ,, સુદર્શનમુનિજીમં	૩૯ ,, ભદ્રંકરવિજયજી
૪૦ ,, પ્રેમવિજયજીમં	૪૦ ,, વિપ્રોદવિજયજી
૪૧ ,, સુખોદવિજયજીમં	૪૧ ,, હેમેન્દ્રવિજયજી
૪૨ ,, પ્રભાવવિજયજીમં	૪૨ ,, કીર્તિવિજયજી
૪૩ મુંશ્રી દર્શનવિજયજીમં	૪૩ ,, નેમવિજયજી
ત્રિપુટી	
૪૪ ,, શાંતિવિમલજીમં	૪૪ ,, મહોદયવિજયજી

૪૫ મુન્શી રામચંદ્રવિજયજીમં	૪૫ મુન્શી ક્ષેમં કરવિજયજી
૪૬ ,, લક્ષ્મીવિજયજીમં	૪૬ ,, કીર્તિપ્રભવિજયજી
૪૭ ,, દક્ષવિજયજીમં	૪૭ ,, લલિતવિજયજી
૪૮ ,, સૂર્યોદયસાગરજીમં	૪૮ ,, હરિભદ્રવિજયજી
૪૯ ,, સૂર્યોદયવિજયજીમં	૪૯ ,, ભદ્રગુપ્તવિજયજી
૫૦ ,, સુમિત્રવિજયજીમં	૫૦ ,, જયદોષવિજયજી
(બન્ને પક્ષના મળી) કુલ ૧૦૧	૫૧ ,, સ્થૂલભદ્રવિજયજી

પુણ્યવિંમં- (આ મુત્સદ્દા ઉપર) ગઈકાલની તિથિ રાખવી કે-આજની ?

હંસસાંમં-કાલની રાખો, ત્રીજ સારી હતી.

સલામાંથી-આજની રાખો.

પ્રતાપસૂરિજી-મહાપુરુષોનું વચન મંગળકારી હોય છે એટલે પૂ. લખ્મિસૂરિજી મહારાજે, ‘ગઈકાલે મંગલિક કામ થાય’ એમ કહેલ માટે ગઈકાલની તિથિ નખાય તો સારું.

પુણ્યવિંમં-કાર્યવાહી આગળ ચાલે તે માટે વિચારણા કરવાનું પૂં નંદનસૂરિજીમં કહે.

નંદનસૂરિજી-હું કહું છું. શાંતિથી સાંભળો : કહીને પોતે પોતાનું લખી લાવેલ મંત્રો વાંચું કે-“ તિથિવિષયક....આ તેઓએ પ્રવર્તિવેલ વાત અનુચિત છે....કેટલાક વર્ગે તપાગચ્છના બધા સમુદાયોને જણાવ્યા સિવાય કરી તે ઉદ્ધારદિલથી તેઓ સુધારી લે. દર પહેલાં બધા મહાપુરુષોઓ જે કયું છે, (તે) તેમણે જોડું કયું છે એમ કહેવું તે તેમની આશાતના ગણાય.

બારપર્વની આરાધનાની વાતને ચર્ચાનો વિષય બનાવાય નહિ. સંવત્સરી બાબત ચર્ચા કરી શકાય....” વગેરે.

રામચંદ્રસૂરિ-તે નિવેદનની નકલ આપો.

નંદનસૂરિજી-બરોબર કોપી કરીને આપી શકીશ.

રામચંદ્રસૂરિ-હવે આ નિવેદન કયું.....તેમાં બધાની સંમતિ છે કે આપનું સ્વતંત્ર છે ?

ધર્મસૂરિજી-આ નિવેદન માટે વાંધો ન હોય તો અનુમોદન આપે. (વાંધો હોય તે જણાવે.)

ઉ. દેવેન્દ્રસાંમં-હંસસાં મં અનુમોદન, પ્રતાપસૂરિજી-કબૂલ, હીરમુનિજી-કબૂલ, પં. પ્રેમવિં-કબૂલ, કીર્તિસાગરસૂરિ-કબૂલ, મેઘસૂરિજી-કબૂલ, પં. શાંતિવિમલજી-કબૂલ.

ધર્મસૂરિજી:-આ પક્ષમાંથી સંમતિ આપવામાં કોઈ બાકી નથી ને ?

હીરમુનિજી-સુંદરમુનિજી-કબૂલ, હિમાચલસૂરિના લક્ષ્મીવિં-કબૂલ,

હર્ષસૂરિજી-મહેન્દ્રસૂરિજીએ કહ્યું કે-આરતિથિની ક્ષય-વૃદ્ધિ ન કરતાં પૂર્વ-પૂર્વતરની ક્ષય-વૃદ્ધિ કરનારા છીએ.

રામસૂરિજી-અમે પણ તેમજ (કરીએ છીએ.)

રામચંદ્રસૂરિજી-ભેદ ક્યાં રહ્યો ? સંવત્સરી, કલ્યાણકમાં : આપનું નિવેદન સર્વસંમત છે.

નંદનસૂરિજી-પર્વતિથિવિષયક આરતિથિમાં મતભેદ નથી. મતભેદ સંવત્સરી બાબત છે, માટે સંવત્સરી બાબત વિચાર કરવો.

રામચંદ્રસૂરિ-બીજામાં વિચાર કરવો ને ?

નંદનસૂરિજી-મારી તો નમ્ર વિનંતિ છે કે-આપનો..... (વિચાર બીજો હોય તો છોડી દેવો.)

રામચંદ્રસૂરિ-આપ જે કહો છો કે-‘ આર પર્વતિથિની ક્ષય-વૃદ્ધિ હોય ત્યારે પૂર્વ-પૂર્વતરની ક્ષય-વૃદ્ધિ થાય; અમે એ વિષયમાં પૂરા વિરોધ કરીએ છીએ. પૂર્વ-પૂર્વતરની ક્ષય-વૃદ્ધિની પ્રજ્ઞાલિકા અમુક વર્ષ પહેલાં સર્વથા ન હતી.

અંધકાર યુગમાં શરૂ થઈ એ અમને માન્ય.....(નથી.)

(પહેલાં પણ) જ્યારે જ્યારે પ્રસંગ મળ્યો ત્યારે ત્યારે તેમાં સુધારાના પ્રયત્નો થયા છે. અમે તે પ્રયત્ન કર્યો છે. તે પ્રજ્ઞાલિકા, શાસ્ત્રસંબદ્ધ નથી. આ તિથિચર્યાનો વિષય (છે, માટે આરતિથિની ચર્યા તો પહેલી થવી જોઈએ.)

નંદનસૂરિજી-અમને શંકા નથી કે-તે પ્રણાલિકા શાસ્ત્રસંગત નથી.

રામચંદ્રસૂરિ-આપનું માનવું આપને સુખારક.

અમે કોઈ પૂર્વાચાર્યોને અગીતાર્થ, ભવભીડ નથી એમ નથી માનતા; પણ પ્રણાલિકા આ શાસ્ત્રસંગત નથી માટે (મને તમારું) અક્ષરશઃ નિવેદન મળે.

નિવેદનની કોપી મળ્યા પછી અમે અમારું નિવેદન આપશું. પ્રાચીનપ્રણાલિકા શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે કે કેમ? તે આપે જોવું પડશે. પ્રણાલિકા વ્યાજબી છે કે કેમ? તે વિચારવું પડશે. તેની વિચારણા કરવી પડશે.

નંદનસૂરિજી-(પ્રાચીન પુરૂષોએ આચરેલી વસ્તુની) અમારે વિચારણા કરવાની નથી. જં જિજ્ઞેહિં પન્નત્તં અમારે તે સંબંધી વિચાર કરવો રહેતો નથી.

લક્ષ્મણસૂરિ-નિવેદનના સંબંધમાં અમને નંદનસૂરિ સાથે વાત થઈ જવા દો, બીજાઓ પછી બોલે.

નંદનસૂરિજી-આ નિવેદન આપું તેનો ઉદ્દેશ એ નથી કે-મારે તમારું નિવેદન લેવું છે! મારે (માર) પર્વતિથિ સંબંધી ચર્ચા (કરીને તમારા મોઢે પૂર્વના મહાપુરુષોને ખોટાં તરીકે સાંભળવા) નથી.

લક્ષ્મણસૂરિ-સમિતિ કરી છે, પર્વતિથિની ચર્ચા માટે.

નંદનસૂરિજી-‘તિથિવિષયક’ એટલે ૧૨ પર્વતિથિઓ, સંવત્સરી મહાપર્વ, કલ્યાણક વિષયક પર્વતિથિઓ અને અન્ય શુભતિથિઓ; એમાંથી ખારપવીની ક્ષય-વૃદ્ધિની પ્રણાલિકા આપ બધા મંજૂર કરો, એ જ વિનંતિ છે.

લક્ષ્મણસૂરિ-એમાં નથી કે-પર્વતિથિ સંબંધી વિચાર ન કરવો.

રામચંદ્રસૂરિ-આપણે અહિં જો.....કેશુભાઈ બોલાવે છે.....તિથિ-વિષયક વિચારલેદ શાસ્ત્રાધારે કરવાની જરૂરીયાત જણાય છે. આ ઉદ્દેશથી ભોગા કરાય છે. એમાં ખાર તિથિનો વિચાર જ નહિ,

બીજાનો નહિ. આમ કરી ચર્ચાના દ્વાર બંધ કરી જેને જ્યાં રહેવું ત્યાં જ રહેવું છે. આપણું ક્ષેત્ર સરે નહિ.

જેને આપ પ્રજ્ઞાલિકા શાસ્ત્રસિદ્ધ કહો છે તે સાબિત થઈ જાય અને એકીમતે....(મારું કહેવું બરાબર સાંભળો.)

નંદનસૂરિજી-હા, ખુશીથી.

રામચંદ્રસૂરિ-અમને સમજાઈ જાય તો અમને ઝુકવામાં જરાય વાંધો નથી. અમે એમ માનતા હોઈએ કે-આ પર્વના ક્ષેત્ર પૂર્વ પૂર્વતરના અપર્વ (ના ક્ષય)ની (વાત ઠીક નથી. અપર્વે પર્વ સ્થાપીને તેની) આરાધનાની વાત અમને ગેરબ્યાજબી લાગે છે. પર્વક્ષેત્ર અપર્વમાં માત્ર આરાધનાની વાત (ઠીક લાગે છે) તે જે દિવસે હોય નહિ તે દિવસે પર્વની સ્થાપના એ ઉચિત નથી. છતાં આપ એ માટે વિચાર જ કરવા માંગતા નથી, (ત્યાં શું ઉપાય ?)

નંદનસૂરિજી-અમે અમારા પૂર્વાચાર્યોને તમારા મોટાથી અગ્ની-તાર્થ સાંભળવા માંગતા નથી, તમારા હાથે તે પ્રકારે જાહેર કરાવવા નથી, માટે પણ અમારે ૧૨ પર્વો માટે ચર્ચા કરવી નથી.

રામચંદ્રસૂરિ-આપ કહેશો તો નિવેદન જાહેર નહિ કરીએ, પરંતુ એના ઉપર વિચારણા નથી કરવી એમ કહેવું એ તો ભેગા થવાનો ઉદ્દેશ ન રહે. બાર તિથિ જેમ પર્વ છે તેમ સંવત્સરી પર્વ-પકળી-ચોમાસી મહાપર્વ છે, કલ્યાણક પણ પર્વ મનાય છે, તો પછી પૂર્વની અપર્વતિથિની ઘટવધનો વિચાર દીલ પ્હોળું કરીને કરીએ તો ઠીક રહે.

નંદનસૂરિજી-આપે ૧૬૬૨ થી જુદું કયું છે.

રામચંદ્રસૂરિ-હું સમજાવીશ કે-મેં ૬૨ થી જુદું કયું નથી. મારે ઘણું ઘણું કહેવાનું છે. આ નિવેદન માટે.

નંદનસૂરિજી-આપ ઉદારતાથી આ બાર તિથિની વાત મૂકી ઈ સંવત્સરી બાબત વિચાર....(વાનું જણાવો.)

રામચંદ્રસૂરિ-શાસ્ત્રસિદ્ધ હોય તેમાં (તેવી ઉદારતા ન હોઈ શકે. શાસ્ત્રવિરુદ્ધ હોય તેમાં જ તેવી ઉદારતા (અપનાવી શકાય.)

નંદનસૂરિજી—અમે તમારી (નવી) વાતને શાસ્ત્રવિરુદ્ધ (કે શાસ્ત્રસિદ્ધ નક્કી કરવા માગતા નથી.)

રામચંદ્રસૂરિ—પરસ્પર વિચાર કરી શાસ્ત્રવિરુદ્ધ શું છે? તે નક્કી કરી પછી નિર્ણય કરવો ઘટે. એકેકને શાસ્ત્રવિરુદ્ધ કહેવાનો શો અર્થ?

નિવેદનની સામે દિલ વિશાલ કરીને વિચારણા કરવી જ જોઈએ.

ખાનગી મંત્રણા—ખન્ને પક્ષમાં

રામચંદ્રસૂરિ—ખરેખર એમ માનતા હોઈએ કે—એક પક્ષ શાસ્ત્રવિરુદ્ધ કરે છે તો એને સમજાવવો (જોઈએ.)

નંદનસૂરિજી—ખરાખર.

રામચંદ્રસૂરિ—વિચારણા તો કરવી જ પડશે. (અમારે કોઈ વસ્તુ) શાસ્ત્રવિરુદ્ધ કરવી નથી. અમે ઈચ્છતા જ નથી. આપે સમજાવવા જોઈએ.

નંદનસૂરિજી—દરમાં શરૂ કરતી વખતે આ પ્રણાલિકાની (શરૂઆત) કરવા માટે તમારે આનો વિચાર કરવાની પ્રથમ તૈયારી દાખવવી (જોઈતી હતી.)

તમે એકદમ શરૂ કરી દીધી, એ જ બતાવી આપે છે કે—તમારે (સ્વતંત્રપણે જ) કરવું હતું તે કયું છે, હવે આજે શાસ્ત્રીયપ્રણાલિકાને શાસ્ત્રવિરુદ્ધ (દેખાડવા ચર્ચા કરવાની) વાત કહેવી તે ઠીક નથી.

રામચંદ્રસૂરિ—ભૂતકાલ ન સંભારીએ તો ઠીક. હવેથી શાસ્ત્રોના આધારે વિચારીએ તો ઠીક. ભૂતકાલમાં ગમે તે કારણે વિશ્લેષ ઉભો થયો. જે કાંઈ ચાલી રહેલ છે તેમાં શાસ્ત્ર અને શુદ્ધ પરંપરાની દૃષ્ટિએ વિચાર કરીએ અને એમાં ખરૂં ન ઠરે તો વિચાર....

એ વખતે બધાની સાથે વિચારણા કેમ ન કરી? (એ વાત ઠીક નથી.) ૧૦૦ વર્ષનો ઇતિહાસ તપાસીએ કે—પરસ્પર મેળ ન હોવાના કારણે કોઈએ કાંઈ ફેરફાર કર્યો તે કંઈ બધા ભેગા થઈને કરે તેમ હતું નહિ. પોતાને લાગ્યું તેમ ફેરફાર કરતા ગયા. સૌ તે રીતે કરતા ગયા.

નંદનસૂરિજી-અમે શું (ફેરફાર) કર્યા?

રામચંદ્રસૂરિ-અમે જે કહીએ તેમાં ઉકળાટ ન થાય.

નંદનસૂરિજી-પર્વતિથિની ક્ષય-વૃદ્ધિ (વાળો ફેરફાર) અમે કોઈએ કર્યો છે?

રામચંદ્રસૂરિ-પૂર્વ પુરુષો ગંભીર વિનમ્ર, પ્રતાપ વિ.મહારાજે ૧૯૫૨ માં ૪/૫ લેગા કરવાનો આદેશ આપેલ છે જે છપાઈ ગયેલ છે.

નંદનસૂરિજી-અમે પર્વતિથિનો (ફેરફાર) કર્યો છે?

રામચંદ્રસૂરિ-(ખીન્નએ સંવત્સરી બાબત કહ્યું તે માટેના શબ્દો) આ લોકો સંવત્સરીને જુદી રાખે છે. પર્વતિથિ જુદી રાખે છે.

નંદનસૂરિજી-ગમે તે રીતે કહ્યું. અમે પર્વતિથિના ક્ષય વૃદ્ધિ (કરવાનો ફેરફાર) કર્યો છે?

રામચંદ્રસૂરિ-આપણા પૂર્વપુરુષો....

નંદનસૂરિજી-ગંભીરવિજયજી મહારાજે પાંચમનો ક્ષય કર્યો છે?

રામચંદ્રસૂરિ-ગંભીરવિજયજી મહારાજે ચોથમાં પાંચમ લેગી કરી. કુંવરજી આજુદજીએ છાપી. અમદાવાદમાં ચર્ચા ઉઠી ત્યારે ગંભીર વિ. એ એમ લખ્યું કે-મને લાગ્યું (તે જણાવું તેમાં) સંઘ (ફેરફાર) કરી શકે છે.

નંદનસૂરિજી-ગંભીરવિજયજી મહારાજે (તેવું) કયું હતું?

રામચંદ્રસૂરિ-લખાયો હતો.

નંદનસૂરિજી-૧૯૫૨ માં જ્યારે આ ચર્ચા ઉપસ્થિત થઈ. સંવત્સરી ક્યારે કરવી? પુનમના દાખલે તેરશનો ક્ષય કરવાના શબ્દો છે. સંવત્સરીના પાંચમના ક્ષયે ત્રીજના શબ્દો નથી, (તો સંવત્સરી ક્યારે કરવી? એ પ્રશ્ન ઉઠતાં) જે વિચારણા થયેલ તે લખાયેલ છે, પરંતુ ગંભીરવિજયજીએ તે લખાણ મુજબ આચરણ કરી હતી?

ચાલતા વર્ષમાં જોધપુરી પંચાંગમાં ભાદ્રપદમાં પાંચમનો ક્ષય છે તો (પાંચમ પર્વ હોવાથી તેના) ક્ષયવૃદ્ધિ (ન થાય. માટે ખીન્ન સં. ૨.

પંચાંગમાંનો છઠનો ક્ષય કરવો સારો છે.) આત્માનંદપ્રકાશ: હ્યો આમાં ગંભીરવિજયજી મહારાજે શું કહ્યું છે? (પંચમનો ક્ષય કહ્યો છે કે-છઠનો?)

રામચંદ્રસૂરિ-આપણી વાત એ છે કે-ગંભીરવિજયજીનો આ ખુલાસો તે પછીનો છે.

નંદનસૂરિજી-એ વાત ખરી, પરંતુ ગંભીરવિજયજી મહારાજે પર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ નથી કરી એટલા પૂરતું (આ લખાણ વાંચ્યું છે.)

રામચંદ્રસૂરિ-જૈનધર્મપ્રકાશમાં ૪/૫ લખ્યું છે તે ગંભીરવિજયજી મહારાજના કહેવાથી લખ્યું છે.

નંદનસૂરિજી-આ (વિચારમાં) ઉતાવળ કરો છે, (છાપવાની) રજા આપવી પડી.

રામચંદ્રસૂરિ-રજા આપી ત્યારે દિલમાં ૪/૫ એમ હતું ને?

નંદનસૂરિજી-ખુચતું હતું માટે પાછળથી તપાસ કરી, (અને છઠનો ક્ષય જાહેર કર્યો.)

રામચંદ્રસૂરિ-પાછળથી વિગ્રહ થયો.

નંદનસૂરિજી-ના વિગ્રહ નથી.

રામચંદ્રસૂરિ-શાસ્ત્રાધારે વિચાર કરવાના દ્વાર બંધ કેમ કરાય છે?

નંદનસૂરિજી-આ વિચાર સંવત્સરીનો છે, તેથી તે કરશું. પર્વતિથિનો નહિ. તમોએ બધા આચાર્યોને પૂછ્યા વિના નવું કયું છે, તે મૂકી દેવું જોઈએ.

રામચંદ્રસૂરિ-જ્યારે જ્યારે જેણે જેણે અનુકૂળતા મુજબ ફેરફાર કર્યા છે તે પૂછીને કર્યા છે? બધાને માટે આ વાત છે.

નંદનસૂરિજી-અમે પર્વતિથિના ક્ષયવૃદ્ધિ (વાળો ફેરફાર) નથી કર્યો.

રામચંદ્રસૂરિ-આપણે બધાજ કરીએ છીએ તેમાં શાસ્ત્રવિરુદ્ધ શું છે? એ વિચારણા માટે દ્વાર બંધ કેમ?

નંદનસૂરિજી-બાર પર્વતિથિનો સ્વીકાર કરી લો, પછી સંવત્સરી માટે વિચાર કરશું. એમાં બધી વાત આવશે.

રામચંદ્રસૂરિ-શાસ્ત્રે આજ્ઞા-આચરણમાં મૂક્યું છે ખરું ?
નંદનસૂરિજી-શું ગંભીરવિજયજીમં આદિ પૂર્વપુરુષો ન સમજી શક્યા ?

રામચંદ્રસૂરિ-આવો આક્ષેપ ન થાય.

પ્રેમસૂરિ-દાનસૂરિજીમહારાજે મને ૧૯૬૧માં કાનમાં કહેલ કે -“ પૂનમ-અમાસના ક્ષયવૃદ્ધિએ તેરશના ક્ષયવૃદ્ધિ કરવાનું તો ચાલી પડેલું છે, અને આપણે તે પ્રમાણે પ્રથિલની દષ્ટિએ કારણસર કરવું પડે છે અને તે ભૂલ થાય છે.”

પંચવિકાસવિનંદનસૂરિજીએ ૧૯૮૯માં લખેલ છે કે-‘ ૫૨-૬૧માં પાંચમના ક્ષયે સંઘના મોટા ભાગે છઠનો ક્ષય કર્યો હતો. ’ જો એમનો બીજો (એટલે પાંચમના ક્ષયનો) વિચાર હોત તો (તે જણાવ્યું હોત.)

રામચંદ્રસૂરિ-પ્રેમસૂરિજી એમ કહે છે કે-‘ દાનસૂરિજીમહારાજે કહેલ કે-આ પૂનમના ક્ષયે તેરશની ગરખડ કેમ ચાલી, તે કોણ જાણે ?

નંદનસૂરિજી-(પાંચમની ક્ષયવૃદ્ધિ કોઈએ કરી છે ?) કોણે કરી ?

રામચંદ્રસૂરિ-કરી છે, સિદ્ધિસૂરિજીએ કરી છે.

નંદનસૂરિજી-હર પહેલાં પાંચમના ક્ષયે (તેમણે પાંચમનો ક્ષય કર્યો હોય એવો દાખલો છે ?)

રામચંદ્રસૂરિ-ઘણા ઘણા પ્રસંગો મોજુદ છે.

પંચવિકાસવિનંદનસૂરિ-હું સિદ્ધિસૂરિ પાસે ગયેલ. (ઘણી વાતો થયેલ.) ત્યારપછી ‘ અમે છઠનો ક્ષય કરેલ છે ’ એમ ખુલાસો લખ્યો.

નંદનસૂરિજી-.....(નક્કી થયું કે પાંચમનો ક્ષય સિદ્ધિસૂરિજીએ પણ કર્યો નથી.)

લક્ષ્મણસૂરિ-વિચાર કરવો જોઈએ. સેંકડો માઈલથી આપણે આવેલ છીએ. વિગ્રહ દૂર કરવો જોઈએ. બધા બધા શાસ્ત્રાધારે શમાવવા (જોઈએ.) કંઈ ન કરવું એમ કેમ ?

રામચંદ્રસૂરિ-આર તિથિ સંબંધી વાત નથી કરવી એમ ન કહેવું (જોઈએ.)

નંદનસૂરિજી-તમે જે નવું કયું છે તે મૂકી દેવું (ભેઈએ.)

રામચંદ્રસૂરિ-નવું નથી કયું. (જે હજાર વર્ષનું છે તે કયું છે.)

નંદનસૂરિજી-તમારું લઘુ ૨૦૦૦ વર્ષનું હો, (પણ પ્રાચીન આચરણ છે તેનું તમે તથા તમારા વડિલોએ નિઃશંકપણે પાલન કયું છે, તેને પ્રથમ સ્વીકારી લો અને પછી સુખે ચર્ચા કરો.)

રામચંદ્રસૂરિ-વચમાં સમજદાર કે કારણસર કંઈ ન કયું હોય તેથી સત્યવાતો ન સ્વીકારવી તે ઠીક નહિ.

વિના કારણે ઘણીવારે શાસ્ત્રવિરુદ્ધ પ્રવૃત્તિઓ (થઈ હોવાનું) સમજાય તો છોડી દેવી પડે. માટે વિનંતિ છે કે-આપ નિવેદન મને આપો.

આપ મારા નિવેદનની ન્યૂનતા બતાવો. ખોટી સાબિત થાય તો વાત છોડી દેવા તૈયાર.....એમ કહેવું કે-ચર્ચા માટે અમે તૈયાર નથી, (એ ઠીક નથી.)

રામચંદ્રસૂરિ-કેશુભાઈ! આપણે એક સંવત્સરી માટે લેગા થયા છીએ (કે બધી વાત માટે ?)

કેશુભાઈ-બધી વાત માટે.

નંદનસૂરિજી-અમારે અમારા ગીતાર્થોને અજ્ઞાત નથી કહેવા. અમારા પૂજ્યપુરુષોએ જરાપણ શાસ્ત્રવિરુદ્ધ કયું છે, એવું અમે સાંભળવા માંગતા નથી, એ અમે સમજવા માંગતા નથી. અમે જેમાં નથી છતાં અમને એમાં સંડોવવામાં આવ્યા છે! હાલ કહેવાય છે કે-ભૂતકાળ ન સાંભરવો, પણ પ્રથમ ઘણા સંભારણો છે. તિથિમાં બધી વાત આવે. (તે ઠીક છે, પરંતુ ૧૨ પર્વી જ) આવે (એમ નથી. સંવત્સરી મહાપર્વ આવે, કલ્યાણકર્પોચ આવે અને અન્ય શુભતિથિઓ પણ આવે છે, માટે) ખાર પર્વી કે- જે સિદ્ધાંતરૂપે છે, તેની ચર્ચાની વાત છોડી બીજી બધી વાત કરો.

રામચંદ્રસૂરિ-‘ચર્ચા કરવી કે નહિ?’ તે વાતનો નિર્ણય લઈને જ ઉઠવાનું છે, જેને જવું હોય તે જાય, સમજાવવું તો પડશે.

નંદનસૂરિજી-અમારે એ બાબત સમજાવવું નથી.

ખાનગી મંત્રણા

કેશુભાઈ-રામસૂરિ ડેલાવાળા પાસે, પુણ્યવિં-નંદનસૂરિ-ધર્મસૂરિ પાસે થઈને આંરામચંદ્રસૂરિ પાસે ગયા. લખિયસૂરિ તેમાં ભેગા બેઠા.

નંદનસૂરિ પાસે કેશુભાઈ આંચ્યા. પુણ્યવિં-કેશુભાઈ, નંદનસૂરિ પાસે ગયા.

કેશુભાઈ ઉદયસૂરિ પાસે ગયા. પુણ્યવિં-પ્રતાપસૂરિ નંદનસૂરિ પાસે ગયા.

ઉંદેવેન્દ્રસાં-નંદનસૂરિ-ઉદયસૂરિની સાથે કેશુભાઈની મંત્રણા. સર્વ મંગલ.

દિવસ ત્રીજો—વૈ. શુ. ૫ ગુરુવાર.

૧૨-૪૩ મીનીટે પૂંઉદયસૂરિમંનું મંગલાચરણ.

પુણ્યવિજયભાઈ મહારાજે રામચંદ્રસૂરિ પાસે સમિતિના નામોનું લીખ્ત માગ્યું. લક્ષ્મણસૂરિએ સમર્થન કરી અપાવ્યું.

કેશુભાઈએ (સંમેલનની સફળતા ધ્વજીતા) તારો આંચ્યા તેની નીચે મુજબ રજુઆત કરી.

૧ જૈનસંઘ, મુંબઈ સેન્ડહસ્ટ રોડ. ૨ જૈનસંઘ.....૩ જૈનસંઘ સ્નાત્રમંડલ, સેન્ડહસ્ટ રોડ મુંબઈ ચંદ્રદીપક. ૪ નગરશેઠ, મુરત. ૫ કપડવંજ, જૈનસંઘ. ૬ જૈનયુવકમંડલ, કપડવંજ. ૭ કપડવંજ.....૮ પાલીતાણા-નગરશેઠ. ૯ મુંબઈ-શાંતિ દીપચંદ. ૧૦ વાપી-જૈનસંઘ. ૧૧ બગવાડા-જૈનસંઘ. ૧૨ કુંવરજી....પાલીતાણા. ૧૩ પ્રભાસ પાટણ.

પુણ્યવિંમં-શ્રમણસંઘે જે સમિતિ નીમી છે તે કુલ એક બાબુથી ૪૯ની અને બીજી બાબુથી ૫૧ની થયેલ છે.

૧ દેવસૂરસંઘમાં પ્રવર્તતાં તિથિવિષયક વિચારનો (મુત્સદ્દો) મધકાલનો વાંચ્યો. વૈ. શુ. ત્રીજો સમિતિનો વિચાર, વૈ. શુ. ચોથો સમિતિનો નિર્ણય થયો. હવે આજે કાર્યવાહી શરૂ થઈ.

જંબૂસૂરિ-પુણ્ય વિન્ની મંત્રણા

રામચંદ્રસૂરિ-અધા અહિં બેઠા છે તો આપણે કામ શરૂ કરીએ.

પુણ્યવિન્નમ-નંદનસૂરિજી મહારાજે સ્વતંત્ર મંતવ્ય રજી કયું છે, આપ આપનું રજી કરો.

કેશુભાઈ-મારી વિનંતિ છે કે-નંદનસૂરિજીએ જે નિવેદન રજી કયું છે.....

નંદનસૂરિજી-મેં નિવેદન નથી કયું, મેં તો માફ મંતવ્ય રજી કયું છે, હવે રામચંદ્રસૂરિ કરે.

રામચંદ્રસૂરિ-અવસર આંચે આવી જશે.

કેશુભાઈ-મને રજા મળે તો હું માફ રજી કરું. રામચંદ્રસૂરિ નિવેદન આપવાની ના પાડે છે તો હવે કેમ કરવું? તે માટે-
(રજા નહિ મળ્યા છતાં નિવેદન શરૂ થયું)

પૂંઆચાર્ય ભગવંતો ! માફ આમંત્રણપત્ર, ગૃહાધિપતિઓને કે તેમના પ્રતિનિધિ કે મુનિમહારાજોને તિથિચર્યા કે બાર તિથિ માટેના વિચારોની આપ-લે કરવી (એ માટે છે) એમ માફ મંતવ્ય છે. તિથિ સિવાય બીજા પણ વિચારો માટે સમિતિ નીમી કામ કરવું.

આ વિચારણામાં આમંત્રિત આચાર્યો વગેરેમાં મુખ્ય મુખ્ય સાધુઓ જ આમાં નીમાય એવી મારી સામ્રહૃપૂર્વક વિજ્ઞપ્તિ છે. ભારતમાં આપણા જૈનસંઘની છાયા ખોટી પડે છે. માટે તિથિચર્યા માટે ગૃહાધિપતિ આચાર્યો કે ખાસ ખાસ સાધુઓ જ નિર્ણય કરે, એમ માફ ખાસ મંતવ્ય છે. (એમ કહીને તેઓએ વાંચી બતાવેલ) તેઓએ લખેલ કાગળમાંનો તે વાત સૂચવતો પેરો.

“વિનંતિ કે-તિથિચર્યાનો નિર્ણય શાસ્ત્રાધારે અધા ગૃહાધિપતિ ભેગા મળી પરસ્પર સમજ-વિચારી યોગ્ય નિર્ણય લેવાય તેમાં શાસનનું ગૌરવ છે. કા. વ. પ સુધીમાં આપ પધારો.”

રામસૂરિજી-મેં પાંચને જ આમ પત્રો લખ્યા હશે?

કેશુભાઈ-ના. બધાને આમ લખ્યું છે.

રામસૂરિજી-આવો પત્ર લખાયો હોય તો મારા પર આવો પત્ર

નથી. મેં પૂછાવ્યું ત્યારે તમે જણાવ્યું કે-કેટલાક આવી રહ્યા છે.

કેશુભાઈ-મેં માણસ મોકલી રૂબરૂ આ વાત આપને જણાવી છે.

રામસૂરિજી-મોહનલાલ ડાહ્યાભાઈ મારી પાસે આવેલા.

કેશુભાઈ-મારી સૂચનાથી તેઓ આવેલા.

રામસૂરિજી-મારી સાથે તિથિચર્યાનું આવી રીતનું આમંત્રણ હોવાની વાત નથી થઈ.

કેશુભાઈ-હું તપાસ કરીશ.

રામસૂરિજી-હેલાના ઉપાશ્રય તરફથી સંમેલન માટે આમંત્રણ મોકલ્યું હતું.

કેશુભાઈ-હશે. મેં પત્ર નથી લખ્યો.

પંચરાત્રેન્દ્રવિં-બધા સમુદાયમાં સૂરિઓ નથી. બધા સમુદાયમાં સૂરિઓ જેને જેને નીમે તેઓ નિર્ણય કરે, એમ થાય તો ઠીક.

કેશુભાઈ-જે સમુદાયમાં સૂરિઓ નહિ હોય તેઓ પોતાના પ્રતિનિધિ (ને) મોકલે તેવી રીતે મેં પત્ર દ્વારા જણાવ્યું છે. તે સિવાય (આચાર્ય સિવાય) મુનિઓમાં કે-જેમાં સૂરિ નથી એવાઓમાં મેં ત્રણ જણને જ (પત્ર) મોકલાવ્યો છે.)

પુણ્ય વિં, દર્શન વિં ત્રિપુટી, હીરમુનિજી (આ સિવાય બીજા કોઈ સાધુઓને મેં પત્રો લખ્યા નથી.)

હંસસાંભં-મને આમંત્રણ પત્ર લખ્યો છે કે ?

કેશુભાઈ-ના.

નરેન્દ્રસાં-હું રજી કરીશ.

કેશુભાઈ-કયાં ? સાણંદ મુકામના શરનામે લખ્યો છે ?

નરેન્દ્રસાં-વાંકાનેરના શીરનામે વિનંતિ પત્ર લખ્યો છે, એમ યાદ છે.

કેશુભાઈ-સ્મૃતિમાં નથી.

મુનીન્દ્રસાં-વાંકાનેરના શીરનામે નહિ; પરંતુ જોરાવર નગરના શીરનામે લખ્યો છે અને તેમાં તમારો લખ્યું છે કે -‘આપ જરૂર પધારો એમ ઇચ્છું છું’

પંચમેશ્વર-ગચ્છાધિપતિ કેને કહેવા ? એક મુખ્ય આચાર્યને કે બધાને ?

કેશુભાઈ-ગચ્છાધિપતિ જેને નીમે તે.

રામચંદ્રસૂરિ-કેશુભાઈએ જે કહ્યું તેના ઉપર આપણે વિચાર કરીએ....આચાર્યો વગેરે મુખ્ય સાધુ જરૂર હોય તેને સાથે લાવે. આ વાત પર વિચાર કરીએ, પછી બીજા વિચારો સુકર થાય.

કેશુભાઈ-ના. આચાર્યો જ આવે.

રામચંદ્રસૂરિ-એક સમુદાયમાં ચાર આચાર્યો હોય, એકમાં એક જ હોય ત્યાં શી વ્યવસ્થા ?

રામચંદ્રસૂરિ-

.....

રામચંદ્રસૂરિ-જેમના આજ્ઞાવર્તી ચારહોય તેની શી વ્યવસ્થા ? સમિતિમાંથી (તેમનું નામ) કટ કરવું કે શું ?

રામચંદ્રસૂરિ-આ વિષયાંતર થાય છે.

પ્રતાપસૂરિ-આ વિષયાંતર નથી.

રામચંદ્રસૂરિ-સમિતિમાંથી નક્કી કરી લઈએ.

પ્રતાપસૂરિ-આચાર્ય માટે પ્રતિનિધિ વગેરેની વ્યવસ્થા શી ?

કેશુભાઈ-રંગવિમલસૂરિના પ્રતિનિધિ કોઈ નથી, સ્વતંત્ર ન આવી શકે.

ત્રિપુટીમં-આમંત્રણ કેને કેને મોકલ્યું છે ?

પ્રતાપસૂરિ-ના, ના, એ વાતનો બહુ વિચાર નથી કરવો. આપણે આજ ભેગા થયા છીએ, એમાંથી સહુ એકમત થઈ (એ તો) કરવાનું સુકર (થાય અને એ) ઠીક (ગણાય.)

કેશુભાઈ-આપણે મત તો લેવા નથી. આચાર્યો બધા બેસે અને તેમની આજ્ઞા પ્રમાણે બધા મુખ્ય મુખ્ય ભેગા થાય તો કામ સારું થાય.

રામચંદ્રસૂરિ-એમાં પણ નિયમિત તો થવું જ ઘટે. એક સમુદાયમાંથી કેટલા આચાર્ય લેવા ?

પ્રતાપસૂરિ-વિચારોની આપ-લે કરવામાં તે તે લોકોની

મુખ્યતા રહે. ખીજાઓ શ્રવણ કરી શકે.

રામચંદ્રસૂરિ-એ તો કેશુભાઈએ કહ્યું.

પંચરાત્રવિં-બધા આચાર્યોને મુનિઓની સહાયક તરીકે તો જરૂર પડશે જ, તો બધા સમુદાયમાંથી ચુંટી કાઢી સાધુઓનું વર્તુલ નક્કી કર્યું હોય તો ઠીક રહેશે. વિદ્વાન અને જાણકાર સાધુઓનું કામ છે.

પ્રતાપસૂરિ-તમારી વાત બરાબર છે.

રામસૂરિ-એક સમુદાયમાંથી એક બે કે ત્રણ (લેવા? કે કેટલા લેવા?) અને કોણ (કોણ લેવા?) જેમના સમુદાયમાં આચાર્ય ન હોય તો તેમાંથી કોણ આવે?

કેશુભાઈ-આપ બધા આચાર્યો એક જુદા રૂમમાં વિચાર કરો. આપના પ્રતિનિધિઓ સાથે રહે.

રામસૂરિ-એ તો ખાનગી થશે.

રામચંદ્રસૂરિ-વિષયવિચારણી સમિતિનો આ પ્રસંગ સોંપે છે.

રામસૂરિ-નીમાએલી સમિતિને સોંપો.

રામચંદ્રસૂરિ-નિર્ણય થઈ કામ ગોઠવાય એટલે તિથિ સંબંધી વિચારણાનું કામ શરૂ થઈ જાય.

જંખૂસૂરિ-જે સમિતિ નીમલ છે તે જ પેટા સમિતિ નીમી લે.

રામસૂરિ-ખાનગીરૂમમાં કોણ જાય અને કોણ ન જાય?

લક્ષ્મણસૂરિ-કોને કોને જવું એ નક્કી કરો.

પ્રતાપસૂરિ-કેશુભાઈને ખોટું ન લાગે, સાધુઓ આવનારા પ્રથમ વિચાર કરીને આવત, કે (આચાર્યો પણ પોતાની) સાથે વિચાર કરીને સાધુઓને લાવત. દરેક સમુદાયમાંથી ચુંટી કાઢીએ તો ઠીક.

હસાહસ.

લક્ષ્મણસૂરિ-(ત્યારે તો) સમિતિમાંથી (જ) નક્કી કરવા (રહા ને)?

પુણ્યવિંમ-આવશે તો એમાંથી જ ને!

પ્રતાપસૂરિ-સમુદાયવાર ચુંટી કાઢીએ તો ઠીક.

હંસસાંમઠ-૧૦૦ ની સમિતિ શ્રમણસંમેલને નક્કી કરી કે આવે?

પ્રતાપસૂરિ-સંમેલને નક્કી કરી.

ધર્મસૂરિ-સકલ શ્રમણસંઘે નક્કી કરી તો હવે બધા આચાર્યો જ સમિતિ નીમવાનો વિચાર કેમ કરે?

પ્રતાપસૂરિ-સમિતિવાળા નિર્ણય કરે, હવે શ્રમણસંઘને (પણ) પૂછવાની શી જરૂર?

હંસસાંમઠ-તો હવે અમે સહી કરીને આપી દઈએ અને ઉભા થઈએ.

તંગ વાતાવરણ.

પંચરાજેન્દ્રવિઠ-બધા વયોવૃદ્ધમંઆવી રહે તો સુંદર, ગચ્છાધિપતિઓ જ આવે.

જંપૂરસૂરિ-ગચ્છાધિપતિ અને તેમના પ્રતિનિધિઓ આવે એમ કેશુભાઈએ કહ્યું છે.

પંચરાજેન્દ્રવિઠ-ના, કેશુભાઈએ ગચ્છાધિપતિ સૂરિઓ જ કહ્યું છે.

કોલાહલ... પરસ્પર મંત્રણા

પ્રતાપસૂરિ-સોનેરી સમય વીતાવાય છે. તે નકામો ન જવો જોઈએ. જે વખતે સમિતિ નીમાણી તે સમયે આ (આચાર્યોએ જ કરવાની) વાત મૂકી હોત તો ઠીક થાત.

લક્ષ્મણસૂરિ-સમિતિ કામ શરૂ કરે, ઠીક લાગે તો તે સંક્ષેપ કરશે.

હંસસાંમઠ-(નાની સમિતિ નીમવાનું કાર્ય પણ) શ્રમણસંઘ કરે. નાની સમિતિની રચના પણ શ્રમણસંઘ જ કરે.

લક્ષ્મણસૂરિ-સમિતિ પોતાનું કામ શરૂ કરે. તિથિની વાત લઈ પૂરાવાઓનો વિચાર શરૂ થાય.

પ્રતાપસૂરિ-કેશુભાઈએ જે વિનંતિ કરી તેના પર વિચાર કરી....

પંચરાજેન્દ્રવિઠ-કેશુભાઈ...ગચ્છાધિપતિની વાત.

પ્રતાપસૂરિજી-ના, ના, કેશુભાઈએ કીધું નથી, કહ્યું હોય તો આપણે સુધારી લેવું.

રામચંદ્રસૂરિ-ખધા આચાર્યો નક્કી થઈ તિથિ સંબંધી વિચારણા શરૂ કરે.

રામસૂરિજી-વાત એ જ છે કે-કોણ આવે? કોણ ન આવે?

રામચંદ્રસૂરિ-પક્ષવાર પ્રશ્ન નથી. જે જે મુખ્ય હોય તે આવે. તેમના નિયત પ્રતિનિધિ આવે.

દર્શનવિંમન-સમુદાય કેટલા છે? તેના પ્રતિનિધિ પછી નક્કી થાય.

ધર્મસૂરિજી-સામાન્યતઃ આપણા જેટલા સમુદાયો છે, જેના વડિલો વિદ્યમાન હોય તેના જે આચાર્યો અને તેના પ્રતિનિધિઓ જે (હોય તે) બેસે, તેઓ ચર્ચા કરી નિર્ણય કરી લે.

રામસૂરિજી-જે સમુદાયને જુદા માની તમે સ્વતંત્ર પત્ર-વ્યવહાર કર્યો હશે, પણ જેઓ કોઈની નિશ્રામાં હશે તેમાં કેશુભાઈને સંકળાવવા ન જોઈએ. સમુદાય નક્કી કરવાનું કામ આપણું છે.

પુણ્યવિંમન-આપણે જ નિર્ણય કરવો જોઈએ. અહિં જે મુનિવરો નિર્ણય કરશે તેમાં કેશુભાઈનું વક્તવ્ય આડે નહિ આવે. આમ તો વાતનો છેડો નહિ આવે.

ઓંકારસૂરિ-કેશુભાઈએ જેમને નિમંત્રણ વ્યક્તિગત રૂબરૂ કયું હોય તે દરેકના એકેક પ્રતિનિધિ આવે.

પુણ્યવિંમન-સમિતિ સંકુચિત કરવાની છે !

ઓંકારસૂરિ-પત્ર જેટલાને લખ્યા હોય તેનો વિચાર....

રામસૂરિજી-પત્ર તો મને જ મળ્યો નથી. રંગવિમલસૂરિને પત્ર લખ્યો છે. તેઓનો પત્ર આવ્યો કે-શ્રમણસંઘ જે કરે તે મંજૂર છે. તેમના સાધુ અહિં હાજર છે છતાં તેમને નિમંત્રણ કે નામ લેવામાં ન આવે તે ઠીક છે ?

પ્રતાપસૂરિજી-જે સમુદાયમાં છૂટા હોય તેઓ અહિં વિના આમંત્રણે આવેલા હોય (તો) તે બાદ થઈ જાય.

ઓંકારસૂરિ-જે રહી જતા હોય તેઓનો સમિતિ સમાવેશ કરી શકે છે.

રામસૂરિજી આચાર્યોની જ વાત હશે તો મુખ્ય આચાર્યોની વાતમાં આમંત્રણ બધાને આવે જ એમ કંઈ નથી.

કોલાહલ... પરચૂરણ મંત્રણા

રામચંદ્રસૂરિ-વ્રજિધસૂરિ, પુણ્યવિં-પ્રતાપસૂરિજી, રામચંદ્રસૂરિ જંબૂસૂરિ-લક્ષ્મણસૂરિ સાથે, ધર્મસૂરિજી-હંસસાંભવિષ્ઠિ, નંદનસૂરિજી-ઉંદેવેન્દ્રસાંભવિષ્ઠિ.

૧-૪૫ થી પરસ્પર મંત્રણાઓ ઘણી ચાલી. ૩-૫ મીનીટ સુધી.

રામચંદ્રસૂરિ-ઉપરનું શીર્ષક કાયમ રહે અને સમિતિ નીમાય.

લક્ષ્મણસૂરિ-ઉપરની સમિતિ હવેની સમિતિ નીમે છે.

નંદનસૂરિજી-શ્રમણસંઘ નાની સમિતિ નીમે છે.

લક્ષ્મણસૂરિ-તિથિ સંબંધી માટે જ કે બીજા વિચારો માટે?

પ્રતાપસૂરિજી-દેવસૂરતપાગચ્છ શ્રમણસંઘે જે ૧૦૦ ની સમિતિ નીમી છે તેમાંથી હવે નાની સમિતિ નીમે છે.

બધાએ મંજુર કર્યું !!!

પંભાનુવિંમ-૧૦૦ ની સમિતિ નીમી છે તે આપણે જ નીમી છે. જો તે વખતે જ કેશુભાઈએ સૂચના કરી હોત તો આટલો સમયબગાડ ન થાત.

નંદનસૂરિજી મહારાજે પુણ્યવિંમને બહેરાત કરવાનું કહ્યું.

(આ કમિટિના કામમાં કમિટિવાળા જ બેસે, આચાર્યો જ બેસે તે વાતનો આગ્રહ સામા પક્ષે ખૂબ કર્યો.)

પંભાનુવિંમ-D. આ સૂરિસંમેલન નથી, મુનિસંમેલન છે. કેશુભાઈના નિવેદનમાં પણ મુનિ સંમેલન છે, અમને આવું સાંભળવાનો અવસર ક્યારે મળશે? સાંભળવાની ઈચ્છા છે. જો આપ (આચાર્યો) અનુમતિ નહિ જ આપો તો અમારો કાંઈ આગ્રહ નથી.

નંદનસૂરિજી-અમારી તો (મુનિઓ બેસે-સાંભળે તેમાં) સંમતિ છે જ, ના નથી. જેની ના હોય તે બહેર કરે.

લક્ષ્મણસૂરિ-આવવા-સાંભળવાની બધાને છૂટ છે.

પંભાનુવિં D.-(તો સૂરિઓનો જ આગ્રહ કેમ છે?) શું સૂરિ પુંગવો જ બધે પહોંચી વળવાના છે? ક્ષેત્રો તેઓ જ બધા સાચવવાના? (વિનંતિઓ) આવે ત્યાં તો અમોને મોકલે છે. (અને અહિં એમનો જ હક્ક?) હવે (ભલે) આચાર્યો બધે પહોંચી વળે! (મુનિઓને) સાંભળવાના દ્વાર બંધ શા માટે?

હસાહસ.

અન્તે બધાએ સાંભળવાની છૂટ જણાવી.

જ'ખૂસૂરિ-૧૦૦ ની સમિતિ હવે નાની સમિતિ નીમે છે.

નંદનસૂરિજી-ના, તપાગચ્છ શ્રમણ સંઘ આ સમિતિ નીમે છે.

જ'ખૂસૂરિ-જો ૧૦૦ ની સમિતિ (આ) નાની (સમિતિ) નીમે તો ૧૦૦ ની (સમિતિની) કામગીરી દેખાય.

પંભાનુવિં D.-૧૦૦ ની સમિતિએ આ કામ સિવાય કાંઈ કામગીરી નથી કરી એમ કેમ કહો છો? આજ સુધી આટલા કલાકો એમને એમ ગાળ્યા, તે કાંઈ ઓછું છે?

હસાહસ.

પુણ્યવિંમ-અખાત્રીજે તપાગચ્છશ્રમણસંઘે અહિં એકત્રિત થઈને જે ૧૦૦ ની સમિતિ નીમી છે, તેજ શ્રમણસંઘ, ઘટાડીને એક નાની સમિતિ નીમે છે. તે કઈ રીતે? તે હવે (જેશું): પણ તેનું સૂચન (જણાવું છું કે) અહિં જેટલા સમુદાયો ભેગા થયા હોય તેમના બધા, (એટલે કે-એક આચાર્ય અને તેની સાથે એક બીજી વ્યક્તિ:) અને જેમાં એક જ આચાર્ય હોય તેઓ (પોતાની સાથે) એક બીજી (વ્યક્તિ) ને લાવી શકે. અને જેમાં આચાર્ય ન હોય તેઓ તો એકેક વ્યક્તિ આવે. વળી જે આચાર્ય ભગવંતો અહિં છે તે બધા સમિતિમાં બેસી શકશે.

પંભાનુવિજયજી મહારાજે જે વાત મૂકી તે વાત વિચારવા જેવી છે. આપણને બધાને સાંભળવાની તમન્ના હોય જ. કડવી-મીઠી ચર્ચાના સંભારણાં ભાવિમાં ઉપયોગી તો થાય જ. ગત સંમેલનની

કાર્યવાહીનો અનુભવ આ વખતના સંમેલનમાં ઉપયોગી લાભે છે.

આજના ન્હાના સાધુઓ પણ ભવિષ્યના વારસદાર હોઈ તેઓને મોટાએએ પોતાના વડિલોએ કેવી કડવી-મીઠી ચર્ચાઓ કરી મેળ સાધ્યો ? તે બધો અનુભવ મેળવવાની દૃષ્ટિએ પણ ઉપયોગી છે.

આમાં જે ઉપયોગી (સાધુઓ) હોય તે સૂચવાય. આપણા સમુદાયો કેટલા ઉપસ્થિત છે ? તે બધામાંથી એક-એ વગેરે બધા ઉપસ્થિત થાય. બાકી રહેનારા પોતાના વડિલોને ચિઠ્ઠી દ્વારા (જણાવવી હોય તે વાત) જણાવી શકે છે.

ઓંકારસૂરિ-૧૦૦ ની સમિતિ કાયમ રહે છે કે વિસર્જન થાય છે ?

પુણ્યવિંમ્મ-૧૦૦ ની સમિતિ તો કાયમ જ છે. નહિતર દ્વંતરમાં તો છે જ: એમાંથી આ નીમાય છે. તો ૧૦૦ ની (કમિટી) પણ માન્ય છે અને આ પણ માન્ય છે. આ જે નીમાય છે તે સમિતિ, ૧૦૦ ની બાધક નથી.

ઓંકારસૂરિ-ગત સંમેલનમાં જે નાની કમિટીઓ બનેલી તે બધા (શ્રમણો) એ નીમેલી ? (કે-કમિટીએ ?) (ગત સંમેલનની નાની કમિટીમાં) ચારેયનાં નામ ગણાવ્યા.

પુણ્યવિંમ્મ-૭૦ ની (હતી, પછી) ૩૦ ની હતી પછી ૪ ની થઈ.

ધર્મસાંગણિ-પ્રથમ ૧૧૦ હતા. પછી ૭૦-૩૦ અને ૪ થયા; પણ તેઓનું કામ રીપોર્ટનું હતું. (નિર્ણયનું નહિ.)

ઓંકારસૂરિ-તેઓની નિમણુંક શ્રમણસંઘે કરેલી કે ખાનગી થયેલ ?

પુણ્યવિંમ્મ-ચાર અને નવની કમિટી થઈ તે શ્રમણસંઘની (નીમેલી) હતી.

રામચંદ્રસૂરિ-ચાર અને નવની થઈ તેની તેની ચર્ચા પરસ્પર જ થઈ.

નંદનસૂરિ-તમે ચાર જણા ચર્ચા કરી ૩૦ ને સોંપા અને ૩૦ વાળાએ ૬ ને સોંપવાનું (એમ થયેલું હતું)

નંદનસૂરિજી } ના, ના, તેઓએ કાચો ખરડો તૈયાર કર્યો છે.
પુણ્યવિંમન } - એકમત થવાની વાત જ ન હતી. 'તમારે
આ પ્રશ્નોનો ચોખ્ખી રીતે છણાવટ કરી રીપોર્ટ' કરી લાવવો.' (આ જ
વાત હતી.)

રામચંદ્રસૂરિ-મને એવો ખ્યાલ છે કે-ચારને એક મત થવા
માટેની (હતી.)

નંદનસૂરિજી સંમેલનમાં ૧૯૬૦ ના પટ્ટકમાંનું લખાણ વાંચી
ખતાલું

૭૨ પછી ૩૦ નિર્ણય કરવા માટે કાચો ખરડો ચારને સોંપ્યો,
એટલે નક્કી થયું કે-૪ ની નિમણુંક ખરડો તૈયાર કરવા માટે થયેલી.

રામચંદ્રસૂરિ-૧૦૦ ની સમિતિ તો રહીને ?

પુણ્યવિંમન-એ તો રહી જ છે.

ઓંકારસૂરિ-આજે જે નીમાય છે તેને કામ શું કરવાનું છે ?

પુણ્યવિંમન-બોલી શકશે તે જ, બેસી શકે બધા, બીજાને
બોલવું હોય તો વડીલને સૂચના કરી શકે છે.

ઓંકારસૂરિ-હવે નવી જે નીમાય છે તે '૭૦ માંથી ૩૦ ની
શરૂ, ૩૦ માંથી ૪ ની નીમાય' તેમ આ ૧૦૦ માંથી નીમાશે ને ?

પ્રતાપસૂરિજી-ચારની નીમી તે પેટા સમિતિ હતી. ૩૦-૭૦
ની કાયમ છે. (હતી.)

નંદનસૂરિજી-હવે નવી નીમવી હોય તો તે સમિતિ પણ
નીમી શકે છે, શ્રમણસંઘ પણ નીમી શકે છે.

જયકીર્તિ-૧૦૦ ની સમિતિમાંથી આ નીમાય છે તો બાકીના
સભ્યોને શું કરવાનું ? જો હવે શ્રમણસંઘ નાની સમિતિ નીમે છે
તો પ્રથમની વિસર્જન કર્યા વિના કેમ નીમાય ?

વચ્ચે પંભાનુવિં અને લક્ષ્મણસૂરિ બોલ્યા, જેને નંદનસૂરિજીએ
સંક્યા કે-પૂરું સાંભળો.

જયકીર્તિ-જો ૧૦૦ માંથી નાની નીમાય છે, તો બાકીનાને
શું કરવું ?

પુણ્યવિન્ન-જે બાકી છે તેઓ રહે.

જયકીર્તિ-મારી અનુરોધપૂર્ણ વિરૂપિત છે કે-અધારણીય રીતે આ પ્રશ્ન વિચારવાનો છે. પ્રથમની કમિટી વિસર્જન થયા વિના નવી નીમાય તે ઉચિત નથી.

પંચાનુવિન્ન D.-એ વાત વિચારવા જેવી છે. (મશ્કરીમાં)

હસાહસ

જયકીર્તિએ ગંભીરતા જાળવવા વિનંતિ કરી.

પંચાનુવિન્ન-નાનીને જે સોંપાય તે કરશે.

પંચમવિતથા પંચુબોધવિન્ન-(નાની કમિટીની વાત ચાલે છે તેમાં જયકીર્તિ આવી આવી) વચ્ચે વાતો મૂકે છે (એ ઠીક થતું નથી.)

પંચુબોધવિન્ન-જે પધાર્યા હોય તેમના બે અને ન પધાર્યા હોય તેના એક એમ કેમ ?

રામચંદ્રસૂરિ-આમાં શ્રમણસંઘ મળી જે સમિતિ નીમે (તેમાં) બધા આવવાના, કોઈ ન આવે એ ઇરાદો નથી. શાંતિથી કામ ચાલે એ ઇરાદો છે. ૧૦૦ ની સમિતિ એટલે એમને બોલવાનો અધિકાર છે. હવે તે ૧૦૦ ને એમ લાગે કે-આપણાથી આ કામ શક્ય નથી એટલે એમાંની સમિતિ નીમે. જો દરેક વખતે શ્રમણસંઘની સમિતિઓ નીમવા માટે જરૂર પડે તો તે ઠીક ન કહેવાય. જે જે સમિતિ નીમાય તે પોતે પોતાની કાર્યક્ષમતાનો વિચાર કરી પેટા કમિટી નીમે. તેમાં આખા શ્રમણસંઘની શી જરૂર ? (અને કમિટી જ કમિટી નીમે) તેમાં શ્રમણસંઘનું ગૌરવ સાફ રહેશે.

પ્રતાપસૂરિ-જે ૧૦૦ હશે તેમાંથી નીમાય એમ રાખીએ તો હવે સમુદાયવાર નીમવામાં કેટલાક નવા આવશે તો ૧૦૦માંથી નાની (નીમાય છે) એમ કેમ (બને) ?

પંચાનુવિન્ન P.-પ્રથમની ૧૦૦ની સમિતિનું ગૌરવ શું ?

હંસસાહસ-પ્રથમના સંમેલનમાં ૧૧૦ની નીમણુંક શ્રી શ્રમણસંઘે કરેલ, તેમાંથી ૭૦ની અને ૩૦ની નીમણુંક શ્રમણસંઘે કરેલ છે. તે રીતે આ (નાની કમિટીની) વાત (સમજવી રહે છે.) ૧૦૦ની

સમિતિએ આ (નાની સમિતિ નીમવાનું)કામ કયું હોત તો પેટા-કમિટી કહેવાત, પણ આખા શ્રમણસંઘે આટલો પ્રયત્ન કરીને આ વાત (નાની કમિટી નીમવાની વાત) નક્કી કરી છે, (એમ લેખાય અને તે જ ગૌરવાસ્પદ છે.) માટે હવે ૧૦૦ની કમિટી નીમે એ વાત શા માટે ?

પ્રેમસૂરિ } અમારે આ જીદ નથી, અમે તો વાત મૂકી
રામચંદ્રસૂરિ } -છે. એ માટે કામ રોકવાની જરૂર નથી.

સભામાંથી-પ્રથમના મુનિસંમેલનમાં ૧૧૦ માંથી ૭૦-૩૦ નીમાયેલ છે. બધા શ્રમણસંઘે નહિ. ‘મુનિસંમેલનનો પટ્ટક’ વંચાણો. ૭૦માંથી ૩૦ની નીમાણી તે વાત નક્કી થઈ.

પ્રતાપસૂરિજી-શ્રી સુબોધવિજયજીના પ્રશ્નનો જવાબ બાકી રહ્યો છે.

પુણ્યવિંમન-શ્રી સુબોધવિજયજીનો પ્રશ્ન છે કે-અહિં હાજર હોય તેના બે, અને અનુપસ્થિત હોય તેનો એક એમ કેમ ?

પં.પ્રેમવિન-દરેક સમુદાયના બળે આવવાના છે.

પુણ્યવિંમન-પ્રતિનિધિ નીમવામાં આવે તો એક જ, સમુદાય-ઠીક આવનારા આચાર્યો પણ સાથે એકેક વ્યક્તિ લાવે. પ્રતિનિધિ બે ન હોય. રાજદારીક્ષત્રે વાત જીદી. સામાન્ય ધોરણે પ્રતિનિધિ એક હોય.

[કેણુ બેસી શકે ? તે બાબતની શાસનપક્ષમાં આપસ-આપસ વિચારણા થઈ.]

પુણ્યવિંમન-સમુદાયના નામો લખીએ. (૧) પૂ.આ.શ્રી ઉદયસૂરિજી મહારાજ,.....

નંદનસૂરિજીએ વચ્ચે જ સૂચના કરી કે-‘પૂ.નેમિસૂરિજીમંના સમુદાય તરીકે ’ એમ લખો.

રામસૂરિજી-આ સંકલના મુજબ તો આપણે પાછા ૭૫ની સંખ્યામાં આવી જઈએ છીએ. આનો શો અર્થ ?

રામસૂરિજીમં-હંસસાંમંની મંત્રણા.

રામસૂરિજી-આપણે જે પદ્ધતિ અપનાવી છે, જે સંક્ષેપની ધ્વજી રાખીએ છીએ તે પણ મુશ્કેલીભર્યો માર્ગ છે. છતાં કામ કાલે તેમ હોય તો કાંઈ વાંધો નથી.

પ્રતાપસૂરિજી-સમય થઈ ગયો છે. આજનું અધુરું કામ કાલે રાખીએ.

સલામાંથી સમુદાયનાં નામ લખો, વ્યક્તિઓનાં નામો કાલે લખીશું.

પુણ્યવિંમ્-અહિં જે સમુદાયની નોંધ થઈ છે (તેમાં) અ તરફથી (સામાપદો) ૧૧ આવ્યા છે. આ તરફથી ૨૨ આવ્યા છે=૩૩×૨=૬૬ થવા આવ્યા છે.

પ્રતાપસૂરિજી-હવે બાકીનું કામ આવતીકાલ ઉપર રાખીએ તો ઠીક.

લક્ષ્મણસૂરિ-નામ તો સંભળાવો. પ્રતાપસૂરિજી-આવતી કાલે વાત.

રામસૂરિજી-સમયનિર્ણય કરો. સર્વમંગલ ૪ વાગે

દિવસ ૪થો--વૈ શુ. ૬ શુક્રવાર

૧૨-૨૫ મીનીટે પૂં ઉદયસૂરિજીમંનું મંગલાચરણ.

ખાનગી મંત્રણાઓ, શાસનપક્ષમાં.

કેશુભાઈ-ગઈકાલે સંમેલન પૂરું થયા બાદ દેશાઈપોળની પેઠી સુરતનો તાર આવેલ.

પુણ્યવિંમ્-ગઈકાલે આપણે વિચાર કર્યો કે-૧૦૦ની જે સમિતિ છે તેમાંથી બીજી એક સમુદાયવાર પ્રતિનિધિ વગેરેની (નાની સમિતિ) નીમવી. તેના પરિણામે જે સમુદાયોના નામો લખાવ્યા તે નામો એટલા બધા છે કે-જે સમિતિ હતી તેનાં કરતાં વધુ નામો

આવે છે! જેથી કામ અગવડભર્યું જ રહેશે. માટે કામ સરળતાથી થાય તેમ કરવું ઘટે. સમિતિ નીમવાની પતાવણીમાં આપણે રહીએ નહિ. ગયા સંમેલનના અનુભવ પ્રમાણે યોગ્ય કરવાની જરૂર છે.

પરંપરાપક્ષ તરફથી ૩૦-૪૦ (નામો નોંધાયા છે.)

સામાપક્ષ તરફથી ૧૧ (નામો) હતાં, (તે વધીને) આજે ૪૦ થઈ આવ્યા છે!

હ....સા....હ....સ.

હવે આમાંથી યોગ્ય પદ્ધતિ સ્વીકારાવી જોઈએ. પ્રશ્નો કઈ રીતે છણવા? તેની વ્યવસ્થા થાય તે જરૂરી છે. શાસ્ત્રાધારે અને પરંપરા પ્રમાણે જે નક્કી કરીએ : માટે તે બાબત અમુક જ (એવો) આગ્રહ નથી. આપણે બધાએ વિચારીને નક્કી કરવાની જરૂર છે કે-કાચ કેમ સરળ થાય? તે વિચારવું ઘટે. જો કે-વાદે વાદે જાયતે તત્ત્વબોધ; છે, પણ વાદ સુવાદ ન રહે અને વિકૃત પરિણમે તો વિચારણીય રહે છે. કૌણ પક્ષ (તેવું) કરે છે, તેમ માફ કરેલું નથી. છેવટે તો આપણે સમજીતી પર આવવું જ પડશે. આપ સહુ વડિલો છો, યોગ્ય તોડ કાઢવા વિનંતિ છે.

પ્રતાપસૂરિ-આપ નામ બધા સંભળાવો.

કેશુભાઈ-પૂંપુણ્યવિજયજી મહારાજે જે વાત કહી તે વિચારણીય છે. મારી વિનંતિ છે કે-આપ આ કમિટી જે રીતે કરવા ધારો છો તે બહુ સમય માંગશે. એના કરતાં બે આ બાબતથી તેમજ બે આ બાબતથી અને એક પુણ્યવિજયજી મહારાજ જેવા (બેસે)....

પુણ્યવિજયજી મહારાજનો વાંધો

કેશુભાઈ-ઝટ નિકાલ આવે. ચાર-પાંચ જણાની સમિતિ ચર્ચા કરી નિર્ણય કરે, બધા માન્ય રાખે તેમ મારી વિનંતિ છે.

પુણ્યવિનંમન-ગઈકાલે મને જે સમુદાયોનાં નામો આપેલાં તે વાંચું છું.

રામચંદ્રસૂરિ-૧૦૦ની સમિતિ કરતાં નામો વધારે થાય છે, તો કેશુભાઈની વાત વિચારી લઈએ તો કેમ?

પ્રતાપસૂરિજી-અમારી ઇચ્છા છે કે-નામ સંભળાવો. પછી કેશુભાઈની વાતનો વિચાર થશે જ.

(સમુદાયનાં નામો સંભળાવવાની શરૂઆત:-)

૧ પૂંઆંશ્રી નેમિસૂરિજીમં, ૨ પૂંઆંશ્રી નીતિસૂરિજીમં, ૩-પૂંઆંશ્રી સુરેન્દ્રસૂરિજીમં, ૪-પૂંપંશ્રી અશોકવિજયજીમં, ૫-પૂંપંશ્રી શાંતિવિજયજીમં, ૬-પૂંઆંશ્રી પ્રતાપસૂરિજીમં, ૭-પૂંઆંશ્રી સાગરાનંદસૂરિજીમં, ૮-પૂંઆંશ્રી બુદ્ધિસાગરસૂરિજીમં, ૯-પૂંઆંશ્રી વલ્લભસૂરિજીમં, ૧૦-પૂંપંશ્રી કાંતિવિજયજીમં, ૧૧-પૂંમુશ્રી હંસવિજયજીમં, ૧૨-પૂંઆંશ્રી ન્યાયસૂરિજીમં, ૧૩-પૂંઆંશ્રી લક્ષ્મિસૂરિજીમં, ૧૪-પૂંમુશ્રી ચારિત્રવિજયજીમં (કચ્છી), ૧૫-પૂંઆંશ્રી કુમુદસૂરિજીમં, ૧૬-પૂંમુશ્રી કપૂરવિજયજીમં (સન્મિત્ર), ૧૭-પૂંઆંશ્રી હિમાચલસૂરિજીમં, ૧૮-પૂંઉંશ્રી રવિવિમલજીમં, ૧૯-પૂંપંશ્રી હિમ્મતવિમલજીમં, ૨૦-પૂંપંશ્રી મહેન્દ્રવિમલજીમં, ૨૧-પૂંપંશ્રી ભોતીવિજયજીમં, ૨૨-પૂંપંશ્રી હીરમુનિજીમં

ગઈ કાલના. (આ નામો સમુદાયવાર છે.)

નવી યાદી. (કે-જેઓને પ્રાયઃ આમંત્રણ અપાયું નહોતું.)

૧-પૂંઆંશ્રી પૂર્ણાનંદસૂરિજી, ૨-પૂંઆંશ્રી વિવેકચંદ્રસૂરિજી, ૩-પૂંપંશ્રી સિદ્ધિમુનિજી, ૪-પૂંઆંશ્રી ઈન્દ્રસૂરિજી, ૫-પૂંઆંશ્રી અમૃતસૂરિજી, ૬-પૂંઆંશ્રી વિજ્ઞાનસૂરિજી, ૭-પૂંઆંશ્રી કસ્તુરસૂરિજી, ૮-પૂંપંશ્રી લલિતવિજયજી, ૯-પૂંપંશ્રી અવદાતવિજયજી, ૧૦-પૂંપંશ્રી મંગળવિજયજી, ૧૧-પૂંમુશ્રી મણિવિજયજી, ૧૨-પૂંપંશ્રી કીર્તિમુનિજી, ૧૩-પૂંઆંશ્રી જયસિંહસૂરિજી, ૧૪-પૂંમુશ્રી દયામુનિજી (?), ૧૫-પૂંમુશ્રી ચંદ્રવિજયજી, ૧૬-પૂંમુશ્રી રામવિજયજી (?), ૧૭-પૂંમુશ્રી સોહનવિજયજી, ૧૮-પૂંપંશ્રી વિદ્યાવિજયજી, ૧૯-પૂંઆંશ્રી દર્શનસૂરિજી, ૨૦-પૂંઆંશ્રી ચંદ્રસાગરસૂરિજી, ૨૧-પૂંપંશ્રી ઉમેદવિજયજીના શિષ્ય મુનિ શ્રી જયવિજયજી.

સામા પક્ષે

૧-આંશ્રી સિદ્ધિસૂરિજીમં, ૨-આંશ્રી દાનસૂરિજીમં, ૩-આંશ્રી લઙ્ગિધસૂરિજીમં, ૪-આંશ્રી પ્રેમસૂરિજીમં, ૫-આંશ્રી કનકસૂરિજીમં, ૬-આંશ્રી ભદ્રસૂરિજીમં, ૭-આંશ્રી ક્ષમાભદ્રસૂરિજીમં, ૮-આંશ્રી અમૃતસૂરિજીમં, ૯-આંશ્રી શાંતિચંદ્રસૂરિજીમં, ૧૦-૫૦શ્રી મોતીવિજયજીમં, ૧૧-૫૦શ્રી પુષ્પવિજયજી.

ગઈકાલના

નવી યાદી (પુણ્યવિજયજી મહારાજ પાસે)

મુનિસંમેલનમાં નથી આવ્યા તેની યાદી.

૧-હિમાચલસૂરિજી, ૨-સમુદ્રસૂરિજી ૩-પૂર્ણાનંદસૂરિજી, ૪-વિવેકચંદ્રસૂરિજી, ૫-આં સિદ્ધિમુનિજી, ૬-રંગવિમલસૂરિજી, ૭-પ્રીતિ(ચંદ્ર)સૂરિજી, ૮-ઈન્દ્રસૂરિજી, ૯-ભક્તિસૂરિજી, ૧૦-અમૃતસૂરિજી, ૧૧-વિજ્ઞાનસૂરિજી, ૧૨-કસ્તુરસૂરિજી, ૧૩-ઉંધમંવિજયજી ૧૪-૫૦ લલિતવિજયજી, ૧૫-૫૦ અવદાતવિજયજી, ૧૬-મું મણિવિજયજી, ૧૭-૫૦ કીર્તિમુનિજી, ૧૮-મું નિપુણવિજયજી, ૧૯-૫૦ રમણિકવિં (સિદ્ધિસૂંના), ૨૦-પૂર્ણાનંદવિં (વિદ્યાવિંના), ૨૧-આં દર્શનસૂરિજી, ૨૨-ચંદ્રસાગરસૂરિજી, ૨૩-મું જયવિં (ઉમેદવિંના), ૨૪-૫૦ ચંદ્રવિજયજી, ૨૫-જયસિંહસૂરિના દયામુનિ, ૨૬-દેવસુંદરજી (જ્ઞાનસુંદરના), ૨૭-૫૦ રામવિં (મોહનવિંના) ૨૮-મું વિશાલવિજયજી (જયંતવિંના)

નંદનસૂરિજી-પ્રથમ દિવસે જે સમિતિ નીમી તપાગચ્છશ્રમણસંઘે, જે કાર્યવાહી થઈ તે કાર્યવાહી તરીકે મેં માફ મંતવ્યરજી કયું હતું, રામચંદ્રસૂરિએ નિવેદન કરવાનું કહેલ. (તે પછી) ગઈકાલે રામચંદ્રસૂરિએ નિવેદન કરવાની ના પાડી! તો હવે આ કમિટિ નવી નીમવાની વાત શેમાંથી થઈ?

તો (જણાવવાનું કે-) કેશુભાઈની વાતમાંથી થઈ કે-“ સૂરિવર્યોને મેં આમંત્રણ આપેલ છે તેની કમીટી કરવી જોઈએ, બીજાઓને

મેં આમંત્રણ આપ્યું નથી, મુનિઓને સાંભળવા બેસવાની જરૂર નથી, બે (પક્ષ) ની-પાંચની કમીટી કરવાની વાત કરી, ચર્ચાનો વિષય રાખવાનો હોય, ચર્ચા કરવાની છે, અમુક સૂરિઓ કે ગૃહાધિપતિઓ કે પ્રતિનિધિઓ (ને ભેગા લેવા) ની વાત ઉપાસ્થત થઈ” તેમણે આ વાત રજૂ કરી. ! બીજી રીતે તેમાંથી-તે વાતમાંથી વાત વધી ગઈ. “ કાર્યવાહી કેમ કરવી ? તે વગેરે કામ મુનિવરોનું છે. (નહિ કે-કેશુભાઈનું.) કેશુભાઈની વાત વારંવાર ચલાવાય છે, તો કેશુભાઈ કહે છે તે પ્રમાણે જ કામ કરવાનું હોય તો તે કહે તેમ કમીટી નીમાય; નિર્ણય પણ તે પ્રમાણે આપવાનો હોય તો તેમણે કાચો ખરડો આપી દેવો જોઈએ. ‘ મેં આ શરતે આપને બોલાવ્યા છે, આટલા જ મારા આમંત્રિત છે. ’ વગેરે તેમના (તરફથી) ડાળાણ વારંવાર કેમ થાય છે ? ” કોઈએ માંગ્યો નથી, તો પત્ર કેમ વાંચ્યો ? ‘ તિથિ-ચર્ચા લખેલી છે, બાર તિથિ લખેલ નથી. ’ (છતાં ‘ બારતિથિની ચર્ચા કરવાની ’ એમ કેશુભાઈ અધિકાર બહાર કેમ બોલે છે ?) મુનિઓએ કરવાની વાતમાં કેશુભાઈના સૂચનો વારંવાર કેમ થાય છે ? ‘ મુનિઓને આમંત્રણ કયું નથી. ’ એવી વાત કેશુભાઈ વારંવાર કહે છે (તો પછી) તમે કહો તે રીતે ચર્ચા કરવી કે મુનિઓને (ચર્ચા કરવા) બેસાડવા ?

કેશુભાઈ-મેં આપને ગઈકાલે સ્પષ્ટ કહ્યું છે કે-દરેક સમુદાયના ગૃહાધિપતિઓને પત્ર લખ્યા છે અને તેઓ ન આવી શકે તો તેઓના પ્રતિનિધિને લખેલ છે.

નંદનસૂરજી-બીજાઓને તમે નથી લખ્યાને ?

કેશુભાઈ-મેં આપને લખ્યો છે. લખ્ખિસૂરિ, રામચંદ્રસૂરિ, માણિક-સૂરિમંને લખેલ છે.

નંદનસૂરજી-(આ સિવાય) બીજાને લખેલ નથી ? તપાગૃહની આ કમિટી છે તે કમિટી કેશુભાઈએ આમંત્રિત કરેલાની છે કે સમગ્ર શ્રમણસંઘની છે ?

કેશુભાઈ-તિથિચર્ચા માટે ગઈ કાલે મેં કહ્યું તેમ સૂરિઓ મળીને કરે.

નંદનસૂરિજી-(હવે તો) તમે કહો તેમ કરવાનું રહ્યું ને?

કેશુભાઈ-તિથિનો નિર્ણય કરવાનું કામ આપ સહુને કરવાનું છે.

નંદનસૂરિજી-તિથિની વાત અમે મૂકેલી તેમાં ચાર અર્થ કરેલ છે. તમારે વચ્ચે પડવાની જરૂર નથી.

કેશુભાઈ-મારી જવાબદારી પર બધાને બોલાવેલ છે તો મારે સ્પષ્ટતા કરવાની જરૂર હતી.

નંદનસૂરિજી-અમારી વચ્ચે પડવાની (તમારે) જરૂર નથી જ.

કેશુભાઈ-એ કામ કઈ રીતે કરવું તે આપ શ્રમણસંઘનું જ કામ છે. હું તો માત્ર કાર્યની સરળતા માટે વિનવણીમાત્ર કરું છું. મેં આ દૃષ્ટિથી બોલાવ્યા તે જવાબદારીથી વિનંતિ છે.

નંદનસૂરિજી-કોઈના ભરમાવ્યા ભરમાઈ જઈને આ બધું બોલતા હો તેમ લાગે છે, એમ હોય તો તે તમારા જેવા શ્રાવક માટે યોગ્ય નથી જ.

કેશુભાઈ-મેં માફ જે વક્તવ્ય કયું છે એમાં પક્ષની ભર-માવણીથી કયું છે તે આપની વાત ગલત છે.

નંદનસૂરિજી-મેં જે મંતવ્ય રજુ કયું છે તે પછી તમારે વક્તવ્ય કરવાની જરૂર શી હતી? તમે પત્ર વાંચ્યો શા માટે?

કેશુભાઈ-મારો પત્ર ખાનગી છે? નંદનસૂરિજી-અહિં (વાંચવાની) જરૂર શી હતી?

કીર્તિસાગરસૂરિ-આપણે હવે ફરીથી વ્યવસ્થાસર કામ શરૂ કરીએ.

નંદનસૂરિજી-એમણે વચ્ચેથી નીકળી જવું જોઈએ.

કેશુભાઈ-હું માનું છું કે-આ માફ કામ નથી. આપનું કામ સીધું થતું હોય (થાય) તેટલા માટે જ (ખેસું છું) કસ્તુરભાઈ કહી ગયા છે કે-આપણી સામે ભારતવર્ષની મીટ છે તે (થી) વ્યવસ્થિત સંમેલન કરવું ઘટે.

નંદનસૂરિજી-તમે કહેતા હતા કે-અમારું કામ ભેગા કરવાનું છે. (અને છતાં) તમે વારંવાર કહો છો કે-આમ કમિટિ કરો અને તેમ કરો, (તેનો અર્થ શું?)

કેશુભાઈ-તપી જઈને મને આપે બોલાવ્યો એટલે હું આવ્યો અને આપને વિનંતિ કરી છે. મેં મારી જવાબદારીથી બધાને આમંત્ર્ય છે. તે માટે નમ્ર સૂચના કરી છે. મેં જે નિવેદન કર્યું છે તે આપની આજ્ઞાથી જ કર્યું છે.

નંદનસૂરિજી-તમે આમ-‘કેમ ગોઠવો,’ (તેમાં) તેમ કરવાની (અમારી) બાંહેધરી છે? તમે જે (આમંત્રણપત્રો લખવામાં) ગમ્છાધિ-પતિઓની નોંધ (કરી છે તે) આપવી રહેશે. (વળી તમારી નોંધ છે) તે સિવાયનાને અમારો નિર્ણય માન્ય રહેશે કે કેમ?

કેશુભાઈ-જરૂર તે નામાવલિ હું આપીશ.

નંદનસૂરિજી-(શ્રમણોનો) કાર્યક્રમ તમે ગોઠવો છો એ જ ઠીક નથી.

કેશુભાઈ-મેં તો વિનંતિ કરી છે. માફી માંગું છું. માત્ર સૂચન છે. (અથોગ્ય કાંઈ હોય તો આપે ના પાડવી હતી ને?)

નંદનસૂરિજી-તમે કહો તેમાં અમારે ના પાડવી? (એ તો થોગ્યાથોગ્યનો વિચાર તમારે કરવો જોઈએ.) તમે નિર્ણય કર્યો હોય તેવો ખરડો સામે મૂકી, (મૂકો:) અહિં રજુ કરો. (જેથી અમે હવે તેમજ વર્તીએ.)

જંબૂસૂરિ-કેશુભાઈએ આપણને સમગ્ર તિથિવિચારણા માટે બોલાવ્યા છે.

નંદનસૂરિજી-પત્રમાં તિથિ સામાન્ય છે. એમાં કાંઈ સ્પષ્ટ નથી. એના ચાર પ્રકાર સ્પષ્ટ કર્યા છે. કેશુભાઈએ તો માત્ર દષ્ટા અને શ્રોતા રહેવું જોઈએ. મુનિવરોની સમિતિ નીમવી કે સૂરિઓની? તે કામ આપણું છે કે કેશુભાઈનું? (અને એમ છતાં) હવે કેશુભાઈએ (કાંઈ પણ કાર્યક્રમ) ગોઠવેલ હોય તો તે જાણવું જોઈએ. તમને આમંત્રણનો પત્ર વાંચવાનું કોઈએ કહ્યું હતું?

કેશુભાઈ-પત્રમાં બાર તિથિ છે.

નંદનસૂરિજી-(પત્રમાં) ‘તિથિવિચારણા માટે’ એટલા જ શબ્દો.

છે ને ? (‘ બાર તિથિ ’ શબ્દ નથી છતાં) તમે તે ઉપરથી બાર તિથિ (શબ્દો) કેમ (વધારે) બોલ્યા ?

કેશુભાઈ-એતે એના (‘ તિથિવિચારણા ’ શબ્દના) બે અર્થ થાય.

નંદનસૂરિજી-એમ તો એના અમે ચાર અર્થ હેઠીંગમાં કર્યા છે. જો પ્રથમથી જ આ પ્રમાણે (બાર તિથિનો) વિચાર કરવાનો છે, એ વાત હોત તો તે વાત (પત્રમાં) તમે સ્પષ્ટ કરી જ હોત.

કેશુભાઈએ ઉગ્ર થઈને જવાબો આપ્યા.

નંદનસૂરિજી-તમારે (તમારાથી) પત્રમાં નહિ હોવા છતાં બાર તિથિ (શબ્દ) બોલાય કેમ ?

કેશુભાઈ-ઝઘડો જ એનો છે.

નંદનસૂરિજી-ઝઘડો છે જ નહિ. મેં પ્રથમ મારા મંતવ્યમાં જે કહેલ કે-(પૂર્વમહાપુરુષોથી લઈને આજસુધી બધાએ ૧૨ પર્વને અખંડ રાખીને) આરાધના કરેલ તેના ઉપર તે પક્ષે સમજીને જ વાત રચી કરવી જોઈએ.

કેશુભાઈ-આપે જે વાત કરી (તે ઠીક છે) પણ (તેથી બારતિથિની ચર્ચા ન કરવી ?)

રામચંદ્રસૂરિ-હેતુ પૂર્વક નિવેદન મેં નહોતું કર્યું. કેશુભાઈનો પત્ર જે અમારા ઉપર આવેલ તેના આધારે અમે સમજેલ કે-શાસ્ત્રાધારે સકલ આચાર્યો તિથિના નિર્ણયની વિચારણા માટે (એકઠા થાય છે તેથી) મારે આવવું જ ઘટે. તિથિ માટે સંવત્સરીનો જ વિગ્રહ છે એમ નથી. બાર તિથિની વાત પણ છે. કેશુભાઈએ પોતાની સ્વચ્છબુદ્ધિથી સહુને લેગા કર્યા છે. આપણે મતભેદ વધે એવું કાંઈ કરવા ધારતા નથી. મુનિસંઘમાં એકમ થાય, પરિણામે શાસનપ્રભાવના થાય, આ શુભ ઇરાદાથી કેશુભાઈએ પવિત્ર મહેનત કરે (લ છે.) એમાં કયાંય વિક્ષેપ પડે તેમ લાગે તો કેશુભાઈ મહેનત કરે તે સદ્બુદ્ધિ છે. તેમણે પોતાના નિવેદનમાં પત્ર વાંચવો ઉચિત લાગ્યો છે માટે વાંચ્યો. એ વાત એમણે કહી. નિવેદન કરતો નથી, પણ વિચારો સ્મૃતિબદ્ધ ન રહે (તે માટે છે.)

મેં ગઈકાલે નિવેદન આપવાની ના પાડેલ તે ‘વબુદ નથી’ માટે નહિ આપેલ (એમ નથી.) ગઈકાલે ના પાડેલ પણ આજ આપું છું.

નંદનસૂરિજી-‘નિવેદનમાં વબુદ નથી (માટે નહિ આપેલ)’ એમ કોણે કહ્યું છે?

રામચંદ્રસૂરિ-આપે જેમ આપના પક્ષની વિચારણા સ્પષ્ટ કરવા નિવેદન કર્યું તેમ અમારા પક્ષ માટે હું આ નિવેદન કરું છું. ખારતિથિની વિચારણા વિના તિથિચર્યા થાય એ શક્ય જ નથી, થઈ શકે જ નહિ.

અત્યારે જે કંઈ સંઘમાં નિર્નાયકતા ચાલુ છે, રાજદ્વારી બાબતમાં કેમ વર્તવું? ઇત્યાદિ પ્રશ્નોની વિચારણા (થાય એ) સ્થાનિક અમદાવાદના સંઘની ઇચ્છા છે.

જ્યારે જ્યારે પૂછવું હોય તો કોને પૂછવું? કસ્તુરભાઈ મારફત મેં જાણ્યું છે કે-અમારે વિચારપ્રસંગે કોને પૂછવું? તિથિ સંબંધી કેશુભાઈએ જે આપ.....

(રામચંદ્રસૂરિજીએ કરેલું નિવેદન.)

અનંતલઘ્વિનિધાનાય શ્રીગૌતમસ્વામિને નમઃ

નમો ત્યુ ણં સમણસ્સ ભગવઓ મહાવીરસ્સ

શ્રી શંભેશ્વરપાર્શ્વનાથાય નમઃ

શ્રી સંઘને માન્ય લૌકિકટીપ્પણામાં જે જે તિથિઓની હાનિ-વૃદ્ધિ આવે તેને માન્ય રાખી આરાધના કરવાના અનેક શાસ્ત્રપાઠો મોબુદ છે, તે ઉલ્લેખોથી વિચારતાં ખારતિથિની હાનિ-વૃદ્ધિ (વખતે) પૂર્વ પૂર્વતરની હાનિ વૃદ્ધિ ઘટી શકે જ નહિ. જો કે-આવી પરંપરા કેટલાક સમયથી ચાલે છે.

ગઈકાલે [એટલે મેં આ નિવેદન ગઈકાલે લખી રાખેલ એટલે પરમદિને એમ સમજવું.] નિવેદન કરેલ તેમાં ખાર તિથિની હાનિ-વૃદ્ધિ પ્રસંગે પૂર્વ પૂર્વતરની હાનિ વૃદ્ધિ કરવાની ચર્ચા કરાય નહિ. અમારા પક્ષને કહેવામાં આવેલ કે-તે સ્વીકાર કર્યા પહેલાં અમારે

કાંઈ વાત કરવી નથી. અમે એમ કહેલ કે-અમને અમારી વાત ખોટી સમજાવવામાં આવે તો અમે સુધારવા તૈયાર જ છીએ. પણ એના માટે ચર્ચાના દ્વાર બંધ કરી દેવા એ ઠીક નથી.

જે ૧૦૦ની સમિતિ નીમવામાં આવેલ છે તે પોતાનું કામ શરૂ કરે. ત્યાં આ રીતે કામ અટકાવવું, તે કેશુભાઈની મૂકેલી (વાત) નો વિચાર કરીએ નહિ અને આ સંબંધી કાંઈ ન કરીએ તે ઠીક નહિ.

ખાર તિથિની ક્ષય-વૃદ્ધિની વાતનો વિચાર કર્યા વિના સંવત્સરીનો વિચાર થઈ શકે જ નહિ. ખાર તિથિ માટે એક નિયમ, સંવત્સરી માટે બીજો નિયમ, કલ્યાણક માટે ત્રીજો નિયમ. આ ઘટિત જ નથી.

છતાં આપ આ સંબંધી કંઈપણ વિચાર કરવા ન માંગો તે ઠીક નથી. નિવેદન આપવાની પ્રથમ હાડપે થયેલ, પછી ના પાડેલ, ફરી છેલ્લી વિનંતિ છે કે-આ સંબંધી આપ યોગ્ય વિચાર વિનિમય કરી યોગ્ય ફલ લવાય.”

નિવેદન સમાપ્ત.

કેશુભાઈએ પોતાની હાદિકેશુભેચ્છાથી શુભ પ્રયાસ આદર્યો છે તે સ્તુત્ય છે. કેશુભાઈ વાત રજૂ કરે તે અમને અનુચિત નથી લાગતું. ફક્ત તે આપણને યોગ્ય વાત જણાવે તેમાં શું વાંધો? એમાં મને કાંઈપણ વાંધો નથી લાગતો.

અનેક પરંપરા અને વિચારણાઓની આપ-લે કરી યોગ્ય રીતે કામ કરશું તો શાસનનો યશસ્વી વિજય થશે. આના માટે મારી સામ્રાજ્ય વિનંતિ છે કે-અન્ને તરફથી પાંચ કે દશ થોડા થોડા આચાર્યો ભેગા થઈ બધી વાતો ગૌણ કરી શાંત રીતે વિચાર કરે તો ખડું સાડું.

લક્ષ્મણસૂરિ-આપણે બધો મતભેદ કાઢી શાંતિ કરવાની જ છે. વિલાંબ લાલે થાય. પણ આપણે હવે અટપટ કામ ચલાવી ગૃહસ્થોને ખતાવી દેવું જોઈએ કે-કામ જલદી આમ પતે. જે વિષય ચર્ચાનો હોય તેના માટે પાંચ જણા આમાંથી પાંચ જણા આમાંથી એમ થાય તો જલદી પતે.

ચંદ્રોદયસાગર-પ્રકાશ હાઈસ્કૂલ છે, આપણે પ્રકાશવંતા થઈને નીકળવાનું છે.

નંદનસૂરિજી-તને આમંત્રણ મળ્યું છે ? ચંદ્રોદયસાં-હા જી.

૧-૩૦થી ૨-૫૫ રીસેસ.

ધર્મસૂરિજી-મારે કાંઈક નિવેદન કરવું છે ! પંચમેશ્વર-કેશુભાઈ નથી ! હંસસાંમં-ખેલાવો.

આશ્રી ધર્મસૂરિજીનું નિવેદન.

પૂ. નંદનસૂરિજી મહારાજે ખાર પર્વતિથિની આરાધના પરત્વે જે પોતાના વિચારો રજુ કર્યા તેની પાછળ પૂજ્યશ્રીને શો આશય છે, તે મારી બુદ્ધિથી આ પ્રમાણે સમજી શક્યો છું કે-હરની પહેલાંના ભૂતકાળ મને કે અત્રે ઉપસ્થિત પૂજ્ય પુરુષોને જેટલો ખ્યાલમાં છે તેમાં સંવત્સરી ખાખત વિચારભેદ-આચરણભેદ થયેલ. ખાર પર્વતિથિ માટે કોઈ ભેદ થયો નથી.

સંવત્સરીના વિચાર કે આચારના ભેદ પાછળ ખાર તિથિનો એકપણ દિવસ ઓછો વધતો ન થાય એમ આપણા પૂજ્ય પુરુષોએ વિચારપૂર્વક ગોઠવેલ છે એમ મને લાગ્યું છે.

એ ખાર પર્વતિથિના ખાર દિવસોને સ્વતંત્રરીતે જાળવવામાં આવ્યા છે. એ વ્યવસ્થા આપણા એ વડિલો ગીતાર્થ ભવભીરૂ શાસ્ત્રજોએ ટકાવી રાખેલ છે, તો પછી પૂજ્ય નંદનસૂરિજી મહારાજે જે વાત ખતાવી કે-“ આપણા ભૂતકાલીન પૂજ્ય પુરુષોએ ખાર તિથિ ખાખતની (સાચવેલી) શુદ્ધ પ્રણાલિકા (ને) અપનાવી લઈ એ. સંવત્સરીનો વિચાર કરવામાં જરાપણ વાંધો નથી. તેમાં અવાન્તરરૂપે (ખાર) પર્વની વિચારણા ભલે થાય. ” (એ વાસ્તવિક છે એમ મનાવું જોઈએ.)

વિચારભેદ અલખત ભલે થાય. ક્ષાયિકભાવે જ વિચારભેદ ન થાય, જિનભદ્રગણિ-મદ્દલવાદી-સિદ્ધસેન (દિવાકર) માં વિચારણાભેદ થએલ. મહાપુરુષોને વિચારભેદ ભલે થાય, પણ તેમાં ચર્ચાને અવકાશ ત્યાં સુધી જ હોય કે-જ્યાં સુધી આચરણમાં ન મૂકાયું હોય. જે વસ્તુ પૂજ્યપુરુષો-ગીતાર્થોની સંમતિ વિના આચરણમાં મૂકાઈ જાય તેની ચર્ચા શી રીતે હોઈ શકે ? (ન જ હોઈ શકે.)

કોઈ ગમે તેમ આચરણભેદ સ્વછંદરૂપે કરી લે તેમાં વારેવારે શું આપણા સંઘે તેની સાથે ચર્ચા કરવી ? (પંચમીના ક્ષય વખતે) સંવત્સરી બાબત વિચારભેદ (થયો હોવા છતાં પાંચમ રાખવામાં) આચરણભેદ થયો નથી. પાંચમની ક્ષય-વૃદ્ધિ કરવામાં આવી નથી.

૧૯૫૨માં મારો જન્મ ન હતો. ૬૧માં મારી દીક્ષા થઈ. પંચમીના ક્ષય પ્રસંગે વિચારભેદ ભલે થયો હશે પણ આચરણભેદ થયો જ નથી. બધાને ખૂંચેલ છે કે-પંચમીની હાનિ ન થાય. માટે પૂજ્ય નંદનસૂરિજીમ.ની બાર તિથિની મૂળ પ્રણાલિકા અપનાવવાની વાત અનુચિત નથી. તેમાં ચર્ચાના દ્વાર બંધ કરવાની વાત જ ક્યાં છે ? પૂઠાઠા નંદનસૂરિજીમના હૈયામાં શાસનની એકતાની જે શુભેચ્છા છે અને તે શુભેચ્છાપૂર્વક સરળરીતે જે ઉપાય શાંતિનો બતાવ્યો છે, એ અપનાવવા જેવો છે.

નંદનસૂરિજી-કેશુભાઈ સાથે મારે વાત થયેલ કે-“ચાલતી પ્રણાલિકા બરાબર નથી (એમ લાગ્યું હોય), કે-તેમાં શાસ્ત્રવિરુદ્ધ કાંઈ લાગ્યું હોય, પૂર્વપુરૂષો કરતાં મારો (પોતાનો) ક્ષયોપશમ વધુ (છે એમ લાગ્યું) હોય, અને તેથી તેણે આમ કર્યું હોય, તો પણ ભવણીરૂ મહાપુરૂષો પાસે પોતાના વિચાર રજુ કરે, અન્યાન્ય પૂર્વતર જ્ઞાનીઓ પાસે રજુ કરે; પણ આચરણમાં ન મૂકે. એ જરૂરનું હતું. એમ ન કરતાં તેમણે જે અમલમાં મૂક્યું તે બહુ જ ગેર વ્યાજબી કર્યું છે. માટે ‘૧૯૬૨માં જે અમલમાં મૂક્યું તે ગેરવ્યાજબી છે’ તેટલું કબૂલ કરી નાખે. પછી બીજી વાત; આજે કોઈ ભળતી વાત અમલમાં મૂકે અને પછી ચર્ચા કરવાની વાત કરે, તે અસંગત છે. માટે અમલમાં મૂકેલી તે વાત પોતાની પાછી ખેંચી લે પછી ચર્ચાની વાત.”

રામસૂરિજી D.-પાકીસ્તાન, ભારત સાથે મૈત્રી ચાહે છે પણ પોતાનો (કાશ્મીરમાં રાખેલો) કબજો ખેંચે નહિ (અને સમાધાનની વાત કરે તો તે) સમાધાન શક્ય જ નથી. તે મુજબ આપણે શાસનપક્ષે આ બાબત વિચાર કરવો ઘટે કે-અનુચિત કરેલ અમલ પાછો ખેંચી લે તે જ વ્યાજબી છે.

પંચરાત્રેન્દ્રવિં-પૂનંદનસૂરિજી મહારાત્રે જે મંતવ્ય બતાવ્યું તેને સુજો તો ઉંડાણથી સમજી શકે તેમ છે કે-તેમણે ચર્ચાના દ્વાર બંધ કર્યા નથી. શાસનની શીસ્ત-મર્યાદાની જાળવણી માટે તેમણે આમ કર્યું. ગંભીરવિજયજીમં રાત્રેન્દ્રસૂરિ....પત્રમાં એમ લખાયેલ છે કે-‘ ઉપસ્થિત પ્રામાણિક વિચારધારા સામે પ્રબલ પૂરાવા ન હતા તેથી.....સંઘ કરે તે સહી. ’ (પોતાની વિચારધારા) સાવ સાચી હોય તો પણ શાસ્ત્રની આજ્ઞાની (પરંપરાની) શિસ્તનું પાલન ન કરી, (કોઈ સાધુ) હેટ પહેરવાનો આગ્રહ કરે એટલે કે-કોઈ સાધુ એમ કહે કે-આજના વૈજ્ઞાનિકયુગમાં આપણે ક્રાંતિ કરવી જોઈએ અને એમ વિચારી માથે હેટ મૂકીને આવે અને પછી કહે કે-આ પ્રમાણે ન થાય એવો શાસ્ત્રનો પાઠ બતાવવાપૂર્વક ચર્ચા કરે; તો આપણે કહેવું જ જોઈએ કે-‘ કોઈપણ સાધુ તેવો છે ? જો નથી જ, તો પહેલાં હેટ કાઢી પછી આ ચર્ચાનો આગ્રહ રખ.. ’ એમ કહીએ, એ જેમ શાસનની અવિચ્છિન્ન વ્યવસ્થા જાળવવા માટે જ છે, તેમ પૂનંદન સૂરિજીમંનું તે વક્તવ્ય પણ શાસનની ૧૨ પર્વાને અખંડ રાખવાની પ્રણીલિકા જાળવવા માટે જ છે. એને બદલે ‘ પૂરાવા નથી, શાસ્ત્રના પાઠો નથી, એમ ન માનો અને ન બોલો.

વિચારો આપણા ભલે આપણે જુદા રાખીએ પણ આચરણ તો આપણે સંઘમાન્ય માર્ગે જ રાખીએ તો એક પળનો પણ વિલંબ કર્યા વિના મૂળમાર્ગે આવી શકાશે (અને પછી નવો માર્ગ પણ વિચારાશે.)

નંદનસૂરિજી-અરે ! મિચ્છામિદુક્કડં દેશું આપણે જો એમનો માર્ગ સાચો હશે તો.

પંચરાત્રેન્દ્રવિં D.-(મિચ્છામિદુક્કડંની વાત બદલ) ગીતાથો ભલે કાંઈ કરે. પણ ૧૯૯૨ પહેલાં કે-તે સમયે વિચારભેદની (વાતને) આચરણમાં મૂકવાની વાત અબ્બુગતી કેટલી ? મધુરી પરિપાટી મૂકી ! માસધરના પચ્ચક્ષાણુ પણ શાસનપક્ષની મુજબ આપ્યાં હતાં અને પછી ગરબડ કરી છે ! બનાસકાંઠામાં ઐરાઓ સવારે તો કપડાં ધોવા

ગયાં હતાં અને સાંજે તાર મળ્યો કે-પબ્લુસણ (આવતી કાલને બદલે આજથી) બેઠા અને સંવત્સરીની અચાનક જ પરાવૃત્તિ થઈ !! સંવત્સરી પછી તો તેમણે પણ આસોમાસ સુધીમાં પર્વતિથિની ઘટવધ તેમનાં પંચાગમાં નથી કરી ! પરંપરા મુજબ જ વર્ત્યા છે ! આગાહયોગને અનાગઢ કરી નાંખ્યા છે.

સકલસંઘને પૂછ્યા સિવાય ઘણી પરંપરા ફેરવી નાખવામાં આવી. બીજી કેટલીક પરંપરાઓ સંઘની ફેરવી નાંખી તો તે ઘણી એકી બીજી (પરંપરાઓ છે કે- જે ફેરફાર માંગે છે તેવીને) ફેરફાર કરવા જેવી સુધારવા લાયક પરંપરાઓને ન ફેરવતાં આચરણમાં આ જ એક તિથિની વાત કેમ લેવામાં આવી ???

ચર્ચાના દ્વાર બંધ નથી. વિચારભેદને કાયમ રાખી આચરણનો ભેદ ટાળી શાસનના ઉદ્દય માટે આજ એક વાત આપણે કરવા જેવું...

પૂ૦ ઉપાધ્યાયજી યશોવિજયજી મહારાજ (જણાવે છે કે-) શાસ્ત્રમાં જે વિહિત ન હોય અને ચિરપ્રગટ અને ઉપશમરસમાં તરબોળ હોય તે (તેવા મહાપુરુષોની તે) પરંપરા ઉત્થાપે નહિ. તેને આદરણીય માને. તેના ચાર-પાંચ શ્લોકો વિચારણીય છે.

सर्वमगभीर.....भिनत्ति मागं [न] समाहितात्मा

સાગર સમાન ગંભીર ધીમાન્ પોતાના અભિમાનથી માર્ગને ભેદતો નથી. હુનિયામાં ઉપસ્થિત શાણો પુરુષ જેના પર બેઠો છે તે શાખાને તીક્ષ્ણ કુઠારથી છેદતો નથી. કુહાડીની તીક્ષ્ણતાની પરીક્ષા આશ્રિત વૃક્ષશાખા પર કરતો નથી.

ઉત્સર્ગરુચિથી કે અપવાદરુચિથી વિચિત્ર જે સાધુના આચારો પોતાનાથી પોતાની કલ્પનાથી ભેદે નહિ.

જેનું સૂત્રમાં વિધાન નથી, ચિરકાળથી રૂઢ હોય, કોઈએ નિષેધ કર્યો ન હોય, માર્ગના ભેદના ભયથી તેને ઉત્થાપવા તૈયાર થતા નથી.

જેમ જેમ ઘણા શિષ્યોથી યુક્ત-બહુશ્રુત હોય, ઘણાને માન્ય સમાધિ....થી યુક્ત પુરુષ શાસન.....

[આ વૈરાગ્ય કલ્પલતાના પાંચ મૂળ શ્લોકો અને તેનો અનુ-

વાઢ પૂંમુનિરાજશ્રી પુણ્યવિજયજીમં પાસે પંં રાજેન્દ્રવિજયજીએ સંમેલનમાં કરાવેલ.]

પંંરાજેન્દ્રવિંD.-મારી સામ્રાટ-સવિનય-સનમ્ર સહૃદય વિનંતિ છે કે-મધુર ચર્ચા કરવી. પૂરાવા ન હોય-તાકાત ન હોય એમ છે જ (નહિ.)

રામચંદ્રસૂરિ-બીએ કશે નિર્ણય કરતા નથી અને આપણે બીજી વાત પર ચાલીએ છીએ. અમે એમ કહીએ છીએ કે-આ પ્રજ્ઞાલિકા અનિચ્છિતપણે ચાલી આવે છે એ વાત બરાબર નથી. એ વાત અમે ચર્ચામાં કહેવાના જ હતા. પાંચમની વાત. ૧૬૮૯માં તિથિ વિષે [અને એક એવા વયોવૃદ્ધના શબ્દો છે કે-ઉપસ્થિત બધા કરતાં પ્રાચીન અનુભવોથી ભરપૂર છે. આપણી કમનસિબી છે કે-તેઓ નથી આવી શકતા.] ૧૬૫૨થી પાંચમ (નો ક્ષય કરવામાં આવે છે.) કે-જે ટકાવવા માટે પાંચમના ક્ષયે કોઇએ છઠ્ઠો ક્ષય કર્યો, કોઇએ ત્રીજનો ક્ષય કર્યો.

૧૬૫૨માં બાપજીએ પાંચમનો ક્ષય કર્યો (હતો.)

નીતિસૂરિજીની આજ્ઞાથી ઉદયવિજયજીએ જે વાત લખી છે [પુસ્તકમાંથી વાંચી સંભળાવ્યું.] પર્વતિથિઓનો નિર્ણય, પૂર્વે જૈન પંચાંગ આધારે થતો હતો પણ તે વિચ્છેદ ગયાથી હાલ બ્રાહ્મણોના પંચાંગ જોધપુરી પંચાંગ માનીએ છીએ. આ વખતે પાંચમનો ક્ષય છે, ‘ક્ષયે પૂર્વાં’ ઉમાસ્વાતિનો આ પ્રધોષ સંભળાય છે એમણે ચોથમાં પાંચમ કરેલ. પાંચમ ઉભી નહિ રાખેલ.

પ્રતાપવિજયજીનો કાગલ છે.

પાલજીપુરથી...પ્રતાપવિજયજી મહારાજે ચોથXપાંચમ ભેળા કરવાનું કહેલ છે.

નીતિસૂરિજી મહારાજે ચોથXપાંચમ ભેળાં કરેલ.

માટે માફ કરેલું છે કે-આવી પરંપરા શુદ્ધ નથી રહી. કે-પર્વતિથિઓની ગરબડ ન થઈ હોય. ૧૯૦૪-૧૯૨૮ વગેરે સાત આઠ સાલોમાં ગરબડ થઈ છે.

અવિચ્છિન્ન પ્રણાલિકા નથી. અમને ખ્યાલ ન હોય તેથી ચલાવી લીધેલ હોય તેથી પૂર્વના પુરુષોની આશાતના લાગે તેમ અમારું માનવું નથી.

ભીંતીયાં પંચાંગ શરૂ નહિ થએલ ત્યારે બે તિથિ પર્વની મનાતી આવતી હતી. ૧૯૮૪માં બે ચૌદશની બે તેરસ લખાએલ. તે વખતે કલ્યાણકની ચર્ચા ઉભી થઈ. કુંવરજી આણંદજી ×××× જૈનધર્મપ્રકાશની ૧૯૪૫ થી પંચાંગ શરૂ થયું. કોઈની ગેરસમજ ન થાય માટે બે ચૌદશ ન લખાય. બૈરાંઓ વગેરેને બોલવાની ગરબડ ન થાય માટે બે તેરસ લખી છે. તેથી જ પ્રથમ તેરસે કલ્યાણક કરવું. આ રીતે ગેરસમજથી આ પર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિની ગરબડ ચાલુ થઈ. દરમાં આવી ગરબડનો આધાર લઈ સંવત્સરી પ્રસંગે ઉદયતિથિને અવગણવામાં આવેલ. બે પાંચમ હતી તે બધી વાતોની ઉંડાણમાં મારે જવું નથી.

સિદ્ધિસૂરિજી મહારાજે જે પ્રયાસ કર્યો તે એમના જ ગળામાં પડ્યો કે-મારે આજે રવિવાર કરવો પડે છે. શનિવાર સાચો પણ....

જ્યારે ચૌદશ-અમાસની ગરબડ થઈ ત્યારે આમ કયું નથી. માટે આવી પરંપરા અવિચ્છિન્ન નથી એમ માનીએ....

(તમો આ નવું છોડીને આચીણું માર્ગે એકવાર તો આવી જ બવ.) એમ ખોટું દબાણ કરી અમને કહેવામાં આવે તો એ ઠીક નથી. તો પછી ચર્ચાના દ્વારજ બંધ કરાય. ખોટી રીતે દબાણ લાવી અઘટિત રીતે વાત વિચારણાનો માર્ગ બતાવ્યો,

રાજેન્દ્રવિજયજી મહારાજે માર્ગલેહની વાત રજુ કરી....આચરણ શુદ્ધ માની અમારા પર માર્ગલેહનો આરોપ લગાવવામાં આવ્યો છે, પણ તે પ્રણાલિકા અવિચ્છિન્ન છે તે સાબીત ન થઈ બલ્ય ત્યાં સુધી આવા આક્ષેપો ઘટિત નથી. આપણે લેગા બેઠા છીએ એ પ્રસંગે આમ માફી મંગાવવી વગેરે વાતો કરવી તે ઉચિત નથી.

આપણા ટીકાકારો કહે છે કે-અમારી છત્રસ્થાની ભૂલ પાછળવાળા

સુધારે. તેથી આચરણમાં થયેલ વિપર્યાસ....ખોટો ચાલી પડેલ.... ઘણાનો વિરોધ છતાં ન માનવામાં આવેલ.

જે કાળ પરિબ્રહ્મચારીનો હતો. શ્રીપૂજ્યોના દબાણ હતા. (તે કાળમાં) એક પાટ, બે પાટ, ત્રણ પાટ ચાલ્યું. (એટલે જીતાચાર) એમ માની લેવાનું હોય તો તેવી ઘણી વાતો આપણે માનવી પડશે. વૃત્તિ, અનુવૃત્તિ, પ્રવૃત્તિના શાસ્ત્રપાઠો છે. આ પરંપરા શુદ્ધ નથી. (તેમાં) કોઈ જવાબદાર નથી.

તમે બાણો....શ્રમણસંઘ નીચે તેમાં અમે સંમત છીએ. એ પાંચ આચાર્યો જવાબદારી સ્વીકારે, કાગળ નહિ લખું, સાચું પણ સાચું કહેવા તૈયાર ન હોય: ખરેખર આ પરંપરા આખી શાસ્ત્રસિદ્ધ હોત તો અમે આવું કદી ન કરત. જ્યારે આવા પ્રસંગો હોય ત્યારે પૂછવાપણું રહે જ નહિ. પરંપરા જ ચાલ નથી.

૧૯૩૫ની વાત. લા. શુ. ૦ રનો ક્ષય: શ્રીપૂજ્યે ૧૩નો ક્ષય કરેલ: ઝવેરસાગરજી મહારાજે હેંડબીલમાં જે તિથિનો ક્ષય (હોય) તેની (તેવી) જ કરવી પક્કમ દૂજ મેલી કરણી. શાસ્ત્રે કહ્યું છે કે-આપણા પૂર્વજોએ પોતાના જીવિતમાં ઘણી ઘણી વસ્તુઓ ખાલ બહાર બાંધ. વિચારવાના સંયોગો ઉભા ન થયા હોય (તેવા પ્રસંગોએ) આપણને જ્યારે જ્યારે સમબાંધ ત્યારે પકડેલી ખોટી વાત પકડી રાખવી એમ ગુરુઓ કહી નથી ગયા. શિષ્યો શાસ્ત્ર મુજબ ફેરફાર (કરે તો) તેમાં કોઈ અનુચિત નથી.

મહાપુરુષોની વાતો—

—માર્ગલેદ-માર્ગવિક્ષેપની બુદ્ધિ જન્મી નથી, આજે નથી, ભવિષ્યમાં ન જન્મે. આ પરંપરા શાસ્ત્રાનુસારી નથી. માટે મારી વિનંતિ છે કે-જે તિથિચર્યા માટે લેગા થયા છીએ તે માટે પ્રેમ-પૂર્વક વિચારણા કરી સામુદાયિક બહેર છાપાની બહેરાતપૂર્વક માફી માંગવામાં જરાય સંકોચ નહિ રહે. આજે માફી માંગાવવી તે સંમેલન અટકાવવાનો માર્ગ છે. કેશુભાઈ બાણશે કે-‘શાસ્ત્રીય પરંપરા તૂટી’....કોઈના અજ્ઞાનનો લાભ લઈએ તે ઠીક નથી. ખોટા પૂરવાર

થઈ તો બહેરમાં માફી માંગવામાં અડચણ નહિ રહે. સામાપક્ષ તરફથી માફી માંગવાની કે પ્રાયશ્ચિત્ત લેવાની તૈયારી છે ? (એમ જે) હલ્લો લાવવામાં આવે (છે) તે ઠીક નથી.

જે હેતુ માટે આપણે ભેગા થયા છીએ....

બધાને બેસાડવા હોય તો ભલે, (પણ) દિલ ખોલીને વાત નહિ થાય. બે શખ્તો દિલ ખોલીને વાત થઈ શકે, મોટા મોટા પરસ્પર બેસીએ અને વિચારોની આપ-લે થાય તો ઠીક. બંને તરફથી બખ્બે-ચાર-પાંચ કે દશ-દશ લેવાય, એથી આગળ નહિ. પછી બેસી શાંતચિત્તે વિચાર કરી પછી માફી માંગવાની તૈયારી સંપૂર્ણ છે. અત્યારે અમારી તૈયારી નથી.

રાષ્ટ્રીયવાતો શ્રમણસંઘની બેઠકમાં કહેવી તે ઉચિત નથી. પાકિસ્તાની કાવાદાવાની વાત અહિં ઉચિત ન કહેવાય. તમે હિંદુસ્તાન અમે-અમે પાકિસ્તાન ! હસાહસ.

રામસૂરિ-સંપૂર્ણ ઉપમા આપવાની મારી લાવના નથી. (દૃષ્ટાંત એકપક્ષીય જ હોય.)

રામચંદ્રસૂરિ-હિન્દુસ્તાનનિઃસ્વાર્થી જ છે, એમ નથી. હથીયારો છોડવાની વાત કરનાર હિંદુસ્તાન, પાકિસ્તાન સામે હથીયાર લેવાની વાત કરે છે. અહિંસાની વાતો કરનારા હિંસાઓ કરે છે !

રામસૂરિ-૧૯૮૯ની જે પુસ્તિકાનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો. ઉન્નયાવિન્નમન્ની (બનાવેલી) તે સંબંધમાં મંગલવિજયભ્રમ લખી રહ્યા છે તે વાંચી સંભળાવું છું.

છાપેલી બૂક-‘.....’ વાંચી સંભળાવી.

ધર્મસૂરિ-લખાણ ભલે થયું, આચરણ નથી થઈ.

રામચંદ્રસૂરિ-આચરણ થઈ છે.

રામસૂરિ-૧૯૮૯માં દાનસૂરિ મહારાજ તરફથી વીરશા-સનમાં જે આવેલ છે તે બતાવું છું.

રામચંદ્રસૂરિ-પાંચમના ક્ષયે....અવિચ્છિન્ન નથી, વિવિધ પ્રકારે ચાલતા હતા. એટલું જ માત્ર બતાવવું છે. કોઈ એ તેરશ અમાસ વગેરે.....

પંચિકાસવિન્-૮૬ની વાત બધાએ વાંચી ન હોય, બાણી ન હોય માટે આ વાત વંચાય છે. વાંચવામાં વાંધો શો ?

લક્ષ્મણસૂરિ-ચર્ચામાં ઉતરો.

રામચંદ્રસૂરિ-આપણે તો ખુલ્લા દિલે ચર્ચા કરવી છે.

પંચિકાસવિન્એ ૧૯૮૬ની સંવત્સરી માટેનું લખાણ વીરશાસન માંથી વાંચ્યું.

ઉઠકૈલાસસાન્-૬નો ક્ષય કર્યો છે. ૪X૫ લેગા નથી કર્યા.

લક્ષ્મણસૂરિ-ત્રીજનો નથી કર્યો.

પંચિકાસવિન્-૫૦ સિદ્ધિસૂરિજી મહારાજે પ્રણ (પાંચમનો ક્ષય) નથી કર્યો એ વાત સુખ્ય છે. ૧૯૮૬નો પ્રથમ ખુલાસો વીરશાસનમાંનો વાંચી સંભળાવ્યો. પૂઠાંસસાગરજી મહારાજે આપેલ ૧૯૪૪નો શ્રી ઝવેરસાગરજીમં ઉપરનો શ્રી આત્મારામજીમં નો લખેલ પત્ર વાંચી સંભળાવ્યો. વીરશાસન, પર્વતિથિનિર્ણય પૃ૦૫૮૪ વાંચી સંભળાવ્યું.)

લક્ષ્મણસૂરિ-ત્રીજનો કોઈએ ક્ષય કર્યો નથી ! માર્ગભેદ કર્યો કે નહિ ?

ધર્મસૂરિજી-સંવત્સરીની ચર્ચા આપણે કરવાની છે. અત્યારે વાત 'બાર પર્વતિથિની ઘટવધ કોઈએ નથી કરી.' એટલી જ છે. તેમણે શાસ્ત્રાનુસારી સુવિહિત શિષ્ટપુરુષો (ની આચરણા સાચવી છે.)

ભાનુવિજય P.-સંવત્સરી બાબત માર્ગભેદનો આરોપ કેમ નહિ ?

ધર્મસૂરિજી-વિચારણા બધી થશે. (તે વખતે એ વાત પૂછજો.)

ભાનુવિજય P.- (તો પછી) માર્ગભેદનો આરોપ બતાવ્યા વિના વિચાર થાય તો ઠીક !

ધર્મસૂરિજી-ખારતિથિની વ્યવસ્થા બાળવવા માટે (તે આરોપની) જરૂરીઆત છે.

રામસૂરિજી-ખારતિથિ માટે આપણી આચરણનો ભેદ થયે નથી, એટલું જ માત્ર (અમારું) જણાવવું છે. સંવત્સરી બાબત તો આચરણભેદ થઈ ગયેલ છે, માટે એનો વિચાર પછી.

ત્યારબાદ પંવિકાસવિજયજી મહારાજે શાસનસુધાકરમાંથી ૨૦૦૪ની સાલમાં લખેલો લખિધસૂરિજીમંનો પત્ર વાંચ્યો.

હંસસાગરજી મહારાજે ૧૯૪૪નો આત્મારામજીનો પત્ર આપ્યો.

પંવિકાસવિંએ ‘ઝવેરસાગરજી મહારાજ ઉપર ઉદયપુરના શરનામે શાંતિવિજયજીનો ૧૯૪૪નો લખેલ પત્ર તેમજ ૧૯૩૮નો મૂલચંદ્રજી મહારાજનો રતલામ ઝવેરસાગરજીમં ઉપર લખેલો પત્ર વાંચી સંભળાવ્યો. (કે-જે બંને પત્રોમાં ૧૪-૧૫ કેં)ની ક્ષય-વૃદ્ધિએ તેરશની જ ક્ષયવૃદ્ધિ કરવાનું સ્પષ્ટ જણાવે છે.)

[સં. ૧૯૪૪નો આત્મારામજીમંનો પત્ર, સં. ૧૯૩૮નો મૂલચંદ્રજીમંનો પત્ર તથા સં. ૨૦૦૪માં લખિધસૂરિજીએ લખેલો પત્ર: આ ત્રણેય ઓરીજનલ પત્રો સંમેલનમાં પૂં હંસસાગરજી મહારાજે રજુ કર્યા હતા.]

હંસસામં-પ્રશ્નોત્તર રત્ન ચિંતામણિનો પૂરાવો.

(રામચંદ્રસૂરિજી કહે છે કે-૧૯૪૪થી જ પંચાંગોમાં જે તેરશ આદિ થવા માંડ્યા છે તો) ૧૯૪૪ના ભીંતીયાં પંચાંગ પહેલાં પણ જે તેરસો થતો હતો, એ વાત તે શ્રી આત્મારામજીમં તથા શ્રી મૂલચંદ્રજીમંના પત્રથી પણ સાબિત છે.

આંશ્રી પ્રેમસૂરિજી મહારાજે ગઈકાલે કહ્યું હતું કે-“ દાનસૂરિજી મહારાજે જે પૂનમે-જે અમાસે જે તેરશ કરવાનું ચાલી જ નીકળ્યું છે’ એમ મને સં. ૧૯૬૧માં કહ્યું હતું.” તે માટે સં. ૧૯૪૪નો આત્મારામજીમંનો ‘જે તેરસ કરવાની રૂઠિ છે’ એમ સાક્ષ જણાવતો પત્ર પણ મેં પંવિકાસવિજયજીમં પાસે પ્રથમ વંચાવેલ છે. એ સાંભળ્યા પછી ‘જે તેરસ કરવાનું ચાલી જ નીકળ્યું’

છે.' એ શ્રીદાનસૂરિજીમંનું કહેવાતું કથન, સ્વપ્નમાં સાંભળેલું માનવું ભેઇએ.

ઉંદેવેન્દ્રસાંહમણાંનાં (બહાર પડેલાં) મણકામાં પણ પાંચમનો ક્ષય ખોટો પ્રચારાયો છે.

હંસસાંમ-શાસ્ત્રપાઠોની (ચર્ચાની) વાત કરાય છે, પણ તે બધા (પાઠો-અર્થો અને વાક્યો) તેઓ તરફથી કાપીફૂપીને ઉધી રીતે, અવળા અને અસત્ય અર્થો કરીને રજુ કરાવેલા છે. તે મેં ૨૦ વર્ષમાં અનેક વખત પૂરાવાઓ અને ઢગલાબંધ શાસ્ત્રપાઠો આપીને સાબીત કરી આપેલ છે. કે-જેને તેઓ હજુ સુધી ખોટા ઠરાવી શકેલ નથી. હજુ પણ ખોટું સાબીત થાય તો હું મિચ્છામિદુષ્કરં કહીશ. પાછા ખેંચી લઇશ. બાકી શાસ્ત્રપાઠો-શાસ્ત્રપાઠો શું કર્યા કરે છે? જોવા હોંશ હશે તો હજુ પણ તમે ધરાઈ જશો એટલા શાસ્ત્રપાઠો અવસરે રજુ કરીશ-ખતાવી આપીશ.

રામસૂરિજી-૧૯૪૪માં ચૈંશું બે ચૌદશના બઢલે બે તેરશ માનવામાં આવી હતી તે વખતે (બે તેરશ કરી હોવાનું તે પત્રેથી નક્કી માનો છોને ?)

જાંબૂસૂરિ-(શું બોલ્યા તે સમજાયું નથી.)

રામસૂરિજી-(શું બોલ્યા તે સમજાયું નથી.)

રામસૂરિજીએ ચોપડીમાંથી વાંચી બતાવ્યું.

પંચપ્રેમવિન્દ-સિદ્ધિસૂરિજી મહારાજે કહેલ. અમે પણ આ વાત માનીએ છીએ. પૂનમના ક્ષયે તેરશનો ક્ષય અને (વૃદ્ધિએ) બે તેરશ માનીએ છીએ. વગેરે.....

પ્રેમસૂરિજી મહારાજે દાનસૂરિજી મહારાજની જે વાત કહી.... તે બાબત પાટણમાં આં ભક્તિસૂરિજી મહારાજે તેઓને કહેલ કે-‘આત્મારામજી મહારાજ પણ તે પ્રમાણે જ માનતા અને વર્તતા હતા.’

રામચંદ્રસૂરિ-તે વખતે તે માન્યતા હતી, (પરંતુ).....
દાનસૂરિજી મહારાજે (કહેલ તે બરાબર છે) ૯૨થી (૧૯૫૨થી

ઔદયિક ચોથ વિરાધવામાં આવી (તે ઉપર) આ દાખલો આપવામાં આવ્યો (હતો) કે-પૂનમના ક્ષયે તેરશનો ક્ષય (થાય છે તેમ પાંચમના ક્ષયે ત્રીજનો ક્ષય કરવો જોઈએ.) ત્યારે વિચારણા ચાલુ થઈ કે- આ પરંપરા ક્યારથી થઈ ? અને કેમ ? અમે કોઈ બીજા હેતુથી પરંપરા ઉડાડી નથી.....માટે ચર્ચા.....માટે.....

૧૯૮૯માં પઠાનસૂરિજી મહારાજે પાંચમના ક્ષયે છઠનો ક્ષય(તેઓ) ૯૧માં રાધનપુરમાં ચોમાસું હતા. (૧૯૯૨માં) જે પાંચમ આવવાની છે. માટે સમજી લેવું જોઈએ કે-૯૦ના મુનિસંમેલનમાં આ પ્રશ્ન ચર્ચાણો ન હતો, સર્વગચ્છીય (સંમેલન) હતું માટે : ૯૨માં વાર્ષિકપર્વ માટે-ચોથ ન વિરાધાય માટે પ્રયત્ન (થવો જોઈએ.).... અંતર્ગત વાતો નથી કરવી.....સિદ્ધિસૂરિમંત્રે પૂછાવ્યું (જવાબ મળેલ કે-) આ વખતે બધા ભાંડુ ૦૪ જાળવે. આપણે ડાળશું તો બધાની આરાધના જોખમાશે. એ વખતે પંચાંગમાં (એ પ્રમાણે) ઉદ્ભવ ન થયો, પણ પછી સંજોગવશાત.....૯૨ની સાલમાં બધા પ્રયત્ન કર્યો કે-જો (ભાંડુ ૦૫ના ક્ષય વૃદ્ધિ વખતે ઉદયાત ચોથ રાખવાની) ચાલુ પરંપરા (સચવાય તો ઠીક.) (૫૨-૬૧ અને ૮૬માં) બીજાં પંચાંગો પકડી (તેમાંનો) છઠનો ક્ષય (લઈને પણ ઉદયાત) ચોથ જાળવવાની વાત (હતી.)

ઘણા એમ કહે છે કે-પાંચમ જાળવવા પ્રયત્ન કર્યો છે, પણ માર્ગ માનવું છે કે-૫૨-૬૧ અને ૮૬માં ચોથ જાળવવા પ્રયત્ન કર્યો છે.

આત્મારામજીમંત્રી છઠનો ક્ષય કર્યો હોવાની વાતમાં વાંધો નથી, (પણ ત્રીજનો ક્ષય કરનારને) ચોથ જે દિવસે હતી તે ન થઈ. ઔદયિક-તિથિની આરાધના ન થઈ. બાર પર્વતિથિમાંની આ તિથિ નથી.

શાસ્ત્રસંગત પરંપરા ન લાગી, ત્યારે કેવી રીતે કરવું ? તે માટેભાંડુ ૦૫ જે પાંચમ આવી ત્યારે.....

જેટલી પરંપરા બારપર્વીના નામે ચાલે છે તે શાસ્ત્રસિદ્ધ નથી, અવિચ્છિન્ન નથી, બધા મહાપુરુષોએ સંમાન્ય રાખી નથી.

કોઈએ કઈ તિથિનો ક્ષય કર્યો (ને કોઈએ કઈ તિથિનો ક્ષય

કર્થો છે.) કે-વૃદ્ધિ માટે પૂછાવ્યું છે (પૂછાયું છે) ત્યારે કોઈ એ એમ નથી કહ્યું કે-ક્ષયવૃદ્ધિ ન થાય. માટે આરાધના કેમ કરવી ? તે માટે ક્ષયે વાત કરી....આમ અમને લાગ્યું. વચમાં ગરબડના કાળમાં આમ થયું. મને આ લાગ્યું છે. મારો આ આશય છે, કેશુભાઈનો આ આશય સફલ થાય છે.

૧૯૪૪ના શ્રી આત્મારામજીમંત્રા (હમણાં વંચાયો તે) પત્રમાં પણ ‘જે તેરસ માટે શાસ્ત્રપાઠ નથી, ‘રૂઢિમાત્ર છે’ એ વાત બરાબર છે. ‘તમે રૂઢિ મુજબ જ ચાલજો’ એમ અમને પૂર્વજો કહી ગયા નથી. જો એમ પ્રતીત થાય કે-રૂઢિ શાસ્ત્રસિદ્ધ ન હોય તો આપણે (આપણાથી) ફેરફાર કરી શકાય. સામાયારી શુદ્ધ શાસ્ત્રસંગત લાગે તો કરવા તૈયાર છીએ. બધા પાઠોના ઉંધા અર્થો કર્યા છે એમ કહેવાયું છે તો તે માટે બધા શ્રમણો વિચાર કરશે તો જણાઈ આવશે કે શું તથ્ય છે ? જે પ્રમાણો રજૂ કર્યા છે તેના જવાબો યોગ્ય છે કે નહિ ? (તે તપાસો.) અમે (તમારી સામે) પાંજરામાં આવી ઉભા છીએ. તમે જડતી લેવા માંડો !

ધર્મસૂરિજી-બાર તિથિ માંહિલી ૮-૧૪-૧૫-૦)) એ ચાર પર્વાનું પ્રભુશાસનમાં વ્યવસ્થિતપણું રહેવું જોઈએ. એની આરાધના સ્વતંત્ર હોવી જોઈએ. એના માટે ઉમાસ્વાતિજી મહારાજે ક્ષયે પૂર્વાનું નિયમન કર્યું છે. આપના વક્તવ્યમાં ૧૯૫૨ થી ૯૨ પહેલાં બાર પર્વતિથિમાંની ૧૪-૧૫, ૧૪-૦)) એ જે પર્વતિથિ એક જ દિને કરી હોય તેવો એક પણ પૂરાવો રજૂ કરો. (તેવો એકપણ પૂરાવો રજૂ તો કર્યો નથી.)

લક્ષ્મણસૂરિ-દરેકે આચરી નહિ એટલે વિરોધ ચાલુ રહ્યો !

રામચંદ્રસૂરિ-સિદ્ધિસૂરિજી મહારાજે ૧૯૯૫માં કરેલા ખુલાસા વખતે કહેલ કે-‘પર્વતિથિના ક્ષયે પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વતિથિનો ક્ષય કરાય છે તે જીકું થાય છે, એમ અમે પ્રથમથી માનતા હતા, સ્ત્રયોગવશાત્ કરતા નહતા. આ લોકોએ ઉદ્યાત્ ચોથની વિરાધના કરવા માંડી, તમે સાચું કરવા માંડો.’

તે ચારપર્વી અખંડ ચાલી પણ હોય, પરંતુ શાસ્ત્રવિરુદ્ધ હોય તો ફેરવવી જ નોંધએ. એમ અમે માનીએ છીએ.

જંબૂસૂરિ-માથાકૂટ.

સભામાંથી- હસાહસ.

રામસૂરિ-૧૯૫૨-૬૧-૮૬માં પંચાંગાંતરમાં જવું પડ્યું એ તો તમે સ્વીકાર્યું (ને ?)

રામચંદ્રસૂરિ-ગયા, ૧૯૬૨-૬૩માં પંચાંગાંતરમાં ગયા નથી. સિદ્ધિસૂરિ મહારાજ હાલ જીવતા છે (તેઓ તો ૫૨-૬૧-૮૬ અને ૬૨માં પણ પંચાંગાંતરમાં) ગયા નથી.

રામસૂરિ-આત્મારામજી મહારાજે છડનો ક્ષય કર્યો હતો એ પણ સ્વીકાર્યું.

રામચંદ્રસૂરિ-જે કાગળો એમના (હાલ) પ્રગટ થયા તે અત્યાર-સુધી કેમ પ્રકટ ન થયા ? આજે આટલા બધા કાગળો કયાંથી નીકળી પડ્યા ?

હંસસાંમં-એટલાજ નથી, હજી તો ઘણાય છે ! જે અવસરે બતાવીશ.

રામસૂરિ-૬૨ સુધી એ વાત નથી આવી.

રામચંદ્રસૂરિ-પક્ષાંતર થાય છે, મારી તો આજે આ વાત છે.

હંસસાંમં-સિદ્ધિસૂરિ મહારાજની પાસે (થી આ બદલ ખુલાસો માંગવો ઘટે.) આં રામચંદ્રસૂરિએ તેઓની આજ્ઞાથી આ ફેરફાર કરતા હોવાનું સં ૧૯૬૨માં મુંબઈ લાલબાગમાં પ્રચારવાથી શા. હીરાભાઈ લલ્લુભાઈએ સિદ્ધિસૂરિમં તથા શ્રી લખિંધસૂરિ મહારાજને પત્ર લખીને ખુલાસો પૂછાવ્યો હતો, તેનો શ્રી સિદ્ધિસૂરિમં તરફથી જે ખુલાસો આવ્યો તે લઈને આં શ્રી રામચંદ્રસૂરિમંને જણાવેલ. શ્રી સિદ્ધિસૂરિમંનો તે પત્ર જ તેઓશ્રીને વાંચી સંભળાવેલ. તે પત્રમાં સાફ લખ્યું હતું કે-“ તમારો પત્ર મળ્યો, વાંચી બીના જાણી. તમો લખો છો તે બાબતમાં અમો કંઈ જાણતા નથી. વિશેષ ખુલાસો રૂબરૂ થશે. અમારી આજ્ઞા કે પત્ર નથી, અને હોય તો તેમની (રામચંદ્રસૂરિની)

પાસેથી કઢાવીને વાંચશો.” (શ્રી સિદ્ધિસૂરિજીમં શ્રીનો એ પત્ર, તા. ૧૨-૯-૧૯૩૬ના ‘જૈન જ્યોતિ’ પત્રના ૧૬ નંબરના વધારામાં અક્ષરશઃ પ્રસિદ્ધ થયેલ છે. તે અહિં વાંચી સંભળાવેલ.) તે પત્ર સાંભળતા જ આં શ્રી રામચંદ્રસૂરિજીએ હીરાલાલભાઈના હાથમાંથી ખેંચીને ફેંકી દીધેલ હતો.

‘૯૨માં એ પાંચમ આવી ત્યારે તમોએ લખિસૂરિમંને પૂછ્યું’ એ વાત પણ ખોટી છે. સં. ૨૦૦૪માં તો તેઓશ્રી, આં શ્રી વલ્લભસૂરિજીમંને ‘તે વખતે ખીજ પંચાંગમાંની એ છઠ્ઠી સ્વીકારી હોત તો આપણે જુદા ન પડત.’ એમ પત્રમાં લખીને જણાવે છે. જે પત્રનો ખોલક પણ સં. ૨૦૦૮ના શાસનસુધાકરમાં પ્રસિદ્ધ થયેલ છે. જુઓ આ રહ્યો:-પછી ‘૧૯૯૨માં શ્રી લખિસૂરિજીમંને પૂછાવું અને ખુલાસો મળ્યો હતો’ એ વગેરે વાત ક્યાં રહી ?

પંચિકાસવિઠ-સિદ્ધિસૂરિજીમં માટે જે વાત કહેવાયેલ છે....પરમાં જેઓ ૬૭ વર્ષના હતા. ૬૧માં, ૮૯માં તેમણે એમ (પાંચમની ક્ષય-વૃદ્ધિ કરવાનું કાર્ય) ન હોતું કયું: તદુપરાંત ૧૯૯૫માં મારા પૂછ્યા પછી (તેઓએ) ખુલાસો કરેલ. (તેમાં પણ તેવું નથી જ જણાવ્યું.)

હંસસાંમં-૧૯૯૦ સુધી તો જૈન પ્રવચનમાં તમો ‘પવ-તિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ ન થાય’ એમ બહાર કરો છો, છતાં ૮૯માં શ્રી સિદ્ધિસૂરિજીએ પાંચમનો ક્ષય કર્યો હતો, એમ કહો છો અને ‘એ જ સાચું છે’ એમ તમારા (પક્ષ) તરફથી પણ કહો છો. તે સાચું શી રીતે ? ઇત્યાદિ કહીને ૧૯૯૦ના બાદરવા માસના જૈન-પ્રવચનના અંક ૧૨-૧૩માંનું લખાણ વાંચી સંભળાવ્યું.

ધર્મસૂરિજી-૯૨ સુધી આચરણાલેહ નથી એ વાત મુખ્ય છે.

ઉંકેલાસસાં-જે એ ત્રણ પત્રો વંચાયા છે તેમાં પાંચમ ઉભી રખાઈ છે.....તેનો રહીયો નથી મળ્યો. કાનમાં કીધેલી વાત પૂરાંવો ન કહેવાય.

ધર્મસૂરિજી-૯૨ પછીની વાત પ્રમાણિક નથી.

રામસૂરિજી-પંચાંગાંતરમાં જવાની વાત વારંવાર કેમ (છોડી જેવાય છે ?) સિદ્ધિસૂરિજીમં પણ પંચાંગાંતરમાં ગયેલા હતા.

રામચંદ્રસૂરિ-હું કારણસર આમ કરું છું. સિદ્ધિસૂરિજીમંની આજ્ઞા મુજબ માણસ મોકલીને બધી વાત (થઈ છે.) ગોડીજી પર પત્ર લખ્યો છે કે-હું રવિવાર કરું છું. શનિવારે સાચું છે.

હંસસાંમં-સિદ્ધિસૂરિમં (નો તેવો પત્ર હોય તો બતાવો.)

નંદનસૂરિજી-૧૯૮૬માં દાનસૂરિજી મહારાજે જે ખુલાસો કર્યો છે તે પરથી ૧૯૫૨-૬૧માં પાંચમનો ક્ષય સિદ્ધિસૂરિએ નહોતો કર્યો (એમ ૨૫૦૮ થાય છે.)

રામચંદ્રસૂરિ-સિદ્ધિસૂરિ મહારાજ પોતે પ્રમાણ છે.

નંદનસૂરિજી-દરેક માણસ દરેકનાં વચનને સદાને માટે માન્ય રાખે જ તેમ નથી.

સં ૧૯૮૬માં તપાગચ્છના મોટાભાગે છઠનો ક્ષય કરી (પાંચમ ઉભી સખી છે.) ૬૧માં પણ પાંચમ ઉભી રાખી છઠનો ક્ષય કર્યો છે. શ્રી દાનસૂરિજી સાફ લખે છે કે-‘સંઘના મોટા ભાગે પ્રાયઃ છઠનો ક્ષય કર્યો હતો.’

રામચંદ્રસૂરિ-‘પ્રાયઃ’ કેમ ?

નંદનસૂરિજી-સાગરજી મહારાજે તે પ્રમાણે નથી કયું. (તેમણે ત્રીજનો ક્ષય કર્યો છે.)

હંસસાંમં-એ પણ હીરપ્રશ્નમાંના ‘ત્રયોદશોચતુર્દશ્યોઃ’ પાઠના આધારે પૂનમના ક્ષયે તેરશનો ક્ષય કરાય છે તે દાખલો આપીને તે પ્રમાણે કયું હતું.

નંદનસૂરિજી-છઠનો ક્ષય રાખવામાં આવેલ. સિદ્ધિસૂરિએ પાંચમનો ક્ષય (કર્યો નથી.) ચંડુપંચાંગમાં પર્વતિથિના ક્ષય આવે, પણ આરાધનામાં ન આવે.)

‘પર્વતિથિનિર્ણય’ના ‘પ્રાકૃકથન’ના પૃ. ૮માંથી (દાનસૂરિજીનું બીજું નિવેદન) વાંચી સંભળાવ્યું. જે નીચે પ્રમાણે:-

“ પર્વાધરાજ શ્રીપર્યુષણ પર્વનો નિર્ણય.

પૂજ્યપાદ સકલાગમરહસ્યવેદી આચાર્યદેવ શ્રીમદ્વિજયદાન.

સૂરીશ્વરજીમહારાજએ કરેલું સ્પષ્ટીકરણ.

આગામી શ્રી પર્યુષણપર્વને અંગે ઘણા અમારો અભિપ્રાય જાણવાની ઉત્કંઠા લખી જણાવે છે. અગાઉ તા. ૨૧ ઓક્ટોબર ૧૯૩૨ને રોજ આ વિષેનો એક પ્રશ્નોત્તર અમે જણાવી ચૂક્યા હતા. તા. ૨૧ જુલાઈ ૧૯૩૩ના અંકમાં શ્રી વીરશાસન પત્રે તેનો ઉતારો ફરીથી પ્રગટ કર્યો હતો. આ પછી જે ઉદાપોહ થયો છે તેના ઉપર ખારીક ધ્યાન આપતાં અમને જણાયું છે કે—

શ્રી સંઘના વિચારશીલવૃદ્ધો અમારી સાથે એક મત છે. જિજ્ઞાસુઓની જાણ માટે અમારો અભિપ્રાય પુનઃ જણાવવાને અમને હરકત નથી. તે આ રહ્યો—

વર્તમાન ૧૯૮૯ના વર્ષમાં ચંડુપંચાંગમાં ભાદરવા શુદ્ધ પાંચમનો ક્ષય લખ્યો છે, અને બીજા પંખમી, શુજરાતી વિગેરે પંચાંગોમાં શુદ્ધ છઠનો ક્ષય લખ્યો છે. આ પ્રમાણે સંવત ૧૯૫૨ તથા ૧૯૬૧માં પણ હતું. અને તે સમયે શિષ્ટજનોએ છઠનો ક્ષય અંગીકાર કરીને સુદી ચોથની સંવત્સરી આરાધી હતી. તે અનુસારે આ વખતે પણ શ્રાવણ વદી ખારસને શુક્રવારે અઠાઈધર તથા ભાદરવા શુદ્ધ ચોથ ને શુક્રવારે-સંવત્સરી એટલે વાર્ષિકપર્વ ઉજવવું જોઈએ.”

(વીરશાસન વર્ષ ૧૧ અંક ૪૪ સં ૧૯૮૯ શ્રા.વ.૭ શુક્રવાર પૃ.૫૮૫)

આ લખાણમાં જણાવ્યું છે કે—‘તે સમયે શિષ્ટજનોએ છઠનો ક્ષય કરીને ચોથની આરાધના કરી છે.’

રામચંદ્રસૂરિ-મને એવી ખબર ન હતી કે-દાનસૂરિમંના ખુલાસાનો આ ઉપયોગ કરશો.

નંદનસૂરિજી-એમણે એવું બહાર પાડ્યું છે તે જણાવ્યું છે.

રામચંદ્રસૂરિ-તમે જણાવો છો એવો પ્રસંગ ન હતો. તે વખતે એવો પ્રસંગ હતો કે-સિદ્ધિસૂરિજીએ પાંચમનો જ ક્ષય કર્યો છે.

નંદનસૂરિ-સિદ્ધિસૂરિએ પાંચમનો ક્ષય કર્યો છે એ માટેનો કોઈ પૂરાવો જ નથી.

૪-૧૩ સર્વમંગલ

દિવસ પાંચમો. વૈ. શુ. ૭ શનિવાર

૨-૧૫ મીનીટે ઉપસ્થિતિ.....૨-૨૦ પૂર્વદેવસૂરિજીમંનું મંગલાચરણ.

કેશુભાઈએ આમંત્રણપત્રમાંની ત્રણ નકલ આપી અને પોતાને સાંભળવાની રજા માંગી. શેઠ કેશુભાઈએ ઉભા થઈને કહ્યું કે- પ્રગતિમંડલ અમદાવાદના પત્રમાં ‘જૈનસમાચાર’માં જે સમાચાર આવે છે તે ગેરવ્યાજબી છે. આગળ વધીને (ગઈકાલે ‘ગુજરાત-સમાચાર’માં આવેલા સાચા સમાચારના બદલામાં પણ) કહ્યું કે- મેં સાંજે છાપાવાળાને બોલાવેલ અને કહેલ કે-તમારે આવા સમાચાર ન લેવા. લેખમાં કેટલીક ખીના સાચી નથી. તેમાં ‘આં શ્રી રામચંદ્ર-સૂરિજી જવાબ આપી શક્યા નથી,’ એમ લખ્યું છે તે કેટલું અસત્ય છે? આગળ વધીને તેમણે કહ્યું કે-તમે જો મને વ્યવસ્થિત સાંજે રીપોર્ટ આપો તો બીજા બંધ થાય, અથવા પુણ્યવિમ્બ મોકલાવે તો સાફ.

ગુજરાતસમાચારમાં જે આવ્યા છે તે જરા ખરાબ છે.

જંખૂસૂરિ-‘જનસત્તા’માં પણ આવેલા છે.

રામચંદ્રસૂરિ-પોતાના પક્ષને ના પાડે છે. ‘બોલો નહિ.’

કેશુભાઈ-ધર્મસૂરિનું નિવેદન આવેલ છે તેમાં ‘રામચંદ્રસૂરિ જવાબ આપી શક્યા નથી.’ આ વાત અનુચિત કહેવાય...છાપાવાળા એમ કહે છે કે-તમે જો ઓફીસીયલ સમાચાર આપો તો બીજા ગરબડીયા સમાચાર ન આવે, મને પોતાને એમ લાગે છે.

નંદનસૂરિજીએ સંમતિ આપી કે-બરાબર છે, પુણ્યવિઠમઠઆપે, કેશુભાઈને વંચાવી દઈએ.

પંઠપ્રેમવિઠ-સમાચાર તો રાજ આવે છે (તેના માટે અમે કહેલું ત્યારે) તમે શરૂઆતમાં કહેલ કે-આટલા બધામાં કોને રોકવા? (તો આજે જ ગુજરાતસમાચારના લખાણ માટે કેમ વાત થાય છે?)

પુણ્યવિઠ-આપણે એવો વિચાર ન કરવો. આપણને ઉભયને એમાં હાનિ છે. અનભિજ્ઞ વ્યક્તિઓ જ આવા ભળતા સમાચાર આપે છે. આપણે એને વળુદ ન આપવી ઘટે.

નંદનસૂરિજી-આ પક્ષનું સારું (છાપે) કે-એ પક્ષનું; એમાં આપણે રાજ થવાનું નથી. પરિણામે ખોટું છે.

પુણ્યવિઠ-મારી પાસે એક ભાઈ આવેલ. મેં કહેલ કે-અમારી વાત રીતસર ચાલે છે. અમારા વચ્ચે અનિષ્ટ તત્ત્વ ઉભું નથી થતું. તટસ્થપણે લખવા માંગતા હો તો તમે વ્યવસ્થિત લખો. તટસ્થપણે જવાબદારી સાથે મુનિસંમેલનની સાચી વાત લખવા માંગતા હો તો થઈ શકે. એક બે વ્યક્તિ ભેગી થાય તો રહેજે.....થાય તો આટલા બધામાં (તે) સંભવિત છે. આજસુધી ઘણીવાર આવું લખાણ ઉઘરૂંપે ઘણીવાર થયું. હાલ સુધી એવું કોઈ વિષમ તત્ત્વ નથી થયું. પરસ્પર ગળી જઈને કામ સારું ચાલે છે. પણ હવે આપણા સંમેલનના કામને વ્યવસ્થિત રાખવા માટે અમુક વિચાર નક્કી કરવાની જરૂર ખરી. જો કે-હું આવી વાતોમાં બહુ માનતો નથી, મુનિમંડળ જો એમ માને કે-આવા ભળતા સમાચારોમાં કંઈ તથ્ય નથી તો કંઈ વાંધો જ નથી. રાજદ્વારી બાબતોમાં આવા અનેક વિચિત્ર વાતાવરણો સર્જાય તે સંભવિત છે.

રામચંદ્રસૂરિ-બધા સમાચાર આવે. પ્રચારમાં આવતી વાતો માટે પ્રતિબંધ કરવો જોઈએ. સંમેલન તરફથી સાંજે (સમાચારો) આપી દેવામાં આવે. તેમાં જણાવાયેલ વાત સિવાય બીજી માન્ય નથી. તેથી જનતા પર સારી છાપ પડે.

પુણ્યવિન્-જેટલી અયોગ્ય થશે તે અમુકને નુકશાન (કર્તા) છે એમ નથી, આખા સંઘને થશે.

રામચંદ્રસૂરિ-ખરાબર (છે.) આખા સંઘને (નુકશાન થશે.)

પુણ્યવિન્-હું બધા તરફથી વિનંતિ કરું છું કે-આ બધું આખા સંઘની શોભાને હાનિ લગાડનાર છે. આની ઉંડાઇમાં જવું કે-કોણે છપાવ્યું? એમાં ઠીક નથી. જવાબદાર વ્યક્તિ નહિ બોલે. બીનજવાબદારમાં ઠેકાણું નહિ. ગઇકાલે જે દષ્ટિબિંદુ રબુ થયું તેમાં કોઇ કડવાશ નથી થઇ. કોઈ જવાબ નથી આપી શક્યું એવું કંઈ થયું નથી; પણ બધે આવું સંભવે છે કે-અમુક વ્યક્તિએ પોતાની મેલી રમત રમે. બાકી મુનિસંમેલન અમુક નક્કી કરે તો તેના આધારે પ્રામાણિક સમાચારો જનતાને મળે. ખોટો જામ ન ફેલાય, યોગ્ય વ્યવસ્થા કરવાની જરૂર છે. અગર ઉદાસીન રહેવું.

રામચંદ્રસૂરિ-પ્રથમ જે ખરાબ સમાચાર આવ્યા હોય તેનો ખુલાસો કરી દેવામાં આવે. અને હવેથી આવી વ્યવસ્થા કરવી કે-આમ સમાચાર આપવા.

પુણ્યવિન્-આવેલ ખોટા સમાચાર માટે કોઈ પ્રામાણિક સંમતિ ન જ આપે.

રામચંદ્રસૂરિ-કેટલાકો આ ઉપરથી મોટા ઇતિહાસો સર્જે છે.

પુણ્યવિન્-અમુક સમિતિ નીમી દેવાય....ઘણા સાધુમાંથી સમાચાર તો બહાર બય જ, તે સમિતિ નક્કી કરે તો સમાચાર ખરાબર રહે.

પુસ્તકો રબુ કરી, પટ્ટકો રબુ કરી, સમિતિની નીમણુંક થવા પૂર્વક કામ શરૂ થાય તો ઠીક રહે. (આ વાત) કોઈ પક્ષ માટે નથી કહેવાતું. નકામી વાત ડોખાય નહિ અને તાત્ત્વિક વાતો ચર્ચાય તો વધારે સાફ.

કેશુભાઈ-કાલે જે ચર્ચાઓ મેં સાંભળી તેમાં વિવેક મૂકાઈને વાતો થઈ. હું મારા શબ્દોમાં કહું છું....મેં સૂરીશ્વરોને આ ચર્ચા માટે આમંત્રણ આપેલ છે. અને સૂરીશ્વરોને પૂછ્યા વિના કે નિયંત્રણ

ધિના કોઈ કાંઈ ન બોલે, એ મારી પ્રથમ વિનંતિ છે. ખાસ કરીને સૂરિઓ જ વાત કરે. મેં આમંત્રણ એ રીતે જ આપ્યું (છે.) મેં સૂરિવરોને જ બોલાવ્યા છે. જે સૂરિવરોએ પ્રતિનિધિઓ મોકલેલ હોય, તે બોલે તેની અડચણ નથી. ચર્ચા ખુલ્લી ન થાય એ મારી વિનંતિ છે....શિસ્ત જળવાય તેમ મારી વિનંતિ છે.

પંચમેશ્વર-તમારી ફરજ શ્રોતા અને દષ્ટા જ બનવું એટલી છે. અમે એમ સમજ્યા છીએ કે-તમારી કામગીરી (સાધુઓને) બોલાવવા પૂરતી છે, અને તે તમે બજાવી, એટલે તમે મુક્ત થયા! (પછી) તમે જે આ રીતે (આ શ્રમણસંમેલનમાં) ભાગ લ્યો છો તે ઠીક નથી. મર્યાદા બહાર તમે ચાલો છો. ‘મારે વિનંતિ કરવી છે-થોડી વાત કરવી છે-આમ કરો અને તેમ કરો’ એ મુજબ તમે હરવખત કર્યા કરો તે યોગ્ય થતું નથી.

કેશુભાઈ-મર્યાદા બહારની હોય તો હું અહિંથી ચાલ્યો જઉં.

પંચમેશ્વર-અમારો અભિપ્રાય એ છે કે-તમારી વાત આ સંમેલનમાં શ્રોતા તરીકે ભાગ લેવાની હોય.....તમારે જે વાત જણાવવી હોય તો તે એકીવખતે કહી જ દોને !

પ્રથમના દિવસે નામો લખાયેલ, બીજા દિવસે તમારું નિવેદન થયું અને બીજા નામો લખાણા! ‘તમે ‘સૂરિવરો જ બોલે’ તો તેનો અર્થ એ થાય છે કે-જેણે આ ચર્ચામાં પ્રથમથી છેલ્લે સુધી ભાગ લીધો છે, તેઓને દૂર કરવાની પ્રપંચ જાળના તમે ભોગ થયા હો. એમ અમને લાગે છે. એક દિવસ ચર્ચા ચાલે ને બીજે દિવસે તો તમારી વિનંતિ હોય જ એ શું યોગ્ય છે? ‘સૂરિવરો જ કરે’ તો દર્શનવિજયજી ત્રિપુટી, હંસ-સાગરજીમં વગેરે આમાં ભાગ ન લે કે શું? ‘આચાર્યો જ ભાગ લે’ એમાં વધારે પડતું તમે કહો છો.

કેશુભાઈ-મેં જ્યારથી વિનંતિ કરી છે ત્યારથી સૂરિઓની વચ્ચે જ અગર તેમના તરફથી નીમાયેલા જવાબદાર પ્રતિનિધિઓ અગર જેના (પ્રતિનિધિ) ઉપસ્થિત ન હોય તેવાઓના જવાબદારની વચ્ચે

આ ચર્ચાની જરૂર છે. મારી અહિં બેસવાની જરૂર એટલા જ માટે છે કે-મેં જે જવાબદારી ભેગા કરવાની લીધેલ છે તે અદા કરવા હું વચ્ચે બેસું છું.

મારા ઉપર આક્ષેપ છે કે-તમે કોઈના ભરમાવ્યા જ બોલો છો, આ વાત ખોટી છે. કોઈના કીધા પ્રમાણે હું કદી કંઈ બોલતો જ નથી. આજ સુધી કોઈનું મેં સાંભળ્યું નથી. ખીજાઓને કાઢવાની વાત પાયા વગરની છે. મારી તે વાત નથી. મારી વાત તો આચાર્ય પાસે નાના સાધુઓની શી મર્યાદા છે? વિનય-વિવેક સાચવવો ઘટે. મોટા આચાર્યો સામે કેવી રીતે વાત રજુ કરવી ઘટે? આપ બધા વિદ્વાન્ ત્યાગી સાધુઓ અમારા ગૃહસ્થો જેટલી શિસ્ત ન દાખવે તો ઠીક નથી. અમો સંસારીઓમાં પણ વડિલોની નાનાઓ આમન્યા સાચવે છે, તો આપ તો ત્યાગી છો. આપના બીજા કોઈ સવાલ હોય તો જવાબ આપું.

સભામાંથી કોઈએ પૂછ્યું કે-સંમેલનના કાર્યક્રમની પણ જવાબદારી તમારી છે?

કેશુભાઈ-આપ આચાર્ય ભગવંતોને કાર્યક્રમ ગોઠવવાનો છે.

સભામાંથી કોઈએ પૂછ્યું કે-આ આચાર્યોનું સંમેલન કહો છો કે-મુનિસંમેલન?

કેશુભાઈ-અમારા નિવેદન-વિનતિપત્રમાં મુનિસંમેલન ગૌણ છે. તિથિચર્ચાની છણાવટ સૂરિઓમાં જ થવી ઘટે.

રામસૂરિજી D.-તમારે બીજું જે કંઈ કહેવું હોય તે હબુપણ કહી દો.

કેશુભાઈ-નંદનસૂરિજીને, તમે કાલે મારા ઉપર ‘રામચંદ્ર-સૂરિએ ભૂલ કરી’ હોવાની વાત મને ઉદ્દેશીને જે કહી-‘તેમણે જે ભૂલ કરી તે મેં કબુલી હોય’ એવું કહ્યું પણ તે બાબત મેં ક્યાં હા કીધી હતી?

નંદનસૂરિજી-ના નથી કીધી. હવે તમે એટલું તેમની પાસે કબૂલ કરાવો કે-૧૯૬૨થી આ આચરણ કરી તે ભૂલ કરી.

કેશુભાઈ-તે વાત બરાબર, પણ તેમ કરી ચર્ચાના દ્વાર બંધ કરો છે તે ઠીક નથી.

નંદનસૂરિજી-અમે ચર્ચાના દ્વાર બંધ કર્યા નથી. તેઓ ૧૯૯૨ પહેલાંની આચરણમાં આવી જાય, પછી જ આગળ વિચારણા થાય. કોઈ માણસ શાસ્ત્રવિરુદ્ધ વર્તન દાખવે, કોટ-પાટલુન પહેરે ને પછી કહો કે-આને શાસ્ત્રનો બાધ હોય તો બતાવો ! તો તે ઉચિત છે ? ગઈ કાલે મેં જે જે વાત કરી તેમાં હા કહી, તો તે વખતે જ તેમાં જે અધૂરું રહ્યું હોય તે તમે મને જણાવ્યું હોત તો હું તે વખતે જ બોલત. તેમ નહિ કરતાં કાલે દોઢમણીયું શું કામ ધૂણાવ્યું ? (અર્થાત્ કાલે ‘હા એ હા’ શું કામ કહી ? કાલે જ ‘ના’ કહી દેવો) જીભ કેમ ન હલાવી ?

કેશુભાઈ-એમાં અમારે ખુલાસાની જરૂર નથી. જ્યારે એ (રામચંદ્રસૂરિજી) ખુલાસો કરવા માંગે તો તે ન સાંભળીએ એમાં એ ગુન્હેગાર ?

નંદનસૂરિજી-મેં ગુન્હેગાર કીધાં છે ?

કેશુભાઈ-આપે નથી કીધા, મેં કીધા છે; પરંતુ એની વાત સાંભળ્યા પછી ગુન્હેગાર ઠરાવીએ તો ઠીક.

નંદનસૂરિજી-આચરણ ન કરી હોત તો ચર્ચાના દ્વાર ખુલ્લા રહેત. તિથિની વાત બંધ ક્યાં રહે છે ? કલ્યાણક વગેરેની વાત ઉભી જ છે. કોઈ ગમે તેમ વર્તે, પૂનમની પક્ષખી કરી નાખે, એરોપ્લેનમાં ઉડવાની વાત અમલમાં મૂકી દે અને પછી ચર્ચાની માંગણી કરે તે શું ઉચિત છે ?

કેશુભાઈ-આપે એમ કહી દેવું ઘટે કે-‘તમે ભૂલ કરી છે.’ એ વાતનો ખુલાસો તે વખતે (સં. ૧૯૯૨માં) તેમણે કરવો જરૂરનો હતો.

નંદનસૂરિજી-તમારે....

હંસસાંમં-મારી વિનંતિ છે કે-શેઠ કેશુભાઈ તરફથી વારંવાર જે વક્તવ્ય થાય છે કે-બીજા સાધુઓને બોલવાનો અધિકાર

રહેતો નથી, માત્ર સાંભળવાનો અધિકાર રહે છે. તો સાધુઓને બોલવાનો અધિકાર છે કે-બધા સૂરિઓને જ અધિકાર છે? આચાર્યો ખુલાસો આપવા કૃપા કરે.

હું પૂછું છું કે-એમાં શ્રમણોનું સન્માન જળવાય છે? મને લાગે છે કે-તેમાં શ્રમણોનું સન્માન જળવાતું નથી. શેઠ કેશુભાઈ કહે છે તે સાચું જણાતું હોય તો આપ બધા સૂરિઓ અમને યોડંર આપો કે-અહિંથી આવ્યા જાઓ: અમારા મોઢાં ઉપર તાળાં મારીને બેસાડવાનો શો અર્થ? આ ચર્ચા માટે સૂરિવરો જ કામના છે એમ કેશુભાઈની વાતનો સાર વારંવાર આવે છે, એ શોચનીય નથી જણાતું?

સંમેલન જો સૂરિવરોને જ કરવાનું હોય તો અમારું આવું વારંવાર ઉઘાડું અપમાન સહન કરીને અહિં બેસી રહેવાની સ્થિતિમાં અમે-શ્રમણો માનતા નથી. જો આવી જ સ્થિતિ નલાવવી હોય તો શ્રમણોએ પણ વિચારી લેવું રહે છે. શાસનની ધગશના લીધે અમે પણ અહિં આવ્યા છીએ. શ્રમણસંઘનું આ રીતે વારંવાર અપમાન થાય તે શોચનીય લેખાવું જોઈએ.

રામસૂરિજી-કેશુભાઈને, તમે જે કહો છો તે અંગે આ વસ્તુ તમે તમારી અંગતરીતે રજુ કરો છો કે-૭૧ની કમીટી અથવા ૧૧ની કમીટી તરફથી?

નંદનસૂરિજી-કેશુભાઈ અંગતરીતે કહે છે. શ્રમણો આવ્યા છે તે રાજનગરના સંઘવતી આવ્યા નથી, નગરશેઠના કહેવાથી નથી આવ્યા; સં ૧૯૯૦ના સંમેલન વખતે નગરશેઠે જેમ ઠંરાવ કર્યો હતો તેવું સંઘવતી આમંત્રણ નથી આપાયું.

આણંદજી કલ્યાણજીની પેઢીએ આમંત્રણ આપ્યું નથી, તેમણે પણ કોઈ ઠંરાવ કરીને આમંત્રણ નથી આપ્યું! ૭૧ની કમિટિના નામે પણ આમંત્રણ નથી આપ્યું!

પત્રો પોતાના જ નામથી લખ્યા છે. ૧૧ની કમિટિના આમંત્રણથી પણ આપણે અહિં મળ્યા નથી! માત્ર કેશુભાઈની સરજતા-ધગશથી આપણે આવ્યા છીએ. કેમ કેશવલાલભાઈ! બરાબર ને?

કેશુભાઈ-આપે કહ્યું તે બરાબર છે, તે પ્રમાણે જ છે.

સુદરસુનિભ-૭૧ની કમિટિનું આમંત્રણ નહિ ?

કેશુભાઈ-ના, મારા જ આમંત્રણથી પધાર્યા છો.

નંદનસૂરિભ-એટલે કે-૭૧ની કમીટી કે-સંઘને આ બાબત કાંઈ જ કહેવાનો અધિકાર નથી. અહિં કેશુભાઈનો અધિકાર રહે છે. કેમ કેશુભાઈ ! એમ જ ને ?

કેશુભાઈ-આં નંદનસૂરિભ મહારાજ જે કહે છે તે બરાબર છે.

ખાનગી મંત્રણા.

રામસૂરિ D.-આ ચર્ચામાં અવિવેક જેવું થયું છે, તેમ તમે સાબિત કરી શકો છો કેશુભાઈ ? જો આ રીતે તમારા તરફથી આક્ષેપાત્મક થશે તો આ વાત વિણસી જશે. અમે (કેમ વર્તીશું ? તેની) બધા પરસ્પર વિચારણા કરીએ તે સુસંગત છે.

તમે અવિવેક (થાય છે એમ) કહો અને વારંવાર વિનંતિઓ જ કર્યા કરો તે ઉચિત નથી. તેના માટે અમે વિચાર કરી લઈશું. અવિવેક કે અપમાન થાય તેવો કોઈ વાર્તાલાપ જ કરતું નથી, છતાં તેવું બોલ્યા છો તે અસત્ય છે.

નંદનસૂરિ-કાલે એવું તે શું અવિવેકી બોલવું થયું તે કેશુભાઈ જણાવે. મેં કહ્યું તે ઉપરથી કેશુભાઈ તપી તો ગયા, પણ સામેથી પાંચમનો ક્ષય કર્યો હોવાના પૂરાવા રજુ થયા છે ? કાલે શાસ્ત્રોના પૂરાવા મૂક્યા, વડીલોના આદેશો, લેખો, પત્રો રજુ કરાયાં અને સાબિતી આપી તેથી તો બધાને આનન્દ આવ્યો છે. એમાં તમેને અવિવેક શું લાગ્યો ? કોઈ મહારાજે (કર્યો ?) કોણે શું કયું ? તે સાબિત કરી આપો તો અમારા મુનિ મિચ્છામિદુક્કડં આપે, અન્યથા કેશુભાઈ મિચ્છામિદુક્કડં આપે.

કેશુભાઈ-કોઈ બોલ્યા છે એમ મેં કહ્યું જ નથી. આચાર્યોને પૂછ્યા સિવાય જે બોલે તે અવિવેક લાગે છે.

પંભાનુવિ D.-અવિવેક અને વિવેક શું ?

કેશુભાઈ-મને તેવું લાગ્યું તેથી મેં આપને તેવું કહ્યું.

નંદનસૂરિ-જે બોલ્યા છે તે ૧૦૦ની કમિટિવાળા જ છે.

કેશુભાઈ-૧૦૦ની કમિટિ નીમાઈ ત્યારે હું હતો જ ક્યાં ?

નંદનસૂરિ-‘તે ખુલાસો પ્રથમથી કરવો હતો ને ? કે-મારા આમંત્રણ પ્રમાણે જ બોલવાનું છે. આચાર્યો જ બોલે અને બેસી શકશે.’ તમે બીજે દિવસે ૧૦૦ની ના કેમ ન પાડેલ ? હવે એકાંતરે વિનંતિ કરવી પડે છે, તેમાં સમજવું શું ? ૧૯૯૦માં જેમ કસ્તુરભાઈ, વિવેક-વિનય સાચવતા તે રીતે તમારે વર્તવું જોઈએ. તેને બદલે ‘આમ કરો તેમ કરો’ એમ કર્યા જ કરો છો, તેમાં તો કાર્ય અટકાવો છો.

સુંદરમુનિ-પુણ્યવિજયજી મહારાજે કહેલ કે-નાની કમિટિની વાત ચાલે છે ત્યાં કેશુભાઈ ! તમે આવી વાત કાં મૂકો છો ?

પંડરાજેન્દ્રવિં D.-ગયા સંમેલનમાં સૂરિ સિવાયના કોઈ બોલતા હતા કે ? મને ખ્યાલ નથી તેથી પૂછું છું.

હંસસાંભં-ગયા સંમેલનની ચારની કમીટીમાં-ચારમાં એક જ આચાર્ય હતા.

પંડરાજેન્દ્રવિં D.-પદવીને માન છે કે વિદ્વતાને ?

પુણ્યવિંભં-આ વાત વધારાય નહિ તો ઠીક.

હંસસાંભં-અમારે શું કરવું ? (સૂરિસંમેલન છે તો અમારે બેસવું કે ઉઠી જવું ?)

પુણ્યવિંભં-એક કાનેથી બીજા કાને કાઢી નાખો.

હંસસાંભં-મેં તો આચાર્યોને જ પૂછ્યું છે, આપ આચાર્ય છો ?

પુણ્યવિંભં-ના.

રામસૂરિ D.-(હંસવામાં) આ ગૃહકલેશનું નિમિત્ત થશે.

હંસસાંભં-અમારે શું કરવું ? વારંવાર આવું અપમાન સહન કરવાની તાકાત નથી. આપ આચાર્યો આજ્ઞા આપો, અમે ચાલ્યા જઈએ.

નંદનસૂરિ-(રામચંદ્રસૂરિને ઉદ્દેશીને) ભવિષ્યનો વિચાર કરીને કાર્ય કરવું જોઈએ. નહિ તો આપણી જેમ ગૃહકલેશ થાય. આ ગૃહકલેશના લીધે જ આવું થાય છે.

પ્રતાપસૂરિજી—જે ‘આચાર્યો જ કરે’ એવો આગ્રહ સેવાતો હોય તો આચાર્યો જ નિર્ણય કરે. વર્તમાનમાં આચાર્યો છે તે મળીને જે નિર્ણય લાવશે તે બધાને માન્ય હશે ને ? બીજા આચાર્યો બહાર છે તેઓનો લેખિત જવાબ ન આવે....આપણે વિચાર કરી નિર્ણય કરીએ અને તે બીજાઓને મંજૂર થશે ?

રામસૂરિજી D.—કેશુભાઈના કહેવા પ્રમાણે જે કરવામાં આવે તો એ રીતે લેવાશે તે નિર્ણય સર્વમાન્ય નહિ થાય.

પ્રતાપસૂરિજી—ચક્રેશ્વરીદેવીને બોલાવીશું ?

રામસૂરિજી D.—હા જ તો.

પ્રતાપસૂરિજી—શેઠના ધ્યાનમાં લાવવા માટે કહું છું. જરૂર આચાર્યો વિચાર કરશે, પણ તેઓએ કરેલા નિર્ણયમાં બધા જ કબુલાત ન આવે તો ? પછી પણ વિચારણા કરવી રહી ને ?

દર્શનવિનિપુટી-મંજુર ન થાય તો ઠીક વિરોધ થશે.

રામસૂરિજી D.—આ વાત પહેલેથી જ ઉપસ્થિત કેમ ન થઈ ? પ્રથમ આ વિચારણા કરતાં શું વાંધો હતો ? આચાર્યોએ જ વિચારણા કરવાની હતી તો ‘તપશ્ચરમણસંઘ’ કરવાની શી જરૂર હતી ?

હંસસાંભો—(વળી ફરી) અમને તો મુક્ત કરો, રોજ અપમાન શું કામ સહન કરવાં ?

પ્રતાપસૂરિજી—સાધુને માન-અપમાન ન હોય.

હંસસાંભો—અમારે તો માન-અપમાન છે જ, પ્રમત્ત છીએ. કેવળજ્ઞાન થયું નથી.

પ્રતાપસૂરિજી—કેશુભાઈના ધ્યાન માટે તે વાત મૂકી છે.

રામસૂરિજી D.—સમુદાયોની નોંધ કરીત્યારે સૂરિઓને જ નોંધવા હતા ને ! નોંધ થઈ તે વખતે બીજા પંન્યાસો—ઉપાધ્યાયો—મુનિઓની નોંધ શા માટે લેવામાં આવી ? જે સૂરિઓથી જ કામ લેવાનું હતું તો : વળી જે વાત તેમ જ છે તો આ અન્ય મુનિઓને બેસવા કેમ દીધા છે ? આચાર્યો સાથે બીજાઓને પણ આમંત્રણ કેમ અપાયાં છે ? આમાં કાંઈ ભેદ તો નથી લાગતો ને ?

નંદનસૂરિજી-આ વાત સરળતાથી એમણે જાહેર નથી કરી. પ્રથમથી સમજાવવામાં નથી આવ્યું તેમાં કારણ તો હશે જ ને ! ગુપ્તમંત્રણાઓ હશે, પણ હમણાં આ વાત જાહેરમાં મૂકવામાં આવી. કેશુભાઈની યોજના આ જ હતી એટલે પ્રથમથી જાહેર કર્યું નથી ! પાછળથી આમ વારંવાર વિનંતિઓ કેમ મૂકાય છે ? આપણને બધાને અધારામાં રાખવામાં આવ્યા છે.

કેશુભાઈ-મેં ક્યારે નવી વાત મૂકી છે ? (હું તો વિનંતિ કરું, બાકી કરવાનું તો આપને જ છે.)

નંદનસૂરિજી-અમારે શું કરવાનું હોય ? જો તમો કંઈ કરી લાવ્યા હો તો લાવો સહી કરી આપું. બાકી તમારે તમારી પ્રમાણે જ કરાવવાનું હોય તો તે નહિ બને, કહેવાનું હોય તે કહી દો. પછી આગળ વિચારણાને અવકાશ રહેશે. ‘સૂરિઓએ જ આ વાત કરવાની છે’ તે હવે મૂકાય છે. કાગળમાં જણાવ્યું નથી કે-સૂરિઓ સિવાય બીજાને બેસવાનું નથી.

કેશુભાઈ-મેં સૌની સમક્ષ પ્રથમથી જ આ વાત મૂકી હતી. મારા પત્રમાં તે વાત સ્પષ્ટ જ છે. કેશુભાઈએ પત્ર વાંચ્યો-“ સર્વ સમુદાયના ગૃહાધિપતિઓ અગર તેમના નીમેલા બીજા તેઓ મળી વાત વિચાર કરે.” કેલાહલ:

પંચરાત્રેન્દ્રવિં D.-ગૃહાધિપતિઓ અને તેમના નીમેલા જ બેસે ને ? બીજા ન બેસે ને ?

નંદનસૂરિજી-(કેશુભાઈને ઉદ્દેશીને)-ના, તમારી વાત ખોટી છે. તમોએ એવું કયાં કીધું હતું કે-‘આચાર્યો જ ચર્ચા કરે ?’ હવે જ રોજ રોજ નવું લાવ્યા કરો છો ! ગૃહાધિપતિની વાત લખી છે તો તેથી તો જે જે ગૃહાધિપતિ હાજર હોય કે જીવિત હોય તે જ બેસે ને ?

સિદ્ધિસૂરિ, પ્રેમસૂરિ, હર્ષસૂરિજી, માણેકસાગરસૂરિજી, રામસૂરિજી, ઉમંગસૂરિ, ન્યાયસૂરિ, શાંતિચંદ્રસૂરિ,

લખિસૂરિ, ઋદ્ધિસાગરસૂરિ, હિમાચલસૂરિ જ આવી શકે અને બેસી વિચારણા કરી શકે.

ગચ્છાધિપતિઓ જ આવે. અહિં અમે પણ ન આવીએ. હું, રામચંદ્રસૂરિ, મનહરસૂરિ, લક્ષ્મણસૂરિ, જંબુસૂરિ, ઓંકારસૂરિ વિગેરે ન જ આવી શકે ! કારણ કે—તે દરેકના ગચ્છાધિપતિઓ બેઠા જ છે. અને તમારે પણ તેઓથી જ કામ લઈ લેવું વ્યાજબી લેખાય.

રામસૂરિજી D.—પહેલાં જ ‘શ્રમણસંઘસંમેલન’ એમ કેમ નક્કી કરવામાં આવ્યું ? ‘આચાર્યસંમેલન’ એવું નામ કેમ ન અપાયું ?

કેશુભાઈ—આચાર્યોને જ કહેવામાં આવ્યું છે, ગચ્છાધિપતિઓ જ મળીને નિર્ણય લાવે.

પં.રાજેન્દ્રવિં D.—બીજા નહિ ને ? જ્યારે ગચ્છાધિપતિઓની જ વાતો કરવામાં આવે છે તો શ્રી સિદ્ધિસૂરિજી, ઉદયસૂરિજી, હર્ષસૂરિજી, લખિસૂરિજી, પ્રેમસૂરિજી, રામસૂરિજી વગેરે જ બેસી શકશે.

કોલાહલ....બાદ ૩-૧૫થી નંદનસૂરિમં-કેશુભાઈની મંત્રણા.

પરસ્પર સૂરિઓની મંત્રણા. બાદ ૩-૩૭થી ચાલુ.

રામચંદ્રસૂરિ—મારું તો માનવું એવું છે કે—આપણામાં જે પરિસ્થિતિ ઉભી થઈ છે તે વિચારવા જેવી છે. શેઠ કેશવલાલભાઈએ જે ઉદ્દેશથી આપણને બોલાવ્યા છે તે ધ્યેયને આગળ રાખીને દરેક વિચારણા કરવાની : તેમનો ઉદ્દેશ એવો હોય જ નહિ કે—શ્રમણોનું અપમાન કરવાનું, પણ તેમની જવાબદારી છે. એક વસ્તુ તો આપણે સૌએ સમજી જ રાખવાની કે—સુશ્રાવક કેશવલાલભાઈએ જે પોતાની સમજણથી અને સુસદાથી બોલાવ્યા છે. ચર્ચા કરવા, તે પ્રથમ રાખીને આગળ ચલાવ તો કાર્યમાં સુગમતા રહેશે. (હૈયામાં તો) આ વાત ન જ ઉતરે તેવી છે. ઘણાને લાગી પણ આવે. સાથે સાથે થોડાઓએ જ મળીને નિર્ણય કરવો તેવો આશય સુશ્રાવક કેશવલાલભાઈનો ન હોય; પણ કાર્યમાં ઝડપી પ્રગતિ થાય તે હેતુથી જ તેમણે આમંત્રિતોમાંથી ‘આચાર્યો જ વિચારણા કરવા

ખેસે.' પરસ્પરની આમન્યા સચવાય, હૈયું ખોલીને વાત કરાય, અમારી ભૂલ હોય તો આપ વધુ કહી શકો ને આપની હોય તો નમ્રભાવે હું પણ વિનંતિ કરી શકું. માટે આપ લોકો વિચાર કરો. મારે ઘણું ઘણું કહેવાનું છે. કલાકોના કલાકો ચાલ્યા જાય પણ આપણે જે વાત માટેનો નિર્ણય લાવવા સાફ મળેલા છીએ તેની જ વિચારણા કરીએ.

જ્યારે આપણે શાસ્ત્રના પાઠો જોઈશું ત્યારે ઘણું ઘણું જાણવાનું મળશે. (પરસ્પરની) ભૂલો સમજશે. સત્ય વાત કંઈ છે તેની ખાતરી થશે. શાસ્ત્રાધારે આપણે નિર્ણય લેવાનો છે. શાસ્ત્રોને આગળ રાખીને વિચારણા કરવાની છે. ગઈકાલે જે કાંઈ બન્યું....આપણે જોઈએ છીએ કે-ઘણાથી કાર્ય જલદી ન પાર પડે.

આપ લોકો તરફથી એવો પ્રચાર થાય છે કે-કાંઈપણ પૂરાવા અમારા તરફથી રજુ કરાયા નથી, પણ તેમાં અમારા તરફથી કરાએલા પુરાવા સચોટ અને સત્ય જ છે. ટાઈમના અભાવે જ ૧૯૫૨-૬૧-૮૯માં પાંચમ સંબંધી ક્ષય ન થયો હોય તેવા પુરાવા આપ લોકો તરફી થવા પામ્યા નથી. આપના તરફથી જે એક નિર્ણયનો પ્રયાસ થઈ રહ્યો છે તેને અમે બીલકુલ યોગ્ય લેખતા નથી જ.

રામસૂરિજી D.-આપ જે કહી રહ્યા છો, તેમાં એક દિવસે જે કાંઈ કાર્ય થાય ને બીજે દિવસે તેના પર પડેલો પાડવામાં આવે છે ! તે ગેરવ્યાજબી છે. આમાં કાંઈ મેલી વસ્તુ લાગે છે. અને તેની શોધ કરવી રહી.

આપણામાં જે પરિસ્થિતિ કેશુભાઈના કહેવાથી ઉભી થઈ ગઈ છે. ધિપતિ વિગેરેની : તેનાથી ઘણાને દુઃખ થાય એવો પ્રસંગ છે. સાથે સાથે 'થોડાને જ મળવું, સામુદાયિક વિચારણા ન કરવી, નાની સમિતિ ન નીમવી' એ વિચાર હોતો જ નહિ. હું પ્રથમથી કહેતો આવ્યો છું કે-ઘણાથી કામ નહિ થાય. પણ તે બન્યું નથી ! ગઈકાલથી આલુ ચર્ચામાં પૂરાવા રજુ થતા હતા તે આજે અટકી ગયેલ છે. ગઈકાલે ટાઈમ અધૂરો રહેલ.

૧૯૫૨-૬૧માં પર્યુષણની પંચમીના ક્ષય માટે વિચાર કરેલો હતો ? કે-આપણા પૂર્વપુરુષોએ ક્ષય-વૃદ્ધિ કરેલ ? પંચાંગાંતર માટે પૂછાયેલ.

એક સંબંધી વિચારણા થવા માંડે તેને જો અવિવેક કહેવાય....

આજે કરાયેલ કામ પર રોજેરોજ પડદો પડે તે ઠીક નથી. (એક દિવસ રીતસર કામ ચાલે ત્યાં વળતે જ દિવસથી આડી વાતે ચડાવી પડદો નખાય એનો અર્થ શો ?) આ રીતે કેટલા દિવસના ભોગે સંમેલનનું કાર્ય પૂર્ણ થશે ? માટે સમિતિ નીમવી પડશે. તે વગર કાર્ય કરવાની દિશા નહિ જડે એ વાત ચોક્કસ છે.

મેં પુણ્યવિજયજીમંને કહેલ કે-નાની સમિતિ નીમવાની છે.

પુણ્યવિજય-નાની સમિતિમાં ગચ્છાધિપતિઓની વાત એટો-મેટીક આવશે, માટે સમિતિ અલગ કરવાની વાત રહેતી નથી ને ? હવે તેઓ પરસ્પર વિચારણા કરીને નિર્ણય લાવે, તેવી જો વાત થઈ રહી છે, તે જ આગળ ચલાવો.

રામસૂરિજી D.-(રામચંદ્રસૂરિજીને ઉદ્દેશીને) જો કચવાટ ઉભો કરવો ન હોય તો આવી વાતો અટકવી ઘટે.

રામચંદ્રસૂરિ-અમારે ત્યાં વાતાવરણ એક જ છે, ત્યારે આપને ત્યાં ઘણું છે.

નંદનસૂરિજી-આ વાત ઉપર પડદો પડાય છે, એમ નહિ ? જાણી જોઈને આમ કરાય છે. (રામચંદ્રસૂરિએ) પ્રથમ દિને પણ મારા મંત્ર્ય પછી તેમણે ઇચ્છિત વાતો કરી પડદો પાડેલ, ગઈકાલે ચર્ચા ચાલી, પાંચમના ક્ષય માટે એક પણ પૂરાવો ન આપેલ. આજે એ વાત ઉપર પડદો પાડે છે ! એકાંતરે આવું બનાવવામાં તેમનું (રામચંદ્રસૂરિનું) ક્યેય શું છે ? તે જ સમજાતું નથી.

રામસૂરિજી D.-ગઈકાલે અવિવેક અને અવિનય થયાની વાત મૂકાઈ, તે તદ્દન અસત્ય ઠરી છે. યોગ્ય નિર્ણય પણ કરાયો હતો. પાછું એ જ પુનરાવર્તન કેમ ? આવી રીતે સમયવ્યાયેષ શા માટે કરાય છે ?

નંદનસૂરિજી-કેશુભાઈ વચ્ચે આડા કેમ આવે છે ? તેઓ જ અથડામણ કરાવે છે. સખળ વાતાવરણ વગર ચર્ચા કેમ આગળ ચાલે ? તેઓ જેમ કહે તેમ કરવાનું છે કે-શ્રમણસંભેલને નિર્ણય લાવવાનો છે ? રોજ આવી રીતે પડદા કેમ પડાવાય છે ?

રામસૂરિજી D.-કેશુભાઈ સફળ બની શક્યા નથી. જગત સામે ખોટી વાત મૂકાય છે.

પંચરાજેન્દ્રવિં D.-કાર્યને રોકવામાં શું લાભ ?

રામસૂરિજી D.-રોજ પડદા પાડવા હોય તો કામ બંધ કરો. આપણું બહાર ખોટું દેખાય છે. લોકો પરિણામની આશા રાખી બેઠા છે. છતાં પરિણામ શું ? ચર્ચાઓ તો રોજ થાય, ગરમાગરમ કદાચ થાય, તેમાં બોલવાનો પ્રતિબંધ હોય તો તેનો અર્થ શું ? પરમદિને ઝમુદાયની વાત નોંધવામાં કેટલો ટાઈમ ગયો ? આપણા સંભેલનમાં બેસનાર દરેક બોલી શકશે. પરસ્પરનો વિનય-વિવેક (ની વાત તેઓના વડિલો) વિચારી લેશે. ‘સૂરિઓએ જ બેસવું અને બોલવું’ એમ કહેવામાં તો તે સિવાયના સમગ્ર શ્રમણોનું ઉઘાડું અપમાન છે.

કેશુભાઈ-(ઉભા થઈ, હાથ જોડીને) આપ સાહેબોને મારી વિનંતિ છે કે-

પુણ્યવિંમ્બ- (વચ્ચમાં જ) કેશુભાઈ! તમે બેસી જાવ, પ્રવચન ન કરો. મારી વિનંતિ છે કે-કંઈ જ ન બોલો તો સાફ.

કેશુભાઈ-મારે બીજું કંઈ જ નથી કહેવાનું, પણ અમોને આપશ્રીઓ ગમે તે રીતે એકતા કરી આપો. અમારે બીજું કંઈ બોધવું નથી. મારા તરફથી કોઈને ખોટું લાગ્યું હોય તો ક્ષમા માંગું છું.

બધા શ્રમણ ભગવંતો-કાર્ય કરવું, પાર પાડવું, એકતા સ્થાપવી તે તો અમારી ફરજ છે.

રામસૂરિજી D.—ગઈ કાલે જે અધૂરી વાત હતી તે ચાલવી બેઠીએ, અગર ગચ્છાધિપતિઓ વાળી વાત યોગ્ય લાગે તો તે ચલાવો.

રામચંદ્રસૂરિ—એકવાર નિર્ણય કરો કે—સમિતિ નીમવી કે શું કરવું? બાકી સુશ્રાવક કેશવલાલભાઈનો આશય ખરાબ ન હતો. ગચ્છાધિપતિ એટલે આચાર્યો. તેમણે અયોગ્ય જેવું-જેવું તેથી કહેવાનો સમય આવ્યો. તેનો કહેવાનો આશય તદ્દન બુદ્ધો જ છે.

રામસૂરિજી D.—શું તેમનો આશય ગચ્છાધિપતિનાં સંમેલનનો છે?

લક્ષ્મણસૂરિ—આપણે કામ લેવાનું છે એ વાત છોડી દો.

પ્રતાપચંદ્રસૂરિજી—આપણે દૂરદૂરથી આવ્યા છીએ અને જવાનું પણ દૂર છે. માટે એકતાથી નક્કા કરો. મારી વિનંતિ છે કે—એકતા આવે તેમ કરો.

પંચરાજેન્દ્રવિં D.—શ્રીસંઘ ભેગો થાય ત્યાં પરસ્પર વાર્તાલાપ સહુ કરે. નાના કહી ન શકે, લાગ ન લઈ શકે, અભિપ્રાય પણ બતાવી ન શકે ને? અને બતાવે તેમાં અવિવેક થાય ને? તો તે અવિવેક તો આચાર્યોનો પણ દેખાશે. નાના આચાર્ય મહારાજો મોટા આચાર્ય મહારાજને વાત ન કરે શું? તદ્દવાત એટલો જ કે—તેઓ જ્ઞાનદ્રારા વાતો કરે એટલે અવિવેક જણાય નહિ, એમ જ ને? આથી પરસ્પર વાત કરવાની વાતમાં અવિવેકની વાત તો ન રહીને? (‘મોટા સામે નાના બોલે તેને અવિવેક કહું છું’ તે કેશુભાઈના કથન બદલ આ કહેવામાં આવેલ છે.)

હવે તો ૧૦૦ની કમિટિ પણ નીમાઈ ગઈ છે ને? અને તેમાં જેને ચર્ચાનો પૂરો ખ્યાલ ન હોય તેવા સગીરવયનાને પણ કમિટિમાં લેવાય છે કે? (સામાપક્ષે—કેટલાક સગીરવયવાળાનાં નામો પણ દાખલ કરાવ્યા હતા તે બદલ.) પછી તેમાં જ્ઞાનથી વાત કરવાની વાત પણ ટકતી નથી કે? કમિટિમાં તેવા નાના શા માટે?

રામસૂરિજી D.—આ આચાર્યસંમેલન? કે—વૃદ્ધસંમેલન?

કે શ્રમણ સંમેલન ? કે-ગચ્છાધિપતિ સંમેલન ? તે વાત પ્રથમ નક્કી કરો....હવે પાંચમની ક્ષય-વૃદ્ધિની ચાલુ વાતનો અંત લાવો. શાસ્ત્રોમાં તે નથી, વડિલોની પરંપરામાં તે વાત બની નથી. જે પૂરાવા રજુ કરાયા, (તેઓ તરફથી) તે વિચારણામાં જ હતા તે રજુ કરાયા છે; આચરણના નહિ : માટે સં ૦ ૧૯૬૨થી જે આચરણ કરાઈ છે તે યોગ્ય નહિ હોવાથી તેને પ્રથમ છોડી દેવાય તો જ ચર્ચા આગળ ચાલે.

રામચંદ્રસૂરિ-તિથિની વિચારણા શાસ્ત્રાધારે કરીને નિર્ણય કરવો છે તો એકલી ભાંશુંબની વાત કરીને કેમ અટકી જવાય છે ?

બાર પર્વોની ચર્ચા કરવી જ નહિ, આ મુદ્દા પર આખી ગરબડ ઉભી થઈ. બાર પર્વ માટે શા માટે ચર્ચા કરવી નહિ ? તે કયા વિના ભાંશુંબની ચર્ચા થઈ શકે જ નહિ. ભાંશુંબનો ક્ષય કોઈ શાસ્ત્રો કે શાસ્ત્રવિરુદ્ધ પરંપરાથી ન જ થાય તો ચર્ચા શમી જાય. બીજી વાત બંધ થાય.

ખંડેરતિથિની ચર્ચા કરવી છે એમ નિર્ણય થાય તો કામ હમણાં શરૂ થાય. માટે એમ કહેવું છે. બાર પર્વતિથિ અંગે તમે ફેરફાર ન કરો કે-ખોડું ન માનો ત્યાં સુધી ચર્ચા નહિ થાય. એવું હશે ત્યાં સુધી સમિતિ નહિ નીમાય. કામ શરૂ નહિ થાય.

જો એમ નક્કી થાય કે-આ પરંપરા અવિચ્છિન્ન હોય તો તે માટે ચર્ચા હોય જ નહિ, પણ કદાચ એમ સંયોગવશાત્ થયું હોય તો તે પર મહાર બાંધવાની ન હોય.

ભાંશુંબ માટે ‘અમુક બોલે તે પ્રમાણ’ તે ઠીક નથી. પાંચમનો ક્ષય કયો છે એવા પૂર્વાચાર્યોના અમારા પાસે ઘણા પૂરાવા છે. ૪-૫ ભેળાં કર્યાના પણ સેંકડો દાખલા મોજુદ છે. ‘વૃદ્ધિ પણ થઈ શકે છે’ તેવા પણ દાખલાઓ છે. પૂંદાનસૂરિજીમંના પુસ્તકથી પણ પાંચમનો ક્ષય સાબિત થાય છે. પ્રાચીનકાળમાં લખાણ ઓછાં થતાં : એવી પ્રદત્તિ ઘણાની છે કે-લખતા નથી. કોઈપણ આચાર્ય મોંઢે

કહે તે માનવી જ નહિં એ વાત ઠીક નથી. (સિદ્ધિસૂરિજીમં કહે છે કે-‘મેં ભાંડુપનો ક્ષય કર્યો હતો’ એવી સામાપક્ષની વાતના ઉત્તરમાં કહેવાયેલ કે-‘મોંઠાની વાત સંમેલનમાં ન ચાલે, તેમનો કોઈ લેખિત પૂરાવો હોય તો વાત મનાય’ આ શબ્દો ઉપર તેઓએ તે વાત કહી છે.)

માટે કહેવાનું એ છે કે બાર તિથિની ક્ષય-વૃદ્ધિ ન જ થાય એ વાત બરાબર નથી. શાસ્ત્રોમાં ક્ષયવૃદ્ધિ આવે છે તેના માટે શાસ્ત્રીય નિયમ છે કે-તિથિક્ષય-વૃદ્ધિ કાયમ રાખી આરાધના માટે નિયમન કર્યું, ઘણા કાળ સુધી ચાલ્યું.-વચ્ચે ખંડનમંડન થયું. હેન્ડબીલ.....જ્યારે ખ્યાલ ન આવ્યો ત્યાં સુધી એમ જ ચાલ્યું.

જ્યાં કરનારા હતા તેમાં અનેક ગીતાર્થી મહાપુરુષો છે. જ્યારે જ્યારે મળાય એવું હતું નહિ ત્યારે ત્યારે એવા ફેરફારો થયા છે. પણ જ્યારે પ્રસંગ આવ્યો ત્યારે સમજણ પડી કે-આ આપણે ખોટું કરી રહ્યા છીએ માટે સુધારણાની આવશ્યકતા છે.....તેની ચર્ચા કરાય જ નહિ તો તે સંગત નથી. આવી આચરણ કરનાર પણ ગીતાર્થી હતા. છતાં (ખોટી લાગે તો) લેગા બેસીને શાસ્ત્રોક્ત રીતે જે નિર્ણય થશે તે માનવો પડશે જ.

ભૂતકાળને યાદ ના કરતાં ભાવિ માટે યોગ્ય આચાર્યોની સમિતિ નીમાય તો ઠીક નહિ. મેટ્રી રમત માટે કહેતા હો કે-કેશુભાઈ શું કહેવાના છે એ અમને ખબર નથી. શ્રમણો-મુનિઓ જ્યારે શબ્દો ઉચ્ચારે ત્યારે ત્યારે એવું ન કહેવાય કે આવું ખોલાય.

રામસૂરિજી D.-મેં હેતુપુરસ્સર કહ્યું છે.

રામચંદ્રસૂરિ-કેશુભાઈ માટે તમે કહ્યું હોય તો તમે જાણો. બાકી પક્ષ માટે કહેતા હો તો અંત આવવાનો જ નથી. ઘણાને એમ લાગ્યું છે કે-બ્યાજળી નથી તેવું ક્યું એમ કહેવાથી શું વળે? માટે મારી સલાહ છે કે-કેશુભાઈએ જેના માટે આપણને લેગા કર્યા છે તે કામ આપણે યોગ્ય નિર્ણય કરી તપાગચ્છનો મોટો ભાગ

આરાધનાની વ્યવસ્થા કરે. નાના મોટાની વાતો ગમે તે કહેવાય. શાંત્રોની આપ-લે થશે. કોઈને એવો આગ્રહ નથી કે-શાસ્ત્રસિદ્ધ વાતને ન માનવી. પકડી રાખવાનો આગ્રહ કોઈને હોય નહિ.

નંદનસૂરિ-આખી વસ્તુ રૂપાંતર થાય છે. મારા મંતવ્યમાં- ‘આરાધનામાં આરપર્વની ક્ષય-વૃદ્ધિ થતી નથી, તેથી તે ચર્ચાનો વિષય થઈ ન શકે.’ એ વાત સ્પષ્ટ છતાં તેના ઉપર તેમણે (રામચંદ્રસૂરિએ) કહ્યું કે-‘ઘણાએ (વચ્ચે જ રામચંદ્રસૂરિએ કહ્યું કે- “ઘણાએ” નહિ, ‘કેટલાકે’) ભાંડુ પનો ક્ષય કર્યો હતો.” તો પ્રશ્ન છે કે-‘ગંભીરવિજયભૂ મહારાજે ભાંડુ પનો ક્ષય કહ્યો હતો કે કર્યો હતો?’ ‘હા’ કે ‘ના’ કહો. કર્યો હતો એવો કોઈ પૂરાવો આપવા માંગતા હો તો આપો.

રામચંદ્રસૂરિ-કહ્યો હતો, કર્યો નથી.

નંદનસૂરિ-મેં ‘હા’ કે ‘ના’ કહો એમ કહેલ છે.

રામચંદ્રસૂરિ-કોઈ વાતમાં ‘હા’ કે ‘ના’ ન પણ કહેવાય.

નંદનસૂરિ-તેમણે પાંચમનો ક્ષય કર્યો હતો કે નહિ? એ જ પૂછું છું.

રામચંદ્રસૂરિ-પંદ્યાવિજયભૂની ચોપડી બતાવીને જુઓ :- આમાં ‘પાંચમનો ચોથમાં સમાવેશ કરવાનું’ લખેલ છે.

રામસૂરિ D.-નંદનસૂરિભંનું વક્તવ્ય પૂરું થાય પછી ખીજું રજુ કરાય તો તે ઠીક ગણાય.

નંદનસૂરિ-દ્યાવિજયભૂના તે પુસ્તકનો તે પછી મંગલ-વિજયભૂએ બહાર પાડેલા પુસ્તકમાં અર્થ બતાવ્યો છે, છતાં તે લખાણથી પાંચમનો ક્ષય કર્યો હોવાનું કહો છો તે વ્યાજબી છે?

મહેન્દ્રસૂરિ-અમે તે તે વખતે છંદો ક્ષય કર્યો છે.

નંદનસૂરિ-‘૧૯૫૨-૧૧-૮૬માં સહુએ છંદો જ ક્ષય કર્યો છે એ નક્કી થાય છે.’ એમ કહીને વિવિધપ્રશ્નોત્તર; વીર-શાસનપત્ર વગેરેમાં દાનસૂરિભંનાં લખાણો રજુ કરી કહ્યું કે-તેમણે પણ છંદો ક્ષય કર્યો હતો. ‘સિદ્ધિસૂરિએ પાંચમનો ક્ષય કર્યો

હતો ' એમ કહો છો, તે પણ સત્ય નથી. તમારી પાસે તે બાબતમાં તેમના વચન સિવાય કોઈ લેખિત પૂરાવો છે ?

રામચંદ્રસૂરિ-તેવા વયોવૃદ્ધ અને બુઝર્ગ પુરુષનું વચન માન્ય નહિ ?

નંદનસૂરિ-સિદ્ધિસૂરિ વયોવૃદ્ધ-વડિલ એ બંધુ ખરું; પરંતુ તેઓ અત્યારે પક્ષકાર ગણાય. તેમનું વચન અત્યારે સર્વ માન્ય ન ગણાય. દાનસૂરિમં, તેમના નિવેદનમાં સાફ લખે છે કે- 'શિષ્ટજનોએ છઠનો ક્ષય કર્યો હતો' તો શ્રી સિદ્ધિસૂરિ તેમાં (શિષ્ટજનોમાં) ન લેખાવતા હો તેવું કોણ માની શકે તેમ છે ? દાનસૂરિનું નિવેદન સાફ જણાવે છે કે- '૧૬૫૨-૬૧-૮૯માં તે તે સૌએ છઠનો ક્ષય કર્યો હતો અને ભાંશુપાંચમને અખંડ રાખી હતી.' આમ છતાં 'શ્રી સિદ્ધિસૂરિએ તે તે વખતે ભાંશુપનો ક્ષય કર્યો હતો' એમ કહો છો તો તે વખતે તેઓનું પણ તેવું નિવેદન બહાર પડવું જોઈએ ને ? પડ્યું હોય તો બતાવો. તે તો બતાવતા નથી !

તેથી નક્કી થાય છે કે-પાંચમના ક્ષયની વાત નિર્મૂળ છે, અને તે તમારે કબૂલ કરવું જોઈએ. એમ કહી 'પર્વતિથિનિષ્ઠ' માંથી આશ્રી વલ્લભસૂરિમંનું નિવેદનવાંચી સંભળાવ્યું, અને કહ્યું કે- આટલું સ્પષ્ટીકરણ છે. માટે પાંચમનો ક્ષય સિદ્ધિસૂરિએ પણ નથી કર્યો એ નક્કી છે આ નિવેદનનો અર્થ, તેની ચોપડીમાં કલ્યાણ-વિજયજી વગેરે લખે છે. શું ? તે અહિં વાંચી સંભળાવ્યું. ઉલટી વાત રજુ કરી ! પાંચમનો ક્ષય કર્યો તેના માટે પૂરાવા નથી, છતાં પ્રચાર કેવો કરાય છે ? ખુદલા દિલે કબૂલ કરવું જોઈએ. મારી તો એક વાત છે કે-પાંચમનો કોઈએ ક્ષય કર્યો નથી. સિદ્ધિસૂરિની વાત મૌખિક હોવાથી પૂરાવો ન લેખાય.

સં. ૧૬૬૨ પહેલાં તેમની પણ આચરણા તો ચાલુ પરંપરા પ્રમાણે જ હતી, તે તેમના કાગળથી જણાય છે. (જે પત્ર, 'પર્વ-

તિથિચર્યાસંગ્રહ' નામની ચોપડીમાંથી વાંચી સંભળાવ્યો હતો.) ૧૯૯૨ પહેલાં અત્યારની તેઓની ચાલે છે તે આચરણ હતી જ નહિ, અને જે કાંઈ બન્યું છે તે ૧૯૯૨ પછી જ બન્યું છે તે સ્વીકારવું જોઈએ.

આંશ્રી વિજયકમલસૂરિજી, મુનિશ્રી હંસવિજયજી વગેરેએ ૧૯૫૨માં છઠનો જ ક્ષય કર્યો હતો, આંશ્રી નેમિસૂરિજીમં, આંશ્રી નીતિસૂરિજી, આંશ્રી વલ્લભસૂરિજી, આંશ્રી સિદ્ધિસૂરિજી, આંશ્રી લઙ્ગિસૂરિજી, આંશ્રી પ્રેમસૂરિજી વગેરેએ ૧૯૮૬માં પણ ભાંશુબંધનો જ ક્ષય કર્યો હતો.

જંબૂસૂરિ-તે પુસ્તકનું નામ શું છે ?

નંદનસૂરિજી-‘પર્વતિથિચર્યાસંગ્રહ’. કે-જે કલ્યાણવિજયજીએ બહાર પાડેલ છે. છેલ્લા ૪૦ વર્ષમાં ત્રણ વખત ભાંશુબંધનો ક્ષય આવ્યો હોવા છતાં તે દરેકે છઠનો જ ક્ષય માન્યો છે અને કર્યો છે.

હંસસાંભં-એ કલ્યાણવિજયજી કૌના ?

નંદનસૂરિજી-આંશ્રી સિદ્ધિસૂરિજીના શિષ્ય.

રામચંદ્રસૂરિ-પાંચમનો ક્ષય કર્યો છે કે નહિ ? તે ચર્યા શરૂ થાય ત્યાં બાર તિથિની ચર્યા કરીએ. પાંચમની વાત એમાં આવી જાય છે. કાલની આપની ચર્યા અધૂરી છે તે પૂરી કરો.

નંદનસૂરિજી-(મુનિ હંસસાગરજીમહારાજે આપેલ સં. ૧૯૯૭ ની ‘શાસનમુધાકરપત્ર’ની કાંઈલિમાંના અંક પહેલાના પેજ ઉપરનું લખાણ વાંચ્યું કે-) આંશ્રીસિદ્ધિસૂરિજીમં પોતે જ સં. ૧૯૯૫ સુધી બોલતા હતા કે-“ જોનોએ પર્વતિથિની હાનિ કે વૃદ્ધિ માનવા જેવું કોઈ દિવસ ન બને ! બોલાય પણ નહિ, પછી વર્તાય તો કેમ ? એ વાતમાં હું પડતો નથી. પૂછવું હોય તો દક્ષિણવાળા- (રામચંદ્રસૂરિ)ને પૂછો. કારણકે-તેણે નવો મત કાઢ્યો છે. જેને નવું કરવું હોય તે એ અગીયારશ, એ પૂનમ અને સાતમ આઠમ ભેળાં લખે ને બોલે.” એ મુજબનું લખાણ વાંચી સંભળાવ્યા બાદ કહ્યું કે-‘આ હંસસાગરજીની આપેલી કાંઈલિ છે. હું આમાં કાંઈ જાણતો

નથી. મારી આમાં જવાબદારી નથી. પરંતુ કહેવાનું તાત્પર્ય એટલું જ કે-આ નવીન મત સં. ૧૯૯૨ થી જ નીકળેલ છે. અને વયો-વૃદ્ધ આચાર્ય સિદ્ધિસૂરિણ પણ આમાં સંમત ન હતા. તેમને આ નવીન માર્ગ રૂચતો ન હતો, તે વાત ચોક્કસ થાય છે.’

રામચંદ્રસૂરિ-ઠરેક નિવેદનો સાચા હોય છે તેમ માની લેવાની જરૂર નથી. આવી આવી વાતો તો ઘણી છપાણી છે. એવા લેખો ઘણા છપાવ્યા છે કે-જેના જવાબો નથી અપાણા. દયાવિજયજીનો લેખ જ ખતાવી આપે છે કે-૧૨ પર્વીમાં ક્ષય-વૃદ્ધિ આવે છે. દયાવિજયજીનું પુસ્તક ક્યારે બહાર પડ્યું તે આમાં લખ્યું નથી, પણ આના આધારે એમ કહી શકાય કે-આંશ્રી નીતિસૂરિજીએ સં. ૧૯૮૬માં ૪-૫ ભેગાં કર્યાં હતાં, અને ૧૯૯૨ની મંગલ વિઠની ચોપડીમાં કહેવાય છે કે-પના ક્ષયને બદલે દેનો ક્ષય કર્યો હતો તે સત્ય નથી જ. પણ પાંચમનો ક્ષય કાયમ રાખ્યો હતો. એથી આગળ ૧૯૯૨માં તેઓએ એમ બહેર કરેલ કે-‘એ પાંચમ હોય તો ચોથ ઉભી રાખવી.’ ત્યારપછી ઘણા પ્રસંગે....હું નથી લેતો, વાત છે. ૮૬માં તો તેઓએ ૪-૫ ભેગાં કર્યાં હતાં. એમનો સમુદાય ના પાડતો હોય તો અમારું શું ચાલે ?

નંદનસૂરિજી-આંશ્રી નીતિસૂરિજીએ ૪-૫ ભેગાં કર્યાં હતાં, તે શા ઉપરથી કહે છે ?

રામચંદ્રસૂરિ-૧૯૫૨ની સાલનો પં. પ્રતાપવિજયજીનો પત્ર ખતાવ્યો. ‘પાંચમનું કૃત્ય ચોથમાં થાય’ એ દયાવિજયજીની પુસ્તિકા પરથી કહ્યું હતું. સિદ્ધિસૂરિજી મહારાજે પણ તે વખતે ક્ષય કર્યો હતો. દયાવિજયજીની પુસ્તિકા પરથી નીતિસૂરિજી મહારાજે પણ પાંચમનો ક્ષય કર્યો હતો એમ કહી શકું છું. પં. પ્રતાપવિં મહારાજે પણ કર્યો હતો, એમ તેમના પત્ર ઉપરથી કહી શકું છું. પરંતુ ૯૨ મુધીમાં બીજા કોઈએ પાંચમનો ક્ષય ન કર્યો તેટલા માત્રથી (પર્વ-તિથિનો ક્ષય થાય) તે વાત શાસ્ત્રસિદ્ધ નથી એમ ન કહેવાય.

નંદનસૂરિજી-એ ઉપરથી (જ) અમે એમ નથી કહેતા કે-

તે વાત શાસ્ત્રસિદ્ધ નથી. (અમે તો સેંકડો વર્ષોથી ચાલુ છે કે- આરાધનામાં પર્વતિથિનો ક્ષય ન થાય, એમ કહીએ છીએ. છતાં) તમે 'તેઓએ કર્યો છે' એ વાત કહો છો તે ઠીક નથી.

પંચરાત્રેન્દ્રવિં D. (ડહેલાવાળા)—૧૯૫૨ પછીની વાતો આપણી સામે ઉભી કરવામાં આવે છે, અને શ્રી સિદ્ધિસૂરિજીની વાત કહો છો તે પણ મૌખિક જ ! પણ તમે શ્રી આત્મારામજીમં નો પત્ર અને શ્રી દાનસૂરિજીમં વગેરેના પૂરાવા કેમ માનતા નથી ? અને (જે આચરણાદિપે નથી, માત્ર) વિચારણાદિપે છે તે દયાવિજયજીની પુસ્તિકાને જ માનવાનું કહો છો એ શું ?

રામસૂરિજી D. (ડહેલાવાળા)—૧૯૬૨ પછી તો તમે પક્ષકાર થયા. તે પહેલાંનાં તમારી પાસે કોઈ સત્ય પૂરાવા નથી અને શ્રી સિદ્ધિસૂરિજીમંનાં નામે જે કહો છો તે પણ મૌખિક જ ! તેઓ પક્ષકાર હોવાથી તેમનું મૌખિક સત્ય ન મનાય. પ્રાચીન આચરણ માનવાની આજે જે ના કહો છો, તે તો તમારા બધા જ વડિલોએ અને તમે પણ આચરી હોવા છતાં ના કહો છો તેનું શું ?

મહેન્દ્રસૂરિજી—(સં ૧૯૮૬ના શ્રાવણ વદમાં બહાર પડેલી પત્રિકા, કે-જે હમણાં વાંચવામાં આવી તેમાં) છકના ક્ષયમાં નીતિ-સૂરિજીનું નામ દાખલ છે કે ?

રામચંદ્રસૂરિ—અમે (દયાવિંની) પુસ્તિકાને વધુ માન આપીએ છીએ.

મહેન્દ્રસૂરિ—એ પુસ્તિકા કરતાં આ (તેની પછી) બીજી (મંગળ વિંની) પુસ્તિકા બહાર પડી તે પ્રમાણ નહિ ?

રામચંદ્રસૂરિ—આ તમારી (મંગળવિંવાળી) બીજી પુસ્તિકા ૯૨ પછી પડી. એ પાંચમ (નહિ માનીને) પક્ષકાર થયા પછી (બહાર પડી છે, માટે) પ્રમાણ ન ગણાય.

નંદનસૂરિજી—(૯૨ પછી બહાર પડી એટલે) આ ચોપડી પ્રમાણ ન ગણાય, એમ કહો છો ?

રામચંદ્રસૂરિ—હું ન માનું.

નંદનસૂરિજી-તમે જે એક ચોપડીનું પ્રમાણ આપો છો, તેનું જ સ્પષ્ટીકરણ કરતી એ બીજી ચોપડીને પ્રમાણ કેમ ન માનો?

રામચંદ્રસૂરિ-(પક્ષકાર બન્યા હોવાના કારણે જ) સિદ્ધિસૂરિજીની વાત પ્રમાણ ન કહેવાય તો આ પક્ષકાર બન્યા પછીની પુસ્તિકા પ્રમાણ કેમ?

નંદનસૂરિજી-સિદ્ધિસૂરિજીની વાત મૌખિક છે. છપાએલી નથી. માટે એ પૂરાવો ન ગણાય.

રામચંદ્રસૂરિ-૧૯૯૨ પછી એવા પક્ષ પડી ગયા કે-પ્રમાણ તરીકે રજુ કરો તેટલું વજન આ (મંગલવિંની) પુસ્તિકાનું ન હોઈ શકે. હું પ્રમાણ તરીકે ન માનું, બીજા લલે માને.

નંદનસૂરિજી-તમારે તે ચોપડી આખી પ્રમાણ નથી, (આ શ્રી નીતિસૂરિજીએ પાંચમનો ક્ષય કર્યો હતો, એ તમારી વાતના આધારમાં) તમે આ (હયાવિંની) ચોપડી પ્રમાણ તરીકે મૂકો છો। પણ એવો કોઈ પૂરાવો આપતા નથી કે-‘૧૯૮૬માં નીતિસૂરિજીએ પાંચમનો ક્ષય કર્યો હતો.’

પરસ્પર મંત્રણાઓ

નંદનસૂરિજી-૧૯૮૬ના વીરશાસનમાંનું દાનસૂરિજીમંત્રું નિવેદન તે પણ પ્રમાણ નથી જ ને? તમે જ્યારે બીજી કોઈ જ બાબતને સાચી માનતા નથી, અને દાદાને જ માનવા છે તે તેનો પૂરાવો પણ મૌખિક જ હોવાથી સાચો ન ગણાય, એ ઉપરાંત તમારી પાસે હયાવિંની આ ચોપડી સિવાયનો કોઈ પૂરાવો છે?

રામચંદ્રસૂરિ-આ સિવાય અમારી પાસે નથી જ. સિદ્ધિસૂરિજી મહારાજે કહ્યું તે સત્ય જ છે. એ મહાપુરુષ કહે તે કોઈ અસત્ય ન જ કહે ને?

નંદનસૂરિજી-નીતિસૂરિમંત્રું પણ નામ એમાં જ છે. ‘નીતિ-સૂરિએ કર્યો’ એવો બીજો પૂરાવો નથી.

રામચંદ્રસૂરિ-અન્ને પક્ષોમાં રિવાજ સંભવિત છે. એક મહા-પુરુષે પક્ષમાં પડ્યા પહેલાં કહેલી વાત માન્ય, પણ પછી અમાન્ય;

૬૨ પછી સિદ્ધિસૂરિની વાત પ્રમાણ નહિ તેમ મંગલવિનયજીમંની વાત પક્ષ પડ્યા પછી પ્રમાણ ન ગણાય. બન્ને પક્ષે ન્યાય....

નંદનસૂરિજી-૮૬માં (પાંચમનો ક્ષય) નથી કર્યો એ (દયાવિંની) પુસ્તિકાના આધારે નક્કી છે.

રામચંદ્રસૂરિજી D.-ત્યારે આપ એમ કહો કે-એ મહાપુરુષો વિચારણામાં હતા, પણ આચરણમાં તો નહિ જ. ખારતિથિની આચરણમાં કોણ ઉતર્યું છે ? વિચારણામાં ભલે પડ્યા. આચરણ સંબંધીની વાત છે. જ્યારે આપે વિચારણાની વાત આચરણમાં મૂકી તે યોગ્ય નથી જ.

ઉદ્દેવેન્દ્રસાં-હું નાનો હતો ત્યારે (બાપજીનો ઘણો પરિચિત હતો.) સં ૧૬૬૫ની સાલ શાહપુરમાં માડું ચોમાસું હતું. ત્યાંથી પગથીઆના ઉપાશ્રયે શ્રાવણગુરુના દિવસે શ્રાવક દ્વારા પૂછાવું કે-“ચોથ ઉદ્યાતને જ્ઞાને એ પાંચમ મનાય છે તેનું શું ?” બાપજીએ જણાવું હતું કે-“આ બાબતમાં મને શું કામ સંડોવે છે ? એ પાંચમ એ આઠમ માટે દક્ષિણવાળો (રામચંદ્રસૂરિ) બાણે. જેણે નવો મત કાઢ્યો છે તેનેજ પૂછો ને ? એ બધું એ બાણે.” આમાં બાપજીએ ૧૬૫૨-૬૧-૮૬ અને ૨૦૦૪માં પાંચમનો ક્ષય કર્યો હતો એ વાત ક્યાં રહી ?

હંસસાંભે- (નંદનસૂરિજી મહારાજે શાસનસુધાકરની કાર્ધલમાં જ લખાણ વાંચું હતું તે લખાણ) ૬૫ની સાલમાં અમારા પૂજ્ય ગુરુમહારાજે (ચંદ્રસાગરસૂરિજીએ) બાપજીના મુખેથી બોલે સાંભળું હતું તે પોતાના હાથે લખેલ છે. એ લખાણ અને ઉંમં શ્રીની વાત મળતી આવે છે.

રામચંદ્રસૂરિ-૬૨ પછીની વાત એક પક્ષ માને, એક પક્ષ ન માને.

૧૬૫૨ પહેલાં ખાર તિથિની ક્ષય વૃદ્ધિ માટે ભિન્ન આચરણ હતી, ૧૬૫૨ પહેલાંની તે વાત બે સિદ્ધ થઈ જાય તો માનવા તૈયાર છો ને ? પરથી ૬૨નો ગણો જ પકડી લઈ એક વાત કેમ કરાય છે ?

અમે એમ કહીએ છીએ કે-જે પરંપરા એક યાવત્ પાંચ-દશ સુધી ચાલી હોય, (છતાં) શાસ્ત્રથી વિરુદ્ધ છે (એમ) સાબિત થાય તો તે હેય છે. આ વાત મારી મહત્વની છે : ૧૯૫૨થી દરનો ગાળો પકડવામાં આવેલ છે, (તે વ્યાજબી નથી : કે-) જે વખતે લૌકિક ટીપણાં વધુ ચાલ્યાં છે. લૌકિક ટીપણાંમાં જે તિથિઓ ખતાવાય છે અને તેને ઘણીવાર આપણે અને આપણા પૂર્વગુરુઓ અનુસર્યા છે. માટે (અમે અનુસરીએ તેમાં) અમે ગેરવ્યાજબી કરી રહ્યા છીએ એમ ન કહેવું જોઈએ. બ્રાંતિના કારણે કંઈ ગરખડ થવા પામી હોય તે કારણથી ગેરવ્યાજબી (વસ્તુને વ્યાજબી ન લેખવી જોઈએ.) હજી તો આપણી પાસે ઘણી વાતો છે, ખારપર્વીની ચર્યાનાં દ્વાર બંધ કરાયાં છે, ને તેને માટે જે પક્કડ રાખવામાં આવી છે તેમાં મારી.....

નંદનસૂરિ-૧૯૫૨થી દર સુધીની પકડ છે એમ નથી, ‘પાંચ મનો લય ૧૯૫૨ થી દરમાં કેટલાકે કરેલ.’ એમ તમે ઉપસ્થિત કરેલ (છે) માટે એ વાત (કરીએ છીએ.) દર પછીથી જે આચરણ કરાઈ છે તે શાસ્ત્રોક્ત નથી.

રામચંદ્રસૂરિ-સિદ્ધિસૂરિ-માટેની વાત (માન્ય ન થાય ?)

રામસૂરિ D.-લખાણ નથી (માટે) તે માન્ય ન થાય. તેમની દ્વારા ૧૯૬૨ પહેલાં જાહેરાત કેમ કરાઈ નહિ ?

રામચંદ્રસૂરિ-માન્ય આચાર્યોની વાત વગર લખાણે મનાય છે.

રામસૂરિ D.-૮૯ સુધીની વાતમાં જાહેર કેમ ન કયું ?

લક્ષ્મણસૂરિ-પણ ૧૯૫૨ પહેલાંની સાબિતિ મળે તો પ્રમાણ બૂત માનો કે નહિ ?

રામસૂરિ D.-પરસ્પર છે. આપને પ્રમાણ લાગે તો અમને ય પ્રમાણ.

નંદનસૂરિ-૮૯ની ચોપડી.....આ વાત પતી જાય છે.

રામચંદ્રસૂરિ-નાની સમિતિ પાંચ દસ મીનીટમાં થાય તો વધુ સાફ.

રામસૂરિજી D.—આ વાત પતી જાય છે....એ વાત અમારો પક્ષ સ્વીકારતો નથી.

પરસ્પર મંત્રણાઓ.

પં ૦ રાજેન્દ્રવિં D.—હવે આપણે સામાન્ય વાતો કર્યા કરીશું તો પાર નહિ આવે, માટે મૂળ વાત ઉપર આવો. આચરણ અને વિચારણામાંથી આ વાત આવી છે. તે બાજુથી જે કંઈ કહેવાયું છે તેમાં મારી (સમજણ પ્રમાણે) વિચારણા (ની વાતોને આચરણ રૂપે) રજુ કરીને કહેવાયું છે !) તો આચરણ અને વિચારણા શાસનમાં (એકરૂપે બતાવાયેલ નથી, જુદાંરૂપે) બતાવાયેલ છે. વિચારણામાં મતભેદ, શાસ્ત્રાર્થ પણ હોઈ શકે. આપણે જોઈએ છીએ કે—પૂર્વના મહાપુરુષોમાં ઘણીવાર વિચારણામાં મતભેદો અનેક ઉદ્ભવ્યા છે. પોતાની માન્યતા બતાવાઈ છે પણ કોઈ કોઈએ વિચારણા, આચરણમાં મૂકાઈ હોય તેવો દાખલો જોવા મળતો નથી. જ્યારે અહિં તો જે વિચારણા તેમણે દરમાં કરી તે કોઈનેય પૂછ્યા વિના સં ૦ ૧૯૬૨માં સીધી જ આચરણમાં મૂકી દીધી ! તે આચરણ દર પહેલાં તો હતી જ નહિ. બાર પર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ થઈ નથી, તેમાં આચાર્યમં ૦ (રામચંદ્રસૂરિજીએ) કહેલ કે—થયેલ.....

વિચારણામાં તો વિજયદાનસૂરિજી, વલ્લભસૂરિજી.....વિગેરેમાં હશે. ગંભીરવિંમં ૦, પ્રતાપવિંમહારાજે વિચારણા કરી છે. પણ કોઈએ આચરણમાં ભાંડુપનો ક્ષય કર્યો જ નથી. તેઓના પત્રોમાં—દસ્તાવેજોમાં કોઈપણ સ્થળે પનો ક્ષય આવ્યો હોય તેવો દાખલો પણ મળ્યો નથી, આ વાત (તેઓના) દસ્તાવેજ પત્રો સાબિત કરી (આપે છે.)

(કોઈએ) ભાંડુપનો ક્ષય (કર્યો એ વાતની સાબિતિ) માટે દસ્તાવેજ કોઈપણ પત્ર વગેરે ૧૯૫૨થી ૧૯૬૨ સુધીનો શ્રમણસંઘને મળેલ નથી. (પાંચમનો ક્ષય) નથી કર્યો, એના તો દસ્તાવેજ પત્રો મળ્યા છે.

ઓંકારસૂરિ-સિદ્ધિસૂરિજી મહારાજે ૧૯૫૨ વગેરેમાં પાંચમનો ક્ષય કર્યો છે કે-કરવાના છીએ, એવું નિવેદન દર પહેલાનું રજુ કરાય તો આપ માનશે કે નહિ ?

નંદનસૂરિજી-રજુ કરો.

ઓંકારસૂરિ-કાલે વાત, વિચાર કરીને આપીશ.

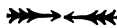
નંદનસૂરિજી-આપી જ દો ને ! વિચારની શી જરૂર ? બેઠાં લેવાશે.....

ઓંકારસૂરિ-દાનસૂરિજીએ નિવેદન કયું તે ઉપરથી આચરણ કરી એમ મનાય તો દર પહેલાં પાંચમના ક્ષય માટેનું નિવેદન (મળે તો તેના)થી ‘આચરણ કરી છે’ એમ સાબિત થાય તો આપસહુને માનવું જ પડશે. દર પ્રથમનું હું નિવેદન મૂકું.

તો નીતિસૂરિજીમંત્રનું દર પ્રથમનું નિવેદન, (નીતિસૂરિમંત્રની આજ્ઞાથી દયાવિંએ બહાર પાડેલી બૂક આધાર તરીકે રજુ કરેલ. કે-જે આધારને-શ્રમણસંમેલને એકીમતે ખોટો ઠરાવેલ. તેને પૂરાવા તરીકે રજુ કરવાની આ વાત કરે છે.)

નંદનસૂરિજી-(આ સિવાય હવે....જે હશે તે (તમારા) પૂરાવાઓ આવતી કાલ ઉપર (રાખો.)

૪-૩૫ સર્વમંગલ.

દિવસ ૬-વૈશ્વંતર રવિવાર

ગઈ કાલની ઓંકારસૂરિજીની દલીલ:

“જો દાનસૂરિજી મહારાજના નિવેદન પરથી એમણે છંદનો ક્ષય કર્યો છે, એમ સાબિત થાય છે; તો હું ૧૯૯૨ પહેલાનું સિદ્ધિસૂરિજીમંત્રનું નિવેદન રજુ કરીશ. જે પરથી પાંચમનો ક્ષય તેમણે કર્યાનું સાબિત થઈ શકશે ને ?”

(આ પછી આજે તેમનું વલણ કેવું છે ? તે વાચકો પોતે નક્કી કરી લે.)

૧૨-૩૦ મીનીટે બધાની ઉપસ્થિતિ.

૧૨-૩૭ મીનીટે પૂ. ઉદયસૂરિભમનું મંગલાચરણ.

મૌન વાતાવરણ ૧૨-૫૦ સુધી....પછી કાર્યવાહી ચાલુ થઈ.

પુણ્યવિભમ-કાલે જે વાત ચાલતી હતી તે ચલાવાય.

રામચંદ્રસૂરિ-કાલે કયાં અટક્યું હતું ?

પુણ્યવિભમ-સિદ્ધિસૂરિભમનું નિવેદન રજુ કરવાનું.

ઓંકારસૂરિ-ગઈકાલે મેં એમ કહેલ કે-વિજયનીતિસૂરિભમનું પ્રમાણ રજુ કર્યું. સિદ્ધિસૂરિભમનું પ્રમાણ રજુ કર્યું. (? ?) તે બંને પ્રમાણ (તેઓએ પાંચમનો ક્ષય કર્યો છે) એમ કહે છે. ૧૬૫૨થી ૬૨ વચ્ચેનો ગાળો નક્કી કરવામાં આવ્યો છે, તેમાં મારો વિરોધ છે. એક પક્ષ જે ગાળો નક્કી કરે તે માટે જવાબ આપવા સામે પક્ષ બંધાએલ નથી. છતાં આ વિરોધ ઉભો રાખી અમે જે બે પૂરાવા રજુ કર્યા તે તોડાય નહિં ત્યાં સુધી સિદ્ધ છે.

નંદનસૂરિ-મારી સમજણ પ્રમાણે છેલ્લી વાત (ગઈકાલે) એ કહેલ કે-‘૬૨ પહેલાનું સિદ્ધિસૂરિનું નિવેદન અમો (એટલે તમો) રજુ કરીશું કે-પાંચમનો ક્ષય સાબીત થાય.’ (તો તે નિવેદન રજુ કરવું જોઈએ.) ૧૬૫૨ અને ૬૨ વચ્ચેનો (ગાળા સંબંધમાં કહ્યું તો તે) ગાળો અમે ઉપસ્થિત નથી કર્યો, પણ તમારા તરફથી એ વાત આવી છે કે-‘કેટલાકોએ (તે ગાળામાં) પાંચમનો ક્ષય કર્યો છે’ બાર તિથિ માટે ક્ષયની વાત (પણ એ જ ગાળામાં) રજુ તમે કરી છે.

મારી સમજણ પ્રમાણે-દાનસૂરિનો ખુલાસો (સ્પષ્ટ જણાવે છે કે-શ્રી સિદ્ધિસૂરિએ પણ) છઠ્ઠનો ક્ષય કર્યો હતો, (એ વાત)

વિવાહાસ્પદ ન હતી. આ ખુલાસો અમે એટલા માટે રજુ કર્યો છે કે—
સિદ્ધિસૂરિજીએ પાંચમનો ક્ષય કરેલ (એમ કહો છો તો) તે માટે
તમારે કોઈ દર પહેલાનું (શ્રી સિદ્ધિસૂરિજીનું) નિવેદન રજુ કરવું
ધટે. દાનસૂરિજી મહારાજે છઠનો ક્ષય કરેલ કે નહિ? તેમાં સંશય
જ ન હતો અને નથી. માટે સિદ્ધિસૂરિમંની વાત માટે (જ દાન-
સૂરિજીનો) તે ખુલાસો વાંચેલ :

ઓંકારસૂરિ-દાનસૂરિમંના ખુલાસાને તમે-સિદ્ધિસૂરિમહારાજે
પાંચમનો ક્ષય નહિ કરેલ તે માટે રજુ કરેલ તે વાત ખરાબર ને ?
નંદનસૂરિજી-હા.

ઓંકારસૂરિ-સિદ્ધિસૂરિએ પાંચમનો ક્ષય નહોતો કર્યો તેના
પૂરાવા તરીકે દાનસૂરિના શબ્દો ‘શિષ્ટજનો આ પ્રમાણે કરવાના
છે’ મૂક્યા (તે શબ્દો ઉપરથી જ) સિદ્ધિસૂરિએ પાંચમનો ક્ષય કર્યો
ન હતો, એમ કહો છો ને? દાનસૂરિજીએ જે નિવેદન બહાર
પાડ્યું તે (માંના ‘કરવાના છે’ એ શબ્દો) ઉપરથી તેમણે (છઠના
ક્ષયની) આચરણા (કરી એમ) આપ કેમ નક્કી કહી શકો ?

નંદનસૂરિજીએ દાનસૂરિજીના તે બે ખુલાસા વાંચ્યા. એકમાં
‘શિષ્ટજનો’ શબ્દો છે, અને એકમાં નામો છે તે બન્ને ખુલાસા
નીચે પ્રમાણે:—

(૧) પર્વાધિરાજ શ્રી પર્યુષણા પર્વનો નિર્ણય.

પૂજ્યપાદ સકલાગમરહસ્યવેદી આચાર્યદેવ શ્રીમદ્વિજય-
દાનસૂરિજી મહારાજે કરેલું સ્પષ્ટીકરણ

આગામી શ્રી પર્યુષણાપર્વને અંગે ઘણા અમારો અભિપ્રાય
બહુવાની ઉત્કંઠા લાખી જણાવે છે. અગાઉ તા. ૨૧ ઓક્ટોબર
૧૯૩૨ને રોજ આ વિષેનો એક પ્રશ્નોત્તર અમે જણાવી ચૂક્યા
હતા. તા. ૨૧ જુલાઈ ૧૯૩૩ના અંકમાં શ્રી વીરશાસનપત્રે તેનો
ઉત્તરો ફરીથી પ્રગટ કર્યો હતો. આ પછી જે કાંઈ ઉહાપોહ થયો
છે. તેના ઉપર ખારીક ધ્યાન આપતાં અમને જણાયું છે કે—

શ્રી સંઘના વિચારશીલ વૃદ્ધો અમારી સાથે એકમત છે. જિજ્ઞાસુ-
ઓની જાણ માટે અમારો અભિપ્રાય પુનઃ જણાવવાને અમને
હરકત નથી. તે આ રહ્યા:—

વર્તમાન ૧૯૮૬ના વર્ષમાં ચંદુપંચાંગમાં ભાદરવા શુદ્ધ પાંચ-
મનો ક્ષય લખ્યો છે, અને બીજાં પંજાબી, ગુજરાતી વિગેરે પંચાં-
ગોમાં શુદ્ધ છઠ્ઠો ક્ષય લખ્યો છે. આ પ્રમાણે સંવત ૧૯૫૨ તથા
૧૯૬૧માં પણ હતું. અને તે સમયે શિષ્ટજનોએ છઠ્ઠો ક્ષય
અંગીકાર કરીને સ્ત્રી ચોથની સંવત્સરી આરાધી હતી, તે અનુસાર આ
વખતે પણ શ્રાવણ વદી બારસને શુક્રવારે અઠ્ઠાધર તથા ભાદરવા
શુદ્ધ ચોથને શુક્રવારે સંવત્સરી એટલે વાર્ષિકપર્વ ઉજવવું જોઈએ.

(વીરશાસન વર્ષ ૧૧ અંક ૪૪ સંવત ૧૯૮૬ શ્રા. વ. ૭.
શુક્રવાર પૂ. ૫૮૫)

(૨) શ્રી પચુષણા પર્વને અંગે

“આ વર્ષે શ્રાવણ વદ અમાસને દિવસે ગ્રહણ હોવાથી તેમજ
ચંદુપંચાંગમાં ભાદરવા શુદ્ધ પાંચમનો ક્ષય હોવાથી, સમાજમાં
અનેક પ્રકારની ચર્ચાઓ ફેલાઈ છે. પરંતુ આજના અંકમાં અમે
૫૦૫૦ વિજયદાનસૂરીશ્વરજીમહારાજનો બીજો ખુલાસો પ્રગટ કરીએ
છીએ. શાસ્ત્રાનુસારી પૂજ્ય શ્રમણો અને શ્રદ્ધાસંપન્ન શ્રાવકવર્ગે
શ્રી આગામી પચુષણામાં નીચે મુજબ વર્તવું એમ પૂ. સુવિદિત
આચાર્યદેવો કરમાવે છે:—

શ્રાવણ વદ બીજી બારસ, શુક્રવાર, પર્વાધિરાજનો પ્રથમ દિવસ.

શ્રાવણ વદ અમાવાસ્યા, સોમવાર, શ્રીકલ્પસૂત્રવાંચન શરૂ.

ભાદરવા શુદ્ધ એકમ, મંગળવાર, શ્રીમહાવીરજન્મવાંચન.

ભાદરવા શુદ્ધ ચતુર્થી, શુક્રવાર, શ્રીસંવત્સરી મહાપર્વ.

ભાદરવા શુદ્ધ છઠ્ઠ, રવિવાર, ક્ષયતિથિ.

આ સંબંધમાં ઘણો ઉહાપોહ થએલો હોઈને અજ્ઞાન આત્માઓ
ઉન્માગે દોરાઈ જાય નહિ, તે માટે આ ખુલાસો કર્યો છે.

—વધુમાં—

અમદાવાદમાં ખીરાજતા પૂંપાં વિજયસિદ્ધિસૂરીશ્વરજીમહારાજ, પૂંપાં વિજયનીતિસૂરીશ્વરજીમહારાજ, પૂંપાં વિજયેશ્વરસૂરીશ્વરજીમહારાજ, પૂંપાં ઉપાધ્યાય શ્રી મનોહરવિજયજીમં, પૂંપાં ઉં શ્રી વિજ્ઞાનવિજયજીમં અને પૂંપાં ઉં શ્રી પ્રેમવિજયજીમં, ભાવનગરમાં ખીરાજતા પૂંપાં વિજયનેમિસૂરીશ્વરજીમં, ખંભાતમાં ખીરાજતા પૂંપાં વિજયદાનસૂરીશ્વરજીમં પાટણમાં ખીરાજતા પૂંપાં વિજયલખિસૂરીશ્વરજીમં, રતલામમાં ખીરાજતા પૂંપાં વિજયદર્શનસૂરીશ્વરજીમં, રાધનપુરમાં ખીરાજતા પૂંપાં વિજયકનકસૂરીશ્વરજીમં અને પૂંપાં વિજયભદ્રસૂરીશ્વરજીમં, મુંબઈમાં ખીરાજતા પૂંપાં પં ભક્તિવિજયજીમં, પાલીતાણામાં ખીરાજતા ડહેલાવાળા પૂંપાં પં શ્રી ધર્મવિજયજીમં, કપડવંજમાં ખીરાજતા પૂંપાં પં ન્યાસશ્રી કુમુદવિજયજીમં આદિ ઉપર પ્રમાણે જ ચાલુ વર્ષના પર્વાધિરાજની આરાધના કરવા-કરાવવાના છે.

(વીરશાસન વર્ષ ૧૧ અંક ૪૪ શ્રાં વદ ૬ (૭))

ઓંકારસૂરિ-દાનસૂરિજીએ સિદ્ધિસૂરિજીમહારાજનું નામ પણ લખેલ છે ? તેમણે એટલું જ લખેલ છે કે-‘ કરવાના છે ’ એમ લખેલ છે.

નંદનસૂરિજીમહારાજે-‘પર્વતિથિનિર્ણય’ના ‘પ્રાકૃત્યન’ના પૈજ ૮-૯ અને ૧૦ ઉપર છપાએલા તે (ઉપરના) બન્ને લખાણો (ફરી) વાંચી સંભળાવ્યા.

એમણે ૧૯૮૬ માટે ભલે સ્પષ્ટ ન હોય, પણ ૧૯૫૨-૬૧ માટે સ્પષ્ટ શું લખ્યું ? ‘ શિષ્ટજનોએ છત્રનો ક્ષય અંગીકાર કરેલ છે.’ દાનસૂરિજીએ શિષ્ટજનોમાં તેઓને (સિદ્ધિસૂરિને) નથી ગણ્યા, એમ કહેવા માગે છે ?

ઓંકારસૂરિ-જેમાં ભૂતકાળ લખ્યો તેમાં સિદ્ધિસૂરિનું નામ નથી, 'કરવાના છે' તેમાં સિદ્ધિસૂંમનું નામ નથી. (છે.)

જે પાંચ કરવાના હોય તો શિષ્ટજન કહેવાય.

આ ઉપરથી સિદ્ધિસૂરિ મહારાજે 'કયું' એ પૂરાવો આપની પાસે નથી. (એમ આમો પક્ષ કહે છે ખરો, પણ 'પાંચમનો ક્ષય કર્યો છે' તેવો એક પણ પૂરાવો આપી શકતા જ નથી. N.S.) 'કરવાના છે' એ પૂરાવો ન કહેવાય.

નંદનસૂરિ- (જે 'કરવાના છે' એ શબ્દોથી 'કર્યો' એમ તમે ન માનતા હો તો) ૧૯૮૬માં (છઠ્ઠા ક્ષયમાં) અમે બધા હતા, એ વાત હવે માન્ય નથી ને ?

ઓંકારસૂરિ-અમે બાપજી મહારાજ પાસે સાંભળેલું, જોએલું તે આપ પ્રમાણુ નથી માનતા, સિદ્ધિસૂરિજી મહારાજ 'કરવાના છે' (એમ લખ્યું) એટલું જ નક્કી. (તેથી તેમણે છઠ્ઠો ક્ષય કર્યો છે એ નક્કી ન ઠરે.)

કરનાર જુદા છે, લખનાર જુદા છે. લખનાર પોતાની માન્યતા મુજબ લખી નાખે તેથી કરનારે 'કયું' એમ શા પરથી (માની લેવાય) ?

નંદનસૂરિ-કરનાર....દાનસૂરિમહારાજ હતા અને લખનાર પણ તે જ છે.

ઓંકારસૂરિ-વ્યક્તિઓ જુદી હતીને ! કહીને-પ્રતાપવિજયજી મહારાજનો પત્ર વાંચ્યો.

રામસૂરિ D.-વિષયાંતર થાય છે.

ઓંકારસૂરિ-સાબીત કરી આપો.

પુણ્યવિંમન-શાંત રહો.

ઓંકારસૂરિ-'માર્ગાનુસારીઓએ ૪૪૫ લેગા કરી આરાધના કરવી જોઈએ' (એમ પત્રમાં લખ્યું છે, તે ઉપરથી તેમણે) આચ.

રણામાં નથી મૂક્યું, એમ કહો છો. અને દાનસૂરિમંત્રા નિવેદન (માંના 'કરવાના છે' એ શબ્દો) પરથી 'સિદ્ધિસૂરિમહારાજે કયું' એમ માનો છો તો પ્રતાપવિજયજી મહારાજે પણ કયું, એમ કેમ ન મનાય ?

નંદનસૂરિજી-જૈનધર્મપ્રકાશમાં કુંવરજી આણુંદળનો ૧૯૫૨ (માં)નો જે લેખ બહાર પડેલ તેમાં ગંભીરવિજયજીમંત્રા વિચારો હતા, (આચરણ ન હતી.) કયું ન હતું.

દાનસૂરિજીના નિવેદન પરથી એમ લાગે છે કે-સિદ્ધિસૂરિજીએ છંતો ક્ષય કર્યો હતો. આજે પક્ષભેદથી કદાચ કબૂલાય નહિ, છતાં તમે એમ કહેતા હો કે-આ પૂરાવો છંતો ક્ષય માટે નથી, તો આગ્રહ....(નથી).

ઓંકારસૂરિ-સિદ્ધિસૂરિજી મહારાજે (છંતો ક્ષયની) આચરણ કરી તેના પૂરાવામાં આ ખુલાસો મૂકાયેલ છે. આપે એમ જતાવેલ કે-સિદ્ધિસૂરિમહારાજે (પાંચમના ક્ષયની) આચરણ નથી કરી, એ માટે આ પ્રમાણ રજુ કયું છે. એ જો પ્રમાણ માનો તો પ્રતાપ વિંમંત્રો પત્ર કેમ પ્રમાણ નહિ ?

નંદનસૂરિજી-કુંવરજીભાઈનો લેખ છે કે-આચરણ નથી કરી.

ઓંકારસૂરિ-ગંભીરવિંમંત્રો પત્રમાં-પ્રતાપવિંમંત્રો નથી કરવાના એવું કંઈ છે કે ?

નંદનસૂરિજી-પ્રતાપવિંમંત્રો પાંચમના ક્ષયના વિચારના હતા એમ તેમાં કહ્યું છે ?

ઓંકારસૂરિ-સિદ્ધિસૂરિમહારાજે પાંચમનો ક્ષય (કરેલ છે તે તેમના વચનથી નક્કી છે.)

રામસૂરિજી D.-વિષયાન્તર જવાય છે.

પંચરાજેન્દ્રવિં D.-આપણે વિચારણા (કરે તે)નો વાંધો નથી, હસ્તાવેજી પૂરાવો જોઈએ. પાંચમનો ક્ષય કર્યો એ માટેનો હસ્તાવેજી

પૂરાવો બેઈએ. વિચારણા માટે બલે (એમ કહ્યું, પણ) આચરણા તે પ્રમાણે કરેલ નથી. (અને કરી હોય તો તેવો દસ્તાવેજ પૂરાવો બતાવવો બેઈએ.)

રામચંદ્રસૂરિ-આપણે બધાને બોલવાની છૂટ છે ?

નંદનસૂરિજી-તમે આ પૂરાવો ન માનતા હો તો કંઈ નહિ, અમારો આગ્રહ નથી. એ ખુલાસા પરથી (સિદ્ધિસૂરિજીએ) છઠનો ક્ષય કર્યો હતો, એ વાત ન માનો તો કંઈ નહિ.

ઝોંકારસૂરિ-આપે જે મૂક્યું છે, તેમાં ફરવાની જરૂર નથી.

નંદનસૂરિજી-તમે સ્વીકારો છો ? કે-દાનસૂરિના ખુલાસાથી સિદ્ધિસૂરિએ છઠનો ક્ષય કર્યો હતો એ સાબીત થાય છે. (નથી જ સ્વીકારતા, એટલે એ વાત આગ્રહ પર છોડી દઈએ છીએ તેમાં ફરી જવાની વાત ક્યાં રહી ?)

ઝોંકારસૂરિ-અમે આપનું (આ પ્રમાણ) ખોટું છે એમ નથી કહેતા.

નંદનસૂરિજી-આ પ્રમાણ મૂક્યું છે તે ખોટું છે એમ નથી કહેતા, અને છઠનો ક્ષય કર્યો છે, એ વાત સ્વીકારતા પણ નથી ! તેનો અર્થ શો ?

ઝોંકારસૂરિ-દલીલ ખાતર માની લઈએ, (કે-પ્રમાણ સાચું છે.)

નંદનસૂરિજી-ના, એમ નહિ. (છઠનો ક્ષય કર્યો જ છે એમ ચોક્કસ હોય તો માનો.)

ઝોંકારસૂરિ-દાનસૂરિજીમંના તે ખુલાસાથી સિદ્ધિસૂરિમહારાજે છઠનો ક્ષય કર્યો છે, એમ આપ માનતા હો તો હું પણ માની લઉં છું.

નંદનસૂરિજી-હું માનું કે ન માનું (તેનું તમારે શું પ્રયોજન ? તમે શું માનો છો ? તે જણાવો.)

ઝોંકારસૂરિ-હું માની લઉં છું કે-‘આ પ્રમાણ બરાબર છે,’

સામાપક્ષમાં-ગરબડ.

ધર્મસાગરગણિ-અહિં નોંધ કરી દો કે-દાનસૂરિજીના ખુલાસાથી 'શ્રીસિદ્ધિસૂરિજીએ છઠનો ક્ષય કર્યો હતો' એ તેમને માન્ય છે. (૪-૬ મુનિરાજો પણ એ પ્રમાણે બોલી ઉઠ્યા બાદ-)

નોંધ:-“આપના પ્રમાણુથી માની લઉં છું કે-સિદ્ધિ-સૂરિ મહારાજે દાનસૂરિમહારાજની રીતિએજ આરાધના કરી હતી: અર્થાત્ ૧૯૮૯માં લાંબુ ૦૬નો ક્ષય કર્યો હતો.”

પુણ્યવિંમન-હું ઈચ્છું છું કે-છેવટે નાની સમિતિ નીમાય તો વિચારપરામર્શ સારો થાય. ખરી રીતે આટલા બધાની વચમાં આવા પ્રશ્નોની છણાવટ સારી નથી. મુનિ કે સૂરિ જે યોગ્ય હોય તે મારા નિવેદનમાં શાબ્દિક ન પકડશે.

ગઈકાલે જરા ડોળાણ થયું પણ સમિતિ ન થઈ. કોઈને દોષ દેવાની જરૂર નથી. (આ શબ્દો ગઈ કાલે 'પાંચમનો ક્ષય કોઈએ કર્યો નથી' તે વાત સિદ્ધ થઈ ગયા બાદ ઓંકારસૂરિજી તરફથી જે ડોળાણ થયેલ તેના માટે છે.)

આ સમિતિ નીમવાની જરૂર માટે કાલે વિનતિ કરી (હતી.)

આ બધા પ્રશ્નોની છણાવટ માટે નાની સમિતિ નીમવામાં બધી મઝા આવે. બધી ચર્ચા પદ્ધતિસર ક્રમશઃ થાય તો બીજાને પણ સાંભળવાની મળ પડે.

ઓંકારસૂરિ-કાલે આપણે કમિટિની વિચારણા માટે વાત ચાલેલ, પણ....આપણે એક વાત બાકી છે. આ પ્રશ્ન શ્રમણસંઘ વચ્ચે છેડાણો છે તે પૂરા થઈ જાય પછી સમિતિ નીમાય તે ઠીક લેખાશે.

પુણ્યવિંમન-એ બરાબર છે. આ તો મેં માત્ર સૂચન (કયું છે.)

હંસસાંમન-ઓંકારસૂરિજીએ જે વાત કરી તે વાત હું પણ ઈચ્છું છું. ચાલુ પ્રશ્નના ખુલાસા માગ્યા પછી જ સમિતિ નીમવાની વાત. હમણાં તો આ વાતને પૂર્ણ કરી દો.

ઓંકારસૂરિ-દાનસૂરિજીમંના લખ્યા પરથી સિદ્ધિસૂરિમહારાજે છઠનો ક્ષય કર્યો એમ તમે માનો, અને વયોવૃદ્ધ શ્રીસિદ્ધિસૂરિજીમંના સુખનો ખુલાસો ન માનો ત્યાં શું ઉપાય ? અમારા તરફથી તો ખુલાસો અપાઈ ગયો છે.

નંદનસૂરિજી-આ ખુલાસા પરથી (શ્રીસિદ્ધિસૂરિએ છઠનો ક્ષય) નથી કર્યો, એમ તમે ઠરાવી શક્યા નથી, અને તેમણે પાંચમનો ક્ષય કર્યો હતો તેવો એકપણ પૂરાવો તમારા તરફથી અપાયો નથી ! જ્યારે છઠનો ક્ષય કર્યો હોવાના પૂરાવા અમે ઘણા રજુ કર્યા છે.

ઓંકારસૂરિ-સિદ્ધિસૂરિ મહારાજે નથી કર્યો, એ વાત (હું તેમના વચનથી કહું છું. બાકી) આપના ખુલાસાને પૂરાવારૂપે ન માની શકાય.

નંદનસૂરિજી-પાંચમનો ક્ષય કર્યો હતો એવો પૂરાવો નથી. નથી કર્યો એવી પરંપરામાન્ય (બીના છે.) છઠનો ક્ષય કર્યો હતો એમ દાનસૂરિજીના નિવેદનથી લાગે છે: છતાં એકાદ વ્યક્તિ તરફથી થયેલ છે, એમ કહે છે, તે યોગ્ય નથી. પૂરાવા રજુ કર્યા છે) તે ન મનાય તો કાંઈ નહિ.

ઓંકારસૂરિ-આપ એ રજુ નથી કરી શકતા કે-શ્રી સિદ્ધિસૂરિજીએ પાંચમનો ક્ષય નહોતો કર્યો.

નંદનસૂરિજી-તેમણે ‘પાંચમનો ક્ષય કર્યો હતો’ એમ તમારે જ પૂરાવો આપવો જોઈએ, છતાં તમે એક પણ પૂરાવો આપી શકતા નથી.

રામસૂરિજી D.-સં ૧૯૮૯ સુધી તો આવી ચર્ચા જ નહોતી ઉત્પન્ન થઈ. સાગરજી મહારાજ સિવાય સિદ્ધિસૂરિજી વગેરે સહુએ છઠનો ક્ષય કર્યો હતો. ત્યાં સુધી એવી કેઈ વ્યક્તિ સંઘમાં નથી નીકળી કે-જેણે પાંચમના ક્ષયને અપનાવેલ હોય.

ઓંકારસૂરિ-ત્રીજના ક્ષયની વાત થઈ ત્યારે અટકાવેલ કે-સંવત્સરીની ચર્ચા વખતે વાત !

એક સુનિ-(સામા યુગમાંથી): નંદનસૂરિજીમહારાજ બોલે છે ત્યાં (વચ્ચે) રામસૂરિ કેમ બોલે છે? બે જણ ચર્ચા કરતા હોય ત્યારે કોઈ વચમાં ન બોલે તે ચોખવટ થએલી છે.)

[આ શબ્દોના જવાબ તરીકે સામાપક્ષના સાધુઓ પણ બેની વાતચિતમાં વચ્ચે વચ્ચે બોલવા લાગ્યા હતા ‘તેને કેમ ન શક્યા?’ એમ શાસનપક્ષ તરફથી હવાલો નાખવામાં આવતાં-]

ગ.....ર.....મા.....ગ.....ર.....મી.

રામસૂરિજી D.-આમ બે ઉશ્કેરાટ કરવો હોય તો ચર્ચા જ શા માટે? સમેટી લો !

ત્રેમસૂરિજી-વચ્ચે બોલવાની બધા (તેમના સાધુઓ)ને ના પાડી.

ઓંકારસૂરિ-વડિલો તરફ અનિચ્છનીય શબ્દો છતાં અમે વાંધો નથી ઉઠાવતાં, છતાં એક નાનો સાધુ બોલે તેમાં ચર્ચા સમેટી લેવાની વાત કેમ કરાય છે ?

રામસૂરિજી D.-ચર્ચા કરવી હોય તો આવી અયોગ્ય પુષ્ટિ ન કરવી. નંદનસૂરિજીએ વાંચેલ લેખ પરથી ૧૯૫૨-૬૧ સુધીના તમારા જ પૂરાવાથી સાબીત છે કે-છઠ્ઠો ક્ષય કર્યો હતો; પરંતુ કોઈએ પાંચમો ક્ષય કર્યો નથી. છતાં કર્યો કહો છો તો લેખિત પ્રમાણ આપો.

કોઈએ પાંચમો ક્ષય કર્યો હતો તે (વાત) સિદ્ધ કરી નથી શક્યા. સં ૧૯૬૨ થી જ આવું કહેવાઈ રહ્યું છે. ૧૯૬૨ થી ઉત્પન્ન કરેલ વસ્તુ, તે પહેલાં કોઈને જણાવવામાં કેમ ન આવી ?

ઓંકારસૂરિ-પાંચમો ક્ષય નથી થયો તેનું પ્રમાણ શું ? બતાવવું બોધ્યે.

રામસૂરિજીએ-વીરશાસનની ૧૯૮૬ની કાંઈકમાંથી પાંચમો નહિ; પરંતુ છઠ્ઠો ક્ષય થયો હતો, એમ વાંચી સંભળાવ્યું.

હંસસાંભહારાજે-આત્મારામજીમંનો પત્ર, અન્યાન્ય પત્રો, પત્રિકાઓ અને છાપાઓ વાંચી બતાવ્યા.

પંચિકાસવિંચે-વીરશાસન વાંચી સંભળાવ્યું.

ઓંકારસૂરિ-સિદ્ધિસૂરિમં તરફથી (તેમનું, વચન, એ પૂરાવો છે.) પ્રતાપવિજયજીમંના પત્રમાંનું લખાણ પાંચમનો ક્ષય કર્યો હોવાનું ધ્વનિત કરે છે.

રામસૂરિજી D.-વીરશાસન પત્રમાંના લખાણ પરથી સૌએ જાણ્યો ક્ષય કર્યો હોવાનું નક્કી થાય છે.

પ્રેમસૂરિ-સિદ્ધિસૂરિજીની નોંધ લ્યો (તેમના) સિવાય પાંચમનો ક્ષય કોઈએ કર્યો નથી.

રામસૂરિજી D.-પર્વના ક્ષય બાબતમાં તમારા તરફથી પૂરાવા રજૂ કરાયા નથી, તો પહેલી તકે રજૂ થવા જોઈએ. ૧૯૫૨ થી ૬૨ સુધીના ગાળામાં કોઈએ પર્વતિથિની ક્ષય-વૃદ્ધિ કરી નથી, તે વાત નક્કી કરી છે. તમારો પર્વ પક્ષ શું છે? તે જ સમજાવો નથી! ‘પાંચમનો ક્ષય કર્યો છે’ એમ જો કહેવું થાય છે તે કોઈના ઉપર કહેવું થાય છે. વાસ્તવિક તો-પાંચમનો ક્ષય થયો જ નથી. પાંચમનો ક્ષય કર્યો તે વાત જ પૂરવાર નથી.

‘આરાધનામાં પર્વતિથિની ક્ષય-વૃદ્ધિ થાય છે’ એમ ૧૯૬૨ સુધી પૂર્વપક્ષે (સામા પક્ષે) કહ્યું નથી. ૧૯૫૨ થી ૬૨ના વચલા ગાળામાં પર્વતિથિની ક્ષય-વૃદ્ધિ થઈ નથી, તે વાત આ પક્ષ તરફથી કહેવામાં આવેલ છે. મારું કહેવાનું એ છે કે-૫૨-૬૧-૮૯માં કોઈએ પાંચમનો ક્ષય નથી કર્યો. પાંચમનો ક્ષય સિદ્ધિસૂરિએ કર્યો હતો તે તમે સાબીત કરી શક્યા નથી. (સાબીત કરી શકતા પણ નથી.) આપણી પરંપરામાં (કોઈએ) ક્ષય-વૃદ્ધિ કરી નથી. ‘કોઈએ કરી છે’ એમ બતાવી શકો છો? લૌકિક પંચાંગમાં પર્વતિથિની ક્ષય-વૃદ્ધિ હોય તો આરાધનામાં તેની પૂર્વની ક્ષયવૃદ્ધિ કરવી, એ તો

પ્રાચીનતર આચરણ છે. પૂર્વના અનેક પૂજ્ય મહાપુરુષોએ આચરેલી તે અવિચ્છિન્ન પ્રણાલિકામાં ફેરફાર કરનારા અત્યારના આપણે કોણ ?

ઓંકારસૂરિ-પં૦ શ્રી ગંભીરવિજયજી મહારાજ પણ ૪/૫ ભેળાં કહે છે કે ?

પં૦રાજેન્દ્રવિં D.-વિષયાંતર કેમ થવાય છે ? આચરણ-વાળાની વાત ચાલે છે. વિચારણાની વાત આચરણમાં કોઈને પણ પૂછ્યા વગર મૂકાઈ તે યોગ્ય છે ?

ઓંકારસૂરિ-મારી વાત સમજ્યા નથી. ૫૨-૬૧-૮૬માં પાંચ-મનો ક્ષય કોઈએ નથી કર્યો, તે તો માનો છો ને ?

પં૦રાજેન્દ્રવિં D.-અત્યાર સુધી શાસ્ત્રીય જે શુદ્ધ પરંપરા ચાલી આવે છે તે બારપર્વીમાં કોઈએ ક્ષય-વૃદ્ધિ કરી છે ? કરી હોય તો પ્રમાણ આપો.

ઓંકારસૂરિ-આપશ્રી તરફથી એમ કહેવું છે કે-૧૬૫૨ થી ૬૨ સુધીમાં ૧૨ પર્વીમાં ક્ષયવૃદ્ધિ થઈ નથી. તે કહેવું છે ને ?

પં૦રાજેન્દ્રવિં D.-હા, એ જ કહેવું છે કે-૧૨ પર્વીમાં ક્ષય-વૃદ્ધિ કરાઈ જ નથી.

નંદનસૂરિજી-અમારી માન્યતામાં ને પૂર્વમહાપુરુષોથી ચાલી આવતી અવિચ્છિન્ન શાસ્ત્રીય શુદ્ધ પરંપરામાં બારપર્વીની ક્ષય-વૃદ્ધિ કરાઈ નથી. છતાં તમે ‘થઈ શકે છે’ એમ કહો છો, અને એ માટે એક પણ પૂરાવો તો આપતા જ નથી !

ઓંકારસૂરિ-આપની પરંપરામાં થયો છે તે (ગંભીરવિંમંનનાં લખાણદ્વારા) આપે જ બતાવેલ ને ? (અહિં રામચંદ્રસૂરિજીએ ઓંકારસૂરિની સામે રહેજો જોઈને તથા શેઠ કેશુભાઈ તરફ સ્મિત કરીને ધીમા અવાજે કહેલ કે-‘હીક પૂછાય છે ! પૂછો.’)

નંદનસૂરિજી-એ વિચારણાની વાત છે કે આચરણની ? લૌકિક-પંચાંગોમાં ભલે પાંચમનો ક્ષય હોય, પણ આપણા દેવસૂરતપા-

જઅછની સામાચારી પ્રમાણે અને વડિલોથી ચાલી આવતી શાસ્ત્રોક્ત પરંપરા પ્રમાણે આરાધનામાં તો પૂર્વની અપર્વતિથિનો ક્ષય કરીને પાંચમ પર્વતિથિને અખંડ જ રાખવામાં આવે છે.

ઑંકારસૂરિ-એ વાત બદલ આપ શું સાબિતિ આપો છો ?

હંસસાંમ-૧૯૫૨ની આ પત્રિકા જ તે વાતની સાબિતિમાં બસ થશે. કે જેના લેખક સાંકલચંદ હડીશંગ સિદ્ધારથ છે. (એમ કહી તે પત્રિકા, શ્રમણસંમેલનમાં વાંચી સંભળાવી હતી.)

રામચંદ્રસૂરિ-એ પત્રિકા તમને કોણે મોકલાવી ? ક્યાંથી મોકલાવી ?

હંસસાંમ-એ પ્રશ્નો સ્થાને છે ? છતાં આપ તેવુંય પૂછી શકો છો તો તેનો તેવોજ જવાબ સાંભળો કે-આપે જ મોકલાવી. અને તે ક્યાંથી મોકલાવી ? તે આપે જ કહેવું રહે. બાકી ખરી વાત એ છે કે-૧૯૫૨ના શ્રી આત્મારામજીમંના પત્રની સાથે મારા ઉપર તે પત્રિકા ભરૂચથી આવેલ છે. અને મારા પાસે તે પૂરાવો પણ છે. ૧૯૫૨ની આ પત્રિકા સાફ જણાવે છે કે-તે વખતે મુનિ-જીતવિં, મુનિસિદ્ધિવિં, પંચઆણુંદવિં, મુનિ નાનચંદજી, મુનિ શાંતિવિં, મુનિકંપૂરવિં, રાધનપુર સંઘસમસ્ત વગેરે અનેકોએ ત્રીજનો ક્ષય કર્યો હતો, તેમજ બીજાઓએ છંડનો ક્ષય કર્યો હતો, પરંતુ પાંચમનો ક્ષય કોઈએ પણ કર્યો જ નથી.

ઑંકારસૂરિ-(હંસસાંમ સામે લાંબો હાથ કરીને) જરા જોવા આપો.

હંસસાંમ-શેઠ કેશુભાઈ દ્વારા જોવા આપું. તેમની જવાબ-હારીથી પાછી આપવાની શરતે જ: (આથી શેઠ કેશવલાલભાઈએ પત્રિકા હાથમાં લઈને ઑંકારસૂરિને જોવા આપી.)

હ...સા...હ...સ.

ઑંકારસૂરિ-પત્રિકામાં તારીખ-વાર નથી, ક્યારની માનવી ?

રામચંદ્રસૂરિ-આવી પત્રિકાઓને વળુદ કેમ અપાય ? તારીખ

વિનાની વસ્તુ પૂરાવારૂપે કેમ માની શકાય ? (ઇત્યાદિ કહી પત્રિકા હાથમાં રાખી કેશુભાઈને હસીને કહેવા લાગ્યા) છે કાંઈ ? (તેવામાં)

લક્ષ્મણસૂરિ-આજે તેવા જુના કાગળ ઉપર છપાવીને તે વખતની લગતી વાતો મૂકીને કેમ ન પ્રચારી શકાય ?

હંસસાંભ-પત્રિકા પાછી આપો, પછી સૌને જવાબ આપું છું. (પત્રિકા પાછી આપી.) તારીખ દેખવા લાગ્યા. (તો તારીખ છપાએલી હતી નહિ. આથી પત્રિકાની વિગત જોવા લાગ્યા: ત્યાં સામેથી પ્રશ્ન થયો કે-) કેમ વાર લાગી ?

હંસસાંભ-પત્રિકામાં તારીખ નથી તે વાત સાચી છે; પરંતુ તેમાં છપાએલો તે વખતનો મુંબઈનો પ્રેસ છે, તે વખતની ભાષા છે, તે વખતે જે જે ગામે સાધુઓ હતા તેની વાત છે, પ્રસિદ્ધ કર્તા તે વખતના છે, તે પ્રસંગની સર્વ વિગત છે અને કાગળ પણ પૂરવાર કરી આપે છે કે-‘હું ૧૯૫૨નો છું’ આમ છતાં તમે જ્યારે કહી શકો છો કે-‘આજે કોઈ તેવી બનાવટ ન કરે તેની શી ખાત્રી ?’ ત્યારે હું કહું છું કે-‘જો આ બનાવટી તમો કોઈપણ સાક્ષર આદિથી સાબિત કરી આપો કે તે વખતની આ પત્રિકા નથી જ, અથવા એ પ્રમાણે આ સંમેલનમાં બેઠેલા સર્વ શ્રમણ ભગવંતોને ખાત્રી કરાવી આપો તો તમારો મત હું સ્વીકારી લઉં ! આ મારી એવેંજ છે. સ્વીકારવા તૈયાર છો ?”

આ પછી કોઈ તે એવેંજ સ્વીકારી ન શક્યું ! સૌએ મૌન ધારણ કર્યું.

ઓંકારસૂરિ-ખીજ વાતો કરતાં પત્રિકામાં તિથિ તારીખ છે ?

હંસસાંભ-મંગલવિં (દયાવિં)ની બહાર પાડેલી પુસ્તિકામાં સંવત્ કે તારીખ છે ? જો નથી જ; તો પછી આ પત્રિકામાં જે બનાવટી હોવાની શંકા આપે કરી તે શંકા તે પત્રિકા (પુસ્તિકા)માં કેમ ન કરી ? તેને બદલે તે પુસ્તિકાને તો આપે આપના મતની પુષ્ટિમાં પૂરાવારૂપે પણ ધરી દીધી ! ! એમ કેમ ? તે પુસ્તિકા બનાવટી નહિ હોય તેની શી ખાત્રી ? ઉત્તર છે ? હોય તો આપો.

ઓંકારસૂરિ, રામચંદ્રસૂરિ, ચારિત્રવિજય વગેરે તે પુસ્તિકાને ઉથલાવી ઉથલાવીને જોવા લાગ્યા, પણ તારીખ-તિથિ-વાર કાંઈ જ ન મળ્યું.

સામોપક્ષ-બધા જ સાથે-નથી. નથી. નથી. તેમાં પણ તિથિ તારીખ કાંઈ જ નથી ?

હ...સા...હ...સ. (સામી પાટીમાં સ્તબ્ધતા.)

(ડીક થયું. બન્ને બાબુથી હવાલા સરખા પડ્યા ! નીકળ્યા !)

ઓંકારસૂરિ-ઉભા રહો.... મહેન્દ્રસૂરિજી મહારાજ ! આ (દયાવિંમંવાળી) ચોપડી જ્યારે છપાઈ તે સમયે આપ બધા સાથે હતાને ? આપ આમાં બાણો છો ને ?

(મહેન્દ્રસૂરિજી મહારાજે વાત હસી કાઢવાથી)

ઓંકારસૂરિ-જે હોય તે જવાબ આપો.....(વચમાં-)

પંભાનુવિં D.-વાત અને ચર્ચા આપ અને હંસસાગરજીમં વચ્ચેની છે, તેમાં અમોને વચ્ચે ક્યાં નાખો છો ? આપ જ પરસ્પર સમજી લો ને ? વાત તમારી બેની વચ્ચે ચાલે અને બુબાની અમારી ! આ ક્યાંનો ન્યાય ? માફ કરજો સાહેબ....

હ...સા...હ...સ.

હંસસામં-‘પ્રશ્નોત્તર રત્ન ચિંતામણિ’ નામનું પુસ્તક હાથમાં લઈને કહ્યું કે-

તમે આ પુસ્તકની પ્રસ્તાવનામાં લખાએલા લખાણને અવલંબીને ‘આત્મારામજી મહારાજે ૧૯૫૨માં પાંચમનો ક્ષય જણાવ્યો હતો’ એમ પ્રચારો છો, તો તે લખાણને કયા આધારે સાચું માનો છો ? તેવું લખાણ આ સં ૧૯૮૧ની આવૃત્તિની જ પ્રસ્તાવનામાં કેમ ? સંવત્ ૧૯૫૨-૫૩ અને ૬૧માં છપાએલી ત્રીજી આવૃત્તિ સુધી તો તે પુસ્તકની પ્રસ્તાવનામાં તેવું લખાણ છે જ નહિ ! તેનું શું કારણ ? અને આ ૧૯૮૧ની આવૃત્તિમાં જ તે લખાણ કયાંથી

આવ્યું ? કેણે એ લખ્યું ? (લેખકને બાણું છું છતાં કૃત્રિમ કલેશ ઉભો થવાનો ભય હોવાથી) એ હું કહેવા ઇચ્છતો નથી; પરંતુ એ લખાણને હરવખત આગળ કરો છો તો તમે તે લખાણના લેખકને બાણુતા નથી અને તેમનું નામ જણાવતા નથી કે છે શું ? વળી તે પુસ્તકની પહેલી આવૃત્તિ તો ૧૯૫૨માં બહાર પડી હોવા છતાં સં. ૧૯૮૧માં બહાર પડેલી (આ ચોથી) આવૃત્તિ ઉપર ‘પહેલી આવૃત્તિ’ એમ કેમ છપાયું ? કેણે એવું જીકું છપાવ્યું ? આ કહેવાતી પહેલી આવૃત્તિ, વીરસમાજદ્વારા વીરશાસન ગ્રેસમાં જ છપાએલ છે કે ?

આ પ્રસ્તાવનામાં લખ્યું છે કે-‘તે વખતે શ્રી સિદ્ધિસૂરિજી છાણી ચોમાસું હતા, અનોપલાઇએ ત્યાં જઈને હીરપ્રશ્ન સેનપ્રશ્નના પાઠો બતાવી તેમના મનનું પણ સમાધાન કયું’ એનો અર્થ એ સ્પષ્ટ છે કે-‘સં. ૧૯૫૨ના જેઠ શુદ્ધ પના (અમે જે મૂળ પત્ર પ્રસિદ્ધ કરેલ છે, તે) પત્રમાં શ્રી આત્મારામજી મહારાજે જે ‘છઠનો ક્ષય કરવો ઠીક છે’ એમ જણાવ્યું છે તે વાતને શ્રી સિદ્ધિસૂરિજીએ પણ સ્વીકારી.’ આમ છતાં તે વખતે તેમણે પાંચમનો ક્ષય કર્યો હતો, એમ કહો છો તો શ્રી સિદ્ધિસૂરિજી પાસેથી પ્રથમ તે વાતની ચોખવટ (કરાવી) આપો.

સં. ૧૯૮૧ની પહેલી આવૃત્તિ તરીકે લેખાવાએલ તે પ્રશ્નોત્તર રત્નચિંતામણિની પ્રસ્તાવનાના તે લખાણને શ્રી જંબૂસૂરિએ તો પોતાની ‘તિથિ સાહિત્યદર્પણ’ નામની પુસ્તિકાના પેજ ૧૫ ઉપર શ્રી આત્મારામજીમંનો પત્ર (તરીકે) જ લેખાવી દીધેલ છે, તે જરાય સાચું છે ?

આપ તથા આપના શુરૂ આદિ કહો છો કે-સં. ૧૯૫૨માં શ્રી સિદ્ધિસૂરિજીએ એકલાએ જ પાંચમનો ક્ષય કર્યો હતો, જ્યારે આ શ્રી જંબૂસૂરિજીએ તે પુસ્તિકાના પેજ ૧૬ ઉપર “તે સાલ સમસ્તસંઘે ભાં. શુ. પનો ક્ષય માન્ય રાખી ભાં. શુ. ૪ની સંવત્સરી કરી હતી.” એ મુજબ છપાવીને પરની સાલમાં સમસ્તસંઘે

ભાંચું પનો ક્ષય કરેલ એમ પ્રચાર્યું છે, તો તે પણ સાચું છે કે શું? શું ખુલાસો આપો છો? જુઓ શ્રી જંબૂસૂરિજીની તે પુસ્તિકા આ રહી: વાંચો તે લખાણ.

(એમ કહી તે પુસ્તિકા શ્રી રામચંદ્રસૂરિજીને આપતાં ‘તે બાબત તેમને પૂછો’ એમ જવાબ આપી તે પુસ્તિકા હાથમાં પણ ઝાલી નહિ! એટલે તે પુસ્તિકા ઓંકારસૂરિજીને આપવા જતાં ‘તે પુસ્તકની જવાબદારી અમારી નથી, એમની છે, માટે સાચું ખોટું એમને પૂછો!’ અર્થાત્ કોઈએ પણ તે પુસ્તિકાની જવાબદારી ન લીધી!!! આથી શ્રમણસંઘ તાબુખીમાં ગરકાવ થઈ ગયેલ.)

ઓંકારસૂરિ-(પ્રશ્નોત્તર રત્નચિંતામણિની પ્રસ્તાવનામાંનો તે પેશ વાંચીને) આ લખાણથી શ્રી સિદ્ધિસૂરિજી મહારાજે પાંચમનો ક્ષય કર્યો હતો, એ સિદ્ધ થાય છે.

હંસસાંભ-આપે ફરમાવ્યું કે-‘સિદ્ધિસૂરિજી મહારાજે પાંચમનો ક્ષય કર્યો હતો, એ સિદ્ધ થાય છે’ તો તેઓની પ્રથમ ત્રીજના ક્ષયની જ માન્યતા હતી, એ તો તમે પણ કબૂલ કર્યું જ ગણાયને? અન્યથા તેઓની કઈ લિન્ન માન્યતા હતી કે-જેથી તેઓનું હીર-પ્રશ્ન આદિથી સમાધાન કરવું પડ્યું? પ્રથમ તેઓની ખીજ જ માન્યતા હતી એમ ન સ્વીકારો તો સમાધાન ક્યારે કરવું પડે? આથી ‘સમાધાન કર્યું’ એ શબ્દોનો અર્થ તે જ છે કે-શ્રીઆત્મા-રામજીના પત્રથી એ વાત સ્પષ્ટ છે કે-‘પાંચમનો ક્ષય ન થાય અને છઠનો ક્ષય કરવો.’ એ જ વાત અનુપચંદલાઈએ શ્રીસિદ્ધિસૂરિજીને સમજાવી. આ સ્થિતિમાં ‘શ્રીસિદ્ધિસૂરિજીએ તે વખતે પાંચમનો ક્ષય કર્યો હતો’ એ વાત સિદ્ધ થાય છે કે નિર્મૂળ લેખાય છે?

ઓંકારસૂરિ-સં ૧૬૫૨માં આત્મારામજી મહારાજે જ અનુપચંદ મલુકચંદને પોતાના પત્રમાં પાંચમનો ક્ષય કરવો, તેમ જણાવેલ

છે. અને પાંચમની કરણી ચોથમાં આવી જ જાય છે. હીરપ્રશ્ન-સેનપ્રશ્ન પાનું ૧૮ વાંચ્યું. છાણીમુકામે વયોવૃદ્ધ સિદ્ધિસૂરિભટ્ટારાજે પાંચમનો ક્ષય કર્યો હતો.

પંચવિકાસવિનંદન-ઓંકારસૂરિભટ્ટારાજે જે આત્મારામભટ્ટ મહારાજના પત્રની વાત કરી તે તદ્દન અસત્ય જ છે. કારણ કે-મહારાજભટ્ટએ અનુપચંદ મહુકચંદને કાગળ લખેલો, તેમાં પૂછાવેલું કે-‘આ સાક્ષમાં પાંચમનો ક્ષય આવે છે તો શું કરવું?’ પણ પ્રત્યુત્તર આવે તે પહેલાં તો તેમનો સ્વર્ગવાસ થઈ જવા પામ્યો હતો. મહારાજભટ્ટએ કદિ પાંચમના ક્ષયમાં સંમતિ આપી નથી.

હંસસાંભવન-શ્રી સિદ્ધિસૂરિભટ્ટારાજે પાંચમનો ક્ષય કર્યો છે, તે લેખિત પ્રમાણથી રજૂ થવું જોઈએ. અત્યાર સુધી મૌખિક જ પૂરાવાઓ જે રજૂ કરાયા છે તે પૂરાવારૂપે ન જ ગણાય. ‘શ્રી સિદ્ધિસૂરિ સિવાય અન્ય વ્યક્તિઓએ છંદનો ક્ષય કર્યો હતો’ તેમ જ કહેતા હો તો સિદ્ધિસૂરિએ પાંચમનો ક્ષય કર્યો હતો તેવો સમાધાનરૂપે લેખિત પૂરાવો આપો.

રામચંદ્રસૂરિ-૫૨-૬૧-૮૬માં અમે પાંચમનો ક્ષય કર્યો હતો તેમ નથી. માત્ર શ્રી સિદ્ધિસૂરિભટ્ટારાજે પાંચમનો ક્ષય કર્યો હતો. અને તે વાત અમે તેઓશ્રીનાં વચનને જ આધારે કહીએ છીએ. કારણ કે-૫૨માં મારો જન્મ પણ નહોતો, ૬૧માં નહોતો હતો, ૮૬માં સ્વતંત્રપણે કાંઈ જાણવા પ્રયાસ કર્યો નહોતો; પણ અમારા એ વડિલમહાપુરુષ(સિદ્ધિસૂરિભટ્ટારાજ)ના કહેવાથી સત્ય માનવું જોઈએ, એમ અમારું માનવું છે. તે મહાપુરુષ અસત્ય કહેતા જ નથી. કહેવાને તેમને કોઈ સ્વાર્થ નથી. અને કોઈ પણ વાતને આચરવા કરતાં બહારમાં લખવું એ મહાન ભયંકર ગુન્હો છે.

હંસસાંભવન-રામચંદ્રસૂરિભટ્ટારાજે વાત કળૂલ કરે છે કે-‘૧૬૫૨-૬૧-૮૬માં શ્રી સિદ્ધિસૂરિભટ્ટારાજ સિવાય બધાએ છંદનો ક્ષય કર્યો છે.’ એથી પણ સિદ્ધ છે કે-૧૬૫૨માં છાણીમુકામે અનોપ.

ચંદ્રભાઈ વગેરેએ શ્રીસિદ્ધિસૂરિજીમંને ત્રીજના ક્ષયની માન્યતા- માંથી ફેરવીને છઠનો ક્ષય જ મનાવ્યો હતો. શ્રી આત્મારામજીમંની માન્યતાને બધાક એવો પાંચમનો ક્ષય, અનોપચંદ્રભાઈએ શ્રીસિદ્ધિ- સૂરિજીમંને મનાવ્યો હોય અને તેને ‘સમાધાન કર્યું’ એમ લખાયું હોય એમ કોઈપણ સમજીજન તો માની શકે જ નહિ.

તમારા પક્ષે ‘તિથિ સાહિત્યદર્પણ’ આદિમાં શ્રી આત્મારામજી- મંતા નામે ૧૯૮૧ની તે પ્રસ્તાવનામાં લખાયેલ લખાણને પકડીને જે કોઈએ ફેલાવ્યું છે કે-‘૫૨-૬૧-૮૬માં અમોએ પાંચમનો ક્ષય કર્યો હતો.’ તેઓને અમે કહ્યું છે અને આજે પણ કહીએ છીએ કે-‘ તેઓનું એ બધું કહેવું પોતાના જ મહાપુરુષોને ખોટા કહેવા માટેનું છે.’

રામચંદ્રસૂરિ-૧૯૫૨-૬૧ અને ૮૬માં ‘પ્રાયઃ મોટો ભાગ છઠનો ક્ષય કરવાનો છે’ એમ જે કોઈએ કહ્યું કે અમે કહ્યું, તેના ઉપરથી ‘શ્રી સિદ્ધિસૂરિજી મહારાજે પણ છઠનો ક્ષય કર્યો હતો’ એમ કહેવું તે જ મહાપુરુષોને ખોટા કહેવા માટે છે. આ વસ્તુ જ્યાં ત્યાં લખાણમાં આવે છે તે ઠીક નથી. હું તો આચરણ કરતાં વિચારણાને વધારે ગણું છું. આજે શબ્દોની પકડાપકડી થાય છે. કોઈ ગ્રંથમાં નહિ મળે કે-અમે આચર્યું છે. આ બાબતમાં જલદી નિકાલ લાવવા માટે પુણ્યવિજયજીએ સમિતિ નીમવાની જે વાત કરી તેની રચના થાય તો અમારે વાંધો નથી, માન્ય છે. સાથે સાથે એ પણ જણાવી દઉં કે-અમારા વડિલ સાક્ષાત્ અહિં જ બીરાજમાન છે. તેઓને જ પૂછી લઈએ કે-‘૫૨-૬૧માં આપશ્રીએ પાંચમનો ક્ષય કર્યો હતો કે નહિ?’ તેઓ હા પાડે તો પ્રમાણ ગણાશે ને? તે મહાપુરુષને અસત્ય બોલવાનું પ્રયોજન પણ શું હોય? તેઓશ્રી કહે છે કે-ચોથ પાંચમ ભેળાં કરેલાં છે.

પંચરાજેન્દ્રવિંD.-તેઓ હાલ પક્ષકાર હોવાથી તેઓ કહે તે પ્રમાણિત ન માની શકાય, લેખિત પૂરાવો આપો.

રામચંદ્રસૂરિ-દયાવિન્ની પુસ્તિકામાં લખાયેલ છે તે ઉપરથી નીતિસૂરિજીએ ચોથ પાંચમ લેખાં કરેલ, શ્રી સિદ્ધિસૂરિજી મહારાજે પાંચમના ક્ષય માટે સાથ આપેલ છે, બુદ્ધિસાગરજીએ પણ પોતાના પત્રોમાં “પાંચમનો ક્ષય, ૬૮માં જેઠ વદ બીજ બે શનિ-રવિ, અશાઠ શુદ્ધ બીજ બે, આસો શુદ્ધ ૧૪ ગુરુ-શુક્ર અને ક્ષય પણ સ્વીકારેલ છે.” આ બધું તેમના છપાએલા ‘પત્રસદુપદેશ’ નામના પુસ્તકના ત્રીજા ભાગમાં છે. જોઈ લેવું.

એકે મુનિ-(વચ્ચમાં જ) ‘આ બાબત તેમના સમુદાયના આચાર્ય જવાબ આપશે, પણ શ્રી બુદ્ધિસાગરસૂરિજીએ તેવી આચરણ કદીયે કરી હોય, તેવું કોઈ જ જાણતું નથી. કદાચ તેવી બાબત વિચારણામાં હોઈ પણ શકે; પરંતુ તે ઉપરથી તેઓ તે પ્રમાણેની આચરણમાં હતા, એમ કેમ કહી શકાય? તમોએ તો આચરણમાં મૂક્યું છે!’

રામચંદ્રસૂરિ-(ચાલુ-) આત્મારામજી મહારાજની શતાબ્દિ હતી, તે સમયે આત્માનંદ પ્રકાશમાં ‘ચૈત્ર શુદ્ધ ૧/૨’ એમ લેખાં લખાયાં છે, પાટણમાં કાંતિવિજયજી હતા.....શ્રી ઝવેરસાગરજી મહારાજે ‘એકમ દ્વજ ભેટી કરણી’ એમ પત્રમાં જણાવેલ હતું તે પ્રસિદ્ધ પણ થયેલ છે!

પંડિતનુવિં D.-આ બધા શાસ્ત્રીય પૂરાવા છે? આચીણું-વાતોના આ પૂરાવાઓ છે?

ઉંકેલાસસાં-અમારા પૂજ્ય ગુરુદેવ શ્રી બુદ્ધિસાગરસૂરિજી-મંતા નામે પર્વતિથિના ક્ષય-વૃદ્ધિ કરવાનો આરોપ કરવામાં આવેલ છે તે સદંતર અસત્ય છે. પત્રસદુપદેશમાં લખાયેલ તિથિઓ તો લૌકિક ડાયરીમાંની છે; આરાધના માટેની નથી. આંશ્રી જંબૂ-સૂરિજીએ આવી વાત પહેલાં અમારા પંડિતોષાગરજીને કરેલ તે વખતે તેઓને પંન્યાસશ્રીએ ઉપર મુજબનો ખુલાસો કરી દીધેલ છે. છતાં અહિં તે વાત ઉપસ્થિત કેમ કરાય છે? શ્રીમદ્ બુદ્ધિ-

સાગરસૂરિજીએ બે બીજ, બે આઠમ, બે ચૌદશ વગેરે કદિ કયું નથી અને તેવો કદિ કયાંય ઉપદેશ પણ આપ્યો નથી. (વૈષ્ણવોની છપાએલી લૌકિક ડાયરી હતી તેના પાના ફાડીને તે જ) લૌકિક ડાયરીમાં શ્રીમદ્ પાત્રો લખતા હતા તે જ પત્રો ‘પત્રસદુપદેશ’માં છપાએલા છે. આરાધનામાં તેઓ તપાગચ્છની શાસ્ત્રીય પરંપરા પ્રમાણે જ કરતા હતા.

હંસસાંભ- (રામચંદ્રસૂરિજીને ઉદ્દેશીને) આપે પ્રથમ એમ સ્પષ્ટ કહેલ કે-‘શ્રી હયાવિજયજીની પુસ્તિકા અને શ્રી સિદ્ધિ-સૂરિજીની મૌખિક વાત એ બે સિવાય મારી પાસે બીજા કોઈ પૂરાવા નથી.’ એ ઉપરથી હવે આ વિશેષ પૂરાવાઓ રજુ કરો છો તે પૂરાવાઓને આપ પણ ખોટા જ સમજો છો અને સાચા તરીકે રજુ કરો છો એમ સમજવામાં અમે ભૂલ માનતા નથી.

એકે મુનિ-ઓંકારસૂરિજીના કહેવા ઉપરથી સિદ્ધ થાય છે કે-‘શ્રી સિદ્ધિસૂરિએ છઠ્ઠો ક્ષય કર્યો હતો, પણ પાંચમનો નહિ.’ તેથી શ્રી સિદ્ધિસૂરિજીનો મૌખિક પૂરાવો પણ અસત્ય કરે છે. એ જ રીતે શ્રીદાનસૂરિમંડાના ખુલાસા ઉપરથી પણ તેઓશ્રીએ છઠ્ઠો ક્ષય કર્યો હતો, એ નક્કી છે.

રામચંદ્રસૂરિ-આ વસ્તુ જ્યાં ત્યાં લખાણોમાં પાંચવામાં આવે છે અને સાંભળવામાં આવે છે, પણ આચરણ કરતાં લખાણદ્વારા વસ્તુની રજુઆત તે વધારે ગુન્હો છે. અમે પૂરાવા રજુ કર્યા છે તેમાં બધા પ્રશ્નો આવી જાય છે. ૧૯૫૨-૬૧-૮૯માં આશ્રીસિદ્ધિ-સૂરિજી મહારાજ પાંચમના ક્ષય વખતે ચોથ-પાંચમ ભેળાં કરતા આવ્યા છે. અને તે મુજબ ઘણાએ કયું છે. કેણે કયું? પૂછાય છે તો કેણે નથી કયું? એ પણ પ્રશ્ન છે ને! કેટલાકે પાંચમનો અને કેટલાકે છઠ્ઠો ક્ષય કર્યો. પાંચમનો ક્ષય કરનાર સાક્ષાત્ બેઠા છે, પૂછો: અને તે કહે તે ન માનવું હોય તો માનવું એવો આગ્રહ નથી. કોઈ કહે કે આચરે તે શાસ્ત્રસિદ્ધ કરે તો સ્વીકારવામાં વાંધો

નથી. ‘પાંચમનો ક્ષય કોઈ એ કર્યો નથી, પૂરાવા નથી, સાબિતી નથી’ એવું કહેવાય તે ઠીક નથી. સમિતિ નીમ્યા પછી બાર પર્વતિથિમાં ક્ષય-વૃદ્ધિ મનાતી નથી, લૌકિક પંચાંગ પ્રમાણે પર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ જેણે જેણે વિચારણામાં દર્શાવેલી છે તેઓ પોતે પણ આરાધનામાં તો તે પ્રમાણે જ માનતા હતા. એ વગેરે રૂપ જે શાસનની પ્રણાલિકા કહેવાય છે તે જે શાસ્ત્રથી સિદ્ધ થશે તો માનવા બંધાએલા છીએ. આ બાબત અમારે ઘણું કહેવાનું છે-શાસ્ત્રોને બતાવવાં છે-સમજાવવાં છે; પણ જ્યારે આપણે બેસીશું. સાચી વસ્તુને વસ્તુરૂપે સમજીશું ત્યારે ખ્યાલ આવશે. (ગરબડ) મારી વાત સાંભળી દેયો. આપ સાંભળવાય માંગતા નથી ?

હંસસાંમં-આ કાંઈ વ્યાખ્યાન નથી. પ્રશ્નોના ઉત્તરો આપવા પૂરતું જ લક્ષ રાખો તો જરૂર સહુ કોઈ સાંભળશે. વ્યાખ્યાનમાં પ્રશ્નોનો તો ઉત્તર હોતો જ નથી. વિષયને લગતું અને ટુંકમાં જ કહેવાનું રાખો. વિષય ભૂલવાડવા જેવું થાય છે એમ સહુને લાગે છે, માટે તો આ ગરબડ છે.

રામચંદ્રસૂરિ-હું આપના તરફથી ચાલતા-ચર્ચાના વિષયમાં નથી બોલ્યો, માટે મારું બોલવું પૂરું ન થાય ત્યાં સુધી શાંતિથી સાંભળો.

હંસસાંમં-પણ કેટલું લાંબું હોઈ શકે ? છતાં હજી પણ આપને બોલવું જ હોય તો અમે બોલવામાં આથી પણ અધિક સમય લેશું. જે સાંભળતાં થાકી જશે.

રામચંદ્રસૂરિ-ઘણી જ ખુશીની વાત. હું સાંભળીશ, બધું જ સાંભળીશ.

હંસસાંમં-તો તો વાંધો નથી. બોલો જે બોલવું હોય તે !

રામચંદ્રસૂરિ-પ્રશ્નોત્તરત્તથિતામણીની પ્રસ્તાવના કોણે લખી ? વગેરે પૂછાયું; પરંતુ તેમાં અમારા પરમપુરુષ આત્મારામજી મહા-

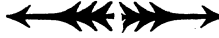
રાજે ‘પાંચમનો ક્ષય કરવાનું જણાવ્યું છે’ તે વસ્તુ ઉપર ધ્યાન દેવાની આવશ્યકતા છે. વગેરે.

હંસસાંમન-તે આત્મારામજીમંનો પત્ર છે કે તેઓના નામે કોઈએ ચઢાવી દીધેલું બનાવટી લખાણ છે? જો તે પત્ર જ આત્મારામજીમંનો છે તો ૧૬૫૨-૬૧ અને ૮૬માં તે સુજબ તમે કેમ ન વર્ત્યા? એ લખાણ પ્રશ્નોત્તર રત્નચિંતા-મણિની ૧૬૫૨ની પહેલી આવૃત્તિમાં નથી, ૧૬૫૩ની બીજી આવૃત્તિમાં નથી, ૧૬૬૧ની ત્રીજી આવૃત્તિમાં નથી, અને સં૦૧૬૮૧માં બહાર પડેલી તે ચોથી આવૃત્તિમાં ક્યાંથી આવ્યું? તેમજ તે ચોથી આવૃત્તિને ‘પહેલી આવૃત્તિ’ નામ કોણે આપ્યું? વીરસમાજદ્વારા વીરશાસન પત્રની ઓફીસ તરફથી એ ચોથી આવૃત્તિ, ‘પ્રથમ આવૃત્તિ’ નામ ધારણ કરીને પ્રસિદ્ધ થયેલ છે તે તો ખુદલું જ છે ને? ૧૬૯૨થી કરેલી ૧૨ તિથિની ગરબડ સંબંધીની ચર્ચા પહેલાં ૫૨-૬૧ અને ૮૬માં જે એક આ પાંચમી સંબંધમાં જ મતભેદ હતો. તેની ચર્ચા કરો ને? એ ચર્ચાને કેમ છોડો છો? શ્રી આત્મારામજીમંનો જે પત્રનાં નામે ૫૨-૬૧-૮૬માં છઠ્ઠો ક્ષય કર્યો છે, જે પત્રને ૬૧ સુધી તો પ્રસિદ્ધિમાં જ આવવા દીધો નથી એમ ૧૬૬૧ની પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવેલી પત્રિકા સાફ સાફ જણાવે છે. તેમજ તે પછી પણ જે પત્ર ૨૦૦૬માં અમેાને ભરૂચથી પોષ્ટદ્વારા ભાગ્યયોગે જ મળી આવવાનાં યોગે શાસનસુધાકર અને સિદ્ધચંદ્રમાં પ્રસિદ્ધ પણ થઈ જવા પામેલ છે તે પત્ર જ શ્રી આત્મારામજીમંનો ખરો પત્ર છે, એમ જાણવા છતાં ગૃહસ્થીનાં નામે પ્રસિદ્ધ થયેલી તે પ્રસ્તાવનામાં કોઈ ભેદી માનવીએ આત્મારામજીમંનો નામે ચઢાવી દીધેલ તે બનાવટી લખાણને ‘શ્રી આત્મારામજીમંનો પત્ર’ તરીકે ગાવામાં પોતાના પૂજ્યોની વડાઈ કરતા હો, એમ આપ જ ક્યાં કહી શકો તેમ છો?

ટુંકમાં ૧૬૫૨ અને ૯૨ના ગાળા વચ્ચે પર્વતિથિની ક્ષય-

વૃદ્ધિ આંશ્રી સિદ્ધિસૂં મહારાજે કરેલ છે, તેવો પૂરાવો રજુ થએલ નથી. શ્રી સિદ્ધિસૂરિજી મહારાજે પાંચમનો ક્ષય કર્યો તેનો પૂરાવો રજુ કરવામાં ન આવે-તે પૂરવાર કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી તેવું બોલાય નહિ. માટે તેઓનો મૌખિકને બદલે લેખિત પૂરાવો જો સાચા હો તો રજુ કરો.

૪ કલાકે સર્વ મંગલ

દિવસ સાતમો-વૈંશુ ૧૦ સોમવાર

૧૨-૪૭ મીનીટે પૂં ઉદયસૂરિજીમંનું મંગલાચરણ.

૧-નવકારમહામંત્ર, ૨-સદોદયો હૃદ્ગહનસ્થિતાનાં....

૩-યસ્ય જ્ઞાનમનંતવસ્તુવિષયં, ૪-શ્રી ઇન્દ્રભૂતિં ગણવૃદ્ધિભૂતં.

૫-યસ્યાલિધાનં સુનયોપિ સર્વેં, ૬-મંગલં લગવાન્વીરો

૭-મંગલં શ્રીમદ્હંતઃ, સિદ્ધાશ્ચ મંગલંમમ; મંગલં સુનયો નિત્યં, મંગલં જિનશાસનમ્॥

૮.....બુધા ભજત તં શાંતરસેન્દુ.....

૯.....યેષાં હૃદિસ્થો ભગવાન્, મંગલાયતનો જિનઃ॥

પ્રતાપસૂરિજી-નંદનસૂરિજી મહારાજે છૂટ આપેલી છે કે- મારી રાહ ન જોવી, કામ શરૂ કરી દેવું.

કલ્યાણપ્રભવિં અને પૂં ઉદયસૂરિજીની મંત્રણા.

કલ્યાણપ્રભવિં-નંદનસૂરિજી અને પુણ્યવિંમંની મંત્રણા.

રામસૂરિજી D.-મંગલાચરણ આપણું થઈ જ ગયું છે, કામ શરૂ કરો.

રામચંદ્રસૂરિ-ગઈકાલે જે વાત અધૂરી હતી તે આજની કાર્યવાહીમાં આગળ ચલાવો. કાર્ય સહેલાઈથી પતે અને જલદિ

કરવામાં આવે એ માટે અનુકૂળ સમિતિની રચના કરવામાં આવે તે જરૂરી છે.

પુણ્યવિભમ-ગઈકાલે વિચારણા કરેલ કે-આવતી કાલે એક એક સમિતિ નીમવી અને તે કાયમ માટે નક્કી કરવી; કયી રીતે સમિતિ નીમવી? વ્યવસ્થા કેવી રીતે કરવી? તેની વિચારણા કરવામાં આવે: કે-જેથી આ બધા પ્રશ્નોનો જલદી નીકાલ થાય. આ સંબંધમાં વિચારણા કરી નક્કી થાય તો વધુ સારું. કેવી રીતે નક્કી કરવી છે?

મૌન.....શાંતિ

પુણ્યવિભમ-(ફરી વખત) કયી રીતે સમિતિ નક્કી કરવી? તે જણાવો એટલે નામો નોંધાય.

પંચરાજેન્દ્રવિભ D.-સમિતિની રચના એવી રીતે કરવામાં આવે કે-આપણા કાર્યની પદ્ધતિ સરળ બને. નાની રચાય તો કાર્ય જલદી પતે. શ્રમણ સંઘે જે લેજો થયો છે તેની કાર્યવાહી એવી હોવી જોઈએ કે-બહાર સારું લાગે. બહાર એવી છાપ ન પડે કે-“શ્રમણસંઘ આમ કેમ કરે છે? અથવા શ્રમણસંઘ લેજો થયો અને કાંઈ ન કર્યું?” પ્રથમ ૧૦૦ની સમિતિ થઈ, પછી સર્વાનુ-મતે સમુદાયવાર નક્કી કરવા માટે બે ત્રણ કલાક ડોળાયા, પછી પાછા મીંઠા પર કેમ આંચ્યા? આમ પરિણામમાં શૂન્યતા ન આવે એ ધ્યાનમાં રાખવું જરૂરી છે. સમુદાયવાર નામો નોંધવા ઠીક લાગે છે. સમુદાયવાર બખે લેવા. પ્રથમ જે ૧૦૦ની સમિતિ નીમાઈ હતી તેમાંથી નાની સમિતિ નીમશું તો ઠીક રહેશે. અને તેને જ કાર્ય સોંપવામાં આવે તો સારું. તેમાં સુગમતા રહેશે અને કાર્ય જલદી પતશે. મારી આ વિનંતિ પર ધ્યાન આપશો. સમિતિની રચના અને તે સંબંધી વિચારણા કરવા માટે નંદનસૂરિજીમં, પ્રતાપસૂરિજી મં, ધર્મસૂરિજીમં, પુણ્યવિજયજીમં આદિ અધિથી, અને ત્યાંથી જે નામો આવે તે મળી બંને પક્ષો બેસે અને નીકાલ લાવે.

પુનઃ મૌન.....શાંતિ.

પુણ્યવિંમળની પ્રતાપસૂરિ-નંદનસૂરિજી સાથે મંત્રણા.

શાસનપક્ષમાં પરસ્પર મંત્રણાઓ.

પુણ્યવિંમળ-જે ૧૦૦ની સમિતિ નીમી. પછી વિચાર થએલ કે-સમુદાયવાર નીમવી. તેમાં ૧૧ અને ૨૨ના નામો આવેલ. તે વાત અધૂરી રહી.

સમુદાયવાર સમિતિની રચના થઈ હોય તો તેમાંથી નાની સમિતિ થઈ જાય. ૨૨ અને ૧૧ સમુદાયો છે. તેના નામો નોંધવા કે હબ્બુ નોંધાવા બાકી છે, તે સમુદાયોનાં નામ વધાર્યા પછી નામો નોંધવા ? વચ્ચે એક વાત નીકળી છે તો તે વાતથી પરસ્પર અસંતોષ ન રહે અને કાર્યની સરળતાપૂર્વક જલ્દી પતાવટ થઈ શકે. કોઈની સમજ એમ છે કે- ‘ પ્રથમની કમિટિ વિસર્જન કરવી અને ત્યારપછી બીજી નાની સમિતિની નિમણૂક કરવી. કે-જેથી વિચારણા કરવી સરલ બને. ’ તો પ્રથમની સમિતિ છે તેમની તેમ છે, એમ માનીને નાની સમિતિ કરવી કે કેમ ? તે સંબંધી યોગ્ય વિચાર કરવો ઘટે. આ માટે યોગ્ય ખુલાસા કરી લેવા ઘટે. અને એ વાત નક્કી થયા બાદ કાર્ય આગળ ચાલી શકે. નહિં તો નિશ્ચયાત્મક વિચારણા સિવાય રોજ મળીને ઠી જવું તેનો કાંઈ અર્થ નહિ. આ બધી વસ્તુ ટુંકમાં પતાવી મુખ્ય મુદ્દા પર આવવું જોઈએ.

સમુદાયવારની વાત તો મૂકાઈ ગઈ છે કે-સંખ્યા બહુ ઓટી થાય છે. ત્યાં ૨૨ ને બદલે ૪૫ થાય છે એમ કહીને વાત છૂટી ગઈ છે.....આપણે ગઈકાલે સાંજે નાની સમિતિની વાત થઈ છે, તેવી સમિતિની રચના કરવામાં આવે તો વાંધો શું ?

રામસૂરિજી D.-કાંઈક નિર્ણય જ કરી લેવો જોઈએ. કયાં સ્થલ-નાઓ થઈ છે ? તે બધું ચોકખું થવું જોઈએ. કયા કયા વિષયો આપણે શરૂ કરીએ છીએ ? કઈ કઈ પ્રકારે ચર્ચાએ છીએ ? પાછી તે ચર્ચાને કયાં મૂકીએ છીએ ? તે દરેક બાબતની નોંધ થતી જવી જોઈએ.

કેશુભાઈ સાથે ચોખવટ થઈ છે કે- “ આપણે સંમેલનની રોજની

કાર્યવાહીની સંક્ષિપ્ત નોંધ પુણ્યવિજયજીમં દ્વારા છાપામાં આપવામાં આવે તો ઠીક છે.” અન્યથા જગતને ખ્યાલ શો આવે ? આપણી જે કાર્યવાહી થઈ ગઈ છે તેની પણ ટુંક સત્તાવાર નોંધ થવી જોઈએ. જે સમિતિ નીમવાની છે તેને શું કાર્ય સોંપવાનું તે વિચારણા પ્રથમ કરવી કે પછી ? અને સમિતિનો નિર્ણય કયો લેવો ? પ્રથમ ૧૦૦ની સમિતિ નીમી હતી. તે પછી સમુદાયવાર સમિતિ નીમવાની ચર્ચા નીકળી ! તેને પક્ષટાવીને હવે બીજી નાની સમિતિ નીમવાની વાત થાય છે ! આમાં નિર્ણય કયો લેવો ?

જંખૂસૂરિ-સમુદાયવાર નામો નોંધવામાં સંખ્યા વધી જાય છે, રામસૂરિ D.-વધી જાય છે એ વાત બરાબર છે; પરંતુ કોઈ પણ સમુદાય બાકી ન રહેવો જોઈએ એ પણ હકીકત છે ને ?

રામચંદ્રસૂરિ-આ વાત તો પડતી મૂકાઈ ગઈ છે ને ?

પંચરાજેન્દ્રવિં D.-બહુમતિથી કામ લેવાનું નથી તો પછી સંખ્યા વધારે કે ઓછી તેની પંચાત શી ? બધાને સંતોષ રહે કે-(અમો) બધા આવ્યા છીએ. જેટલા સમુદાયો છે તેમાંથી એક-બે લેવાય તો કામ સારું થાય.

જંખૂસૂરિ-આપણે તો પરિણામ જોવાનું છે. સમિતિ, વગર સમય વધી જાય.

રામચંદ્રસૂરિ-ભલે વધી જાય. પણ જે માટે એકત્રિત થયા છીએ તેને પાર પાડવું જ પડશે ને ? કાર્ય કર્યા વિના આગળ શી રીતે વધાય ?

પંચરાજેન્દ્રવિં D.-તો પછી લઘુ સમિતિનો આશ્રય શું કામ ? બહુમતિથી કાર્ય કરવામાં આવે તો પણ શું અડચણ ? દરેક સ્થળે વોટ અને બહુમતિથી કાર્ય થાય છે.

એક જાણુ-ના. આપણે બહુમતિથી કાર્ય કરવાનું હોય નહિ.

રામચંદ્રસૂરિ-તો નાની સમિતિ માટે વિચાર કરવામાં આવે અને તેની દ્વારા કાર્ય પતાવવામાં આવે. તેની વિચારણા કરીએ.

પરસ્પર મંત્રણાઓ.

પુણ્યવિમ્બ-ગમે તે રીતે કરો, પણ એક વાત ચોક્કસ થવી જોઈએ. સમિતિ માટે ગઈકાલે જે વાત રજુ થયેલ છે તે નક્કી થઈ જવી જોઈએ. વિચારોમાં દિવસો પસાર થાય એ ઠીક નથી. રાજ વિચારોને પડતા મૂકવા કરતાં છેલ્લામાં છેલ્લો નિર્ણય સમિતિ બાબત કરીને જ આપણે ઉઠીએ. બલે ૬ વાગે. રાજ વાતો કરીને જ છૂટા પડવું અને સમય એમ ને એમ ચાલ્યો જાય તો પરિણામ જે લાવવા ધારીએ છીએ તેમાં શું આવવાનું ? દિવસ, કાર્યવાહી વિનાનો શૂન્ય ત્વમાં ચાલ્યો જાય તે યોગ્ય ગણાતું નથી.....આજે જે સમિતિ નીમીએ, જે કાર્યક્ષમ હોય; તે માટે નક્કી કરીને જ ઉઠવું ઘટે. એ પદ્ધતિએ જ આપણે કામ કરવું જોઈએ. આમ આવી (બાબતોમાં) સમય વીતાવીએ તે ઠીક નહિ.

નંદનસૂરિ-ધર્મસૂરિ-ત્રિપૂટીમંત્રી મંત્રણા.

પ્રતાપસૂરિ-રામસૂરિ-ધર્મસૂરિની મંત્રણા.

પ્રતાપસૂરિ-મારી વાત જો ઠીક લાગે તો—

તપાગચ્છ શ્રમણસંઘે જે પહેલી સમિતિ પછી સમુદાયોના નામે નોંધાયા, મોટી સમિતિ નોંધ લે કે—‘સમુદાયવાર કરવામાં નડતર-અડચણ છે માટે હવે નાની નોંધાય છે.’ એવી સત્તાવાર નોંધ થયા પછી કામ આગળ ચાલે તો ઠીક ! સમિતિની નોંધણી માટે અને પરસ્પરની વિચારણા માટે મુનિશ્રી પુણ્યવિજયજીને કાર્ય સોંપાય.

સામાપક્ષે-રામચંદ્રસૂરિ-લઙ્ગિધસૂરિ વગેરેની પરસ્પર મંત્રણા.

શાસનપક્ષે-રામસૂરિ-પંચરાજેન્દ્રવિંની મંત્રણા.

પુણ્યવિમ્બ તથા નંદનસૂરિમંત્રી મંત્રણા.

પુણ્યવિમ્બ-આ વસ્તુનો ટુંકો કોઈ ભાગ લેવાય તો સાફ. નોંધ કરવી વગેરેમાં ભાગ બહુ લાંબો (થાય) છે. ૧૦૦ની સમિતિ જે શ્રમણસંઘે નક્કી કરી, તેણે વચ્ચે સમુદાયવાર નોંધવા માંડી, બધા સમુદાયવાર મળી ૭૦ ઉપર થવા જાય છે. સમુદાયો તરીકે એવી

નોંધ કરો કે-જેથી કમિટિ નાની થાય અને તેથી કામની સુગમતા રહે. તેથી ૧૦૦ની કમિટિ, કામ સાફ થાય તે માટે નાની સમિતિ નીમે, આ સંબંધી વિચારણા કરો કે-આ વાત ઠીક છે ?

રામચંદ્રસૂરિ-સમુદાયોની નોંધ તો પ્રથમ થઈ ગઈ છે, તો તેમાંથી નાની સમિતિ નીમાય અને એ સમિતિમાં આચાર્ય અને તેના એકેક પ્રતિનિધિ હાજલ કરો. એમ કરવામાં વાર નહિ લાગે. ૦૧ કલાકનું જ કામ છે.

રામસૂરિજી D.-૧૦૦ની સમિતિ નાની શી રીતે થાય ? અને નાની થયા પછી તેમાં એકેક આચાર્ય અને તેના એકેક પ્રતિનિધિ હાજલ કરવામાં આવે તો સંખ્યા પછુ મોટી જ થવાની ! એ રીતે સમિતિ નાની થાય જ નહિ.

પુણ્યવિંમ્બ-તો ૧૦૦ની સમિતિને નાની બનાવીએ.

રામસૂરિજી D.-૧૦૦માં સમુદાયવાર તો છે જ નહિ, આ પક્ષના ૪૯ અને સામેથી ૫૧ છે ! માટે સમુદાયવાર સમિતિ થવી જોઈએ.

પંચરાજેન્દ્રવિં D.-આમાં-સમુદાયવાર નોંધવામાં કંઈ વાર થાય તેમ નથી. સમુદાયવારમાંથી બબે આવી બાય, પછી આપણે કામ કરીએ. એમાં કેટલી વાર ? બધાનો સહકાર રહેશે. કેટલાય સમુદાયો તો ૧૦૦ની સમિતિમાં રહી જ ગયા છે.

પુણ્યવિંમ્બ-રહી ગયા તો ઘણા છે. અનંતનો પાર જ નથી. આપણે ટુકો ભાગ લેવાનો છે. આપ બધા નક્કી કરી એક નિર્ણય કરો તો કાર્ય આગળ ચલાવાય. આ બાબતમાં ૧૦૦ની સમિતિ વાંધો તો નહિ લે ને ?

રામસૂરિજી D.-૧૦૦ની સમિતિને એમ નથી લાગતું કે-૧૦૦ને કામ કરવું હુબકર છે !

પુણ્યવિંમ્બ-૧૦૦ વાળા જ બોલીએ છીએ.

નંદનસૂરિ-૧૦૦ની સમિતિ જ આ બધું કરે છે ને? તે જ બાલે છે ને? પછી શું વાંધો?

પ્રતાપસૂરિ-૧૦૦માં આપણે છીએ, આપણામાં ૧૦૦ છે. આખા શ્રમણસંઘ તરીકે પણ કરી શકીએ છીએ. અને તેમાં જે રહી જવા પામ્યા હશે તે બધા નોંધાઈ જશે. ૫૫-૫૭ નામો છે તેમાં પ્રતિનિધિઓનો પણ સમાવેશ થઈ જશે.

પંબાનુવિં D.-પ્રતિનિધિ એકેક રાખવા છે કે બધા?

પ્રતાપસૂરિ-તે દિવસે વાત થયેલ કે-આચાર્ય એક પોતે અને સાથે એક-એ પ્રતિનિધિ અને બહારગામ હોય તેના એક પ્રતિનિધિ! તટસ્થ હોય તો એકેક! ફેરફાર હોય તો સુધારશો.

રામસૂરિ D.-પ્રથમ જે વાત કાઢવામાં આવી હતી તે જ વાત પાછી આવી. આ રીતે નોંધવા માંડશું તો કાર્ય નહિ થાય. આપણામાં જ્યારે (મોટી સમિતિમાં) ૪૬ નામો નોંધવામાં આવ્યા તે વખતે જ દરેક સમુદાયોનો સહકાર લેવો જરૂરી હતો. હવે હશે અને તે લેખિત થવું જોઈએ.

રામચંદ્રસૂરિ-સમુદાયવાર કરવાથી વાત સરળ નહિ થાય એમ લાગવાથી તે વાત પડતી મૂકાયેલ. દરેક વાતોની નોંધ ન થાય. હજી તો સમિતિ જ નક્કી ન થઈ, એમાં આટલા બધા દિવસ ગયા. ૧૦૦ની સમિતિમાં કોઈ બાકી રહેતું નથી. હવે સમુદાયવારમાં નવા નામો લેવાની શી જરૂર?

પંબાનુવિં D.-સહકાર તો બધાનો લેવો જ પડશે ને!

હંસસાગર-જે ૧૦૦ની સમિતિ નીમવામાં આવી તેમાં ૧૦ આની જ વર્ગ આવ્યો છે, ૬ આની સમુદાય તો બાકી છે.

પંબાનુવિં D.-સંતોષ તો બધાને આપવાનો. સહકાર લીધા વિના આવું સરસ કામ કેમ થાય? જે રીતે નોંધણી કરવાની વાતો ચાલે છે તે રીતે થાય તો કાંઈ વાંધો ખરો? એમ થાય તો સહકાર ન આપતો હોય તેણે પણ આપવો જ પડશે.

રામચંદ્રસૂરિ-૧૦૦ની સમિતિ નીમતી વખતે જેને જે વાત રજુ કરવી હોય તે છૂટ હતી, તે વખતે જ બધા નામ આપવા હતા ને ? હવે એ વાત ફરી લેવાની શી જરૂર ? સમુદાયવારની વાત પણ ઉચિત ન લાગવાથી તે વાત નીકળી તે દિવસે જ પડતી મૂકાઈ હતી. આમાં સહકાર કોઈનો ગુમાવાનો નથી.

હંસસાંમં-એ દિવસે વાત પડતી મૂકાઈ ન હતી; પરંતુ ‘જે નામો બાકી રહ્યા હોય તે નામો બીજા દિવસે નોંધવા’ એ પ્રમાણે તે દિવસે સ્પષ્ટ બોલવામાં આવ્યું હતું.

ધર્મસૂરિજી-જે દિવસે સમિતિ નીમાણી તે દિવસે શરૂઆતમાં આ બાબતથી નામો લખવામાં આવ્યા હતા તેમાં ૪૨ સમુદાય છતાં જેમ અને તેમ સંકેતપૂર્વક લખવામાં આવેલ હોવાથી ૩૬ જ નામો લખાવેલ હતાં, તો પણ સામા પક્ષ તરફથી ૪૮ નામો લખાયાં હતાં ! પાછળથી બાકી રહી જતા સમુદાયોમાંથી આ બાબતથી ૧૦ નામો ઉમેરાતાં ૪૬ થયા તો સામાપક્ષે થોડા સમુદાયો (૧૧ જ સમુદાયો) છતાં વળી ૩ નામો વધારીને ૫૧ નામો આવેલ ! !

રામચંદ્રસૂરિ-(પુણ્યવિંમં-ને) ૩૬ નામો નક્કી કરાયા હતાં, છતાં જ્યારે આપના તરફથી ૧૦ નામો વધ્યા પછી ન છૂટકે જ અમારા તરફથી નામો વધ્યા છે. અને તેમાં અમારે અમુકની સામે અમુક રાખવા જ પડે, એ કારણ હતું.

પુણ્યવિંમં-મને જે નામાવલી મળી તે છેલ્લી વારની જ મળી છે. ૫૧ની મળી છે. પ્રથમની મેં નોંધ નથી રાખી. નામો ઉમેરવામાં જ સમય વધારે ગયો.

રામચંદ્રસૂરિ-અહિં ૪૬ થયા, એ મુજબ અમારે છેલ્લી જ આપવાની હતી.

જંખૂસૂરિ-પ્રથમ ૪૦ હતા અને પછી ૪૬ થયા છે.

પંભાનુવિં D.-ત્યાંથી પાછળથી ઉમેરવામાં આવ્યા તે સમ-

તુલાની કક્ષાએ જ ને ? (વચ્ચે પં ૦ પ્રેમવિજયજીએ સ્વમર્થન કયું કે-બરાબર છે.) અને તેવી ધારણા પ્રથમથી જ રખાઈ હશે ?

રામચંદ્રસૂરિ-હા.

પરસ્પરમંત્રણા

રામસૂરિજી D.-ત્યાં પક્ષની વાત છે, તે પ્રકારે અહિં પક્ષની વાત નથી. આતરફ પ્રાચીન પ્રણાલિકાને માનનારા ભિન્ન ભિન્ન સમુદાયો છે અને તે ઘણા છે. જ્યારે તમારા પક્ષે (તમારો સહુને શ્રી મણિવિંમળના સમુદાયના જણાવ્યા છે, એ હિસાબે) એક જ સમુદાય હોવા છતાં સમતુલ કક્ષાએ નામાવલી ? જો કે-આ તરફના સમુદાયો તો પ્રાચીન રહ્યાં તેને માન અપમાન શું ? અહિં પ્રાચીન શબ્દપ્રયોગ શાબ્દિક નથી.

રામચંદ્રસૂરિ-શાબ્દિક તો છે જ. અમે કહીએ કે- અમારું પ્રાચીન છે.

નંદનસૂરિજી-સમિતિ જે ૧૦૦ની થઈ ગઈ છે તેમાંથી નાની કરવી છે. વચ્ચે જે સમુદાયવાર વાત ચાલી તે જરૂર ન લાગવાથી મોકુફ રખાઈ છે, એમ રાખીએ તો કેમ ?

રામસૂરિજી D.-સમુદાયવાર નોંધ થશે તો ઠીક રહેશે.

નંદનસૂરિજી-નવી સમિતિની વિચારણા કરો.

ત્રિપુટીમં-પ્રથમની સમિતિ રાખી નથી, સમુદાયવાર પણ રાખી નથી, તો પછી નાની સમિતિ શી રીતે કરવી, તેની વિચારણામાં સમુદાયો(નો) ખ્યાલ રખાય તો સાડું: અને તે જ પ્રમાણે લખવાં. અન્યથા સમુદાયો નોંધવાની પણ શું જરૂર ?

નંદનસૂરિજી-સમુદાયની વાત પડતી મૂકી નવી સમિતિની વાત વિચારો ને ! છીંક તો મંગલમય છે.

પુણ્યવિંમળ-એવી છીંકો તો ઘણી થાય. છીંકને મંગલિક માનીને કાર્ય આગળ ચલાવીએ. મૂળ વાત ઉપર આવીએ તો સાડું.

સમય કોઈનીય રાહ જોતો નથી. ત્યાંની જેમ અહિં અલગ અલગ નામો લખાયાં તો પદ સમુદાયો થાય છે. અને તેથી સમુદાયવાર નામો લખવામાં સંખ્યા તો એવડી જ કે તેનાથી પણ વધવાની છે. માટે જો પ્રથમની ૧૦૦ની સમિતિમાંથી અલગ અલગ નામો લખાય અને તેમાંથી નાની સમિતિની રચના કરવામાં આવશે તો ઠીક રહેશે. સમુદાયવાર જ નામો લખવામાં રસ નહિ આવે-કાર્યમાં પ્રગતિ સધાશે નહિ.

રામચંદ્રસૂરિ-કાલે જે કશું તે સમિતિની વાત બરાબર છે. સાધુસંખ્યા (નામો) લખવાથી શું વધારે ?

પંરાજેન્દ્રવિં D.-એ વાત કાલે જો સ્વીકાર્ય બની હોત તો કાલે તો નામો નોંધાઈ પણ ગયા હોત.

કો...લા...હ...લ.

ત્રિપુટીમં-પદ સમુદાયો છે એમ યાદ રહે તેથી પણ નામો લખવા જરૂરી છે. નહિ તો સંમેલન વખતે આ બાબુ આટલા હતા, તે બાબર શી રીતે પડે ? ખ્યાલ પણ શી રીતે આવે ? જો કે-તેના પ્રતિનિધિ નક્કી કરવા વગેરેમાં સમય તો જશે. “પછી પાછી તે સમિતિ તો બંધ રાખવાની છે, પછી નાહક સમય કેમ બગાડવો ? ખાલી મગજમાં રાખો કે આટલા સમુદાયો છે; તે ધ્યાનમાં રાખી નાની સમિતિ રાખવી એમ નક્કી કરો. સમુદાયોની નોંધ કરી સમય કાઢવાની શી જરૂર ?” એ વગેરે વાતો ઠીક છે; પરંતુ સમુદાયની યાદી માટે અને સૌની સમાધાની માટે નામો લખવા એ તો જરૂરી છે.

પ્રતાપસૂરિ-પદ (સમુદાય)ની નોંધ લેવી.

રામચંદ્રસૂરિ-સમુદાયની ભાંજગડ ઠીક નથી. તે વાત પડતી મૂકાયેલ છે. આજે ફરી ચર્ચાની ઠીક નથી. સમુદાયોની સંખ્યા લખો કે સાધુઓની સંખ્યા લખો તેમાં શું ? એમાં શું ?

ત્રિપુટીમં-બધાને ખ્યાલ રહે કે-આટલા હતા, અને સૌનો સહકાર રહે.

સામાપક્ષેથી-બધાના નામો લખો તો સહકાર પૂરેપૂરો આવી રહેશે.

રામસૂરિભ D.-સમુદાયોની નોંધ ટકાવી રાખી પછી બધા સાધુઓની સંખ્યા ભલે લખાય. પછી તેમાંથી નાની સમિતિ નીમાય.

રામચંદ્રસૂરિ-જે વાત ઉડી જાય છે-ઉડી ગઈ છે તેને ચાલ કરવાની શી જરૂર ?

રામસૂરિભ D.-તો આખી વાત જ ઉડી જશે ! એ બધાને મંજુર છે ?

રામચંદ્રસૂરિ-ઉડી જ ગઈ છે ને ? બાકી શું છે ? અત્યારસુધીની જે વાતો થઈ છે તે ક્યાં કાયમ રહી છે ? તેમ આ વાત પણ.

પંચરાજેન્દ્રવિં D.-આમાં ઉડી ક્યાં ગઈ છે ? વાત થાય છે ને પછી પડતી મૂકાય છે, વાત ઉપર પડદો પાડવામાં કેમ આવે છે ? પ્રથમની વાતો આપની દૃષ્ટિએ કાયમ નથી ને ?

રામચંદ્રસૂરિ-એ વિચાર જ માંડીવાળો ને ! સમુદાયની નોંધ કરવાથી શું ? નામો જ ઘણાં તેથી શું ?

ત્રિપુટીમં-વાત થાય અને પછી ટુંક નોંધ થઈ જાય તેમાં વાંધો શો ? ૧૧ મીનીટમાં વાત પતે, ભાવિમાં વ્યવહાર માટે સમુદાયનાં નામો પણ લખવા જોઈએ. ઇતિહાસરૂપે રહેશે. બીજાઓને કામ આવશે.

રામચંદ્રસૂરિ-નાની સમિતિ બનાવીએ, એમ વાત થાય છે અને એ સાથે જ બધા સમુદાયનાં નામો નોંધવાની પણ વાત થાય છે, તે સંગત શી રીતે ? એ તો ૧૦૦થીય વધારે સંખ્યા થઈ જાય, એમ પ્રથમ કહેવાયું છે.

ત્રિપુટીમં-આ કારણે અમે તેમાંથી નાની સમિતિ નીમીએ એમ કહીએ છીએ.

રામચંદ્રસૂરિ-સમુદાયની વાત ટકી નહિ માટે તો તે મૂકાઈ ગઈ. પછી તે ની તે વાત ફરી ફરી શું કામ ?

પ્રતાપસૂરિ—પ્રથમની જે સમિતિ નક્કી કરી નોંધવામાં આવેલ તેમ સમુદાયોની સંખ્યા પણ નક્કી કરી નામો નોંધી દેવાય તે ઠીક લાગે છે.

રામચંદ્રસૂરિ—હાલ સુધીની બધી કાર્યવાહીની નોંધ કરવામાં આવી છે? ૧૦૦ સમિતિની વાત માત્ર નોંધાઈ છે. બાકી વાતો જ માત્ર થાય છે.

બધા જ—હવેથી નોંધ રાખવામાં આવે તો શું વાંધો છે? આજથી રાખવી.

પ્રતાપસૂરિ—વાતો કરે છે તે પણ ૧૦૦માંના જ વાત કરે છે ને?

રામચંદ્રસૂરિ—હવે પછી નાની સમિતિ થશે તો સારું કામ થશે.

પ્રતાપસૂરિ—અત્યાર સુધીની આપણી કાર્યવાહી સરસ થઈ છે. હવે પછી પણ સરસ થાય તેમ કરવાનું છે જ : ભાગવત સપ્તાહની જેમ હજી તો આપણને આજે એક સપ્તાહ જ થયો છે ને? સાપ્તાહિક નોંધ થવી જોઈએ.

રામચંદ્રસૂરિ—એમાં ઘણો વાંધો પડશે, બીજો એક સપ્તાહ જશે. કાર્ય આગળ નહિ ચાલે તો એવા સપ્તાહ તો ઘણા જશે ને? માટે આપણે સમુદાયોની નોંધની વાત જ મૂકી દો ને! નામો જ રખાય તેથી શું?

પ્રતાપસૂરિ—આપે પ્રથમ જ ના પાડવી હતી ને? હવે આ બાબતમાં આગ્રહ શું કામ? બેની-પાંચની સમિતિ ભલે થાય, પણ બધા સમુદાયની વાત આપણે કબુલાઈ કે કેમ?

રામસૂરિ—પહેલે દિવસે આપણે ૧૧ નામો રજુ કરી શક્યા! બીજે દિવસે અહિંથી ૨૨ નામો રજુ કરી શક્યા! આવી રીતે કાર્યવાહી આગળ શી રીતે ચાલી શકે? માટે સમુદાયવાર સમિતિનો નિર્ણય પ્રથમ કરવો પડશે. મોટા મોટા અધિપતિઓવાર જ નામો ગણીએ તો સમિતિ નીમવી પાડવે છે કે-કેમ? હજી

ઘણાં કામો એવા આવશે કે-જેની નોંધ રાખવી જ પડશે. આજે તો નોંધણીની વાત નક્કી કરીને જ ઉઠીએ તો સારું.

પ્રતાપસૂરિજી-પહેલાનાં સમયમાં નોંધણી માટે માણસો રોકવા પડતા, પણ આજે તો એવાં મશીનો શોધાયાં છે કે-તે મશીનો ગુણાકાર-મ.ગા.કર લાખોના હિસાબો વગેરે નોંધે છે અને બતાવે છે.

રામચંદ્રસૂરિ-પ્રથમથી જ સમુદાયવાર નીમવી એમ હતું એટલે નામો અપાયાં, અહિંથી ૧૧ આવ્યા તે બાબુથી ૨૨ આવ્યા. એટલે તે વાત હવે થવાની નથી. એટલે તે વાત ઠીક નથી. પક્ષબેદ છે માટે એટલી પણ સંખ્યા લખાવવાનો વિચાર કરવો પડ્યો. બાકી અમારો વિચાર અમારાં ૧૧ સમુદાય લખાવવાનો ન હતો. અમારી દૃષ્ટિએ આવા પ્રકારની નોંધ યોગ્ય નથી. અમે ૧૧ સમુદાય-વાળાને બદલે મણિવિંમબના એકના જ સમુદાયવાળા લેખાઈએ.

પ્રેમસૂરિ.....

વિક્રમવિં.....

રામચંદ્રસૂરિ-સમુદાયની વાતમાં તો મોટા મોટા ગમ્મણ-ધિપતિની જોડે પણ અમે આવી જઈએ; પરંતુ તે વાત અનુચિત લાગવાથી પડતી મૂકાઈ જાય છે. પછી આજે ફરી એ જ વાત કેમ ?

પ્રતાપસૂરિજી-‘મૂકાઈ જાય છે’ એ નોંધવું કે-ના ?

રામચંદ્રસૂરિ-એવું તો ઘણું નોંધવાનું છે.

પ્રતાપસૂરિજી-એવું તો બધું લખવાનું મશીનોથી થાય, બાકી મુદ્દાની વાત તો નોંધાવી જોઈએ.

રામસૂરિજી D.-નોંધ તો આવશ્યક છે.

હંસસાંભં-પુણ્યવિંમબ ! અહિંથી નોંધવાની શરૂઆત થઈ કે સામેથી શરૂઆત થઈ ?

પ્રતાપસૂરિજી-અહિં (સામે)થી પ્રથમ નોંધાયા હતા.

હંસસાંભં-એટલે સામાપક્ષથી નામો પ્રથમ નોંધાયા અને તે પછી આપણા તરફથી નોંધાયા, એટલે રામચંદ્રસૂરિ જે કહે

છે કે-‘સામાપક્ષે (શાસનપક્ષે) પ્રથમ નોંધાવ્યા માટે અમારે વધારે નોંધાયા અને મોટી (સંખ્યા થઈ) ’ તે ખોટું ને ?

રામસૂરિજી D.-જુઓ સમજફર થઈને ? વાત આમ સમજફર ન થાય માટે જ નોંધાવવું જોઈએ.

રામચંદ્રસૂરિ-આવી નોંધો લઘુતાજનક છે. મારી વાત તો યોગ્ય રીતે સમુદાયની વાત નોંધાવી જોઈતી હતી, ગમ્મઘાધિપતિ તરીકે લખો અમારા મણિવિંઙ્ગ દાદાના નામે પ્રેમસૂરિમંત્રુ એક નામ !

રામસૂરિજી D.-સમુદાયભરના પ્રતિનિધિની તત્પરતા અમારી નથી એટલે જ આપ ૧૧ ને બદલે એક નામ લખાવો છો ને ? જો પ્રતિનિધિવાર લેવાની અમારી વાતના સ્વીકારની સ્થિતિમાં હોત તો આપ એક નામ ન લખાવત.

રામચંદ્રસૂરિ-ગમે તેટલા નામ આવે તેથી શું ? નાની સમિતિમાં પણ બધા નામો ન આવે ? આપણે તો સર્વાનુમતે કામ કરવાનું છે એટલે તો અમે પ્રથમથી જ બધા સમુદાયોનાં નામોની વાત ઈન્ટ નથી માનતા. કાર્ય તો આપણે સર્વાનુમતે જ કરવાનું છે.

રામસૂરિજી D.-જો તે જ પ્રમાણેની ઉદાર ભાવના હોય તો સમતુલાની વાત કેમ પકડાય છે ? ‘ સમકક્ષાએ રાખવા રહેશે-રહેવા જોઈએ. ’ એવો આગ્રહ કેમ પકડાય છે ?

રામચંદ્રસૂરિ-બધા વ્યવસ્થાસર બોલે કે ચાલે એવું નથી, સામેથી કોઈ ગમે તેમ ગમે તે બોલે એવે ટાણે સામના માટે એવા પણ નામો અમારે સામા પક્ષની નામાવલી જોતાં મૂકવા પડ્યાં, એટલે દેખાવ માટે આ બધું કરવું પડે છે. આ બધી વાત આમથી-એમથી થઈ વાત પહોંડ જેવી થઈ જાય છે.

સરળતાથી હોય તો નાની સમિતિની વાત જલદી ઉકલી જાય. કાલે નક્કી થયેલ અને આજે ફેરફાર નથી.

રામચંદ્રસૂરિ.....

રામસૂરિજી D.—ખરોખર કાર્યવાહી ચાલે એ માટે જ આ યોજના હતી ને ? કાર્યમાં વિક્ષેપ પાડવા માટે તો નહિ ને ? પરમ દિવસે જે વાત થઈ હતી, તેથી ઉલટી રીત આજ રમાય છે. આ જે ૧૦૦માં ઘટાડો-વધારો (થયો એમાં) અમે વાંધો નથી લીધો.

જખૂસૂરિ-સમિતિ તો વિધિસર જ નોંધાઈ ગઈ છે ને ?

રામચંદ્રસૂરિ-સમિતિ ન નીમીએ કે ગમે તે, પણ અમારે અમારાં ૧૧ નામો કાઢી નાંખવાનાં છે.

પ્રેમસૂરિ-મારે ૧૧ નામ કાઢવાનાં છે, મારો સમુદાય લખ્યો. મંગલવિજય મારા ગુરુભાઈ છે. સુમતિવિન્-ભક્તિવિન્ મારી નિશ્રામાં છે. તે જગેરેને જુદા સમુદાયો તરીકે લખાવીને શું મારી આખર કાઢવી છે ? અને એમ કરવામાં આવે તો બહાર જોડું તો મારું જ દેખાવાનું કે ? મારી વાત પાછી ખેંચી લઉં છું. ૧૧ સમુદાય લખાવાયા તે બદલ મારો મિચ્છામિદુક્કડ છે. મારો સમુદાય એક જ નોંધો.

નોંધો માટે કોલાહલ

રામચંદ્રસૂરિ-એવી નોંધો થશે તો પરસ્પર મતભેદતા દહ થશે, વિક્ષેપ વધશે, કંઈ પ્રેમ હશે તે પણ નહિ રહે. અને પરિણામમાં પરસ્પર કાપાકાપીમાં સમય પૂરો થઈ જશે.

જયકીર્તિ-શ્રમણસંઘે ૧૦૦ની સમિતિ નીમવામાં પ્રસ્તાવ-પૂર્વક વિચાર કરેલ. પણ સમુદાયવારની વાત ઠરાવપૂર્વક નથી થઈ. તેથી સમુદાયવારની નોંધ જરૂરી ન ગણાય.

પ્રતાપસૂરિજી-સમુદાયવારની નોંધ તો દેવી જોઈએ. અને તે નોંધણીમાં દરેક બાબતની નોંધ થવી જોઈએ.

રામચંદ્રસૂરિ-તો કરો નોંધો બધી.

રામસૂરિજી D.—આ તો એક ફલીલ છે. એક વાત પકડી બીજી વાતો ડાળવી.....

રામચંદ્રસૂરિ-વ્યાજબી નથી, જેર વ્યાજબી છે. સમુદાયની વાત પડતી મૂકાયેલ.....

રામસૂરિજી D.-તો એવું લખો કે-પડતી મૂકાઈ છે !

રામચંદ્રસૂરિ-એવું કશું ન નોંધાય.

જયકીર્તિ-પુણ્યવિજયજીમંને સમુદાયોના નામો નોંધવાની વાત પ્રથમ કહેવામાં આવેલ, પણ હજી સુધી તેમ થયું જણાતું નથી ! કારણકે-સમુદાયની વાત પડતી મૂકાયેલ. ફક્ત પ્રતાપસૂરિ-મહારાજે બધાને સંતોષવા ખાતર નામો વંચાવેલ, આના પર કંઈ કામ આગળ ચાલતું નથી. નાહક આવી ઝીણી ઝીણી વાતોમાં સમય શા માટે કાઢવો ?

“ પ્રતાપસૂરિ આદિને નોંધણી સોંપી દેવાય તો કેમ ? ” એમ કોઈએ વચ્ચે બોલતાં ‘ ઘણું બોલાયું. હવે બસ. ’ એમ કોઈએ કહ્યું, એટલે-

ભાસ્કરવિં-એવો કંઈ નિયમ છે કે-કેટલું બોલવું ? અને કેટલો સમય ?

જયકીર્તિ-કેવળ સંતોષ ખાતર નામો બોલાયેલ, એ વાત પડતી જ મૂકાયેલ, પુણ્યવિંમં કહેલ.

રામસૂરિજી D.-જ્યાં સુધી સમુદાયની નોંધ ન થાય ત્યાં સુધી કામ આગળ નહિ જ ચાલે એમ મારું માનવું છે. કામ ન કરી શકવાને લીધે આ વાત પડતી મૂકાય છે.

જયકીર્તિ-પુણ્યવિજયજીમંને વિનંતિ છે કે-આ વાત પડતી મૂકાયેલ કે નહિ ?

રામસૂરિજી D.-એમાં કોણ ના પાડે છે ?

જયકીર્તિ-એટલે આ વાત સિદ્ધ છે કે-સમુદાયની વાત પડતી મૂકાઈ છે.

લક્ષ્મણસૂરિ-આપણે બધા એકમતવાળા થઈને સમિતિની વિચારણા કરીએ. પ્રથમ વિચારણા સમિતિની કરવી, એમ કાલે વાત હતી; તો તે જ પ્રથમ કરો ને !

પરસ્પર મંત્રણાઓ

લક્ષ્મણસૂરિ-[પોતાના પક્ષને] બધા વાતો કરે છે. આપણે મૌન રહેવું.

રવિવિમલ-(ઉભા થઈને) મારી એમ વિનંતિ છે કે-૧૦ ગીતાર્થ આ બાબુથી અને ૧૦ ગીતાર્થ તે બાબુથી બેસીને વિચારણા કરે તો જલદી પતી બાય.

જયકીર્તિ

લાસ્કરવિં

પં. ભાનુવિંP.)

એ વાતને અમારો ટેકો છે. સમર્થન છે.

પુણ્યવિં-રામચંદ્રસૂરિ-ઓંકારસૂરિ-લખ્મિસૂરિની મંત્રણા.

પુણ્યવિં-નંદનસૂરિ-પ્રતાપસૂરિજીની મંત્રણા.

મં.....ત્ર.....ણા.....ઓ.....ધ.....ણી .

રામસૂરિજી D-મેં સમુદાયોની નોંધણીની વાત કરી પછી કામ કરવા માટેની વાત મૂકેલ, તેમાં વાંધો શું આવે છે? રામચંદ્રસૂરિ તરફથી જે આટલો આગ્રહ સેવાય છે તે શા માટે? આમ બનતું રહે ત્યાં સુધી કાર્ય આગળ ચલાવવામાં મંજૂ શી રીતે આવે?

જ'બૂસૂરિ-અમારો પક્ષ આગ્રહ સેવે છે અને તમારો પક્ષ નહિ? 'આગ્રહ' શબ્દ વધુ પડતો હોવાથી યોગ્ય નથી ગણાતો, પાછો ખેંચાવો બેઈએ.

પુણ્યવિંમં-એ શબ્દ હું પાછો ખેંચું છું.

રામસૂરિજી D.-સામી બાબુથી રામચંદ્રસૂરિ વગેરે 'ના' પાડવાનો જ આગ્રહ રાખે છે માટે હું તે સમુદાયવારની વાત જતી કરું છું.

લક્ષ્મણસૂરિ-બહુ સાફ કંચુ.

પ્રતાપસૂરિજી-પાછી ખેંચવાની ન હોય, દરેકને પોતપોતાની વાત મૂકવાની છૂટ હોય છે.

પુણ્યવિંમન-હવે આપણે કંઈ રીતે સમિતિની રચના કરવી છે ? તે આપ બે જણા વિચાર કરી લો તો કાર્ય આગળ ચાલી શકશે. આ તરફથી અમુક વ્યક્તિઓ લેવાય અને ખેલવી તરફથી અમુક વ્યક્તિઓ લઈને સમિતિની નિર્ણયાત્મક વિચારણા કરી લેવાય તો ઠીક લાગે છે.

લક્ષ્મણસૂરિ-સમિતિ કેટલાની નીમવી ? તે નક્કી કરવું પડશે ને ! નંદનસૂરિજી મહારાજ બહાર પધાર્યા ?

પ્રતાપસૂરિજી-તેઓ કહી ગયા છે કે-કામ ચાલુ રાખો.

પુણ્યવિંમન-નામ નોંધાવો. કંઈ રીતે નીમવી છે ? બે ઉભય-પક્ષની તૈયારી હોય તો તે પ્રમાણે સમિતિ નીમાય, અને બીજી રીતે કરવી હોય તો તેમ કરવા વિચારણા કરો. આ તરફથી અમુક, કેવી રીતે નિયત કરવી ? વોટ લેવાના ? નથી લેવાના તો નક્કી છે....

મને કોઈ કહે-તમે પૂછી લાવો કે આ તરફથી કેટલા ? તો મને બે કહે તો સામા પક્ષેથી કેટલા ? એ પ્રશ્ન મને પૂછે એટલે સમિતિ કેવી રીતે કરવી ? (રામચંદ્રસૂરિને ઉદ્દેશીને) આપ બોલો કે-આપની તૈયારી કેવી ? આપણી ઉભયની તૈયારી જાણવી જોઈશે. એ પ્રશ્ન આપણી સામે છે.

બીજો પણ એક પ્રકાર છે કે-કેશુભાઈએ જેમને જેમને આમં-ત્રણ કર્યા છે તેમાંથી જ પસંદ કરવા હોય તો તેમ કરી શકાય.

લક્ષ્મણસૂરિ-ના-ના, એવું કંઈ નહિ. આ આમંત્રિતોનું સંમેલન નથી. શ્રમણસંઘમાંથી જ પસંદ કરવાના છે. એવું કેશુ-ભાઈનું અંગત આમંત્રણ ચાલ કરવાનું નથી.

પુણ્યવિંમન-ના-ના, એવું અંગત આપણે કાંઈ ચાલ નથી કરતા. હમણાં તો શ્રમણસંઘમાંથી નોંધાય તેટલા નોંધીયે. અને છેવટે તો નાની સમિતિ કરવી જ પડશે. કેવી રીતે પસંદ કરવા તે ચર્ચાદ્વારા નક્કી કરી લઈએ તો નીકાલ જલદી આવે. દિવસો નકામા પસાર થાય તે ઠીક નથી. ગઈકાલે પ્રથમ બે પદ્ધતિએ

(ઓંકારસૂરિજી તરફથી) ચર્ચા થઈ તે રીતે નક્કી થવું મુશ્કેલ છે. માટે ચર્ચાની પદ્ધતિ પણ નક્કી કરવી પડશે. સમિતિ વિના દિવસો લાંબાશે અને પરિણામમાં શૂન્યતા જ આવવાની. માટે મારી વિચારણા અને તકે પ્રમાણે બહેલી તકે સમિતિની પસંદગી-વિચારણા અને નિષ્ણાત્મકતા થવી જોઈએ તો ચર્ચામાંથી તારવણુ નીકળશે. ચર્ચા કરતાં વિચારણા પરમશર્ત વધુ ઠીક રહેશે. તો આ સમિતિ માટે કેમ કરવું ? એટલી વાત તો ચોક્કસ છે કે-આજે જ આ સમિતિનું નક્કી થઈ જાય તો સારું.

મંત્રણાઓ. મૌન : ૨-૨૫થી : ૨-૫૭ થી શરૂ.

પં.ભાનુવિં D.-હર્ષસૂરિજીમંને પુણ્યવિજયજી મહારાજે પૂછ્યું કે-‘સમિતિ કેવી રીતે નીમવી ? કારણકે-ઘરડા ગાડા બાળે.’ તો હર્ષસૂરિજીએ કહ્યું કે-“અત્યાર સુધીમાં એવો મારો અનુભવ છે. પૂર્વપરપરાથી મારા કાને ઘરડાનો અવાજ છે કે-‘તિથિ કહેવાનો રીવાજ હોલેથી જ છે.’ એ વાત સ્વીકારવામાં આવે તો બધી ઘડભાંજ મટી જાય.” આ વાતમાં કોઈનો વિરોધ હોય કે-આ રીતે ન હતું-હોલેથી તિથિ નહોતી કહેવાતી તો પોતાનો વિરોધ કહી શકે છે.

(વચ્ચે સભામાંથી કોઈએ કહ્યું-કમિટિની વાતમાં ‘હોલેથી તિથિ કહેવાની’ વાત ક્યાંથી આવી ?) વિષયાંતર થઈ જાય છે. છતાં આ તો શ્રી હર્ષસૂરિજીમંના વિચારો માત્ર રજુ કરે છે. છતાં પણ સમિતિની રચનાની વાતને તે બાધક ન થાય તે રીતે સમુદાય-વાર કામ થતું હોય તો સરલહૃદયથી સરલભાવે એ વાતનો નિષ્ણંય કરી લેવો ઘટે. પરસ્પર સહકાર પણ આવવો જ જોઈએ. આં રામસૂરિજીએ જેમ સરળતાથી સમુદાયની વાત રજુ કરી હતી તેમ હર્ષસૂરિજીએ આ વાત સરળતાથી મૂકી છે.

હર્ષસૂરિ-ભાનુવિંની મંત્રણા. લાવણ્યસૂરિ પણ ભોગા.

પુણ્યવિંમં તથા રામચંદ્રસૂરિની મંત્રણા.

પુણ્યવિં-નંદનસૂરિ-ધર્મસૂરિ-ત્રિપુટી-વિકાસવિંની મંત્રણા.

વિ-વિ-ધ-મં-ત્ર-ણા-ઓ * કેા....લા....હ....લ * ૩-૧૦ થી ચાલુ.

પુણ્યવિભન્ન-વિચારણા કરીને સમિતિ રચવામાં આવે તો કાર્ય આગળ ચાલી શકે.

ત્રિપુટીમન્-આ શ્રમણસંમેલન મળેલ છે. નાના મોટા દરેક સમુદાયને સાથે રાખીને સંતોષ અપાય તો દરેકમાંથી દરેક માન્ય-પુરુષો આવી જાય અને સમિતિ બનાવાય તો ઠીક.

જે સમિતિ નીમવામાં આવે તેને વિષયવિચારણી બનાવાય તેમ થવું જોઈએ. સંખ્યા જોછી-વધારે થાય પણ (દરેકને સંતોષ રહે.)

આટલા દિવસ થયા પણ આપણે સમિતિ પણ ન નીમી શકીએ તો મશકરીરૂપે ‘ભાગવતસૂતાહ’ જેવા શબ્દો સાંભળવા પડશે. કોઈ પ્રશ્ન ઉઠે તો જ્ઞાનીઓએ તોડ કાઢવો પડે. આજ સાંજ સુધી નિશ્ચય કરીને જ ઉઠવું.

ચંદ્રોદયસાન્-બોમ્બે સેન્ટ્રલ પર ગાડી ઉભી રહે; પણ.... વચમાં ગાડીનું એન્જન ઠંડું પડી ગયું! હવે ગાડી ક્યાં ઉભી રહે! સ્ટેશન ક્યાં આંચું? કોઈ નહિ! તેમ આટલા દિવસે પણ સમિતિ નીમવારૂપ આપણું એન્જન ઠંડું પડી ગયું છે! ગાડી ત્યાંની ત્યાં છે! સ્ટેશન ન આવે તો તે શું કહેવાય? આજના કલ્યાણકર્તા દિવસે આટલું તો કલ્યાણકારી કરીને જ ઉઠવું જોઈએ.

રામચંદ્રસૂરિ-(ત્રિપુટી સામે જોઈને) તમે શું કહ્યું તે બરાબર સમજાયું નથી.

ત્રિપુટીમન્-પોતપોતાના સમુદાયની બધાને મમતા હોય જ અને તેથી સમુદાયની વાત સ્થાને છે. સર્વ સમુદાયો ન લેવાય તો ભેદ રહે જ છે અને તે ભવિષ્યમાં વાંધો ગણાશે જ. સમજીને જો ચાર રહેશે તો વિચારવા જેવું નહિ રહે. કેમ નામો લખવાં? કેમ ન લખવાં? કેને કેને રાખવા? તે વિચારણા કરીને કાર્ય કરો.

રામચંદ્રસૂરિ-બધા જો એકમત હોય તો સમુદાયની ભિન્નતાની વાત કેમ?

ત્રિપુટીમન્-તો પછી બે-ચાર-દશની વાત કેમ?

રામચંદ્રસૂરિ-સમુદાયની વાત ફરીથી કેમ ? બે પક્ષ છે તો સમસંખ્યાક નામો રહે તો કેમ ?

ત્રિપુટીમં-આપ નામો રજી કરો, તે ઉપર વિચારણા થાય.

રામચંદ્રસૂરિ-બન્ને બાબુથી ૧૦-૧૦ કરો કે પાંચ-પાંચ કરો.

પંચરાજે દ્રવિં D.-અહિં બે પક્ષ જેવું કાંઈ (નથી) પ્રણાલિકાની આરાધના કરનાર ઘણા ઘણા સમુદાયો છે. પક્ષ જેવું કંઈ નથી. માટે તમારો એક પક્ષ અને અહિંનો એક પક્ષ એમ બે પક્ષ જેવું કંઈ ગણવું નહિ.

ત્રિપુટીમં-કેશુભાઈએ જે આમંત્રણ કર્યું છે તે પરથી સમુદાયો જુદા જુદા દેખાય છે.

પ્રતાપસૂરિ-આમ તો વાતો જ ચાલે છે અને ચાલ્યા જ કરશે પણ નંદનસૂરિ મહારાજને રસ્તો કાઢવા માટે વિનંતિ કરું છું કે-આપ કહો, માર્ગદર્શન આપો.

સમસંખ્યામાં અમારું મન માનતું નથી; છતાં નિષેધ નથી.

નંદનસૂરિ-આ બાબુ ડેલાવાળા, પાંજરાપોળ, લવારની પોળ, ભઠ્ઠીની બારી, સાગરનો ઉપાશ્રય, દેવશાનો પાડો વગેરે ભિન્ન ભિન્ન સમુદાયો હોવાથી સમુદાયવાર જ નામો રખાશે તો અનુકૂળ રહેશે.

રામસૂરિ D.-સર્વાનુમતે કાર્ય કરવાનું હોય છે ત્યારે અમુક જ સમુદાયો હોવા તે યોગ્ય નથી.

નંદનસૂરિ-ધ્યાનમાં રાખવાનું છે કે-આ સમિતિ, વિષય-વિચારણાની છે. કંઈ છેવટના નિર્ણય માટે નથી.

ઔંકારસૂરિ-સમિતિની નિમણૂક કેવી રીતે થાય ? કાર્ય શું કરશે ? તે ચોખવટ થવી જરૂરી છે.

નંદનસૂરિ-૧૦૦ની સમિતિની પછી આ સમિતિ અહિંથી ૪ સામેથી ૨ એ રીતે નીમાય, એ રીતે કરવું બેઠકે બેથી બધાનું સચવાય.

રામચંદ્રસૂરિ-૧૦૦ની સમિતિ કે જે સર્વાનુમતે નિર્ણય માટે નીમાઈ છે તે તો ઉભી જ રહે છે ને ?

નંદનસૂરિ-આ નાની સમિતિ વિચાર કરી તે ૧૦૦ને સોંપે. કાલે વાત થયેલ છે.

રામચંદ્રસૂરિ-૧૦૦ની કમિટી ઉભી રહી. તો પ્રથમ એ વાત હતી કે-તે વિસર્જિત થઈ હવે એ ઉભી રહી છે.

ઓંકારસૂરિ-૧૦૦ની સમિતિની કાંઈ કાર્યવાહી નથી ને ?

નંદનસૂરિ-આપણા તપોગચ્છ શ્રમણસંઘે ૧૦૦ની સમિતિ નીમી, એ ૧૦૦ની સમિતિમાંથી વિષયવિચારણા માટે એક નાની સમિતિ નીમે છે તેમાં ‘કેવી રીતે પસંદગી હોવી જોઈએ ?’ એ વગેરે વિચારણા.....મને લાગે છે કે-મુનિસંમેલન અથવા જો આમંત્રણ પ્રમાણે કરવાની હોય તો-મુખ્ય મુખ્ય આચાર્યો અને પ્રતિનિધિઓને. રાખી નાની સમિતિ નીમાય. કારણે એકના બદલે બીજા કોઈને મોકલાય તે આવી શકે. ફેરફારની છૂટ સાથે. સમિતિમાં કોઈ કારણે ગેરહાજરી ન રહેવી જોઈએ.

જેમ કે—

સિદ્ધિસૂરિ પોતે કે પોતાના આચાર્યો-મુનિઓમાંથી એક,

પ્રેમસૂરિ પોતે કે પોતાના આચાર્યો-મુનિઓમાંથી એક.

લખ્મિસૂરિ પોતે કે પોતાના આચાર્યો-મુનિઓમાંથી એક.

નામાવલી.

૧ હૃદયસૂરિભં, ૨ હૃષંસૂરિભં, ૩ ઋદ્ધિસાગરસૂરિભં
૪ પ્રતાપસૂરિભં, ૫ માણિક્યસાગરસૂરિભં, ૬ ભક્તિસૂરિભં, ૭
કુમુદસૂરિભં, ૮ ઉમંગસૂરિભં, ૯ ન્યાયસૂરિભં, ૧૦ હિમાચલસૂરિભં,
૧૧ રંગવિમલસૂરિભં, ૧૨ મેઘસૂરિભં, ૧૩ રામસૂરિભં, ૧૪ ઇન્દ્ર-
સૂરિભં, ૧૫ પંશંતિવિજયભં, ૧૬ પંહોરમુનિભં, ૧૭ પુણ્ય-
વિજયભં, ૧૮ દર્શનવિન્નિપુટી. વિગેરે.

આમાં તમામ સમુદાયના મુખ્ય મુખ્ય આચાર્યો અને અમદાવાદના મુખ્ય મુખ્ય ઉપાશ્રયો આવી જાય છે. દેવસૂર તપાગચ્છના બધા આવી જાય છે. કેશુભાઈનો સંમેલનમાં આપણને યોદ્ધાવવાનો જે ઉદ્દેશ હતો તે પણ સચવાય છે.

સર્વાનુમતે નિર્ણય કરવાનો છે તો પછી સંખ્યા માટે આશ્રહ ન કરવો. આવી સમિતિ નીમાશે તો એકમતે નિર્ણય થાય તે પ્રકારે સમિતિથી કાય' પતશે. આ સમિતિ, વિષયવિચારિણી સમિતિ તરીકે જ રહેશે. પ્રથમની સમિતિ કાયમ રહેશે. બાર પર્વતિમિની ક્ષય-વૃદ્ધિ ન કરવાની પ્રણાલિકા સંબંધી ચર્ચા ન કરવાની વાત આ સમિતિમાં ઉભી રહેશે.

ચર્ચા કરવાની વાતમાં બધા મુનિઓ શાંતિથી સાંભળી શકે. તમામને અપૂર્વ વાત સાંભળવાનો અવસર ખૂંચવી લેવો તે મને બ્યાજબી નથી લાગતું.

બીજી એક વાત છે. મને કાલની ચર્ચા અંગે જે દુઃખ થયું છે તે બાબત મારે કહેવાનું છે.

રામચંદ્રસૂરિ-તેવું તો મારે પણ ઘણું ઘણું કહેવાનું છે; પરંતુ એવું કહેવા બેસીશું તો આ સમિતિની વાત ખોરલે પડશે.

નંદનસૂરિ-મારે કહેવાનું છે કહી દઉં.

રામચંદ્રસૂરિ-પછી મારે પણ કહેવું પડશે.

નંદનસૂરિ-કંઈ વાંધો નહિ, ખુશીથી સાંભળીશ.

રામચંદ્રસૂરિ-પ્રથમ વાત થએલ કે-તપાગચ્છશ્રમણસંઘે ૧૦૦ ની સમિતિ નીમી, તે નાની સમિતિ ન નીમી શકે. અને આજે એ ૧૦૦ની જ સમિતિ આ નાની સમિતિ નીમે છે! એ વાત આજે ફરી ઉપસ્થિત થાય છે. તે દિવસે શ્રમણસંઘ જ આ સમિતિ નીમે છે, એમ કહેવાયું હતું અને તે કથનની સાક્ષીમાં ગયા સંમેલનની ૭૦/૮૦ની વાત મૂકાયેલ. અને આજે તે ૧૦૦ની સમિતિએ નાની સમિતિ નીમવાની વાત થાય છે.

નંદનસૂરિજી-સમુદાયવારની વાત મોકુફ રાખીએ છીએ, તે જખતે પણ ૧૦૦ની વિસજન થાય છે એમ કહેવાયું નથી.

રામચંદ્રસૂરિ-૧૦૦ની કામ કરતી નથી માટે શ્રમણસંઘ આ નવી નીમે છે. હવે આ ૧૦૦ની સમિતિ આ નવી નીમે તે વિચારણા કરી ૧૦૦ની કમિટિ પાસે રજુ કરશે. નિષ્ણંતમક કાર્ય નાની સમિતિ કંઈ નહિ કરશે. આ બધી વાત બરાબર છે ? નાની સમિતિ નીમવા જે સ્ત્રી વ્યવસ્થા જણાવવામાં આવી, તેમાં કેશુભાઈએ જેટલાને બોલાવ્યા એ બધા આવવાના અધિકારી રહેતા નથી: એટલે કે-શેઠ કેશુભાઈનો ઉદ્દેશ કાંઈ જ સચવાતો નથી. શેઠ કેશુભાઈએ આમંત્રણ છે તેમાંથી સમિતિમાં બે-ચાર જ આવી શકવાના ! આમંત્રિત આચાર્યો અને બધાના પ્રતિનિધિ આવવા બેઠાં. કેશુભાઈએ જેઓને જે ઉદ્દેશથી બોલાવ્યા છે, તે ઉદ્દેશ તો સચવાવો બેઠાં ને ? આ બાજુથી ૧-૨-૩-૪ અને પાંચમો આ બાજુથી આવી ન શકે, અને તે બાજુના બધા આવે એ વ્યવસ્થિત સમિતિ ન કહેવાય. શેઠ કેશુભાઈનો આશય તો જેટલા આચાર્યો અહિં પધાર્યા છે તે બધા જ અને જેઓ ન પધાર્યા હોય તેઓના પ્રતિનિધિઓની સમિતિ બને તે છે.....આ તો આ બાજુથી ચાર જ રહેશે. ૧૬ એ બાજુના અને ૪ આ બાજુના. આખા શ્રમણસંઘને પૂછું છું કે-આ વાત કીક લાગે છે ? ફરેક વાત વિચારપૂર્વક મૂકાવી બેઠાં.

નંદનસૂરિજી-એમનો આશય એવો હતો કે-આમાં આમંત્રિતો જ ભાગ લઈ શકે ?

રામચંદ્રસૂરિ-એટલે આપનું કહેવું એવું છે કે-આમાં ૧૬ અને ૪=૨૦ જ ભાગ લઈ શકે ? અમારામાંથી ૪ અને આપનામાંથી ૧૬: યુક્ત છે કે કેમ ? તે શ્રમણસંઘે વિચારવા જેવું છે. આ પ્રમાણે નિશ્ચય હોય તો સમિતિનું કાર્ય ન થઈ શકે. (એમ કહીને કેશુભાઈએ આમંત્રેલ આચાર્યો આદિનાં નામોબાજી કેશુભાઈની નોંધ વાંચી અને જણાવ્યું કે-) વારંવાર બાર તિથિની અખંડતા માટે કહેવાય છે પણ ચર્ચા તો પ્રથમ કરવાની રહેશે, નહિંતર હતા ત્યાં ને ત્યાં

જ. જે વાતનો વાંધો છે તે બાર તિથિ માટેનો છે. તેની ચર્ચાનો ઇન્કાર તો જીલો જ રહે તો બાર તિથિને મૂકીને સંવત્સરીની વાત ન થઈ શકે. સંવત્સરી માટે જ ચર્ચા કરવાની હોય તો સમિતિ નીમીએ તેનો કાંઈ અર્થ જ નથી. આટલો સમય ગયો અને ગમે તેટલો સમય ચાલ્યો જાય તો પણ કાર્ય આગળ નહિ જ ચાલી શકે.

કેશુભાઈએ કાંઈ એવા આશયથી બોલાવ્યા નહોતા કે-૧૨૫વીંની ચર્ચા ન જ કરવી. તેણે તો સર્વ નિર્ણય માટે જ આમંત્ર્ય છે. આપ કહો છો તેમાં તેનો આશય સમાઈ જતો નથી. આ નિર્ણય ન થાય તો સમિતિની વાત ચોક્કસ ન થાય. પુણ્યવિજયજીનું માનવું છે કે-૧૨ તિથિની વાત સંવત્સરીની વાતમાં સમાઈ જાય, તે બરાબર ન કહેવાય.

જંખૂસૂરિ-સમગ્ર તિથિની વાત વિચારાવી જોઈએ.

નંદનસૂરિજી-તિથિના ચાર પ્રકાર અમે જણાવ્યા છે. તેમાંનો ૧૨ તિથિવાળો પ્રકાર તો સિદ્ધાંતરૂપ હોઈને તેની ચર્ચા હોઈ શકે નહિ, એ અમારું પ્રથમથી જ કથન છે અને તેમાં અમે મક્કમ છીએ. અમારા વડિલોએ શુદ્ધ શાસ્ત્રીય પરંપરા મુજબ ૧૨ પવીંની અખંડિતતા રાખી છે અને તેથી જ તેને માટે ચર્ચાને સ્થાન હોઈ શકે જ નહિ.

રામચંદ્રસૂરિ-તિથિથી બારે તિથિ આવે છે. એ માટે જ એમણે લેગા કર્યા છે.

નંદનસૂરિજી-કાલની ચર્ચા અંગે મારા મનમાં જે દુઃખ થયું છે તે વાત મારે કહેવી જોઈએ.

રામચંદ્રસૂરિ-આ વાત સમિતિ નક્કી થયા પછી.

નંદનસૂરિજી-તો ભલે પાંચ મીનીટ પછી.

મંત્રણાઓ ઘણી.....કેલાહલ.

૩-૩૩ થી મૌન-શાંતિ. ૪-૧ થી ચાલુ.

નંદનસૂરિજી-મારે કાંઈ નિવેદન કરવાનું નથી. મારે તો ગઈ કાલની ચર્ચામાં જે દુઃખ થયું છે તે માટે જ કાંઈક કહેવું છે.

રામચંદ્રસૂરિ-૪ વાગ્યા છે, આપણું કામ બાકી છે, આપના કહેવા પર ઘણું કહેવાનું છે. (માટે એ વાત છોડી દો.)

નંદનસૂરિજી-એવો કોઈ પ્રતિબંધ ન હોય.

રામચંદ્રસૂરિ-કેશુભાઈના પત્રથી ખારતિથિની ચર્ચા માટે આપણે ભેગા થઈ એ છીએ તે માટે સમિતિ નીમવાનું કામ પ્રથમ થવું જોઈએ. આપના નિવેદન પરથી અમારે કહેવું પડે કે-અમો પણ પ્રથમથી જ એવું સમજીને જ આવેલા છીએ કે-૧૨ પર્વીની અને સંવત્સરીની ચર્ચા થાય અને તે માટે જ સમિતિની રચના કરવી. બાકી નિવેદનરૂપે કાંઈ કહેવાનું હોય નહિ.

નંદનસૂરિજી-૧૨પર્વીની ચર્ચા હોઈ શકે જ નહિ એમ અમારે અમારા મંતવ્યરૂપે કહેવાનું હોય જ : મારે તો ગઈકાલે ચર્ચામાં જે દુઃખ થયું હતું તે કહેવાનું હતું. તેવામાં બંધ રખાવું, તો તે બદલ કાંઈ કહેવું હોય તે બંધ કેમ રખાવાય ? ‘આપ કહેશે તો અમારે પણ કહેવું પડશે’ એટલામાત્રથી સામાને જે દુઃખ થયું હોય અથવા કાંઈ કહેવું હોય તો તે શું બંધ રહે ?

રામચંદ્રસૂરિ-તો મારે પણ આપના કથન સામે કહેવું પડશે. જે જેમ ઉચિત થાય તે કહેવું પડશે.

નંદનસૂરિજી-તમે કહેજો !

રામચંદ્રસૂરિ-ભારે પડશે !

કેશુભાઈ-સાહેબ ! મારી વિનંતિ છે કે-એ વાત આપ બંને જણા જે કાંઈ કહેવાનું હોય-એ બાબત વિચારણા કરવાની હોય તે અંદર પધારીને કહો. સંમેલનમાં તે દુઃખની વાત ચર્ચાય તે ઠીક નથી લાગતું.

નંદનસૂરિજી-એવું કાંઈ કરવું નથી. જે વાત બધાની વચ્ચે થઈ છે તેનો ખુલાસો ખાનગીમાં હોય જ નહિ.

રામચંદ્રસૂરિ-તે સામે મારે પણ કહેવું પડશે. અને પછી તો તેની પરંપરા ચાલશે.

નંદનસૂરિ-બધું જ સાંભળીશ. સાંભળવા તૈયાર છું.

રામચંદ્રસૂરિ-તો એ વાત કાલે રાખો. મારી વાત સાંભળવી પડશે. હું જે કહીશ તેમાં કેટલા દિવસ બચ એ નક્કી નહિ.

બાર તિથિ સંબંધી નિષ્ક્રિય નક્કી કરી સમિતિ નીમવાની વાત છે. આને તે (૧૨ તિથિ) માટે ચર્ચાની જ ના પડાય છે. ૧૦૦ની સમિતિ નાની સમિતિ નીમે, તે વાત પ્રથમ ના પડાતી હતી. 'શ્રમણસંઘ જ નીમે' એમ કહેવાયું હતું. આને ફરી વિષયવિચારણી સમિતિની વાત છે અને તે આ ૧૦૦ની કમિટી જ નીમે, એ વાત થાય છે. જો નિષ્ક્રિયાત્મક સમિતિ નીમાતી હોય તો સર્વશ્રેષ્ઠ : ચર્ચાના દ્વાર બંધ કરવા, તેમ નહિ; પણ ચર્ચા જ કરવા સમિતિ નીમવાની છે. અન્ય ચર્ચામાં આપણે ન ઉતરીએ તો સાફ. પરસ્પરની જો પંચાતો જ કરવી હશે તો પરિણામ સાફ નહિ આવે. એકબીજા પ્રત્યેના આશ્રેયો વગેરે કાંઈ ન થાય તો સાફ. નહિંતર સમય લાંબાતો જશે અને પરસ્પર જે કાંઈ પ્રેમ ભાવ છે, તે પણ રહેવા નહિ પામે.

નંદનસૂરિ-તમે કહી શકો છો.

રામચંદ્રસૂરિ-પરસ્પર કહેવાની વાત છે.

નંદનસૂરિ-વાંધો નહિ આવે. મારા માટે કહું તેમાં સમય વધારે લાંબાય તેમ નથી. અને જે કાંઈ થશે તે સમજી લેવાશે. તમે કદાચ જવાબ આપશો કે-હું ક્યાં જ આપણે પતાવી દઈશું, પણ મારે જે કાંઈ કહેવાનું છે તે તો કહીશ.

રામચંદ્રસૂરિ-જે કંઈક બન્યું હશે તે તો પરસ્પરનાં વચનોથી જ બન્યું હશે ને? અમારા મનમાં જે કાંઈ છે, તે તો અમે મનમાં જ રાખીને બેઠા છીએ. છતાં આપ કહેવા તૈયાર છો એટલે આપ કહેશો ત્યારે અમારે પણ તક લેવી જ પડશે. જેથી વાત વધુ લાંબાશે.

કહેવા એસીશું એટલે ઘણું ઘણું નીકળશે. ભૂતકાળનો ઇતિહાસ કહેવામાં પરિણામ સારું આવે જ નહિ. માટે આપ ન કહો એમ અમે ઇચ્છીએ છીએ. કારણકે-એથી તો પરંપરા વધશે.

નંદનસૂરિ-તમે એવું શા માટે કહ્યો છો ? હું કહીશ એટલે તમારે કહેવું જ પડશે એમ શું કામ માની લ્યો છો ? તમે શા પરથી એમ કહો છો કે-પરંપરા વધશે ?

રામચંદ્રસૂરિ-આપ કહેશો તો અમારે કહેવું પડશે. જે વ્યક્તિના આમંત્રણને લીધે અમે જે ધ્યેયથી આવ્યા છીએ તેમાં ખાર પર્વીની ચર્ચા થવી જોઈએ. શેઠ કેશુભાઈનું ધ્યેય પણ સચવાવું જોઈએ. અને એટલા જ માટે સમિતિ નીમાય, જલદી નિર્ણય આવે અને કાર્ય પાર પડે તે પ્રથમ જોવાનું. માટે નિર્ણયાત્મક સમિતિ નીમાય એવી અમારી ઇચ્છા છે. ઘણીવાર તો ગરબડમાં કામ થતું નથી. માટે શાંતિપૂર્વક વિચારણા કરીને કામ લેવું જોઈએ. ખાર પર્વી અને સંવત્સરી માટે નિર્ણાયક સમિતિ નીમાય એવી અમારી ઇચ્છા છે. એ સમિતિ જે નિર્ણય કરે તે બધાને મંજૂર રહે.

પ્રતાપસૂરિ-ત્યારે જ યોગ્ય રીતે સમિતિ નીમાણી ગણાય કે-જ્યારે કોઈ પણ સમુદાય રહી જતો ન હોય, એ જ મૂળ મુદ્દાની વાત છે. સમિતિ કરવાની જરૂર જ છે. અને તે સૌને સંતોષ આપીને. એક સમુદાયનો પણ સહકાર ન લેવાય તે ઇષ્ટ ન લેખાવું જોઈએ. આપણે ટાઇમ માટે નિયત થવાની જરૂર છે. ૧૨થી ૪ નક્કી થવો જોઈએ.

પુણ્યવિન્નમ-કાલે કરવાનું શું ? એ તો નક્કી થવું જોઈએ ને ? સમિતિ નીમવી તેમાં તો વાંધો નથી ને ?

પ્રતાપસૂરિ-તે વિષય ચાલુ જ છે.

પંચરાજેન્દ્રવિન્નમ-હવે સૂરિ મહારાજે જે કહ્યું તેના પર પણ શ્રમણસંઘે ધ્યાન આપવા જેવું છે.

સભામાંથી-હવે પછી.

સર્વમંગલ. ૪-૧૦ સમાપ્ત.

દિવસ ૮ મો. વૈ. શુ. ૧૧ મંગલવાર

(શ્રી વીરપ્રભુ શાસન સ્થાપના દિન)

૧૨-૨૫ મીનીટે પૂ. ઉદયસૂરિજીમંનું મંગલાચરણ.

પુણ્યવિંમ્બ-ગઈકાલનું સમિતિનું કામ આગળ ચલાવવાનું છે ને ? સમિતિ નક્કી થાય તો કામ જલદી અને. શાંતિ.

આપણી એકવાક્યતા થાય અને કામ જલદી શરૂ થાય એ માટે સમિતિની રચના કરવી પડશે.

સમિતિ નીમાય કે ગમે તે થાય. પણ છેવટે કોઈપણ એક માર્ગ નક્કી કરવો પડશે. મને એમ લાગે છે કે-વિચારોથી ગંભીર હશે તેવો પણ એક્ય માટે એક માર્ગ લેવો પડશે. ચર્ચામાંથી બહુ સાર નહિં નીકળે. બાકી શ્રમણમગ્નતો-આગેવાનો-વૃદ્ધપુરુષો-વિચારકો વિચાર કરી યોગ્ય નિર્ણય કાઢશે ત્યારે જ થવાનું છે. અત્યારે આપણે કેવી રીતે કામ કેવું એ વિચારી જાય તો ઠીક રહેશે. આપ બધા ગંભીર-વિચારક-સમજી-બુદ્ધિમાન ખુબજા છો. નળનાં ગાડાં નળમાં નહિ રહે. બહાર તો કાઢવું જ પડશે. વિચારકો ઉપાડીને બહાર કાઢે અને બીજા તોડીને બહાર કાઢે. આપ બધા યોગ્ય તોડ-માર્ગ કાઢો, એ જ ખરી વસ્તુ છે.

આપણી સમિતિ, નિશ્ચાયક સમિતિ થાય તો વધારે સારું. એ ન થાય તો સમિતિનો કાંઈ અર્થ ન રહે. એ માટે એનું કેવું સ્વરૂપ આપવું ? કેવી રીતે કરવું ? વગેરે વિચારપણ સાથે સાથે જ કરવાનો છે. બાકી તો આમ કામ કરવામાં સમય બહુ જશે. માટે આપ સહુ યોગ્ય વિચાર કરો. પરસ્પરના વિચારો રજી કરશો તો તેમાંથી કાંઈક રસ્તો સૂઝી આવશે.

શાન્તિ.....મંત્રણાઓ.....૧૨-૫૦થી ચાલુ—

પુણ્યવિંમ્બ-આપણે બધા(એ) સમન્વયાત્મક માર્ગ કાઢવો પડશે. ટાઇમ થોડો થોડો કરતાં ચાલ્યો જશે : માટે કાંઈક તો કરો.

રામચંદ્રસૂરિ-આપણે એ માટે લેગા થઇએ કે-‘બારપર્વતિથિના સર્વાનુમતે શાસ્ત્રાધારે નિર્ણય લાવવો.’ સમસંખ્યાંક નિર્ણાયક સમિતિ માટે આપણે વિચાર કરવાનો છે.

રામસૂરિજી-પુણ્યવિંની મંત્રણા.

પ...ર...રૂપ...ર...મં...ત્ર...ણા...ઓ.

પુણ્યવિંમં-પ્રેમસૂરિની મંત્રણા.

૧૨-૫૦થી મૌન * કાયોત્સર્ગ જેવું. * ૪ વાગ્યા સુધી.

૪ વાગે સર્વમંગલની તૈયારી વખતે રામચંદ્રસૂરિ-‘મારે કાંઈક કહેવું છે.’

રામચંદ્રસૂરિ-જે હેતુ માટે આપણે લેગા થયા, જે ૧૦૦ની સમિતિના શિરોઢૈખમાં તિથિની વાત લખેલ છે, તેમાં બાર તિથિ અને બધી વાત આવે છે. જેનો નિર્ણય ન થવાથી આજે સમિતિ નીમવાનું કામ થઇ શકતું નથી. નિર્ણાયક સમિતિ વિના કાંઈ અર્થ નથી. એક સુશ્રવકે સુંદર પ્રયત્ન કર્યો છે. યોગ્યરીતે યોગ્ય મહા-પુરુષો કે-જેઓ શાસ્ત્રો વાંચી શકે, વિચારી શકે, યાદ રાખી શકે તેવા પુરુષો જે રીતે યોગ્ય લાગે તે રીતે થાય તો બધા લેગા બેસી શાસ્ત્રાધારે અને શાસ્ત્રશુદ્ધ પરંપરા પ્રમાણે વાત વિચારીએ તેમાં સંઘનું ગૌરવ.

બીજો ઉપાય-જવાની ઘણી ઉતાવળ છે. લવાહ નીમવાની વાત હોય તો એ રીતે પણ અમે તૈયાર છીએ.

ત્રીજી વાત-કેશુભાઈ કહે છે તેમ આચાર્યો મળી વાત કરે ત્યાં અમારો સંખ્યાનો આગ્રહ નથી.

સમિતિની વાત જુદી. બાકી જે માટે આપણે લેગા થયા છીએ તેને સફળ કરીએ તેવી અમારી ઇચ્છા છે.

પંભાનુવિંD.-કેમ કોઇને કંઈ કહેવું નથી ?

સભા-ના-ના, કોઇએ કંઈ કહેવું નથી.

સર્વમંગલ. ૪-૧૦ સમાપ્ત.

દિવસ ૯ મો. વૈ. શુ. ૧૨ બુધવાર

૧૨-૨૪ મીનીટે પૂઠહયસૂરિજી મંનું મંગલાચરણ.

પૂઠઆશ્રી નંદનસૂરિજીમંનું મંતવ્ય.

ગઈકાલે વૈ.શુ.૧૧ના રોજ શ્રી રામચંદ્રસૂરિજીના વક્તવ્યમાં સંવત્સરીની ચર્ચામાં બાર પર્વતિથિની ચર્ચાનો સમાવેશ થઈ બધે છે તેવું જો કોઈનું પણ સમજવું થયું હોય તો તે સમજણ બરાબર નથી.

સંવત્સરીની ચર્ચામાં બાર પર્વતિથિની ચર્ચાનો સમાવેશ કોઈએ પણ સમજવાનો નથી, બાર પર્વતિથિને ચર્ચાનો વિષય નહિ કરવાની અમારી માન્યતા તેમજ બાર પર્વતિથિની ક્ષય વૃદ્ધિ નહિ કરવાની પ્રજ્ઞાલોકાને માન્ય રાખવાની તપાગમ્હીય સકલ શ્રી શ્રમણસંઘને અમારી પ્રથમ વિનંતિ હતી તે તે રીતે જ કાયમ છે.

સંવત્સરીની ચર્ચામાં સંવત્સરી અને ઉપયોગી જે વિષય હશે તે ચર્ચાશે. અર્થાત્ તેમાં પ્રસંગોપાત્ બા. શુ. પની વિચારણાનો અવકાશ બધે રહે પણ તેમાં બાર પર્વતિથિની ચર્ચાનો અવકાશ સમજવાનો નથી.

બા. શુ. પની ક્ષય-વૃદ્ધિમાં પણ પાંચમને અખંડ રાખીને સંવત્સરીની આરાધના અમે કરતા આવ્યા છીએ. (અને કરીએ છીએ.)

(૨) આ મુનિસંમેલનમાં લવાઈને કે લેખિત ચર્ચાને સ્થાન છે જ નહિ અને તે પદ્ધતિને અમે વાજબી માનતા નથી.

(૩) શેઠ કેશુભાઈએ આચાર્યોને-મુનિવરોને કે પ્રતિનિધિઓને આમંત્રણ કર્યું હોય તે તમામ સમુદાયના મુખ્ય મુખ્ય આચાર્યો-મુનિરાજો કે પ્રતિનિધિઓ સમિતિમાં આવવા જ જોઈએ, એ અમે વ્યાજબી માનીએ છીએ; છતાં બીજી રીતે પણ વિચારણાને જરૂર અવકાશ રહે છે.

(૪) કોઈ બાર પર્વતિથિ (ની) ચર્ચા સમજીને બધે અહિં આવ્યા

હશે, પણ અમે ખાર પર્વાની ચર્ચા ન જ થઈ શકે, એ સમ-
જીને જ આવ્યા છીએ. અમે તેને ચર્ચાનો વિષય માનતા નથી.’
તે ચર્ચાનો વિષય છે કે કેમ ? તે કેશુભાઈનો વિષય નથી. કેશુભાઈ
ગમે તે નક્કી કરીને બોલાવે; પણ તે કંઈ તેમનો વિષય નથી.

૧૨-૩૩મી મૌન-શાંતિ-ખન્ને પદ્મે મંત્રણાઓ-૧-૧૦થી ચાલુ-

રામચંદ્રસૂરિ-નંદનસૂરિજી મહારાજ આહાર માટે પધાર્યા છે ?

પ્રતાપસૂરિજી-ના, સ્થંડિલ ગયા છે. અને કહી ગયા છે કે-
કામ શરૂ રાખશો; પણ મને તે ઠીક નથી લાગતું. આજ જરા
જલ્દી આવ્યા એટલે ઠંલે જવાનું બાકી રાખેલ.

રામચંદ્રસૂરિ-ભલે ! ભલે ! ૧૦ મીનીટ લાગશે ને ? ૧-૧૩

રામચંદ્રસૂરિ-કાલે જે અમે છેલ્લે છેલ્લે કહેલ છે, તે વાત
આજે અમારે છેલ્લી છેલ્લી વધુ સ્પષ્ટ કરી દેવાની છે તે આપની
સામે રજુ કરું છું.

સુશ્રાવક કેશુભાઈએ આપણને સહુને સર્વ તિથિના નિષ્ઠા માટે
જ અને એ હેતુથી જ એકત્રિત કરવા માટે જ આમંત્રણો આપ્યાં
હતાં. ૧૨ પર્વતિથિની ક્ષય-વૃદ્ધિએ શું કરવું ? તેની ચર્ચા કરીને
શાસ્ત્રોક્તરીતે નિષ્ઠા લાવવા સારૂ જ બોલાવ્યા છે, એમ સમજીને જ
અમે આવ્યા. (છીએ.)

તો એ વાત નિશ્ચિત થઈ જાય કે-જેને જેને આમંત્રણો આપેલાં
હોય તેઓ અને જેમના આચાર્ય ન હોય તે સુનિશ્ચી અને ન
આવી શકે તેઓના પ્રતિનિધિ, તેઓ બેસી વિચાર કરે-શાસ્ત્રાર્થ કરે
અને સર્વાનુમતે નિષ્ઠા લાવે, એ વાત કેશુભાઈની છે.

આજે વધારે સ્પષ્ટ એ થાય છે કે-સંવત્સરીની વિચારણા ઉભી
રાખી નથી અને સંવત્સરીની ચર્ચામાં પણ પાંચમને ઉભી રાખીને
જ વિચારણા કરવાની છે તો તેમાં અમે સંમત થતા નથી જ; તે
રીતે ચર્ચાનો અવકાશ અમારી દૃષ્ટિએ નથી. એ રીતનો નિષ્ઠા
હશે તો પણ અમેને માન્ય નહિ જ રહે.

પાંચમની ક્ષય-વૃદ્ધિ ન સ્વીકારીને (સંવત્સરીની વાત થઈ શકે નહિ)

નંદનસૂરિજી-ભાંશું પની ક્ષય-વૃદ્ધિને આરાધનાના માર્ગમાં અવકાશ જ નહિ હોવાથી તે પાંચમને ઉભી રાખવાનો સંવત્સરીની ચર્ચામાં અવકાશ છે. અત્યારસુધી ભાં શુ. પાંચમને અખંડ રાખીને જ અમે આરાધના કરતા આવ્યા છીએ.

રામચંદ્રસૂરિ-પણ શાસ્ત્રાધારે જે નિશ્ચિત થાય કે-પાંચમની ક્ષય-વૃદ્ધિ થઈ શકે છે તો આપ તે સ્વીકારવા તૈયાર છો કે ?

નંદનસૂરિજી-હું એમ કહું છું કે-બાર પર્વની ચર્ચા નથી કરવાની; જે પ્રણાલિકા છે તે ચર્ચાનો વિષય નથી. તે તમને કબૂલ છે ? અને તે કબૂલ ન હોય તો ભાંશું પની ક્ષયવૃદ્ધિ બાબતમાં અમે કબૂલ થઈએ કે નહિ તે પૂછવાની જરૂરજ ક્યાં રહે છે ?

રામસૂરિજી-D.-આરાધનામાં ભાંશું પની ક્ષય-વૃદ્ધિ કરવાની વાત અમેને કબૂલ નથી જ.

જંબૂસૂરિ-તો જવાબ માગવાનો રહેતો જ નથી.

રામચંદ્રસૂરિ-ભાંશું પની ક્ષય-વૃદ્ધિ શાસ્ત્રાધારે થાય કે કેમ ? એ નક્કી થઈ જાય તો તેમાં બાર પર્વની વાત આવી જાય છે.

અમે જે હેતુથી આવ્યા છીએ, કેશુભાઈએ જે હેતુથી બોલાવ્યા છે, (તેને સફળ કરવા સાડ) બારપર્વની પણ ચર્ચાનો નિર્ણય કરી લેવો છે. આમ કેમ ? તે જાણવું છે. તેની આરાધના કેમ કરવી ? તે બાબતમાં મારે કાંઈ ફેરફાર નથી. સર્વ તિથિના નિર્ણય માટે શેઠ કેશુભાઈએ આપણને ન બોલાવેલા હોય તો એ વાત એમની પાસે સ્પષ્ટ કરાવી શકે છે.

લવાહીની વાત અમે એટલા માટે કરી છે કે-આપણે સહુ વિચારણા માટે બેઠા, પણ જે શાસ્ત્રાધારે એકમતે નિર્ણય પર ન આવી શકીએ તો લવાહે આપેલ નિર્ણય, સંઘને માન્ય રહે. માટે લવાહની જરૂર પડે; સંઘની શાંતિ માટે.

લવાહીની વાતમાં (ચર્ચા) લેખિત કરવી કે મૌખિક કરવી ? એ આપને નિર્ણય કરવાનો છે; પણ મૌખિક કરતાં લેખિત વધારે સારી છે. જેમાં લવાહને અનુકૂળતા રહે. આમાંથી જેને જે સ્વીકાર્ય હોય તે સ્વીકારે; પણ અમે તો આ જે વાત રજુ કરી છે : સઘળી તિથિની વિચારણા માટે કેશુભાઈએ આમંત્રણ આપેલ છે, જે માટે એકત્રિત કર્યા છે તે માટે યોગ્ય વિચારણા (થવી જ નેઈએ.) બાર તિથિની હાનિવૃદ્ધિ થાય નહિ, એ માન્યતા અમોને યોગ્ય નથી લાગતી : તે વાત શાસ્ત્રોક્ત રીતે જો સિદ્ધ થાય તો તેમ માનવા અમારી તૈયારી છે. શાસ્ત્રાધારે જે સત્ય હોય તે સ્વીકારવા અમારી પૂર્ણ તૈયારી છે. લાંચુબેનને ક્ષય કર્યો હતો, એ વાત પણ શ્રી સિદ્ધિસૂરિ બાપજીને પૂછવામાં આવે અને તેઓ કહે તે માન્ય રાખવી નેઈએ.

કેશુભાઈએ જે માટે ભેગા કર્યા છે તે ઉદ્દેશ સિદ્ધ ન થાય ત્યાં લગી કાર્ય આગળ ન ચાલી શકે. સમિતિ નીમીએ તેમાં પણ સહુનો એ જ આશય હોવો (નેઈએ.) કોઈનો પણ આ આશય ન હોય એમ (અમે ઈચ્છતા નથી.) જ્યાં સુધી ઉદ્દેશ્ય કે શેનો વિચાર કરવાનો છે ? તે નક્કી ન થાય ત્યાં સુધી સમિતિનો શો અર્થ ?

જ્યારે ૧૦૦ની સમિતિ નીમાઈ ત્યારે તેના શિરોલેખમાં તિથિની વાતમાં બધી વાત આવતી ચાની અમે આનંદ અનુભવ્યો હતો. અમને દુઃખ થાય છે કે-બાર પર્વને માટે હવે ચર્ચાના દ્વાર બંધ કેમ થાય છે ? ઉપરની વિચારણાથી વધારે કંઈ જ કહેવાનું નથી. અત્રે જે ઉદ્દેશ સમજીને (જે ઉદ્દેશથી) આવ્યા છીએ તે પ્રથમ સચવાવું નેઈએ.

રામસૂરજી-કેશુભાઈએ બાર પર્વની ચર્ચા કરવા માટે બોલાવ્યા હોય તેવું મારા જાણવામાં નથી. મને આમંત્રણ જેના દ્વારા (મોકલાયું) તેણે પણ મને તેવું કહ્યું નથી ! કહો કેશુભાઈ ! કેવી વાત થઈ છે ?

કેશુભાઈ-મેં આપને તે બીના જણાવવાનું હોલેલાના વહીવટ-દારને કહેલ હતું.

રામસૂરિભ D.-હોલેલાના ઉપાશ્રયના વહીવટદાર શ્રી મોહનલાલ ડાહ્યાભાઈ મને જ્યારે આ માટે વિનંતિ કરવા આવેલા, તે સમયે ૧૨ પર્વાની ચર્ચા સંબંધી કાંઈ જ વાતચીત થઈ નથી. ખાત્રી કરવી હોય તો મોહનલાલ ડાહ્યાભાઈને ફોનથી અહિં બોલાવીને પૂછી શકો છો. અમે તો અહિં એ જ સમજીને આવ્યા છીએ કે-‘બાર પર્વાની અખંડતા સ્વીકારી લેવાના છે અને તેની ચર્ચા કે તે માટેનો શાસ્ત્રાર્થ છે જ નહિ.’ આ શ્રી પ્રેમસૂરિભ તો છેલ્લા ૧૩ વર્ષથી વારંવાર કહેતા આવ્યા છે અને કહે છે કે-‘બારપર્વામાં હાનિ-વૃદ્ધિ કરવાનું મારે છોડી દેવું છે-હું ૧૨પર્વા અખંડ જ રાખવા માશું છું.’ આ વાત ઘણી પ્રસિદ્ધ છે. આ સ્થિતિમાં બધાને બાર પર્વાતિથિની ચર્ચા માટે બોલાવ્યા હોય એવી કલ્પના પણ અમોને ક્યાંથી હોય ?

પ્રેમસૂરિ-અમારી સાથે એવી કોઈપણ જાતની વાત થઈ નથી અને મેં એ બાબતમાં કોઈને કાંઈ કહેવું પણ નથી. એની વાત મેં ક્યારે કરેલ ? તે સાબીત કરો.

સભામાંથી-મહેન્દ્રસૂરિભ મહારાજે તરત કહ્યું કે—

પંચાસરામાં તમે (કહેવું કે-) ‘સંમેલન ભેશું કરો. આવના તૈયાર છું’ તેના જવાબમાં તમને મેં કહેવું કે-“તમારી ક્ષય-વૃદ્ધિની વાત સમજાવવાની હોય તો ભેશું કરવાની કાંઈ જરૂર નથી.” તેના જવાબમાં તમે (પ્રેમસૂરિએ) કહેલ કે-“ના ! બાર તિથિ તો મૂકી દેવાની છે ! સંવત્સરીનો જ માત્ર વિચાર કરવાનો છે.”

રામસૂરિભ D.-જો એવી વાતો આખર સહિતની સાંભળવી હશે તો શ્રાવકો પાસેથી તો સાંભળવા ઘણી જ મળી શકશે. પ્રેમસૂરિભ મહારાજે બારપર્વાની અખંડિતતા રાખવાનું કહેવું જ છે.

રામચંદ્રસૂરિ-મહારાજ સાહેબ પોતે જ ના પાડે છે કે-‘મેં

નથી કહ્યું, અને શાસ્ત્રાધારે જ વિચાર કરવાનો છે.’ એમ જ્યારે પોતે કહે છે પછી શું ?

રામસૂરિશ્રી D.—કેશુભાઈએ આ વાત પત્રથી ન જણાવી એ કીક નથી કયું’ (તેમજ એવી વાત) મોહનલાલ ડાહ્યાભાઈને કેશુભાઈએ તે વાત કરી હોત તો તે વાત મોહનભાઈ મને જણાવ્યા વિના રહે પશુ નહિ. ‘૧૨ પર્વની વિચારણા કરવાની છે જ નહિ’ એ વાત તો ઘણા મુખ્ય મુખ્ય શ્રાવકો પશુ જાણે જ છે.

કેશુભાઈ-બાર પર્વની વિચારણા માટે બોલાવ્યા છે, એમ મેં મોહનભાઈને કહેલ છે. ૧૨ પર્વનો વિચાર કરવાનો નથી, એમ મોહનભાઈએ આપને કહેલ ? તેઓ એમ સમજેલ કે-બાર પર્વનો વિચાર કરવાનો નથી ?

રામચંદ્રસૂરિ-કેશવલાલભાઈએ અમોને એમ કહેલ કે-‘આપ મળો અને બારપર્વમાં વિચારણા કરી સર્વાનુમતે નિર્ણય લાવો.’ (આ વખતે સભામાં ગણગણાટ થયેલ કે-‘કેશુભાઈએ ‘તિથિ’ શબ્દથી ૧૨ પર્વ, કલ્યાણકતિથિઓ, સંવત્સરીપર્વ અને અન્ય શુભ તિથિઓ વગેરે જે તમામ તિથિઓની વિચારણા માટે બોલાવ્યા છે” એમ જે વાત જણાવી છે તે વાતને આ સૂરિશ્રી ખોટી લેખાવે છે.)

રામસૂરિશ્રી D.—એ પ્રશ્ન મોહનભાઈને જ પૂછજો. અમોને મોહનભાઈએ ‘આપ બધા ભેગા થાઓ, પછી ચર્ચા થશે.’ એ વગેરે જણાવેલું; પશુ બારતિથિની ચર્ચા માટે જણાવેલ નથી કે આ બાબત કોઈ સંદેશ પશુ આપેલ નથી. તેમણે વધુમાં એમ પશુ જણાવેલ કે-‘આપ બધા ભેગા થઈ જે કરશો તેનો વાંધો નથી.’ પરંતુ બાર પર્વની વાત કરી જ નથી. પ્રેમસૂરિએ ઘણીવાર વાટાઘાટો ચલાવેલ કે- ‘બાર પર્વની વાત ચલાવવાની નથી’ એ ઉપરથી મોહનભાઈ પશુ સમજતા હોય કે-બારપર્વની ચર્ચા તો કરવાની છે જ નહિ.

કેશુભાઈ-મોહનભાઈએ એમ તો નથી કહ્યું ને કે-પ્રેમસૂરિશ્રી મહારાજ બારપર્વની હાનિ વૃદ્ધિ છોડી દેવાના છે ?

ઉંદેવેન્દ્રસૂત્ર-૨૦૦૪ની સાલમાં અમદાવાદમાં આ સંબંધમાં ૭ જણની કમીટી નીમાએલી હતી. તે કમીટીમાં તમે પણ હતાં તેમાં જીવાભાઈ-‘૩૫૯ દિવસ તમારા અને એક દિવસ અમારો.’ એમ ખુલ્લું બોલ્યા હતા કે ? વાત બરાબર છે ને ? જીવતલાલ પ્રતાપશીને બોલાવો.

રામચંદ્રસૂરિ-મહારાજ (પ્રેમસૂરિજી) ખુદ અહિં બેઠેલા છે. તેમણે વાત જ એવી નથી કરી. તેમણે તો ‘સંમેલન થાય તો પરિણામ સારું આવશે. બધાય ભેગા થઈને વિચારણા કરશે તો પરિણામ સુંદર આવશે.’ એમ કહેલું છે. તેઓ એમ નથી કબૂલતા કે-એકઠી સંવત્સરીની જ ચર્ચા કરવાની છે.

પંબાનુવિંD-(પ્રેમસૂરિને ઉદ્દેશીને) પંચાસરામાં જ્યારે આપ ભેગા થયેલા, તે સમયે આ પ્રકારની વાત કરેલી હતી કે નહિ ? કે-‘અમે ખારપવીની હાનિ વૃદ્ધિ છોડી દેવા તૈયાર છીએ અને તમે આ (સંવત્સરીની માન્યતા) મૂકવા તૈયાર રહો તો સારું દેખાશે.’

પ્રેમસૂરિ-ના. એમ નહિ, સંમેલન થશે અને બધાં સારા વાના થશે. એમ મેં કહ્યું છે.

મહેન્દ્રસૂરિજી-જે તમારે તે થએલી વાત કબૂલ જ કરવી નથી, તો અમારે તે વાત છોડી જ દેવાની ને ?

પંબાનુવિંD-(પ્રેમસૂરિજીને) અમારા આચાર્ય મહારાજ કહે છે તે જોડું એમ ને ?

રામચંદ્રસૂરિ-ત્યારે અમારા પણ આચાર્ય મહારાજ કહે છે તે જોડું ? તેમણે તો ‘બધા ભેગા થશે-શાસ્ત્રાધારે વિચાર કરશે તો કંઈ જ વાંધો નહિ આવે.’ એમ જ કહ્યું હતું.

પંબાનુવિંD-અમારા આચાર્ય મહારાજ એવું થોડું કહે છે કે-‘શાસ્ત્રોને મૂકીને પણ બળી જવાનું કહેલ ?’ તેઓશ્રી તો જે વાત થયેલી તે જ કહે છે. પંચાસરામાં તે વાત તેઓ સાથે થયેલી જ છે.

પ્રેમસૂરિ-એમને કહેવા દો: બાકી મેં તો ‘એકત્ર થાઓ-સહુ સારા વાનાં થશે’ એમ જ કહ્યું હતું.

મહેન્દ્રસૂરિ-પંચાસરમાં મેં પ્રેમસૂરિને કહેલ કે-‘લેગા કરીને બે આપશ્રીએ પવંની ક્ષય વૃદ્ધિની વાત કરવાની હોય તો તેના કોઈ અર્થ નથી.’ તેના ખુલાસામાં પ્રેમસૂરિએ કહેલ કે ‘એ વાત તો મૂકી દેવાની છે, સંવત્સરીની ચર્ચા કરવાની છે.’

હું પણ તે વખતે પંચાસરમાં હતો. બીજા પણ ઘણા મુનિરાબે હતા. અમે સહુ સમક્ષ પ્રેમસૂરિ મહારાજે તે જ વાત કરેલી કે-“બારપર્વીની અમારે ચર્ચા જ સંમેલનમાં નથી કરવાની.” પણ તેઓશ્રી હવે કેમ ફરી બય છે? તે વિચારવા જેવી વાત છે!

મારી સાથે બીજા પણ એક જવાબદાર મુનિ હતા તે અહિં નથી, નહિં તો શ્રમણસંઘને વધુ પ્રતીતિ મેળે.

રામસૂરિ-પાલીતાણામાં પણ પ્રેમસૂરિ મહારાજે શ્રી નંદનસૂરિમંત્રે તે જ વાત કરી હતી.

પ્રેમસૂરિ-પણ તે વાત શાસ્ત્રો પ્રમાણેની હતી. કે- શાસ્ત્રોક્ત-રીતે આપણે કરવું.

પંચાસનુવિંD.શાસ્ત્રો ઉંચા મૂકીને કોઈ વાત કરે ખરું?

નંદનસૂરિ-‘કંઈક નીવેડો આવે તો સાડું’ એ ભાવનાથી પાલીતાણામાં (અમે) આનંદથી લેગા થએલ. (બાર તિથિને વાંધે છેડી દેવાની ભાવનાવાળા પ્રેમસૂરિ) મહારાજને કહેલ કે-‘તમે (અમદાવાદ) પધારો છો, સિદ્ધિસૂરિ ત્યાં છે, દેવેન્દ્રસાગરજી ઉપાધ્યાય ત્યાં ચોમાસું આવે છે, લખિંસૂરિમહારાજ પણ આવવાના છે, અમે આવીએ. આપણે છ મળીએ તો નિર્ણય એક થઈ બય. ૧૯૬૦ના સંમેલનમાં પણ ૯ આચાર્યોએ કરેલ, આજે ૬ થઈને કરીએ.’ હું વિહારમાં હતો તે સમયે પણ સારી વ્યક્તિઓ દ્વારા એવાં જ સમાચાર બહુવા મળેલ કે-(પાલીતાણે મળે તેમાં) ‘૧૨

પવીની વિચારણા કરવાની છે જ નહિ, કારણકે-પ્રેમસૂરિણ છોડી દેવા તૈયાર છે.’

પંદર દિવસ પહેલાં-‘કેશુભાઈ (ને ત્યાં) એમ (આ વાત) લઈને જવાના છીએ’ એમ વાત આવેલ, એ વાતાવરણ હવે સંભળાતું નથી. રામચંદ્રસૂરિણ કાનપૂરથી આવી શકે તેમ નથી. (એમ ખબર આવેલ.) આ સ્થિતિમાં લખિંધસૂરિણ, પ્રેમસૂરિણની વાત નહિ માને (માટે રામચંદ્રસૂરિણે કાનપૂરથી ન જ આવવવાના હોય તો છેવટ) તેમની સંમતિ (તો આવી જવી) જોઈએ જ. પ્રથમ તો આપણે ચારેયના નામથી પત્ર લખી અમદાવાદની વાત પૂછાવીએ.’ એમ વિચારેલ. તે પછી આપણે પૂછાવવું ઠીક ન લાગ્યું ત્યારે ‘વાટાઘાટમાં શ્રી સિદ્ધિસૂરિણ અને લખિંધસૂરિણ હોય તો રામચંદ્રસૂરિ સંમત થશે ને?’ એમ તેઓ બંને આચાર્યોને પૂછાવવા સાડે જે શ્રદ્ધસ્થાને અમદાવાદ મોકલવા ઠ્યું અને ચીનુભાઈ તથા હરગોવીંદ મણીયારને અમદાવાદ મોકલ્યા. અમારે કદંબગિરિ જવાની ભાવના હતી, પણ ‘આ પતી જતું હોય તો ઠીક.’ એ લક્ષથી (તેઓ અમદાવાદથી શું વાત લાવે છે? એ જાણવા સાડે) અમો પાલીતાણે જ રહ્યા. ત્યાં બંને પક્ષના કડીયા-છોટાલાલભાઈ આદિ ૧૧ ગૃહસ્થોનાં નામ લખાયાં.

અમદાવાદ મોકલેલ બંને ગૃહસ્થોને એમ પણ કહેલ કે-“તમે જે જણ પ્રથમ તો કેશુભાઈને ત્યાં જાણે અને ‘પંદર દિવસ પહેલાં અમારા કાને વાત આવેલ, તેમાં કંઈ છે?’ એમ તેમને પૂછજો. જવાબમાં તેઓ ‘તે વાતાવરણ હવે નથી’ એમ કહે તો પાછા આવજો અને કેશુભાઈ પાસે વાતાવરણ લાગે તો સિદ્ધિસૂરિ, મનહરસૂરિ, પ્રેમસૂરિ, લખિંધસૂરિ વગેરે બધે જ સ્થળે જઈ આવજો. દેવેન્દ્રસાગરણ અહિં છે, હર્ષસૂરિણ ત્યાં છે, રામચંદ્રસૂરિ પાસે કાનપૂર જઈ આવજો અને કહેશોકે-‘સમાધાન માટે છ જણાઓ (એ) અમદાવાદ એકઠા થવાનું વિચાર્યું’ છે, તેમાં આપને આવવું પડશે.’ જો ન (ના) કહે તો જણાવવું કે- ‘આપ ન પધારી શકો તો સંમતિ

મોકલશે.' કાનપૂર ન જઈ શકે તો તે પ્રમાણે તેમને તમે તાર કરજો. પછી લખિંધસૂરિ પાસે છાણી જાણે અને તેમને આ વાત જણાવજો. મુંબઈ પૂછવામાં અમારા તરફથી ધર્મસૂરિ ત્યાં છે." (રામચંદ્રસૂરિજીની સામે જોઈને) એ મુજબ તે જાને પ્રહસ્થાએ તમને કાનપૂર પૂછ્યું ત્યારે તમારો જવાબ સ્પષ્ટ ન હતો. સંતો પકાર જવાબ ન મળ્યો ! શ્રમણસંમેલન ક્યારે ભરાવાનું છે ? કેાણ કેાણ આવવાનું છે ? વગેરે વાતો તો હું જાણતો નહોતો જ.

કેશુભાઈ- (એ ઉપરથી) 'રામચંદ્રસૂરિ આવી શકે તેમ નથી' એમ નંદનસૂરિજીમંતું માનવું થયું તે ખોટું છે. જો સંમેલન એકત્રીત (થાય) અને રામચંદ્રસૂરિ ન આવી શકે તો સંમેલન આગળ ઉપર લાંબાવવાનો પણ (એ જવાબ ઉપરથી) વિચાર હતો. ' સંયોગો અનુકૂળ મળશે ત્યારે વાત ' એમ તેમના જવાબનો ભાવ હતો.

નંદનસૂરિ-(કેશુભાઈને) તમે તો એમ જ કહેલું ને કે- 'ના, માની જશે : છતાં ન માને તો સંમતિ માંગી લેવી ?' એ મુજબ તેમણે સંમતિ આપી છે ? સંમતિ ન આવી તેનો અર્થ ' આવી શકે તેમ નથી ' એમ ન થાય તો શું થાય ? અમદાવાદમાં કાનજીસ્વામી આવેલ ત્યારે પાંચ-દશ લેગા થયા ત્યારે સંમેલનની વાત નીકળી હશે ? તે પછી સંમેલન ભરવાની વાતો થઈ ? ક્યારે થઈ ?

કેશુભાઈ-ત્યારે નહિ, તે સમયે સંમેલન ભરવા સંબંધી ચોક્કસ વાતો ન હતી, પણ ' સંમેલન ભરવું જોઈએ ' તે વાત હતી. પણ ' રામચંદ્રસૂરિ આ સાલ આવી શકે તેમ નથી, તેથી તાત્કાલિક સંમેલન ન થઈ શકે એટલે આવતે વર્ષે સંમેલન ભરવું ' તેવી વિચારણા હતી. એ વિચારણા બખતે ' ૩૫૯ દિવસ આ પક્ષના અને એક દિવસ તેમનો ' એ વાત નહોતી થઈ.

રામચંદ્રસૂરિ-શાસ્ત્રાધારે જે નક્કી થાય તે સહુએ સ્વીકારવું.

નંદનસૂરિજી-શાસ્ત્રની વાત છે, પણ એ સાથે પરંપરાને કેમ પડતો મૂકાય છે ?

એક મુનિ-(રામચંદ્રસૂરિને) શાસ્ત્રાધારે નહીં કરવાની વાત કેશુભાઈ સાથે તમારે થઈ હતી ?

કેશુભાઈ-શબ્દની ખેંચાખેંચમાં શો ફાયદો ? ખુલાસાથી વાત કરો. મહારાજ (રામચંદ્રસૂરિ) સાહેબ કહે છે પતાવવાની વાત, ત્યારે તમે કરો છો બીજી જ વાત !

લક્ષ્મણસૂરિ-બધાની લાવના કલેશ શમાવવાની છે, શાસ્ત્રો કોઈ છોડવા માંગતા નથી. ગમે તેમ કરો પણ પરિણામ સાફ લાવોને :

નંદનસૂરિજી-શાસ્ત્ર છોડવાની વાત નથી. વાત માત્ર એ છે કે-૧૨૫વીંની શાસ્ત્રાનુસારી પરંપરાને છોડવાની વાત કોઈપણ વ્યક્તિ ન કરી શકે. ૧૨૫વીંની અખંડતા, અવિચ્છિન્ન પરંપરાથી ચાલી આવે છે.

લક્ષ્મણસૂરિ-આપણે બધા ભેગા થયા છીએ, તો કાંઈક કરીને જ ઉઠીએ તો ઠીક કહેવાશે.

કેશુભાઈ-હવે ખુલ્લા દિલે વાત કરો :

રામચંદ્રસૂરિ-કામ કરો ને.

કેશુભાઈ-ઉઠેવેન્દ્રસાગમંને બોલતા રોકે છે.

નંદનસૂરિજી-(કેશુભાઈને) શું કરવા રોકે છે ?

કેશુભાઈ-મેં તો વિનંતિ કરી છે, રોકતો નથી. અમારે આપને બીજું કાંઈ જ કહેવાનું નથી. બધા ભેગા મળીને નિર્ણય આપો. આમ છેડો ક્યાં આવવાનો છે ? અમારે એકતા જોઈએ છે.

નંદનસૂરિજી-પરમાત્માના વેષને ધારણ કરનાર શાસ્ત્રને માન આપીને શાસ્ત્રના આધારેજ કહે છે, કોઈ એમ કહે કે-શાસ્ત્રવિરુદ્ધ કરે છે તો તે અમે માનવાને તૈયાર નથી. પરંપરામાં જે વસ્તુ મળેલી છે તે શાસ્ત્રોક્તરીતે જ મળેલી છે, શાસ્ત્રવિરુદ્ધ છે જ નહિ છતાં તેથી વિરુદ્ધ જે આચરણ કરે તેને માન આપવા અમે તૈયાર નથી જ ! ! ! મહાપુરુષોએ કરેલ-આચરેલ પરંપરાને શાસ્ત્રવિરુદ્ધ શા માટે (માનવી જોઈએ) ?

રામચંદ્રસૂરિ-ના,ના, અમો એમ કયાં કહીએ છીએ? આપ શાસ્ત્રવિરુદ્ધ નથી કરતા તો અમે કેમ ?

નંદનસૂરિ-હું તો કેશવલાલભાઈને કહી રહ્યો છું.

કેશુભાઈ-મારું તો એટલું જ આપને કહેવું છે કે-કોણ શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ અને કોણ શાસ્ત્રઅવિરુદ્ધ ? તે નક્કી કરવા કરતાં અમને તો શાસ્ત્રાધારે એક નિષ્ઠું કરી આપો,

નંદનસૂરિ-(કેશુભાઈને) તમે બે બોલો. ‘શાસ્ત્રાધારે અને પરંપરાના આધારે’ એકલું શાસ્ત્રાધારે કેનું શીખવાડેલું બોલો છો ? [વચ્ચે જ પંઠમાનુવિં D.-શીખવાડો ને સાહેબ ! કે-કેમ બોલવું જોઈએ ? તે; (હસાહસ:) બધા શાસ્ત્રાનુસારી છે બધા જ આ વાતને માન્ય રાખે છે. અમારા અને એમના શાસ્ત્ર જુદા નથી. માત્ર ૧૨પર્વીની હાનિ-વૃદ્ધિ કરાય છે તે સમજદાર છે.

રામચંદ્રસૂરિ-હું બે બોલું. શાસ્ત્રની દૃષ્ટિથી અને શાસ્ત્રશુદ્ધ પરંપરાથી વિચારીએ અને જે વાત સિદ્ધ થાય તે સ્વીકાર્ય છે. જે કાંઈ ઉલટું જણાય તે સાપેક્ષ હોઈ શકે છે.

કેશુભાઈ-(વચ્ચે જ) સાહેબ ! અમે તો વિનંતિ કરીએ. આમાં અમારે બોલવાનું શું હોય ?

નંદનસૂરિ-જે કરે છે તે બધા સાપેક્ષ કરે છે. પરમાત્માના શાસનમાં ચાલી આવતી પરંપરાને શાસ્ત્રઅવિરુદ્ધ સમજીને જ કરે છે. ‘શાસ્ત્રની દૃષ્ટિથી અને શાસ્ત્રઅવિરુદ્ધ પરંપરાથી વિચારીએ’ આ બોધ, ૧૨ પર્વીની હાનિવૃદ્ધિ કરવાની આચરણા ૧૯૯૨થી કરાઈ તે વખતે ધ્યાનમાં રાખવો જોઈતો હતો.

રામચંદ્રસૂરિ-‘જે કરે છે તે બધા સાપેક્ષ કરે છે’ આ દૃષ્ટિ પ્રથમ હોત તો વિક્ષેપ જ ન થાત.

નંદનસૂરિ-પણ વિચારણા કરવાની વાત આવે છે તે સમયે તમે કહો છો કે-‘મારી વાત શાસ્ત્રોક્ત જ છે, ચર્ચા કરો અને

નિર્ણય લાવો. ' પણ ' સિદ્ધાંતનો શાસ્ત્રાર્થ ન જ હોઈ શકે, ' એ વસ્તુ તમે સમજી શકતા નથી. એ દષ્ટિ પ્રથમથી કોની નથી ? તે વિચારો.

રામચંદ્રસૂરિ-શીઘ્ર નિર્ણય આવે તે માટે તો આપણે સહુ એકત્રિત થયા છીએ, તો જલદી નીકાલ આવે તેમ કરીએ.

નંદનસૂરિજી-મુંબઈમાં જ્યારે મીટીંગો ચાલતી હતી ત્યારે વીરચંદ નાગજી મારી પાસે આવેલા અને કોણ શાસ્ત્રવિરુદ્ધ કરે છે ? એ તેમણે કહેલું હતું. ટુંકમાં આપણે શાસ્ત્રવિરુદ્ધ નથી પણ (શાસ્ત્રની) સમજણ ફેરવાળા છીએ.

રામચંદ્રસૂરિ-તેનો સમન્વય તો કરવો પડશે ને ? તેનો સમન્વય થાય તે રીતે વિચાર કરવો પડશે ને ?

નંદનસૂરિજી-શાસ્ત્રીયવાતમાં ત્રણ ચર્ચા છે. હસ્તિદ્રસૂરિજીએ એનો ખુલાસો કર્યો. શ્રીસિદ્ધસેનસૂરિ કહે છે કે-એક સમયે જે ઉપયોગ હોય છે. બીજા આચાર્યો કહે છે કે-એક સમયે જે ઉપયોગ ન હોય : ખજેની દલીલો અકાટ્ય હોવાથી ' કેવલીગમ્ય ' કહીને આગળ ચાલે છે; પરંતુ કોઈને શાસ્ત્રવિરુદ્ધ કહેતા નથી.

રામચંદ્રસૂરિ-એ વાત ખરાખર છે.

નંદનસૂરિજી-આપણે કોઈને શાસ્ત્રવિરુદ્ધ કહેવું તે વધારે પડતું છે.

રામચંદ્રસૂરિ-(તો પછી) એમાં આ વાતની ચર્ચા નહિ એમ કેમ ?

નંદનસૂરિજી-એ (વાંધો) તો રહે જ ! (કારણકે-તમારી માન્યતા દરથી નવી ઉભી થવા પામી છે.)

રામચંદ્રસૂરિ-એ માન્યતા તો હજારો વર્ષથી (ચાલુ છે, ૧૯૯૨થી નવી ઉભી કરવામાં આવી નથી.)

નંદનસૂરિજી-એ તો સિદ્ધ થાય ત્યારે ને !

રામચંદ્રસૂરિ-(પણ તેની ચર્ચાને) અવકાશ જ નથી (તેનું શું ?)
નંદનસૂરિજી-એ પ્રણાલિકા તો દર પછી જ થઈ (છે એ વાત
પ્રસિદ્ધ છે.) સં ૧૯૯૨ સુધી તો ભેગા જ હતા.

રામચંદ્રસૂરિ-તે પહેલાં ભેગા હતા તે ખરું; પણ ખારપવીની
હાનિ-વૃદ્ધિ કરાતી જ નથી એમ કહેવાય છે તે યોગ્ય નથી. આપણે
બધી વાત શાસ્ત્ર અને પરંપરાથી વિચાર કરીએ, અને તેમાં ભે
આ વસ્તુ સિદ્ધ થઈ જાય તો બધાને માન્ય કરવી ને ?

કેશુભાઈ-અમે પગે લાગીને વિનંતિ કરીએ છીએ કે-એકતા
કરી આપો.

નંદનસૂરિજી-એવું ભે લાગતું હોય તો તમે જ તેઓથી ચર્ચા
કરી એકતા કરી લો ને ?

હ....સા....હ...સ.

રામચંદ્રસૂરિ-આપણે બધાએ ભેગા થઈને કરવાનું છે.

કેશુભાઈ-અમે કરીએ છીએ એમ નહિ. અમારે તો પગે
લાગવાનું છે.

ઉંદેવેન્દ્રસાહેબ-૧૯૯૨ પહેલાનાં જે પંચાંગો છે તેમાં બે
આઠમ, બે અગીઆરસ, બે ચૌદશ વગેરે છે? કે-જેમાં દાનસૂરિમંત્રી
સંમતિ છે : ભે ૧૯૯૨ પછીથી જ તેવાં પંચાંગો નીકળવા માંડ્યાં
છે તો તે નવું કેમ નહિ ?

સ્તબ્ધતા.

રામસૂરિજી D.-સં ૧૯૯૨ પહેલાં એવો કોઈ વર્ગ હતો ?
દર પછી જ શરૂઆત થઈ છે ને? દર પહેલાં તો આ બાબત
નહોતી જ ને કેશુભાઈ ?

કેશુભાઈ-ના, સાહેબ ! દર પહેલાં નહોતી.

રામસૂરિજી D.-સં ૧૯૯૨ પછીથી આ વસ્તુ નવીન જ

ઉપસ્થિત કરવામાં આવેલ છે, એ વાત નક્કી છે તો તેમણે પોતાની આચરણાને છોડીને મૂળ માર્ગ સ્વીકારવો જ રહે છે ને ?

લક્ષ્મણસૂરિ-૧૯૯૨ પહેલાં 'પર'ની ચર્ચા થઈ છે, અને તે વખતે સાગરજી જુદા પડ્યા હતા.

હંસસાંભ-સં ૧૯૫૨માં સાગરજી મહારાજે પોતાના વર્ત્તન બદલ ત્રયોદશીચતુર્દશ્યો: પાઠ અને તે પાઠના આધારે પૂર્ણ માના ક્ષયે તેરસનો ક્ષય કરવાની પ્રચલિત પરંપરાનો આધાર, સંઘને અગાઉથી જ જણાવેલ હતો કે ? તે રીતે ૧૯૯૨થી શરૂ કરેલ મત બદલ કોઈ પાઠ કે પરંપરાનો આધાર અગાઉથી સંઘને કેમ બતાવવામાં આવેલ નથી ?

રામચંદ્રસૂરિ-જીનું કહેવું હોય તો ઘણું છે, પણ કલેશ ન વધે માટે અમારે ૯૨-૫૨ વગેરે કશું ઉમેરવાનું નથી.

પં ૦ રાજેન્દ્રવિ. D.-આવી વાતોને આજે ૯ દિવસ થયા. ઘણાં ઘણાં બીજાં કામો કરવાનાં છે. આ તિથિચર્યાનો પહાડ વચ્ચે ઉભો છે. આ સ્થિતિમાં આપણે આવી રીતે પરસ્પર ચર્ચામાં ઉતરશું તો કેટલા મહિના થશે ?

મારી માન્યતા છે કે-જે પોતાની વાત શાસ્ત્રસિદ્ધ કહેતા હોય, જે અતિરસવાળા હોય, જેને ખેંચપકાડ હોય તેઓ અને બીજાઓએ પોતાના પૂજ્યવડિલો પર વિશ્વાસ રાખીને આ બાબત પોતાના વડિલોને જ સોંપી દેવી જોઈએ. આપણે નાના એક બાજુ રહીએ. ઝઘડો ન જ રાખવો હોય તો સમુદાયના વડિલોને સોંપીએ. તેઓ જે નિર્ણય લાવે તે સર્વને માન્ય રહેવો જોઈએ. આ સીધી અને સાદી વાત લાગે છે. આમ થાય તો કોઈ કલેશ-કદાબ્રહ્મ ન રહે.

રામચંદ્રસૂરિ-નાના કે મોટા જેને ખોટી વાતોની પકડનો અતિરસ હોય એ વાત ઠીક નથી. હમણાં કહેવામાં આવ્યું કે-અધા શાસ્ત્રાનુસારી છીએ, તો શાસ્ત્રનો આબ્રહ્મ રાખવામાં (આવે) તેને અતિરસ ન કહેવાય.

પં૦ રાજેન્દ્રવિ૦ D.-મારો એ આશય નથી.

રામચંદ્રસૂરિ-આમાં જેઓ ઠીક રસ ધરાવતા હોય તેવા આચાર્યો શાસ્ત્ર અને શાસ્ત્રશુદ્ધ પરંપરા પ્રમાણે નીકાલ લાવે. અધિક દિન ભલે લાગે, પણ દિલ સાફ થઈને જે થશે તે શાસનની શાંતિ માટે થશે. જો નિર્ણય સર્વાનુમતે જલદી લેવાય તો શાસનની ઉન્નતિ થશે. એવા ધીભ પણ ઘણા પ્રશ્નો આપણી આગળ પડ્યા છે કે-જેનો નિર્ણય લાંબા સિવાય અન્ય ઉપાય નથી; પરંતુ આ પ્રશ્ન પતે તો ધીભ બધા પ્રશ્નોનો વિચાર ઘણા ટુંકા સમયમાં થઈ જશે. રતલામ, કેશરીયાળ વગેરેનો નિર્ણય તો જલદી લેવાશે. કેમકે-તેમાં કોઈ વિરોધ કરવાના નથી, એમાં કોઈ આડે આવે તેમ નથી.

હંસસાંમ૦-ત્યારે તો ‘પૂળપદ્ધતિ’ નામનું પુસ્તક, એ પણ આપણી સામે એક મહાન્ પ્રશ્નરૂપે જ છે ને? તેનો વિરોધ કરવામાં પણ એક જ મત હશે ખરું ને?

રામચંદ્રસૂરિ-તેનો વિરોધ કરવામાં પણ સર્વ એક જ મત છે. કલ્યાણવિજયજીને ત્રીન પાપોદય જાગ્યો છે કે-‘જેથી તેવી લોકોને ઉન્માર્ગે દોરી જનારી ઉત્સૂચરૂપે પુસ્તિકા બહાર પાડી અને વીતરાગ પરમાત્માની પૂળ અટકાવવાની દુર્બુદ્ધિ પેદા થઈ.’ તેમણે તો આશ્રીસિદ્ધિસૂરિજી મંઠની પાટને પણ કલંકિત કરી છે; સિદ્ધિસૂરિજીમંઠના સમુદાયને નીચું જોવું પડે તેવું કાર્ય તેણે કર્યું છે. એના પ્રતાપે તો આશ્રીસિદ્ધિસૂરિજી મહારાજે તેમને આજ્ઞા બહાર કર્યા છે.

હંસસાંમ૦-સાબાશ, સાબાશ.

તરત જ સભામાંથી બધા બોલી ઉઠ્યા કે-સાબાશ, સાબાશ.

ઉંદેવેન્દ્રસાં-તેવી રીતે કોઈને પૂછ્યા વિના ઉલટા ગયેલા તે કલ્યાણવિજયજી હવે શાસ્ત્રાર્થ કરવાનું કહે તો કરવો એ ન્યાય છે? તેની સાથે શાસ્ત્રાર્થ માનવો?

રામચંદ્રસૂરિ-હા. એક વાતમાં ભલે વિરોધ હોય, પણ બીજામાં સંમત હોય પણ અડચણ શી ? અન્ય શાસ્ત્રવિરોધી સામે પણ આપણે ચર્ચા કરવા તૈયાર થતા નથી ? ચર્ચા કરવા માટે અમે કોઇને ના નથી પાડી. જ્યારે હું પાલીતાણામાં હતો ત્યારે કાનભુ-સ્વામી આવેલા. શાસ્ત્રાર્થ માટે જ્યારે વાતો કરી ત્યારે જ તેને ચાલ્યા જવું પડ્યું, અને તેમણે જતાં જતાં કહ્યું કે-‘અમે તો ચર્ચા જ નથી કરતા ને ચર્ચામાં માનતા પણ નથી.’ કલ્યાણવિજયજીએ આવી પુસ્તિકા લખી તે મહાન્ ભૂલ કરી છે. અમારા સમુદાયનું તેણે ઘોર અપમાન કરેલ છે, બાકી કલ્યાણવિનું જે જે શાસ્ત્રસિદ્ધ તે તો અમને મંજુર છે.

માટે આવી વાતો આપણે નહિ કરતાં....આપણે શા માટે ના પાડીએ છીએ ? એ જ વિચારવું રહે છે. ચર્ચા માટે શાસ્ત્રપાઠો, આચરણોનો આપણે વિચાર કરશું. વિચારીને શાસ્ત્રાર્થ થાય તો નિર્ણય જલદી આવી જાય. એમ થાય તો જરાપણ શંકા વિના આપણે એક થઈ જશું. જરાપણ વાર નહિ લાગે એક થતાં.....

હંસસાંમ-જે વસ્તુને હમણાં વિચારી વિચારીને રજુ કરો છો, તે વસ્તુ ૧૬૯૨માં જે મત સ્થાપ્યો તે પહેલાં જ વિચારી હોત તો આ કલેશદાયક પરિણામ આવત ? ૬૨ પહેલાં કેમ ન વિચારી ?

રામચંદ્રસૂરિ-એમ તો ૧૬૫૨માં મત સ્થાપણો. એ વાતને જવા દો, ભૂતકાળની એવી વાતો ખોલવા બેસીશું તો ઘણું ઘણું નીકળશે. માટે.....

હંસસાંમ-(વચ્ચે જ) શાસનમાં જેટલા ગરુદો છે તે [ની જેમ] કોઇને પણ પૂછ્યા વિના મત કાઢ્યો, તેનું જ પરિણામ છે કે ? તમારો મત શાસ્ત્રથી સિદ્ધ છે, એમ કહો છો, તો ૧૬૯૨ પહેલાં તો આ વિચારણા નહોતી. તેથી ૧૬૯૨માં જ એકાએક આ મત સ્થાપ્યો છે, એમ કહેવામાં અતિશયોક્તિ છે જ ક્યાં ? એ મત

સ્થાપતી વખતે તમે શ્રીસંઘમાં કોઈને પૂછાવ્યું પણ નહોતું. એ તે સમયે શ્રીસંઘને પ્રથમ પૂછાવ્યું હોત તો આ દુઃખદ પરિણામ ન જ આવત, એ દેખીતી વાત છે. પછી ‘મત તો ૧૯૫૨માં સ્થપાણું છે’ એવો નિરાધાર બચાવ શું કામ? ૧૯૫૨માં શ્રીસંઘમાંની એક પણ પૂજ્ય વ્યક્તિએ પર્વતિથિના ક્ષય કે વૃદ્ધિ કર્યા કે માન્યા છે? દાખલો હોય તો બતાવો. તમે તો ૧૯૬૨થી પર્વતિથિના પણ ક્ષય-વૃદ્ધિ આદર્યા છે, પછી એ નવો મત કેમ નહિ? માટે તે સમયે ‘શ્રીસંઘમાં કોઈને પણ પૂછ્યા-ગાછ્યા વિના જ મત સ્થાપી દીધો, તે યોગ્ય તો થયું નથી જ.’ એટલું જ સ્વીકારો એટલે બાર તિથિની પણ ચર્ચા સુલભ બને. સિવાય ‘ભૂતકાળ બોલવા બેસીશું તો ઘણું ઘણું નીકળશે’ એવા બ્રામક વચનોથી શું લાભ?

રામચંદ્રસૂરિ-મારી આપને.....

જમ્ખૂસૂરિ-(વચ્ચે જ) આ બાબતમાં મારો પૂરેપૂરો વિરોધ છે.

રામચંદ્રસૂરિ-એક બાબત એમ કહેવાય છે કે-‘શાસ્ત્રસિદ્ધ છે, સહુ પોતપોતાની દૃષ્ટિથી શાસ્ત્રાનુસારી છે, ભૂતકાળની વાતો નથી યાદ કરવાની, કારણકે-વૈમનસ્ય ન થાય.’ અને બીજી બાજુથી ‘નવો મત’ વગેરે શબ્દો બોલાણા છે, એ યોગ્ય નથી.

એક બીજાના પક્ષમાં ઉતરવા કરતાં ભૂતકાળની વાતો ન થાય તો સાફ. કારણકે-તે કાળની વાતો પરસ્પર વૈમનસ્યભાવને ઉત્પન્ન કરનારી છે. જેમ આપ લોકોને વાતો કરતાં આવડે છે તેમ હું પણ કરી શકું. નવો મત સ્થપાયો છે એમ બોલી ગયા અને બોલ્યા તેમાં અમો વિરોધ કરવા તૈયાર જ નથી. અમારે તો એ ઇરાદાથી નથી કહેવું કે-તે સમયે (૧૯૫૨માં) કેમ નવો મત સ્થાપ્યો?

જે હેતુથી અમોએ વસ્તુને (નવી આચરણને) અપનાવી છે, તેને ધ્યાનમાં રાખીને શાસ્ત્રથી સમજતાં શાસ્ત્રોક્ત પરંપરાંરૂપે સિદ્ધ થઈ હોવાથી જ અમોએ એવી આચરણ કરી છે. અને હજુપણ એ વસ્તુ શાસ્ત્રોક્ત રીતે પરંપરાથી સિદ્ધ થઈ બચે તે રીતે ગૃહસ્થોને

ખતાવીએ છીએ, અને ‘પરસ્પર વિરોધી હોવાથી નથી મળી શકતા’ એ પ્રકારની ગૃહસ્થાની વાતને ગૃહસ્થો ફેંકી દે એ સારૂ ‘એક મત થવામાં અમોને વાંધો આવતો નથી.’ એ જ હવે આપણે ગૃહસ્થાને ખતાવીએ.

અમારી સલાહ છે કે—તે વખતે શું શું થયું છે ? તે જણાવવું નથી. પરસ્પર ઘણો વાંધો આવે. ઘણાં સંડોવાશે. સંયોગો બધાને અનુકૂળ નથી હોતા, તેથી હૈયામાંથી કાંઈ ને કાંઈ નીકળી જાય તો પરિણામ પરસ્પર સારૂં ન આવે. એમાં મૂળ વાત મરી જશે કે—જે હેતુથી આવ્યો છું.

શાસ્ત્રો સામે રાખી શાસ્ત્રશુદ્ધ પરંપરાપૂર્વક વિચાર કરશું તો જરૂર એક થશું.

ભગવાનના સાધુ કઠાચ વિચારલેદથી દૂર થઈ જાય પણ શાસ્ત્રાધારે અને પરંપરા પ્રમાણે પાછા લેગા થઈ જવાય, એમાં જરાય અડચણ ન રહે.

આ જે ભાગ્યશાળી (કેશુભાઈ) એ વાત ઉપાડી છે તે રીતે આપણે લેગા થઈ ગયા છીએ. આ રીતે સંયોગો ઘણીવાર અનુકૂળ થતા નથી. માટે બધી વાતો ભૂલી જઈ જેને આપણે નક્કી કરવાનું છે તેને જ નક્કી કરીએ. સુશ્રાવક કેશુભાઈએ કહેલ કે—આ બાબતને આચાર્યો, આમંત્રિત પ્રતિનિધિઓ લેગા બેસીને વિચારે. શાસ્ત્રના પાનાં ખોલીને સઘળી તિથિની વિચારણા થઈ જાય તો વિશ્લેષ-શમનમાં વાર નહિ લાગે અને સંઘમાં એકતા થઈ જાય.

સઘળી તિથિ માટે વિચાર કરીએ. વિચારણામાં મહિનો જાય કે દિવસોના દિવસો જાય તો ભલે જાય, પણ લેખે છે. શાસ્ત્રસ્વાધ્યાય શરૂ થશે. નવનીતમાંથી ધી નીકળશે. જગતને દેખાડવાનું છે કે—શાસ્ત્રાધારે જ વિચાર કરેલ છે. અને એ જ ઉચિત છે. આ સ્થિતિમાં વિહારની ઉતાવળ કામ ન આવે.

ખીજી બધી વાત આપણે ભલે થઈ, સઘળી તિથિની વાત શરૂ થાય. કારણકે—‘સઘળી તિથિનો નિર્ણય લાવવો’ એવો આશય સુશ્રાવક

કેશવલાલભાઈનો પ્રથમથી હતો અને છે જ. આથી વધારે મારે કહેવાનું નથી. વિચારણામાં દસ દસ દિવસ ગયા તે શુભંકર છે અને અધિક દિવસ ચાલે તે દુઃખદ નથી.

રામસૂરિજી D.-આ અશાંતિ ક્યારથી ? ૧૯૯૨થી કે ?

જંખૂસૂરિ-(વચ્ચે જ) ૧૯૯૨ની ચર્ચા જ ક્યાં છે ?

હંસસાંભ-તે ચર્ચા તો પ્રથમ જ છે.

રામચંદ્રસૂરિ-મારે એ જ ફરી ફરી કહેવાનું છે કે-એ વાતને લઈને મૂળ વાત મારવી નથી.

રામસૂરિજી D.-સં ૧૯૯૨થી આપે જે નવીન આચરણ કરી છે, તેનું પ્રથમ મિચ્છામિદુક્કડંરૂપે પ્રતિક્રમણ કરીને આપ તે નવીન આચરણમાંથી પાછા હટી જાવ. તે પછી જ ચર્ચા આગળ ચાલી શકશે.

રામચંદ્રસૂરિ-કહેવામાત્રથી અમો પાછા હટવાના નથી જ. આપ સ્વપ્ને પણ એવો ખ્યાલ રાખતા નહિ. બધું જોઈને કયું છે. શાસ્ત્ર-પરંપરા જોઈ વિચારીને જ કયું છે.

રામસૂરિજી D.-તમે મારી સાથે (ની વાતમાં) કહેલ (કે)- ‘૧૯૫૨-૬૧માં તો હું નાનો હતો, ૧૯૮૬માં સ્વતંત્ર નહિ હોવાથી આ બાબત શાસ્ત્રો જોયાં નહોતાં’ તો તે પછીના ત્રણ જ વર્ષના ગાળામાં આ ચર્ચા સંબંધીના બધા શાસ્ત્રો, શું પ્રયોજન હતું કે- જોઈ લીધાં-વિચારી લીધાં અને આ મત નક્કી પણ કરી લીધો ? તે ત્રણ વર્ષના ગાળામાં આ ચર્ચા તો સંઘમાં ઉપસ્થિત થઈ જ નથી. (શ્રીપ્રેમસૂરિજી સામે જોઈને) આ મત કાઢતા પહેલાં આપની સાથે વિચારોની આપ-લે થઈ છે ? નહિ જ. તો બધાની સાથે તેવા પ્રકારની વિચારણાની આપ-લે થઈ હોવાની વાત ક્યાં રહે છે ? જો તેવા પ્રકારની વિચારણા બધાની સાથે થઈ હોત તો.....

રામચંદ્રસૂરિ-(વચ્ચે જ) અમે એમ નથી કહ્યું કે-‘આ બધા સાથે વિચાર કર્યો છે ?’ શાસ્ત્રદષ્ટિએ યોગ્ય લાગ્યું તે જ કયું છે.

અમે જે આચરણ કરી તેને સત્ય જ માની છે, અને સત્ય માનીને જ આચરી રહ્યા છીએ. છતાં જો શાસ્ત્રાર્થમાં સુધારવા જેવું લાગે તો આજે સુધારવા તૈયાર છીએ, મૂકવા તૈયાર છીએ, બાહેરમાં માફી માગવા તૈયાર છીએ, છાપામાં આપીને કહી દેશું કે-અમારી વસ્તુ ખોટી હતી; પણ આમ કહેવામાત્રથી મૂકી દઈએ એ સ્વાભાવિક પણ ખ્યાલ નથી જ રાખવાનો.

નંદનસૂરિજી-પણ આ આચરણ કરી ત્યારથી જ સંઘમાં આ સદાને માટેનો કલેશ થયો છે, અને દર પહેલાં બગડ્યું હતું નહિ. એ વાત તો નિર્વિવાદ છે જ ને ?

રામસૂરિજી D.-મૂળ વાત ઉપર જ આવ્યા છીએ.

પંચરાજેન્દ્રવિં D.-એથી મૂળ પરંપરા તૂટી કે નહિ ? શાસ્ત્રમાં 'આગમ-શ્રુત-આજ્ઞા-ધારણા અને જીત.' એમ પાંચ પ્રકારના આચારમાં પણ આજે જીતાચાર પ્રધાન છે. તમારી આ પરંપરા (?) જીતાચાર છે કે કેમ ?

પંચભાનુવિં P.-તેનો વિચાર જ ક્યાં થયો છે ? બાર પર્વાની તો તમારે ચર્ચા જ નથી કરવી ! પછી તે બધો વિચાર ક્યાંથી થાય ?

પંચરાજેન્દ્રવિં D.-સં ૧૬૬૨માં શરૂ કરેલી આ આચરણ નવીન નથી અને પરંપરા છે, તો એ પરંપરા કયા કાળમાં હતી ? કયા અંધકારયુગમાં શરૂ થઈ ? કયા આચાર્યોના કાળમાં ક્યાં સુધી તે ચાલીને ઉધી પડી ? અને કયા પૂજ્ય પુરૂષોએ દબાઈને તે પરંપરાને તરછોડીને પર્વતિયિની ક્ષય-વૃદ્ધિ નહિ કરવાની આચરણ સ્વીકૃત કરી ?

હંસસાંભં-આ દરેક બાબતનો ખુલાસો શ્રીસંઘને સં ૧૬૬૨ પહેલાં આપ્યો હોત તો શ્રીસંઘમાં આ કલેશ ઉત્પન્ન થાત ખરો ?

જામસૂરિ-આમ વચ્ચે જ બોલી ઉઠાય એ શિક્ષકભાગ નથી ?

પંચરાજેન્દ્રવિં D.-યુક્તિયુક્ત હોવાથી શિક્ષક જ છે.

હંસસાંમ-એ શું શિસ્તભંગનો પ્રશ્ન છે ?

પંરાજેન્દ્રવિં D.-પદ્ધતિસરમાં કોઈની જ ના ન હોય.

હંસસાંમ-૧૯૫૨થી ૯૨ સુધીમાં જે પંચાંગો નીકળ્યા હોય તેમાં આજે નીકળે છે તેવા પંચાંગો છે ? અને એ સમુદાયો પણ હયાત જ છે ને ?

લક્ષ્મણસૂરિ-હા. બરાબર છે. પણ વિચારણા શરૂ કરો એટલે બધી જ વાતો આવી જશે.

રામચંદ્રસૂરિ-મારે એ વાતો, વિશ્લેષ વધારે તેવી (હોવાથી) જવાબો નથી આપવા. (આના જવાબો) મારી પાસે બંધા છે. એ બદલ કહેવાનું ઘણું છે; પરંતુ પરિણામમાં કલેશ વધે એ અમને ઇષ્ટ નથી : માટે મૂળ વાત ઉપર અવાચ તો સારું.

હંસસાંમ-આપની આ બધી વાતો તો કેવળ બ્રમબળ છે-શબ્દબળ માત્ર જ છે. આપ જે કહેવું હોય તે કહેવા માંડો. કોઈપણ બાતનો ભય રાખ્યા વિના : તમારી બધી જ વાતો લાગણી-પૂર્વક સાંભળીશ. જે આપને કહેવું હોય તે એક વખત બધું જ કહી દો, પણ 'બૂતકાલની વાતો ખોલતાં પરિણામ સારું નહિ આવે.' ઇત્યાદિ કૃત્રિમ ભય બતાવ્યા કરો નહિ. મને ખાતરી છે કે-તમારા પાસે અમો કોઈ જ બાબતમાં ખોટા દેખાઈએ તેવી કોઈ વાત છે જ નહિ. છતાં તેવું કાંઈપણ હોય તો બહુ જ ખુશીથી જણાવું છું કે-જે હોય તે કહી જ દો. નકામો બ્રમ પેદા ન કરો. કોઈપણ બાતનો વિશ્લેષ નહિ જ થાય.

રામચંદ્રસૂરિ-આપણે જે કામ માટે ભેગા થયા છીએ તે કામ હવે થાય તો સારું.

રામસૂરિ D.-હવે તો સ્પષ્ટ થાય છે કે-આપ ઇરાદાપૂર્વક કહેવા નથી માંગતા. આપની પાસે કહેવાનું હોય તો આટલા સ્પષ્ટીકરણ પછી પણ કાંઈ કેમ ન જ કહો ?

રામચંદ્રસૂરિ-વિક્ષેપનો ભય છે.

રામસૂરિજી D.-એમાં એવું કાંઈ નથી.

હંસસાંમં-એવું અમને તો કાંઈ વિક્ષેપ કે ભયરૂપ લાગતું નથી, અને તમને જ તેવું શાથી લાગે છે ? એ જ સમજાતું નથી.

રામચંદ્રસૂરિ-શાસ્ત્ર અને શુદ્ધ પરંપરા મુજબ વિચાર કરવા સમિતિ નક્કી કરવાનું કામ કરીએ. આવા વિક્ષેપોમાં ઉતરવાની ઇચ્છા નથી. પહેલાંની વાતો કરવા એસીશું તો સમય ઘણો ચાલ્યો જશે, માટે જવા દો તે વાત.

રામસૂરિજી D.-આપની ઇચ્છા ઘણી જ સુંદર છે; પરંતુ શાસનની શુદ્ધ પરંપરાની જે સુંદરતર વ્યવસ્થા છે તેમાં સં૦૧૯૯૨થી જે આ વિક્ષેપાત્મક શરૂઆત થઈ, તે શિસ્તભંગ થયો છે. માટે હૃદયથી અમે સંપૂર્ણપણે શ્રદ્ધાથી કહીએ (છીએ કે-) તેનું પ્રથમ પ્રતિકરણ કરીને મૂળ આચરણને સ્વીકારો જ તેવી સહુની ઇચ્છા છે.

રામચંદ્રસૂરિ-૧૯૯૨ પહેલાં પણ આવી તિથિની ક્ષય-વૃદ્ધિ ઘણીવાર થઈ છે.

સભામાં-ગ....૨....ખ....૩

(સામાપક્ષે-સીટીઓ વળવવા માંડી અને હુરીઓ હુરીઓ બોલવા માંડ્યું !)

હંસસાંમં-(પુણ્યવિંમંબને ઉદ્દેશીને) મહારાજ ! જુઓ જુઓ આ સામાપક્ષની શિસ્ત ! પરમદિને આપણા પક્ષને ઉદ્દેશીને આપ કહેતા હતા ને કે-‘સામા પક્ષ કેટલી શિસ્ત બળવે છે’ ? તો હવે આપે તેઓની શિસ્તને તો મૂર્તસ્વરૂપે જોઈને ? તેઓની શિસ્ત આ છે.

ઉચ્ચારિત્રવિંR.-(ઉભા થઈને) આપના પક્ષમાંથી વચ્ચે વચ્ચે કેમ બોલે છે ?

હંસસાંમં-મારે અને રામચંદ્રસૂરિને વાત ચાલે છે તેમાં

તમે જ વચ્ચે શા માટે બોલ્યા? માટે તમે તો બેસી જ બાવ.
(આથી ચારિત્રવિવેચનને ફરજિયાત બેસી જવું પડ્યું.)

રામસૂરિજી D.—જે કાંઈ બોલાય છે તે સ્વીકાર્ય બનતું નથી.
જ્યારે આપણે નક્કી નિર્ણય જ લાવવો છે અને એ માટે સમિતિ
નીમવાની વિચારણા કરવી છે તો આપ (રામચંદ્રસૂરિ), હું, હંસ
સાંભળ અને નંદનસૂરિજી બેસીએ. અને વિચારણા કરીએ.

રામચંદ્રસૂરિ—જ્યારે સમય આવશે ત્યારે બધી વાતો બતાવી
દેશું, આવી વાતોથી એમ કાંઈ ઉશ્કેરાઈ જવાના નથી જ. તમે એમ
નક્કી કર્યું છે કે વચ્ચે બીજા ન બોલે તો વચ્ચે કેમ બોલે છે?
(તમારા તરફથી ત્રણ તો) આ (પક્ષ)માંથી બીજા ત્રણ નહિ આવે?

લક્ષ્મણસૂરિ—આપણે પ્રથમથી જ નક્કી કર્યું છે કે—સમિતિ સિવાય
બીજા વાતો કાઢવી નહિ, તો આ બધી વાતો કેમ કઢાય છે?

રામચંદ્રસૂરિ—કુદરતી રીતે જે વાત ચાલે છે તે વાત શાસ્ત્ર
અને શુદ્ધ પરંપરા વિચારવા કરી લઈએ. આવી સુંદર તક
કેશુભાઈએ આપી છે. આપણે આવી રીતે ભેગા બેઠા છીએ અને
બધી તિથિને અંગે એક વિચાર કરવાનો છે તે નક્કી કરેલી રીતિએ
નિર્ણય થઈ જાય તો આપણને આનંદ અને શ્રાવકોને શાસ્ત્રો તથા
શુદ્ધ પરંપરા જાણવા મળશે. આ બધા શ્રાવકો રાજી રાજી થશે.

રામસૂરિજી D.—જેવી આપ ઈચ્છા રાખો છો તેવી અમારી
છે; પરંતુ આ વાત અમુક ટાઈમથી જે મત સ્વેચ્છાએ શરૂ કર્યો
છે તેનું પ્રતિક્રિયા ન થાય ત્યાં સુધી અમારી તે શુભેચ્છાનો અમલ
અમે કરી શકતા નથી.

રામચંદ્રસૂરિ—અમે સાબિત કરી આપવા તૈયાર છીએ, જો
અમારી આચરણ શાસ્ત્રોક્ત રીતે અસત્ય નીકળશે તો માફી માંગીશું.
એક જ વાર નહિ પણ લાખવાર માફી માગવા તૈયાર છીએ. રૂપવિં
મં, દીપવિંના વખતમાં, ઝવેરસાગરજીમંના સમયમાં વગેરે બધાના
સમયમાં તિથિ વિષયક વિક્ષેપ ઉભો થયેલ છે. માટે આપણે શાસ્ત્ર-

શુદ્ધ પરંપરામાં દષ્ટિ રાખીને ચર્ચા કરીએ તો વિશ્લેષ મટી જશે. સઘળી તિથિની વાત વિચારીએ.

પંચવિકાશવિન-આપણે પ્રાચીનકાળમાં લખેલા ગ્રંથો હતા તે વખતે એક વ્રત પણ મળવી મુશ્કેલ હતી. તે સમય કેવો હતો, તે તે સમયના વૃદ્ધો જ જાણે, તે વખતે આજની જેમ છાપાનો યુગ નહોતો તેથી પંચાંગ સહુને મળવાં મુશ્કેલ હતાં. આજે બધું ઢગલા-બંધ મળે છે. જૈનધર્મપ્રસારકસભાનું માસિક અને તેનાં પંચાંગ ૪૨-૪૩ની સાલથી નીકળવા માંડ્યા છે. તે વગેરે કેઈપણ પંચાંગોમાં ૧૯૯૨ સુધી કદિ પર્વતિથિના ક્ષય કે વૃદ્ધિ લખાયેલ નથી. એ પદ્ધતિ કેઈને અડચણકર્તા બની નથી. જ્યારે એ આઠમ-એ ચૌદશ વગેરે જણાવનારાં નવાં પંચાંગો બાઈ-ભાઈઓને આરાધના પ્રસંગે તિથિ જોવામાં શુચવાડો ઉભો કરતા હોવાથી તે જોઈને નાના બાળકો પણ બોલે છે કે-‘આ તો એ તિથિવાળાનો મત છે.’ ૧૯૯૨ પહેલાં કેઈપણ બી-ત્રીયાં પંચાંગો નાના માણસો જેને સહેલાઈથી છઠ્ઠ આદિ તપ કરવામાં ઉપયોગ કરતા હતા. પછી તે સહેલાઈને ચૂંચવાડામાં ગોટવી દેવામાં લાભ શું?

ઓંકારસુરિ-૪૩ થી ૯૨ સુધીના ગાળામાં પણ પર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રાયઃ લખવામાં નથી આવેલ, ૪૩ પહેલાં તો આ પ્રમાણે જ હતું. સં. ૧૯૯૨ થી જ આ થયું છે તે વાત તફન ખોટી જ છે.

વિચાર એ કરવાનો કે-૪૩ પહેલાં આ હતું છતાં આ પંચાંગની શરૂઆત કેમ થઈ? માની લઈએ કે-૯૨ થી જ શરૂઆત નથી થઈ; પરંતુ પ્રાચીન પરંપરા આ જ હતી. ૯૨ થી નવી નથી જ કરી એમ અમે માનીએ છીએ. આ માટે અમારી પાસે જે પૂરાવો છે તે આપની ઈચ્છા હોય તો ૧૨ પર્વીની પણ ચર્ચા કરવાનું કહો એટલે તે અવસરે જરૂર બતાવાશે. તમારી પાસે આની જિજ્ઞાસા હોવી જોઈએ; પરંતુ આપ તરફથી બારપર્વી માટે બારણા બંધ કરાય ત્યાં આપના હૃદય સુધી વાત કયાંથી પહોંચે?

સમગ્ર તિથિ માટે નિર્ણય થઈ જાય તો.....આપ અમને પૂછશો કે-તમે આ શા ઉપરથી કરી ? એ વખતે જો અમારી પાસેના પુરાવા નહિ હશે તો એમ મૂકવા તૈયાર છીએ.

૪૩ થી ૬૨ સુધીના પંચાંગોમાં પણ નથી જ લખાણી એમ નથી વચ્ચે એવાં પંચાંગો મોળુદ છે કે-તે ગાળામાં પણ લખાણેલ છે. તો પછી એમ (કેમ) કહેવાય કે-આ આચરણ ૧૯૯૨ થી શરૂ થઈ ?

રામચંદ્રસૂરિ-આ બધું મૂકી દો. શાસ્ત્ર અને શાસ્ત્રશુદ્ધ પરંપરા પ્રમાણે કામ શરૂ કરવાનો મારો આગ્રહ છે. કામ ન જ કરવું હોય તો ભલે આમ ચાલે. આપણે જો સાડું કામ કરવાનું હોય તો સરલ રસ્તે જઈએ. એમ બને તો હું નથી માનતો કે-આપણે સાધ્યમાં સફલ ન થઈએ.

રામસૂરિશ્રી D.-જેવું આપને લાગે છે તેવું અમને લાગે છે; પરંતુ જે કામ નિયમવિરુદ્ધ થયું છે તેનું પ્રથમ પ્રતિક્રિયક કરો એટલે તે મુજબ કામ ચાલુ થાય.

રામચંદ્રસૂરિ-નિયમવિરુદ્ધ થયું જ નથી.

[રામસૂરિશ્રી અને રામચંદ્રસૂરિ તે બન્ને વચ્ચે વાત ચાલે છે તેમાં વચ્ચે વચ્ચે ઓંકારસૂરિ બોલવા લાગ્યા, તેથી રામસૂરિશ્રી-મહારાજે સામાયિકને ઉદ્દેશીને કહ્યું કે-‘તમે વારંવાર શિસ્તની વાતો કરો છો અને કોઈ વચ્ચે બોલે તો શિસ્તભંગ જણાવો છો, તો તમારી અને મારી વાતમાં વચ્ચે બોલીને આ ઓંકારસૂરિ કંઈ શિસ્ત બળવે છે ? ’]

હંસસામં-આચાર્યમહારાજને કાયદો બાધક નહિ. એમને બધી જ છૂટ હોય !

જયકીર્તિ-(ઓંકારસૂરિના બચાવમાં) એકની એક વાતનું પુનરાવર્તન થાય છે, તેથી વચ્ચે આચાર્યશ્રીને બોલવું થયેલ હોવાથી તે બ્યાનબી છે.

રામસૂરિ D.—એકની એક વાતનું પુનરાવર્તન આપના તરફથી પણ થયું જ છે, અને ત્યાં તે આચાર્યશ્રીએ વચ્ચે વાતો નથી જ કરી. તેથી તેને તમે ગેરવ્યાજબી લેખો છો ને ?

રામચંદ્રસૂરિ-આ મત પહેલાંનો નથી એમ કહે છે, તે ભૂલી બલ. શાસ્ત્રાર્થ કરીને સાબીત કરી આપો. ચર્ચા કરો અને પછી સિદ્ધ થાય તો મૂકવામાં અમને બીલકુલ વાર નહિ જ લાગે.

રામસૂરિ D.—આ વાતોની વારંવાર પુનરાવૃત્તિ થાય છે. આપને જેવી આચરણા માટે પકકડ છે તેવી અમોને પણ છે. ચર્ચા કરવા પૂરેપૂરા તૈયાર છીએ, પરંતુ પ્રશ્ન જ પ્રથમ એ છે કે—‘આપણામાં સં ૧૯૯૨ સુધી આ માર્ગભેદ હતા ?’ નહોતો જ તો પછી તમોએ શિસ્તભંગ કર્યો જ છે. અને તેનું પ્રતિક્રમણ કરીને તમારે પ્રથમ મૂળમાર્ગનો સ્વીકાર કરી લેવો જોઈએ એ સ્પષ્ટ વાત છે.

રામચંદ્રસૂરિ-શિસ્તભંગ કર્યો નથી. ચર્ચા કરીને સાબીત કર્યા વિના આપને એ કહેવાનો અધિકાર નથી. ચર્ચા કર્યા સિવાય માન્યતા પલટાવી શકાય નહિ.

રામસૂરિ D.—એમ તો પૂજ્યપદ્ધતિ બદલ શ્રી કલ્યાણવિજયજી પણ એમ કહે છે. ચર્ચા કર્યા વિના માન્યતા પલટાય નહિ. તેથી તેની વાતો ચર્ચાને યોગ્ય માનવી ? તેની સાથે શાસ્ત્રીય ચર્ચા કરવી ?

રામચંદ્રસૂરિ-ના, એમ મારું કહેવું નથી. અમારે તો પરસ્પર જે કાંઈ પ્રેમ છે તેમાં વૈમનસ્ય ન થાય તે જ જોવાનું છે. અને એટલા માટે મારી ના છે કે-ભૂતકાળ ન ઉકેલાય તો મારું વાતોમાં કાળક્ષેપ કરવા કરતાં સહુ સહુની માન્યતા શાસ્ત્રપાઠો આપીને સિદ્ધ કરવાનો પ્રયત્ન કરીએ, તો થોડા ટાઇમમાં સમાધાન શક્ય બને.

રામસૂરિ D.—આ માટે મારું કહેવું એ જ છે કે-૧૯૯૨ પહેલાં જે આચરણ કરતા હતા તેનો આપ સ્વીકાર કરી લો. એટલે આપણું અટકેલું કાર્ય ચાલુ થાય. માણસ જ્યારે વાત શરૂ કરે

ત્યારે શાસ્ત્રપાઠો તો અપાય જ: વિચારણામાં બધું જ ખુલ્લું થશે.

ઓંકારસૂરિ-એ બરાબર હતી કે કેમ ? એનો નિર્ણય કરી લો.

રામચંદ્રસૂરિ-આપ કહો કે આ આચરણ પ્રથમ હતી અને અમે કહીએ કે-એ નહિ, આ પ્રથમ હતી ! એનો અંત કયારે આવે ? એમ કરવામાં મૂળ વાત વિસરાઈ જશે, વૈમનસ્ય વધશે. માટે એ બધું છોડીને આપણે આજે બધી તિથિનો વિચાર શરૂ કરી દઈએ.

રામસૂરિજી D.-જેવી રીતે આપની આ વાત છે તેવી રીતે આપની સામે અમારી વાત ઉભી જ છે. તેનો પ્રથમ નીકાલ થવો જોઈએ.

રામચંદ્રસૂરિ-તો મળે નહિ આવે.

રામસૂરિજી D.-આપ કહો તેમ અમારે કરવાનું ?

રામચંદ્રસૂરિ-ના. એ પ્રમાણે તમે તમારી વાત કર્યા કરો અને હું મારી વાત કર્યા કરું. તેમાં પાર જ નહિ આવે. મૂળ વાત તો એ છે કે-આ પરંપરા ચાલુ હતી, વચ્ચે બગડી, તે જરા ઠીક લાગી એટલે સુધારી.

પરસ્પર.....મંત્રણાઓ.

ધર્મસૂરિજી-આમંમં શ્રી રામચંદ્રસૂરિજીએ શ્રી શ્રમણસંઘ વચ્ચે વાત રચી કરી કે-‘૧૯૯૨ પહેલાં જે આચરણ હતી તે જ મેં ચાલુ કરી છે. નવી નથી કરી’ તો હું અહિં બેઠેલા જ્ઞાની વૈયોવૃદ્ધોને પૂછું છું કે-૯૨ પહેલાં આ પ્રમાણેનો બે પૂનમ આદિનો મત હતો ? ‘બે પૂનમ આદિ હતી’ એમ તેઓ કહે છે તેવું ૯૨ પહેલાં હોય એમ હું માનતો નથી. આજ દિન સુધીના લેખો, અથવા વાંચીએ છીએ તેમાં અને વડિલોથી ચાલી આવતી શાસ્ત્રીય શુદ્ધ પરંપરામાં બે પૂનમ આદિ અમે વાંચેલ અથવા તો સાંભળેલ નથી.

ઉદ્દેવેંદ્રસામંમં-આ સંબંધીનો ઉત્તર પૂં લખિસૂરિજી અને શ્રી પ્રેમસૂરિજી આપો.

(બન્ને આચાર્યો કાંઈપણ ન બોલ્યા એટલે)

રામસૂરિજી D.— અનિષિદ્ધં અનુમતમ થી સિદ્ધ થાય છે કે—તેઓ-શ્રી સાંભળે છે છતાં કાંઈ પ્રત્યુત્તર નથી આપતા. (તેથી ધર્મસૂરિજીના કથનને સત્ય માને છે.)

ધર્મસૂરિજી—આપણા અનંત ઉપકારી તીર્થંકરદેવોનાં શાસનમાં પ્રમાદપરવશ આત્માઓથી નિરંતર ધર્મની આરાધના ન થઈ શકે તે માટે બાર પર્વની વ્યવસ્થા છે. તેમને માટે તે બારેય પર્વની આરાધના ટકી રહે તે માટે ‘ક્ષયે પૂર્વાં તિથિઃ કાર્યા’નો નિયમ છે તે બતાવી આપે છે કે—પર્વતિથિ બારની અગીઆર કે તેર ન જ થાય. બાર પર્વોમાં ભેળસેળ આદિ થતા હોત તો તે પ્રઘોષનો કોઈ અર્થ જ ન હતો. સમગ્ર સંઘમાં વ્યવસ્થિતતા રહે, એક પણ તિથિ ઓછી વધતી ન થાય એવી વ્યવસ્થા કરી આપનારો તે પ્રઘોષ છે. એટલા જ માટે આપણા પૂજ્ય મહાન્ પુરુષોએ ભૂતકાળમાં તેદનુસારે જ બાર પર્વની આચરણ અપનાવી છે અને આપણે પણ વર્તમાનમાં તે મુજબ જ ચલાવી રહ્યા છીએ. આપણે બધા જ દર સુધી ભેગા છીએ. દર પછીથી આપ બુદ્ધા પડયા છો, તેથી તે સુધારવું જ જોઈએ.

રામચંદ્રસૂરિ—બસ, આપે કહી દીધું ?

ધર્મસૂરિજી—હા.

રામચંદ્રસૂરિ—આપણે આ ચર્ચામાં ઉતરવું નથી. છતાં વારંવાર એ વાત રજુ થાય છે માટે કહેવાય છે કે—“ચોવીશ તીર્થંકરોનાં શાસનમાં બાર તિથિ અખંડ રાખવાની જે વાત થાય છે અને ૧૨ પર્વોની તેવી અખંડતા સેંકડો વર્ષોથી ચાલે છે.” ત્યારે હું કહું છું કે—‘સેંકડો વર્ષોથી ક્ષયે પૂર્વાંનો નિયમ લગાડો છો અને તેનો અર્થ તમે જે પ્રમાણે માનો છો તેમ નહિ; પણ અમે જે રીતે માનીએ છીએ તેમ લગાડીને બે પૂનમ આદિમાં એક ખાલી પૂનમ ગણવાનું’ આપણા પૂર્વચાર્યો કરતા હતા.

મારી સલાહ એ જ છે કે—આ ક્ષયે પૂર્વાંનો નિયમ આજનો

નથી, પણ ઘણા જ જુના કાળનો છે. તેથી જો સર્વ તિથિની ચર્ચા ચાલે તો નિર્ણય આવી જાય. આપણા ઘણાખરા પૂર્વજોએ એ પ્રમાણે કયું, તે બાબત એમ સમજવાનું કે-અમે જે કહીએ છીએ તે બાબત તેઓનાં ધ્યાનમાં ન આવેલ હોય અને તેમાં ફેરફાર ન કર્યો હોય એમ કેમ ન બને? અને તે બાબત ધ્યાનમાં આવે ને કોઈ સુધારે તો ખોટું શું? માટે બધી તિથિની ચર્ચા કરો એટલે સાચું ઝટ તરી આવશે.

રામસૂરિ D.-આપ કહો તે બધું વિચારી શકાય, પણ દરથી જે જુદા પડ્યા છે ‘તે નવું કયું’ એમ કહો એટલે ચર્ચાની શરૂઆત થાય.

રામચંદ્રસૂરિ-નવું કહેવાય નહિ.

રામસૂરિ D.-આપે જે કહ્યું કે-૧૯૯૨માં અમે વ્યવસ્થા કરી, તો તેમ કહેવામાં આપણા પૂર્વ પુરુષોનું અપમાન નથી?

રામચંદ્રસૂરિ-ઠરેક માણસ ગમે તે સુધારો કરે તેમાં આપણા પૂર્વપુરુષોનું કંઈ અપમાન નથી. વયોવૃદ્ધ તો અમારી પાસે છે અને વર્ષોથી આમ કરતા આવ્યાનું તેઓ બતાવે છે.

રામસૂરિ D.-અમારું ત્યાં જ અટકવું છે! આપે દરથી શરૂઆત કરી એમ જો કહેવા માગતા ન હો અને નવું નથી પણ જીવું જ છે એમ કહેવા માગતા હો તો કેટલા ટાઈમથી આ ફેરફાર થયો? તે જણાવો.

રામચંદ્રસૂરિ-લગભગ ૧૦૦ વર્ષના ગાળામાં આ વસ્તુની ઉપેક્ષા થઈ હતી, તેનું અમે સંશોધન કયું.

હંસસાંભ-આપે ૧૯૯૨થી નવો મત શરૂ કર્યો છે તે જગપ્રસિદ્ધ બીના છે અને ‘૧૦૦ વર્ષ પહેલાં એ જ મત હતો’ એમ (તમે) જણાવો છો; પરંતુ પ્રાચીન મહાપુરુષોએ પ્રચલિત પ્રણાલિકાને શાસ્ત્ર અને પદકો વગેરે દ્વારા સેકંડો વર્ષની પ્રાચીન દેખાવેલ છે તેનું કેમ?

રામચંદ્રસૂરિ-શાસ્ત્રમાં સેંકડો વર્ષની પ્રાચીન લેખાવી છે ?

રામસૂરિ D.-હાનરો વર્ષથી ચાલુ છે.

રામચંદ્રસૂરિ-૧૦૦-૧૨૫ વર્ષથીજ આ ગરખડ થયેલ છે અને ચર્ચા દ્વારા મારે તે સમજવલું છે.

રામસૂરિ D.-કેશુભાઈ ! હું તમોને પૂછું છું કે-સમાજમાં તિથિચર્યાના ચાલતા ૨૦-૨૨ વર્ષના વિગ્રહની શાંતિ માટે તમે પ્રયત્ન કરી રહ્યા છો કે-૧૦૦ વર્ષના વિગ્રહની શાંતિ માટે ?

કેશુભાઈ-હું તો ૨૦-૨૨ વર્ષથી ચાલી રહેલા વિગ્રહની શાંતિ માટે પ્રયાસ કરું છું.

સભામાં ગરખડ

રામસૂરિ D.-૨૨ વર્ષના ગાળાના વાંધા માટે કેશુભાઈની આ મહેનત છે, અને તે માટે જ આપણે લેગા થયા છીએ.

ઓંકારસૂરિ-આ ઉપરથી નક્કી થાય છે કે-તમે કેશુભાઈની ખારપવીની વાત માટે આપણે લેગા થયા છીએ તે વાત ખરાબર ને ?

રામસૂરિ D.-કેશુભાઈનો આશય, ૨૨ વર્ષથી ઉત્પન્ન કરેલા વિગ્રહની શાંતિ પૂરતો છે, એ વાતનો પ્રથમ તકે સ્વીકાર કરી દેયો.

રામચંદ્રસૂરિ-સંવત્સરીનો અઘડો તો વિચાર કરીએ તો ૧૯૫૨ થી છે, એ વાત ખરાબર છે ને ? જો સંવત્સરીનો અઘડો ૫૨ થી છે તો તે ૨૨ વર્ષનો કેવી રીતે ?

રામસૂરિ D.-સંવત્સરી માટે ‘૫૨’થી; પરંતુ નવા મત માટે તો ૨૨ વર્ષથી જ અઘડો છે ને ? સંવત્સરી સિવાય ખાર તિથિની વાતમાં કેશુભાઈને કેમ જોડાય છે ? કેશુભાઈ એકલી સંવત્સરીની વાત કરે છે ?

રામચંદ્રસૂરિ-આપણી વાતમાં કેશુભાઈને કેમ સંડોવો છો ?

રામસૂરિ D.-એ પોઈન્ટ સિવાય બીજામાં કેશુભાઈને શું

જેડયા જ નથી. અને તે પણ આપ કેશુભાઈને વાતવાતમાં દાખલ કરો છે એટલે જ તેમને પૂછવામાં આવ્યું છે.

પ્રતાપસૂરિજી-(ડહેલાવાળા રામસૂરિજીમંને ઉદ્દેશીને) એમનું કહેવું થાય છે કે-બાર પર્વતિથિની વિચારણા-પ્રરૂપણા-માન્યતા કે આપણી માન્યતા તે પરથી છે, ૬૧ થી છે કે ૮૯ થી છે. તેના બદલામાં આપનું કહેવું એમ છે કે-“ ૧૨ તિથિમાં ફેરફાર કરવાની શરૂઆત ક્યારથી ? જો બાર તિથિમાં ફેરફારની વાત ૨૨ વર્ષની જ છે, તો ૫૨-૬૧ અને ૮૯ની સંવત્સરીની વાત કેમ લવાય છે ? ” વાત વ્યાજબી છે. સંવત્સરી બાબત પ્રથમ થયું, પણ લોકમાં જે મતભેદ દેખાય છે તે બાર તિથિ સંબંધમાં જ છે. સંવત્સરી માટેના જ મતભેદને તેઓ બારેય તિથિના મતભેદમાં જોડી દે છે, તો તે વાત પણ ૧૯૫૨થી જ લેખાવે છે. પછી ૧૦૦ વર્ષથી આ ગરબડ છે એમ કેમ કહેવાય ? આ પ્રકારનું અવ્યવસ્થિત તેમનું માનવું ગમે તેવું હોય, અમારું માનવું તો આ જ છે. ‘ જોડાણો થયો છે ’ એમ જોલવામાં પૂર્વના મહાપુરુષોની અમે આશાતના માનીએ છીએ. ૧૨ પર્વી તો અમારો સિદ્ધાંત છે. તેમાં ચર્ચા કરવાની હોય જ શાની ? ૧૨ પર્વતિથિમાં જે ગરબડ થઈ છે તે સં. ૧૯૯૨થી થયેલ છે. તે પહેલાં કદી હતી જ નહિ.

(અત્ર-આપની વાત તદ્દન સાચી છે, એમ સૌ જાણ્યા.)

હંસસાંભંભં-(રામચંદ્રસૂરિને ઉદ્દેશીને) વીતરાજ પરમાત્માનાં શાસનનાં કાર્યો માટે આપણે સહુ એકદિલ હોવા છતાં આપણે આપણા આ આપસી વિખવાદને નથી શમાવી શકતા એ જોઈને સહુને ખેદ થતો અનુભવાઈ રહેલ છે. પ્રભુશાસનના રસિક આત્માઓથી પણ આ પ્રભુશાસનનો વિખવાદ ન શમે એ જોઈને કયો આરાધક આત્મા દુઃખ ન અનુભવે ? પ્રભુશાસન માટે કેાનું લોહી ન તપે ? આપણા વચ્ચેની દરેક વાતોનો સાર જોતાં હું તો આપને વિનંતિ કરું છું કે-શાસન અને સમાજની શાંતિ અર્થે કૃપા કરીને આપનો

મત મૂકી દો. એટલે આપણે એક થઈ જઈએ.

રામચંદ્રસૂરિ-હું મારી માન્યતામાંથી બહાર નીકળી જઉં ?

હંસસાંભ-હા જ તો. તો જ આપણે બધા એક થઈશું. હું તો આપના પ્રવચનનો તંત્રી હતો અને તમે મારા મંત્રી: હું અને આપ અન્યોન્યના નીકટના અનુભવી છીએ. એથી હજી ધરાવીને કહું છું કે-બહુ ખેંચ ખેંચ કેટલું કરશો ? અમે શું શાંતિને નથી ઇચ્છતા ? તો પછી હરવખત આપ એકલા જ વારંવાર શાંતિની વાત કેમ કરો છો ? એમાં તો તમારો અને અમારો બંનેનો સરખો ભાગ છે. માટે તો આપને સ્વતંત્ર કહેવું છે કે-“જો આપને સાચે જ વિશ્વહ શમાવવો જ છે તો આપ અને નંદનસૂરિજી મહારાજ બંને એક ચોરડીમાં બેસી જાવ અને બાર તિથિની ચર્ચા કરવી કે ન કરવી એ વાતનો નિકાલ લાવો. કે-તે વાત કાઢવી કે બંધ રાખીને જ આગળ ચાલવું ?” આ વાત બધા તરફથી નથી કહેતો; મારી અંગત ઇચ્છા વ્યક્ત કરું છું.

રામચંદ્રસૂરિ-જો નંદનસૂરિજી અને હું બેસી જઈએ એમ તમે કહો છો તો અમે તૈયાર છીએ. આપ તૈયાર કરો. જે રીતે વિચાર કરવાનો છે તે આપ શરત વિના એમને સોંપી દો. એકદિ બેસીએ.

હંસસાંભ-શરતનું તમે બાણો. હું તો કેશુભાઈને કહું છું કે-(હસતાં હસતાં) એક ન થાય ત્યાંસુધી બંનેને ચોરડીમાં પૂરો ! અને બહારથી મારો તાળું !

રામચંદ્રસૂરિ-(હસતાં હસતાં) અમો બંનેને પૂરવા જ છે ?

હંસસાંભ-ના. પૂરવા જ નથી; પરંતુ બાર પવીની વાતના નિશ્ચય અર્થે જ એ રંગ આણેલ છે.

રામચંદ્રસૂરિ-તો પણ મને વાંધો નથી.

રામસૂરિજી D.-(હંસસાંભને) આપનું કહેવું બરાબર છે, પણ આપ બંને જ સોંપો તેમાં બધા સંમતિ કેમ આપી શકે ?

હંસસાંભમ—નંદનસૂરિજી મહારાજ, આરતિથીની અર્ચા કરવાની ના પાડે છે. રામચંદ્રસૂરિજી કહે છે કે—કરવી છે : માટે બંને જણ બેસે અને ચર્ચા કરવી કે ન કરવી ? તેની વિચારણા કરી લે; એમ માફ અંગત કથન છે.

રામસૂરિજી D.—તો ભલે.

સામા પક્ષ તરફથી—ના. ના. વિચારણા કેમ ? નિર્ણય કેમ નહિ ?

ઉ. દેવેન્દ્રસાંભ—હું તો એમ જ કહું છું કે—પ્રતાપસૂરિ અને લક્ષ્મણસૂરિ બેસે અને બંને જણ વિચારીને નિર્ણય કરી લે.

સક્ષામાં ગરબડ.....પરમ શાંતિ

હંસસાંભમ—(શ્રી નંદનસૂરિજી મં આરામ અર્થે પૃથગ્ રૂમમાં પધાર્યા, ત્યારે તેઓશ્રીની ગેરહાજરીમાં શ્રી રામચંદ્રસૂરિજીને ઉદ્દેશીને) હું આપને મારા સ્વતંત્ર વિચારો તરીકે જણાવું છું કે—આપ અને નંદનસૂરિજી બન્ને જણ બેસો અને આરતિથીની વાત સ્થગિત રાખવી કે શરૂ કરવી ? તે સંબંધી વિચારણા કરો તો લાગે છે કે—પરિણામ સુંદર આવશે.

અહિં શ્રી નંદનસૂરિજીમં હાજર નથી તેથી જ હું આ બાબત આટલું અંગત મંતવ્ય આપશ્રીને જણાવી શક્યો છું. તેઓશ્રી હાજર હોત તો મને આવું અને આટલું બોલવા પશુ ન હેત. તેઓ તો એમ જ કહેત કે—મારા વતી હડાપણ કરવાનું તને કોણે સોંપ્યું હતું ? ડથી શાંત....મૌન. ૩-૧૭ થી ચાલુ. (નંદનસૂંમંના આવ્યા બાદ)

પંભાનુવિં D.—નંદનસૂરિજીમહારાજની ગેરહાજરીમાં જે વાત થઈ તે તેમને પહોંચાડવી જોઈએ ને ? આ તો ટાઈમ ઉપર ટાઈમ જાય છે અને કાર્ય કાંઈ થતું નથી !

ધર્મસૂરિજી—(હસતાં) આજે ક્યાં સહુ મૌન છે ? રોજ કરતાં ઘણું કામ થયું છે.

હંસસાંમ-ગધકાલે તો મૌન એકાદશી હતી, આજે તો ૧૨ને બુધવાર. સિદ્ધિયોગ છે ને ?

પાછું વાતાવરણ શાંત....મૌન....મંત્રણાઓ. ૩-૩૩થી ચાલુ-

લક્ષ્મણસૂરિ-નંદનસૂરિભંમની ગેરહાજરીમાં હંસસાગરભ મહારાજે કહ્યું તે બહાર કરો.

.....હું શું કહું છું ? તે સાંભળો.

લક્ષ્મણસૂરિ-(વચ્ચે જ) નંદનસૂરિભંમહારાજની ગેરહાજરીમાં હંસસાગરભ મહારાજે જે વાત કરી હતી કે-રામચંદ્રસૂરિ અને નંદનસૂરિ બે જણ વિચારણા કરવા બેસે અને તેઓ જ પરસ્પર વિચારવિનિમય કરે તે બધાને નિર્ણય મંજૂર રહે.

રામસૂરિ D.-આ બાબતમાં મારો વાંધો છે.

હંસસાંમ-મેં જણાવ્યું છે તે માફ મંતવ્ય એ છે કે-બારતિથિની ચર્ચા કરવી કે નહિ ? તેની નંદનસૂરિભંમ અને રામચંદ્રસૂરિ બંને વિચારણા કરી લે કે શું કરવું ?

નંદનસૂરિભ-મારે બારની ચર્ચા નથી કરવી.

લક્ષ્મણસૂરિ-બંનેને બારપર્વાની વિચારણા માત્ર જ સોંપવી છે કે-નિર્ણય કરવાનું પણ સોંપવું છે ?

હંસસાંમ-આમાં કોઈ પ્રકારે વિશેષ છણાવટની જરૂર નથી. કારણ કે-મેં મારા વક્તવ્યમાં સ્પષ્ટ કહ્યું છે કે-તેઓશ્રી બંને જણ વિચારણા કરવા બેસે. નિર્ણય માટે કહ્યું જ નથી.

લક્ષ્મણસૂરિ-તો તો બરાબર છે.

રામસૂરિ D.-એમ છે તો જેને જે યોગ્ય લાગે તે ખુશીથી કરો. વિચારણા કરવી હોય તે કરે; પરંતુ નિર્ણય તો શ્રમણ સંઘ જ કરે.

ધર્મસાંગણિ-(ઉભા થઈને) પૂજ્યપાદ પચ્ચીશમા તીર્થંકર-

તુલ્ય શ્રમણુ ભગવંત આદિ સંઘ સમસ્તને મારી નમ્ર વિનતિ છે કે-મારી વાત સહુ શાંતિપૂર્વક સાંભળશે.

આપનાથી મારી ખુદ્ધિ વધારે નથી. આપ જે કંઈ કરી રહ્યા છો તે જગતના હિત માટે કરી રહ્યા છો અને તે જ પ્રમાણે કરશે એમ મારી માન્યતા છે.

આપણા પરમ પુણ્યના ઉદયે આપ(ણે) બધા અહિં લેગા થયા છીએ. સાંભળવું તો પડે છે કે-આ પ્રયાસ માટે મને ઘણા કહે છે કે-‘આ (મિળ થતો નથી એ) બધું તમે કરો છો.’ સાંભળવું તો પડે જ છે અને સાંભળીશ. ઘણાનું કહેવું એવું છે કે-છેલ્લા ચાતુર્માસથી જ આ બાબતની વિચારણા ચાલે છે; પરંતુ એમ નથી. આ (૧૨ તિથિની ક્ષય-વૃદ્ધિ છોડી દેવાની) વિચારણા તો બાર વર્ષથી ચાલે છે. ૨૦૦૭માં પાલીતાણામાં પૂવલ્લભસૂરિજીમંની નિશ્ચામાં તેમજ ગતચતુર્માસમાં ટ્રસ્ટ એક્ટ માટે ડેલાના ઉપાશ્રયે મીટીંગો થયેલ અને કાંઈ વિધિસર થયેલ નહિ. ગતવર્ષે ડેલાના ઉપાશ્રયે થયેલ મીટીંગમાં વિશેષ વિચારણાઓ એ પણ થયેલ કે-આપણા તીર્થોની બાબતમાં, દીક્ષાપ્રતિબંધક બીલોના સંબંધમાં તેમજ આ તિથિપ્રકરણ આદિમાં આપણે સંપના માર્ગે નહિ આવીશું તો પરિણામ શું આવશે તે કહેવું મુશ્કેલ છે. તિથિપ્રકરણ બાબત પ્રેમસૂરિજીમંની વિશેષ લાગણી હતી. તેમાં કૈલાસસાગરજીમં ઉપાધ્યાય દ્વારા કેશુભાઈને આ પ્રયાસ કરાવ્યો. તે બંનેના સુપ્રયાસથી આ બધું બની શક્યું છે.

આવા કલેશોથી શ્રી શ્રમણસંઘને અને ગામેગામના શ્રીસંઘને જે નુકશાન પહોંચી રહ્યું છે તે માટે યોગ્ય વિચારણા નહિ થાય તો ભાવિના સકલસંઘને ઘણું સહન કરવું પડશે. શ્રીસંઘનું આવું શિસ્ત છે તે મુજબ વિચાર કરી આપણા વડિલો જે કાંઈ કરશે તે શાસ્ત્રાનુસાર અને વ્યવસ્થિત જ થશે એમ સમજી તેમની ઉપર જ આ બાબત છોડી દેવી ઘટે.

૧૯૯૦ના પ્રથમના સંમેલનમાં ૭૨ની કમીટીમાં તેમજ ૩૦ની

કમિટીમાં હું હતો અને તે વખતની કાર્યવાહીની પદ્ધતિ અને આ વખતના સંમેલનની કાર્યવાહીની પદ્ધતિમાં બહુ ફેર છે. આપણે બધાં વીરશાસનમાં છીએ અને આજે કેમકેસી-લોકશાહીમાં છીએ છીએ અને ચાલીએ છીએ. આપણે સાધક અને બાધકને સારી રીતે વિચારી શકીશું. આખરે તો ગીતાર્થી જે માર્ગ ગ્રહણ કરશે તે વિચારીને ચોગ્ય જ કરશે; પરંતુ આ પદ્ધતિ તો આપણે ધરમૂળથી ફેરવવી જ ઘટે છે. લોકોની ધીરજ દિવસે દિવસે ખૂટતી જાય છે. આપણે પણ ઘણા દિવસો ગયા છતાં કાર્યવાહીમાં તથા નિર્ણયોમાં આપણે કાંઈ જ આગળ વધી શક્યા નથી ! પ્રથમ તો શાસનપદ્ધતિની ૪૯ અને સામેથી ૫૧ની મળીને ૧૦૦ની જે સમિતિ થઈ છે તે જ શ્રમણસંઘના ધોરણે નથી થઈ.

એક તીર્થંકર જે કહે તે બધું સકલ ગણધરોને અને આચાર્યો કહે તે બધા સાધુ આદિ સંઘને કાર્ય કરવાનું હોય છે. પરસ્પર સંખ્યાબળ જોવાય છે અને તેથી ખેંચતાણમાં પ્રડીને કાંઈ કાર્ય આગળ વધતું નથી. આપણે આવી સ્થિતિમાં સંખ્યાનો આશ્રય ન રાખતાં આજે નવ દિવસ ફળ વિનાના ગયા છે, તેનો ખ્યાલ કરી ગાડી ખાડામાં પડી છે તો તેને કાઢવા જ સૌ કોઈ પોતપોતાનો ફાળો-સહકાર અને રૂકી ગયેલી ગાડીને કાઢી ચાલુ કરે એ અતિ જરૂરી છે.

શ્રી હંસસાગરજી મહારાજે સૂચના કરી છે કે-‘પૂંઆં નંદનસૂરિજી મં, પૂંઆંરામચંદ્રસૂરિ મં બેસીને વિચાર કરી લે.’ એ મને તો ખરાબર લાગે છે. પાર્લામેન્ટમાં બધા જ બેસીને વિચારણા ચલાવે, હાઈકોર્ટ અને સુપ્રીમકોર્ટની જેમ ન્યાય આપતાં પહેલાં કેસોની રજુઆત કેવી રીતે કરવી ? તે માટે વકીલો પરસ્પર મંત્રણાઓ ચલાવે તેમ તે બંને પૂજ્યો પરસ્પર મંત્રણા કરે અને નિર્ણય માટે પૂંઉદયસૂરિજી મં અને પૂંલખિંસૂરિજી મં છે જ. આપણને સહુને સાંભળવાનો લાભ તો મળે જ.

આજે સિદ્ધિયોગ છે તો ૫-૭-૧૦ જેટલા અને જેને જેને સહકારમાં લેવાના હોય તેને તેને લઈને પરસ્પર વિચારણા કરી

લેવી જોઈએ. તિથિચર્યામાં જ આટલા દિવસો ગયા અને કાંઈ જ ન થયું! જો વ્યવસ્થિતરૂપે કાર્ય નહિ થાય તો ઘણાજ સમય જશે, તો જેઓ લાંબા લાંબા વિહાર કરીને આવેલા છે અને જેઓનાં ચાતુર્માસ લાંબે નક્કી થયેલાં છે તેઓએ ચાતુર્માસ કયાં કરવું? તેમજ ચાતુર્માસ માટે વિહાર કયારે કરવો? એ વિચારે જોશે તો ચામાસા માટે લગલગ બધા જવાની ઉતાવળ કરે છે, આ સ્થિતિમાં સમય વધારે લાંબાતો રહે તે પાલવે તેમ પણ નથી. બને તો એક જ દિશામાં પતાવો. નહિ તો સમય એમને એમ ચાલ્યો જશે, અને આખરે ઘણાને વિહાર કરીને જવાનું થશે. જો કાર્ય નિષ્પ્રયાત્મક ન થયું તો બહાર કેવું બોલાશે? તે સૌ કોઈ સમજી શકે છે. માટે આ એક જ બાબતમાં સમય વધારે નહિ ગુમાવતાં કોઈ શરત સિવાય રચનાત્મક કાર્ય થાય તેવી વિનંતિ છે. હજી તો રાજદારી ઘણા પ્રશ્નો વિચારવા બાકી છે. તિથિ સિવાયના બીજા પણ ઘણા પ્રશ્નો છે.

રામસૂરિજી D.—મારું સંપૂર્ણ મંતવ્ય છે કે—આ બાબતુ લિન્ન લિન્ન સમુદાયો છે તેથી બે જ જણા વિચાર કરે એ વાત સંગત નથી, તેમાં મારી સંમતિ નથી. ધર્મસાગરજી મહારાજે જે કાંઈ કહ્યું છે તેમાં હંસસાગરજી મહારાજની વાતને પૂરું સમર્થન નથી.

ધર્મસાગરજી—બાર પર્વાની ચર્યા કરવી કે નહિ, તે વિચારણામાં તો આગળ વધો તે જ માટે અને તેટલા પૂરતું જ મેં કહેલ છે.

રામસૂરિજી D.—ધર્મસાં જો બાર પર્વાની તથિ ચર્યા કરવી કે નહિ? તેટલું જ કહેતા હોય તો મારી સંમતિ છે.

રામચંદ્રસૂરિ—મારી વાત એ છે કે—બધું થાય તો સાડું, પણ એક માટેય અમે બંને સાથે બેસીને વિચારણા કરીએ તેમ નક્કી પણ કરીએ તો વાંધો નથી ને?

એકે મુનિ—વાંધો તો રહેશે જ.

લક્ષ્મણસૂરિ—આજે વિચારણા તો શરૂ કરો.

રામસૂરિજી D.—આપ વિચારી શકો છો; પણ ૧૯૯૨ થી

આ નવીનતા ઉભી થવા પામી છે, એ અમારી વાત ઉભી રહે જ છે.

રામચંદ્રસૂરિ-અમે બે એકમત થઈ જઈએ તો પછી વાંધો નથી ને ?

રામસૂરિ D.-મારી વાત એ છે કે-હરથી આ નવી શરૂઆત થઈ છે, અને તે વાંધો તો છે જ.

[હંસસાગરજી મહારાજ અને રામચંદ્રસૂરિજી વર્ષો સુધી મળેલા નહિ, એ સ્થિતિમાં પણ ઐક્યતા સાધવા માટેના આ અવસરને સોનેરી દેખીને હંસસાગરજી મહારાજ ઓચીંતા જ પોતાની આસ-નેથી ઉઠીને આં શ્રી રામચંદ્રસૂરિજી પાસે પહોંચી ગયા ! સમસ્ત વર્તુલે એ બનાવને અછેરાડપે માનીને આશ્ચર્ય અનુભવેલ.]

હંસસાંમં અને રામચંદ્રસૂરિની મંત્રણા. કેશુભાઈ અને ઓંકાર-સૂરિ (તેમાં સાથે)

હંસસાંમં પ્રથમવાર જ રામચંદ્રસૂરિ પાસે વિઘટિકાર તરીકે : પં. શ્રી વિક્રમવિજયજીએ બહુમાન તરીકે બેસવા પોતાનું આસન આપેલ.

હંસસાંમં રામચંદ્રસૂરિને સમજાવે છે. બાદ-

કેશુભાઈ અને રામચંદ્રસૂરિ વગેરેની મંત્રણા. ૩-૪૭ થી ૩-૫૦

હંસસાંમં અને ડેલાવાળા રામસૂરિજીની મંત્રણા. ૩-૫૦ થી ૩-૫૪ સુધી. ત્યારબાદ હંસસાંમં, નંદનસૂરિજી, પ્રતાપસૂરિજી અને ધર્મસૂરિજીની મંત્રણા ૩-૫૪ થી ૩-૫૫.

નંદનસૂરિજી-(બહેર) હંસસાગરજી મને પૂછવા આવેલા. મેં કહ્યું કે-તમે બે શરૂએલા છો સમજી લ્યો ને !

રામચંદ્રસૂરિ-આપની ઉદારતા શસ્ત્ર. ખાનગીમાં આપણે બે બેસીશું તો પરસ્પર જે કાંઈ જરૂરી વાતો કહેવાશે, યોગ્ય માર્ગ નીકળશે. આજે શરૂઆત કરીએ અને આવતી કાલથી ચાલુ કરીએ.

જાંખૂસૂરિ-નક્કી શું થયું ?

રામચંદ્રસૂરિ-આપણે કહીએ છીએ કે-બાર પર્વની ચર્ચા કરવી, અમે એ માટે આવ્યા છીએ. તેઓ કહે છે કે-નથી કરવી. તો એ માટે અમે બંને બેસીને વિચાર કરીએ.

જંખૂસૂરિ-બધાને સંમત થશે ને ?

રામચંદ્રસૂરિ-હજી એ ડાળાય છે.

ડેલાવાળા રામસૂરિજી અને નંદનસૂરિજીની મંત્રણા. ૩-૫૬થી૪-૦

લક્ષ્મણસૂરિ-શરૂઆત કરો.

નંદનસૂરિજી-આ વાતમાં હું કાંઈ બાણતો નથી. હંસસાગરજી અને એ બે જણા બેસે તો કાર્ય જલદી પતી બાય. જીનો સંબંધ તો તેમનો અને તમારો છે, માટે તમો બંને જ બેસો ને, અમો તો નવા સંબંધવાળા છીએ.

હસાહસ.

રામચંદ્રસૂરિ-અમારે મંજુર નથી ને ! આ બરાબર નથી.

જંખૂસૂરિ-આપનું નામ હંસસાગરજીએ જ સૂચવ્યું છે.

નંદનસૂરિજી-એ તો એમની (મારા પ્રતિની) લાગણી છે.

લક્ષ્મણસૂરિ-લાગણીનો અનાદર ન કરાય. આપણે નવો સંબંધ કેમ ? આપણે તો જીના સંબંધવાળા ગણાઈએ ને ?

નંદનસૂરિજી-ઘણાં વર્ષોનો જીનો સંબંધ તે બેને છે.

રામચંદ્રસૂરિ-આ વાત બરાબર નથી.

ઓંકારસૂરિ-આપ વડિલ છો, આપ બીજાને સમજાવી શકો છો.

નંદનસૂરિજી-વાત થઈ હોય એ વખતે હું હાજર ન હતો. જે વાત જેમની સાથે થઈ ગયેલી છે તે જ આ કાર્ય કરે.

ઓંકારસૂરિ-(આપ આવો તેમાં) આપના તરફથી ઉચિત બલો છે, અને અહિંથી ઉચિત બલો (પણ) છે.

લઙ્ઘિસૂરિ-કાલ ઉપર રાખો ને !

લક્ષ્મણસૂરિ-આજે શરૂઆત કરો.

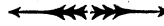
ઓંકારસૂરિ-આપના નિવેદનને બધા સંમત થયા છે માટે આપ (રામચંદ્રસૂરિજી જોડે વિચારણા કરવા) પધારશો તો આપના કાર્યને બધા સંમત થશે. નિર્ણય....

જ'ખૂસૂરિ-(હંસસાંભળે) આપનો શો અભિપ્રાય છે ?
(વચ્ચે બીજા બોલ્યા)

દ્વિધસૂરિ-કાલ ઉપર રાખો તો ?
(બધાએ વાંધો લીધો હતો.)

રામચંદ્રસૂરિ-ભલે એમ રાખો, પરંતુ આ વાત મુકાઈ નય છે.

૪-૫ સમાપ્ત. સર્વમંગલ.

દિવસ ૧૦ મો, વૈ ૦ શુ ૦ ૧૩ ગુરુવાર

[બુધવારે એટલે સંમેલનના નવમા દિવસે આગેવાન શ્રાવકોએ સંમેલનમાં આવીને વિનંતિ કરેલ કે-“આવતી કાલે ગુરુવારના દિવસે પ્રકાશ કોલેજમાં પૂજા રાખવામાં આવી છે તો આચાર્ય મહારાજ આદિ સહુ શ્રમણ લગવંતોને બપોરે ૧૧ વાગે પૂજામાં પધારવા વિનંતિ છે.”

આથી આજરોજ સહુ આચાર્યલગવંતો અને મુનિમંડળે પૂજામાં હાજરી આપી હતી. પૂજામાંથી ઉઠી સહુ હોલમાં ૧૨-૪૫ મીનીટે પધાર્યા બાદ પ્રથમ કેશવલાલભાઈ અને રામચંદ્રસૂરિની મંત્રણા (૧૨-૫૦ મીનીટે) શરૂ થઈ હતી. તે વખતે ઘંટાને એમ જ લાગેલું કે-‘રામચંદ્રસૂરિ કેશુભાઈના કાન મંત્રે છે.’ ને કેટલાકો તો-‘એ તો ગુરુમંત્ર આપતા હશે’ એમ બોલતા હતા.]

૧૨-૫૭ મીનીટે પૂ ૦ ઉદયસૂરિજી મહારાજનું મંગલાચરણ.
મૌન.....શાન્તિ અને.....મંત્રણાઓ ૨-૫ મીનીટથી શરૂ-

રામચંદ્રસૂરિ-પુણ્યવિજયજી કયાં ગયા છે? આજે હવું કેમ બોલ્યા નથી?

મૈંદસૂરિજી-ખંખર નથી. પાંજરાપોળના ઉપાશ્રયે તો વહેલા આવી ગયા હતા. ત્યાંથી સ્થંડિલ ગયા કે કયાં? તે હું બોલુંતો નથી.

લક્ષ્મણસૂરિ-(નંદનસૂરિજીની સામું જોઈને-તેમને ઉદ્દેશીને-)
કાલની વાતનો આપના ઉપર આધાર છે, તો આપ અને રામચંદ્રસૂરિ
બંને જણ વિચારણા કરી લો તો કામ આગળ ચાલે.

નંદનસૂરિજી-મેં તો કાલે જણાવી દીધું કે-હંસસાગરજી અને
રામચંદ્રસૂરિજી બન્ને વિચારણા કરે, તો મને કાંઈ જ અડચણ નથી.

લક્ષ્મણસૂરિ-હંસસાગરજી મહારાજ વગેરે બધાએ આપને
સોંપ્યું છે ને?

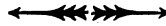
નંદનસૂરિજી-એ તો તેમની મારા પ્રતિની લાગણી છે. ૨-૮
થી મૌન સેવાયું.

પુણ્યવિજયજી મહારાજ ૨-૩૬ મીનીટે પધાર્યા હતા, અને
તુરંતજ જંબૂસૂરિ સાથે ૨-૩૬થી ૨-૪૦ સુધી મંત્રણા ચાલી.

રામચંદ્રસૂરિ, ઓંકારસૂરિ, ચારિત્રવિંડ્યાની પરસ્પર મંત્રણા
૨-૩૫થી ૨-૪૦ સુધી.

૨-૪૫થી મૌન સેવાયું. એકંદરે આજની કાર્યવાહીમાં મૌન
સિવાય ખાસ કાંઈ જ કાર્ય થયું ન હતું. ગઈકાલે જે આશા દેખાતી
હતી તેમાં આજે નિરાશા જ નજરે પડતી હતી !

સમય થતાં ૪-૦ મીનીટે સર્વમંગલ થયું હતું.

દિવસ ૧૧ મો. વૈ. શુ. ૧૪ શુક્રવાર

આજે નવાપક્ષના આંશ્રી રામચંદ્રસૂરિ ૧૨-૧૦ મીનીટે, ઓંકાર-
સૂરિ-લખિંધસૂરિ-જંબૂસૂરિ-મનહરસૂરિ ૧૨-૨૨ મીનીટે આવેલ.

શાસનપક્ષના આચાર્યોમાં ડહેલાવાળા આંશ્રી રામસૂરિજી
૧૨-૨૫ મીનીટે, આંશ્રી મહેંદ્રસૂરિજી ૧૨-૩૦ મીનીટે, (આજે
ચૌદશ હોવાથી આચંબિલ-એકાશનાદિ કારણે વિલંબ થાય તે
સ્વાભાવિક છે એમ ૫૦શ્રી સુશીલવિજયજી બોલ્યા હતા.) આં

શ્રી ઉદયસૂરિજીમં, આંશ્રી ધર્મસૂરિજી ૧૨-૫૫ મીનીટે, આંશ્રી પ્રતાપસૂરિજી ૧-૫ મીનીટે આવ્યા હતા.

ગઈકાલ સુધી સંમેલનમાં પૂંઆંશ્રી વિજયોદયસૂરિજીમંના એક જ સ્થાપનાજી સહુને સ્વીકાર્ય હતા; પરંતુ આજના સંમેલનમાં સ્થાપનાચાર્યજી બે નજરે પડતા હતા. નવા પક્ષના આંશ્રી લખિંધ-સૂરિની સન્મુખ આજે પ્લાસ્ટિકની ઠવણી ઉપર સ્થપાયેલા ખીજાં સ્થાપનાજી બેઠાને આજે સહુને આશ્ચર્ય થયેલ કે-કોઈ દિવસ નહિ ને આજે જ આમ કેમ ?

આવનારાઓમાં સહુ લગલગ આવી ગયા હતા, પણ સંમેલનના અગ્રગણ્ય પૂજ્યોમાંના આંશ્રી નંદનસૂરિજી તથા સાહિત્યપ્રેમી મુનિરાજશ્રી પુણ્યવિજયજી મહારાજ હજીસુધી નહોતા આવ્યા. આમંત્રણ આપનાર કેશવલાલભાઈ પણ આવેલ ન હતા. કાલે જે મૌન એકાદશી ઉજવાણી છે, તે ધુંધવાટના ક્ષણસ્વરૂપે આજે વિખંવાદનું વાતાવરણ થતું બેઠાંએ એમ આજે ઘણા મુનિરાજોનું માનવું હતું; પણ સૌના હૈયાં ઠંડાજ દેખાતાં એ માન્યતા નિરર્થક નીવડી હતી. આજે સૌના મુખારવિંદ ઉપર ઉદાસીનતા લાસતી હતી, એ તો ખરુંજ.

તેમાં પણ....એક કારણ એ લેખાતું હતું કે-જ્યારે એક વાગ્યે ત્યારે આંશ્રી રામચંદ્રસૂરિએ તેમના શિષ્ય આંશ્રી ભુવનસૂરિને કહેલ કે-“આજે આપણે આદ્યન્ત (મંગલાચરણથી પ્રારંભી સર્વમંગલ સુધી) કાંઈ જ બોલવાનું નથી ! એ સાથે જ તેઓશ્રીએ જંબૂસૂરિને હાથના ઇશારાથી નવકારવાળી ગણવાનું કહ્યું હતું.”

૧-૪૫ મીનીટે આંશ્રી નંદનસૂરિજી, મુનિરાજશ્રી પુણ્યવિજયજી અને કેશવલાલભાઈ આવ્યા. તેઓના હાવભાવ ઉપરથી સહુને થયું કે- ‘આજે કાંઈક ચોક્કસ વાતાવરણ ગોઠવીને જ આ ત્રણે આવ્યા લાગે છે.’

૧-૫૦ મીનીટે લાવણ્યસૂરિજી આવ્યા, બે વાગે પૂં ઉદયસૂરિજીમંનું મંગલાચરણ.

[આટલા દિવસોના મંગલાચરણમાં શ્રી પ્રેમસૂરિ-રામચંદ્રસૂરિ-

લખિસૂરિએ હાથ જોડ્યા જ નહોતા; પરંતુ આજે હાથ જોડ્યા હતા !]

૨-૨૦ સુધી મંત્રણાઓ.....મૌન.....શાન્તિ.

પંભાનુવિંમ-૨-૨૦ મીનીટે-આમ ને આમ મૌન કયાં સુધી ચાલશે ? અઢી થવા આવ્યા છે. પ્રેમસૂરિ મહારાજ ! આપને કહું છું કે-કાંઈ રાહ-રસ્તો બતાવો ને ! વડિલોએ જ આનો રસ્તો કાઢવાનો છે. કલાકોના કલાકો પસાર થઈ જાય છે. મારો અનુરોધ છે, વિનંતિ કે-થોડાઘણા પણ કાંઈ રાહ આવીએ તો સાઈ : આમને આમ સમય ચાલ્યો જાય છે. આપ વડિલોને જ રસ્તો કાઢવાનો છે. કાંઈ રસ્તો બતાવો ને ?

[આ સાંભળી ઓંકારસૂરિ અને રામચંદ્રસૂરિએ સ્મિત કયું.]

પ્રેમસૂરિ-હું શું કરું ? વડિલો બેઠા છે !

પંભાનુવિંમ-(રામચંદ્રસૂરિ ઉદ્દેશીને)-આમ મૌન બેસી રહ્યાથી શું ? આવું ચાલુ રહેશે તો આપણે નજીક જ નહિ આવી શકીએ. આમને આમ આપણા દિવસો કેટલાય જશે તો બહાર બહુ ખરાબ દેખાશે. કાંઈક કરો, નવકારવાળી લેવી ?

રામચંદ્રસૂરિ ઇસારાથી ના કહે છે.

પંભાનુવિંમ-આમ બેસી રહેવાથી નજીક થોડા જ આવવાના ? કાંઈક વાત વિચાર કરશું તો નજીક અવાશે. કાંઈ ને કાંઈ રસ્તો નીકળી શકશે. ખાલી મૌન બેસી રહેવાથી શું ફાયદો ?

રામચંદ્રસૂરિ-કમ' તો બપોરે ને !

પંભાનુવિંમ-સાચી વાત છે આપની, પણ ઘણા મુનિઓને વિહાર કરવાનો હોય તે આમ નિરર્થક ટાઈમ લાંબાથે જ જાય તો શી રીતે કરી શકે ?

રામચંદ્રસૂરિ-સહુ વિચાર કરે. એ તો (અંતે) ધીરજવાળા જ રહેશે અને પતાવશે.

પંરવિવિમલ-ખ'ને પક્ષ છે, ખ'નેને કાંઈ ને કાંઈ તો મૂક્યા વગર રસ્તો નીકળવાનો નથી.

દર્શનસાંગ્રહિ-એક ઓઘો મૂકે અને બીજો મુહપત્તિ મૂકે;
એટલે પછી ઝંઘડો જ ન રહે, એમ જ ને ?

૨-૩૫ થી ૨-૩૬ રામચંદ્રસૂરિ અને કેશુભાઈની મંત્રણા.
તૈયારબાદ મૌન....શાંતિ.

ન્યાયસૂરિ-૩-૨૫ મીનીટે લક્ષ્મણસૂરિને ઉદ્દેશીને-આમ મૌન
ક્યાં સુધી બેસશે ? બોલોને ! કાંઈક તો બોલો.

લક્ષ્મણસૂરિ-(હંસસાંમંબને બતાવીને) એમને કહો.

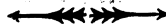
હંસસાંમંબ-મૌન.

રામસૂરિ અને લક્ષ્મણસૂરિનો (વચ્ચે બેઠેલા જંબૂસૂરિ અને
પુણ્યવિંમંબ સાંભળે તેમ) ૩-૩૦ થી ૩-૩૫ સુધી વાર્તાલાપ :
બાદ પુણ્યવિંમંબ અને લક્ષ્મણસૂરિ વચ્ચે ૦૧ મીનીટ વાર્તાલાપ,
બાદ જંબૂસૂરિ અને પુણ્યવિંમંબ વચ્ચે ૧ મીનીટ વાર્તાલાપ.

પછી તો ૩-૩૭ થી બન્ને પક્ષે મૌન શિસ્તપૂર્વક પાળ્યું ! કેઈ
બોલવા જ તૈયાર નહોતા.

(ધર્મસાં ગણિને કેશુભાઈ રૂમમાં લઈ ગયા પણ શું વાતો
થઈ ? તે બહાર આવી નહિ.)

સમય થયો અને ૪ વાગે સર્વમંગલ થયું.

દિવસ ૧૨ મે, વૈ ૦ શુ ૧૫ શનિવાર

(મંત્રણાદિન)

૧૨-૩૦ મીનીટે શ્રી રામચંદ્રસૂરિ, ૧૨-૩૫ મીનીટે ઉદયસૂરિ
તથા નંદનસૂરિ આદિ, ૧-૧૦ મીનીટે લઙ્ગિસૂરિ અને ૧-૧૩
મીનીટે પ્રેમસૂરિ આદિની ઉપસ્થિતિ.

આજે નવો પક્ષ સ્થાપનાચાર્ય લાવેલ નહિ.

૧-૨૦ મીનીટે મંગલાચરણ = = = ૧-૩૨ સુધી મૌન.

પુણ્યવિષમ-મારે આજે બે ત્રણ વસ્તુ કહેવાની છે. એક વસ્તુ એ છે કે-ઘણા મુનિભગવંતોને વિહાર કરવાની ભાવના છે. લોભી વિહારહોય એટલે પહોંચાય ક્યારે? અને આપણી તો મૌનવૃત્તિ ચાલુ છે. એમાંથી આપણે જો માર્ગ કાઢવાની ભાવના હોય તો તેવો રસ્તો પ્રહણ કરવો જોઈએ. ઉભયપક્ષ સમાધાનની શક્યતા હોય તો ઠીક છે; પરંતુ જો બન્ને પક્ષો સંમત ન થાય તો ઉભયપક્ષ શાંતિથી છૂટા પડે. વિશ્વના ઇતિહાસમાં એવા ઘણા પ્રસંગો છે કે-બન્ને પક્ષો શાંતિથી છૂટા પડે છે.

પાશ્ચાત્ય લોકોનો જ આપણે દાખલો લઈએ. તે લોકો જ્યારે સમાધાન નથી આવતું ત્યારે શાંતિથી તે કાયને પડતું મૂકી દેશ માટે સર્વ કાંઈ કરી છૂટે છે. ઇંગ્લેન્ડના ઇતિહાસમાં એક ઉદાહરણ છે કે-સુએઝની નહેરના શેરો લેવા કે કેમ? પાર્લામેન્ટનો વડો અને એક બીજો બન્ને લેગા થયા, બન્ને સહમત ન થયા! છેવટે બન્નેએ વિચાર કર્યો કે-દેશનું સુકાન કઈશું ન થાય-અપકીર્તિ ન થાય તે માટે બન્ને સંમત થઈને એક જ પક્ષમાં નિવેદન બહાર કયું કે-“અમે સંમત છીએ કે-અમે બંને એકમત થયા નથી” અર્થાત્ નહિ સંમત થવામાં એકમત છીએ. આ એક માર્ગ : બીજો કોઈ માર્ગ હોય તો આપ ફરમાવો અને તે મને કબૂલ છે.

કાલે બે-ત્રણ સ્થાનેથી અવાજ આવ્યો છે તે આપ સામે રજુ કરું છું. શું કરવું? તે આપ સહુ ઉપર અવલંબે છે. મારા સ્વતંત્ર વિચારો કેવા છે? તે જણાવવા નથી. મારી માન્યતા મેં આજ સુધી રજુ કરી નથી, કરતો પણ નથી. આપ જે કહો તે મારે મંજૂર હોય; પરંતુ જે વાત આવી છે તે આપની સામે રજુ કરું છું.

અવાજ એમ આવેલ છે કે-“ઉદયસૂરિમં, માણિકસૂરિમં, હર્ષસૂરિમં, લખિસૂરિમં અને પ્રેમસૂરિમં આ પાંચ બુદ્ધો પુરુષો આ બાબતમાં વિચારણા કરે કે-‘આપણે શું કરવું અને કેવી રીતે નિષ્ક્રિય લાવવો?’ એઓજ આ કાર્ય કરી લે, એમાં સંખ્યાની

દષ્ટિ (રાખવાની નથી). જેવો અવાજ છે તે રજુ કરું છું-ભુજર્ગો આ સંબંધમાં વિચારણા કરે.” આવો એક ધ્વનિ આવેલ છે. એ જો બધાને કારગત લાગતો હોય તો ઠીક, નહિ તો આપણી આ મૌનવૃત્તિ ઉચિત નથી. અન્યથા સહુ પોતપોતાના કામે લાગે.

મારી સ્વતંત્ર માન્યતા તો એ છે કે-આપણે શાસ્ત્રનાં પાનાં, શાસ્ત્રના અર્થો એ બધાને આધારે આપણે વિચારણા કરવા બેસીએ તો તેનો નીવેડો લાવી શકીએ=તેનો કોઈ સારો ઉકેલ લાવી શકીએ એ સંભવિત જણાતું નથી.

અત્યાર સુધીના આપણે ઇતિહાસો જોઈએ છીએ, પ્રાચીન કાલના સમાચારીલેહોના દાખલા છે કે-શાસ્ત્રોની વાતોથી કોઈ વાતોમાં નિવેડો આવ્યો નથી; પણ ‘કેવલીગમ્ય’ કહીને જ આગળ વધ્યા છે. એ જોતાં સમાધાન સહજભાવે શક્ય છે. બાકી બંને તરફ ગીતાર્થો દીર્ઘદષ્ટિવાળા છે. તો કેવો માર્ગ ગ્રહણ કરવો તેઓએ વિચારવું રહે છે. આ દષ્ટિએ વિચાર કરવાનું ઠીક લાગે તો ગીતાર્થો બેસીને વિચારે : અન્યથા આવી વાતોથી આ બધું નક્કી કરવા મથીએ તેમાં આપણે એકવાક્ય કયાં સુધી થઈ શકીશું ? તે તો સહુ કોઈ જાણે જ છે. આપ સહુને વિચારણા કરવા જેવું લાગે તો મેં જે આ આપની સામે ટુંકી વાત મૂકી છે એ માટે આપ સહુ વિચાર કરો. લાંબું કરવા કરતાં આ ઠીક લાગે છે.

આપણે જોઈએ છીએ કે-ભુજર્ગપુરુષોના મોટા પક્ષે જામી ગયેલા હોય ત્યાં સિદ્ધાંત, શાસ્ત્રપાઠો કારગત થતા નથી. સિદ્ધસેન દિવાકર વિગેરેમાં જાણીએ છીએ. કાર્મ અધિક-સૈદ્ધાંતિક-ચૂંલિઓ વગેરેમાં દેખાય છે કે-શબ્દોની વ્યાખ્યા કેમ કરવી ? એ એક ગંભીર સવાલ હોઈને શાસ્ત્રાધારે એકમત થવું દુષ્કર છે. માટે એકવાક્યતા અને શાંતિ માટે કોઈ વચલો માર્ગ કઢાય તો જ ઉચિત છે. આપણા પૂર્વપુરુષો જ્યારે જે વાત નહોતી બેસતી ત્યારે કેવલી ઉપર છોડીને આગળ વધતા, એમ માર્ગ કાઢતા.

મારી આપ સહુને અરજ છે કે-યોગ્ય વિચાર પરામર્શ કરવા સારૂ અમુક અમુક વ્યક્તિઓ બેસીને વિચાર કરે. આપણે હુંકે રસ્તે જ પતાવી શકીશું.

એક જ દાખલો બેઈએ કે-સયંસંબુદ્ધાણં પદની સામાન્ય વ્યાખ્યામાં તે એક પદના ઘણા અર્થો થાય છે. દરેક તીર્થંકરો સ્વયં પ્રમુદ્ધ જ હોય છે, પણ બીજી બાબુથી બેતાં બાહ્યનિમિત્તથી પ્રતિબોધ પામેલા પણ ઘણા તીર્થંકરો છે. નેમનાથજીને પશુઓનું નિમિત્ત, પાર્શ્વનાથજીને નેમનાથ અને રાજમતીનો ચિત્રપટ વગેરે અનેક દાખલા છે. માટે શબ્દની વ્યાપક વ્યાખ્યા આપણે લેવી પડશે. પંચમયરિયંમાં એવા ઘણા દાખલાઓ છે. કેટલાક ચરિત્રો વગેરેમાં બેઈએ છીએ કે-તીર્થંકરો બાહ્યનિમિત્તથી પ્રતિબોધ પામે છે.

તેથી આજે વ્યાપક પરિસ્થિતિનો વિચાર કરી સંઘને હિતાવહ થાય તેવો આપ સહુ વિચાર કરો, બાકી મૌન રહો એ ઠીક નથી. વ્યાપક ઐક્યતાવાળો અને સંઘને શાંતિદાયક એવો કાંઈક ભાગ કાઢો: મૌન સેવી એમને એમ ઉઠી જવાય તે હુનીઆની દૃષ્ટિમાં કેવું ગણાય? આપ સહુ વિચારો. આપ સહુને કર્ત્તવ્ય લાગે તે કરવા મારી વિનંતિ છે. આપ સહુ યુગર્જો જે ફરમાન કરશે તે યોગ્ય જ હશે, તેમ સહુ માનશે; પણ કાંઈ ભાગ કાઢો.

પંબાનુવિં D.-(રામચંદ્રસૂરિ સામે બેઈને)-સાહેબ ! સમજવા જેવી બાબત છે. માટે કાંઈક ભાગ કાઢો તો સારૂ. (પણ રામચંદ્રસૂરિ તો હસીને નીચું જ બેઈ રહ્યા !)

૧-૩૮ થી મૌન ચાલુ. ૧-૩૮ મીનીટે ઓંકારસૂરિ આવ્યા.

૧-૩૮ થી ૧-૪૧ સુધી નંદનસૂરિ-પ્રતાપસૂરિની મંત્રણા.

૧-૩૮ થી ૧-૫૦ સુધી રામચંદ્રસૂરિ-પંબાનુવિં P. ની મંત્રણા,

૧-૫૧ થી ૧-૫૩ સુધી રામચંદ્રસૂરિ-ઉંચારિત્રવિં-ઓંકારસૂરિ

વિક્રમવિંની મંત્રણા, ૧-૫૩ મીનીટે લક્ષ્મણસૂરિ આવ્યા. [સામી પાટીમાં ચીકીઓ ચાલી.]

રામચંદ્રસૂરિ-લઙ્ગિસૂરિની મંત્રણા ૧-૫૪ થી ૧-૫૬, રામચંદ્ર-
સૂરિ-પ્રેમસૂરિની મંત્રણા ૧-૫૬ થી ૨-૦ સુધી.

પ્રતાપસૂરિ-નંદનસૂરિ-રામસૂરિજીની મંત્રણા ૨-૧ થી ૨-૧૩.

પુણ્યવિં-ભાસ્કરવિં-વિક્રમવિંની મંત્રણા ૨-૧ થી ૨-૧૩.

પ્રેમસૂરિ-ભાનુવિંની મંત્રણા ૨-૧ થી ૨-૭ સુધી.

ઐંકારસૂરિ-ઉંચારિત્રવિં-પંકાતિવિંની મંત્રણા ૨-૨ થી
૨-૪ સુધી.

મંત્રણાબાદ ઉંચારિત્રવિં એ ચીઠી લખવા માંડી !

લઙ્ગિસૂરિ-ચરણકાંતવિંની મંત્રણા ૨-૨ થી ૨-૬ સુધી.

રામચંદ્રસૂરિ-પ્રેમસૂરિ-લઙ્ગિસૂરિ-ઐંકારસૂરિ-ઉંચારિત્રવિંની
મંત્રણા ૨-૭ થી ૨-૨૦ સુધી.

ઐંકારસૂરિ-પંભદ્રંકરવિં (રામના)ની મંત્રણા. ૨-૧થી ૨-૭.

લક્ષ્મણસૂરિ-પંભદ્રંકરવિં (R.) પંભાનુવિં (P.)ની મંત્રણા.
૨-૮ થી ૨-૧૩ સુધી.

નંદનસૂરિ-ત્રિપુટી-પ્રતાપસૂરિ-રામસૂરિજીની મંત્રણા. ૨-૧૩ થી
૨-૨૫ સુધી.

પંભદ્રંકરવિં-પંભાનુવિં-પ્રેમસૂરિની મંત્રણા. ૨-૧૩ થી
૨-૧૬ સુધી.

„ - „ - „ લક્ષ્મણસૂરિની મંત્રણા. ૨-૧૬ થી ૨-૨૮ સુધી.

પુણ્યવિં-વિક્રમવિંની મંત્રણા ૨-૧૫ થી ૨-૨૦ સુધી.

રામચંદ્રસૂરિ-ઐંકારસૂરિ-ઉંચારિત્રવિં-મહોદયવિંની મંત્રણા.
૨-૧૮ થી ૨-૧૯.

ઐંકારસૂરિ-કાંતિવિંની મંત્રણા. ૨-૧૮ થી ૨-૨૩, રામચંદ્ર-
સૂરિ-લઙ્ગિસૂરિની મંત્રણા ૨-૨૨ થી....

ઐંકારસૂરિ-પંકાંતિવિં-ઉંચારિત્રવિં-મહોદયવિંની મંત્રણા
૨-૨૩ થી ૨-૨૫ સુધી. ૨-૨૫ મીનીટે કેશુભાઈ આંચા.

કેશુભાઈ-રામચંદ્રસૂરિની મંત્રણા. ૨-૨૫ થી ૨-૩૦ સુધી,

લક્ષમણસૂરિ-પંભાનુવિંની મંત્રણા. ૨-૨૮ થી ૨-૩૦ સુધી.
ઓંકારસૂરિ-રામચંદ્રસૂરિની મંત્રણા. ૨-૩૧ થી ૨-૩૩ સુધી.
લક્ષમણસૂરિ-પ્રેમસૂરિની મંત્રણા. ૨-૩૧ થી * વિક્રમવિં-
રામચંદ્રસૂરિની ૨-૩૭ થી મંત્રણા.

ઓંકારસૂરિ-વિક્રમવિં-પંભદ્રકરવિં-પંકાંતિવિંની મંત્રણા.
૨-૩૩ થી ૨-૩૭ સુધી.

પ્રેમસૂરિ-લખિંધસૂરિની મંત્રણા. ૨-૩૫ થી ૨-૩૭ * લક્ષમણ-
સૂરિ જંબૂસૂરિની મંત્રણા ૨-૩૫ થી ૨-૪૦.

રામચંદ્રસૂરિ-લખિંધસૂરિ-પ્રેમસૂરિની મંત્રણા. ૨-૩૭ થી ૨-૪૦.
પંભદ્રકરવિં R.-ભદ્રકરવિં S.-કાંતિવિં-ઓંકારસૂરિની મં-
ત્રણા. ૨-૩૮ થી ૨-૫૦.

રામસૂરિ D.-પુણ્યવિંમંની મંત્રણા. ૨-૩૬ થી સુધી.
નંદનસૂરિ-પ્રતાપસૂરિ-ધર્મસૂરિ ૨-૩૬ મીનીટે ઉઠીને ગયા.
૨-૪૮ મીનીટે પાછા આવ્યા.

રામચંદ્રસૂરિ-ઓંકારસૂરિની મંત્રણા. ૨-૪૦ થી ૨-૪૩ સુધી.
લક્ષમણસૂરિ-જંબૂસૂરિનું ૨-૪૦ થી ભૈરવપદ્માવતીકલ્પનું વાંચન,
૨-૫૮ મીનીટે લક્ષમણસૂરિના હાથમાં સોંપ્યું. વાંચન તથા મંત્રણા.
લક્ષમણસૂરિએ જંબૂસૂરિને સોંપ્યું. ૨-૫૮ થી ૩-૦ સુધી જંબૂસૂરિએ
કરેલું વાંચન ! (આ બેઠકેને અહિં આ મંત્રગ્રંથનું શું પ્રયોજન ? શું
ભૈરવની સાધના ધારી હશે ? એમ ધણીને વિચારણા થએલ)

રામચંદ્રસૂરિ-વિક્રમવિંની મંત્રણા. ૨-૪૩ થી ૨-૪૫ સુધી.
ન્યાયસૂરિ-કેશુભાઈની મંત્રણા. ૨-૪૩ થી ૨-૪૫ સુધી.

પ્રેમસૂરિ-લક્ષમણસૂરિ-જંબૂસૂરિની મંત્રણા. ૨-૪૭ થી ૨-૫૦.
રામચંદ્રસૂરિ-વિક્રમવિં-ઉંચારિત્રવિં-ઓંકારસૂરિની મંત્રણા.
૨-૫૦ થી ૨-૫૦-૩૦.

રામચંદ્રસૂરિને ચીઠ્ઠી મોકલાઈ. ૨-૫૦ મીનીટે.
વિદ્યાશાળાએ બે સાધુઓને સામી પાટીએ સંમતિ અથવા
પૂછવા માટે મોકલ્યા.

પુણ્યવિં-રામસૂરિજીની મંત્રણા. ૨-૫૧ થી ૨-૫૫ * ભદ્રંકર-
વિં-પં. કાંતિવિંની મંત્રણા. ૨-૫૩ થી ૨-૫૬.

કેશુભાઈ-રામચંદ્રસૂરિ-ઓંકારસૂરિની મંત્રણા. ૨-૫૩ થી ૨-૫૭.

ન્યાયસૂરિ-પ્રતાપસૂરિજી વચ્ચે વાતચીત. ૨-૫૫ થી ૨-૫૬.

પ્રેમસૂરિ-જંબૂસૂરિની મંત્રણા. ૨-૫૪ થી ૨-૫૮ સુધી.

ઓંકારસૂરિ-વિક્રમવિંની મંત્રણા. ૨-૫૬ થી ૩-૦ સુધી.

બન્ને ભદ્રંકરવિજયજીની (R.S.) મંત્રણા. ૨-૫૭ થી ૩-૦ સુધી.

કેશુભાઈ ઉઠયા ૩-૧ મીનીટ; પાછા આઠ્યા ૩-૧૬ મીનીટ.

બન્ને ભદ્રંકરવિં-ઓંકારસૂરિ-પંકાંતિવિંની મંત્રણા. ૩-૦
થી ૩-૪ સુધી.

રામચંદ્રસૂરિ-વિક્રમવિંની મંત્રણા. ૩-૦ થી ૩-૪ * પ્રેમસૂરિ-
લક્ષ્મણસૂરિની મંત્રણા. ૩-૪ થી ૩-૭.

કેશુભાઈ-ધર્મસાંગજીની મંત્રણા. ૩-૪ થી ત્રીજા રૂમમાં.

ઓંકારસૂરિ-રામચંદ્રસૂરિની મંત્રણા. ૩-૫ થી ૩-૭ સુધી.

એકલવિહારી હંસવિં ઉપર હંસસાગરજી મહારાજનો પુણ્ય-
પ્રકાશ. ૩-૧૦ થી ૩-૨૦ સુધી. નીચે મુજબ:-

એકલવિહારી હંસવિં, કે-જે શાસનદ્રોહી યદ્વાતદ્વા લખાણો
કરી, પત્રિકાઓ છપાવી, ‘આજે સાધુ નથી-આયંબિલ ખાતાં ચલાવવાં
એ પાપ છે-ઉકાળેલું પાણી સાધુને આપવામાં પાપ છે-પરિકર
વિનાની પ્રતિમાઓ પૂજનીય નથી.’ ઇત્યાદિ બ્રામક પ્રચારો કરી
સમાજમાં મિથ્યાત્વ ફેલાવી રહેલ તરીકે પ્રસિદ્ધ છે. તે સ્વેચ્છાચારી
હંસવિજયે ચાલુ સંમેલને નીડરપણે સંમેલનની મધ્યમાં આંશ્રી
વિજયપ્રતાપસૂરિજીમંની પાસે આવીને પોતાની પાસેનું (આંશ્રી
પ્રતાપસૂરિજીમંના જવાબવાળું) એક પોસ્ટકાર્ડ વાંચી સંભળાવ્યું
અને કહ્યું કે-‘આનો ખુલાસો આપો.’ જવાબમાં પ્રતાપસૂરિજી
મહારાજે કહ્યું કે-‘અહિં નહિ, મારા સ્થાને આવજો, ખુલાસો આપીશ.’
છતાં તે પ્રશ્નને નિમિત્ત બનાવી તે હંસવિજય, મુનિસંમેલનને
ઉદ્દેશીને પણ યદ્વાતદ્વા પૂછવા લાગ્યો ! સંમેલનમાંના કેટલાક મુનિ-

ઓને તેમની છપાવેલી પત્રિકાઓ પણ ંહેંચવા માંડી ! આથી શ્રી હંસસાગરજી મહારાજનો તે હંસવિજય ઉપર પુણ્યપ્રકોપ થયો : અને શાસનની ધગશને મૂર્તિમંત સ્વરૂપ આપી ઉભા થઈને તેને ખભેથી પકડીને હંસવિજયની ભરસંમેલનમાં ઝડતી લઈ નાંખી કે—

“પ્રભુ મહાવીરદેવના તારક પરમ અંગસમા શ્રી શ્રમણસંમેલનની વચ્ચે હાજર થઈને પણ આ મિથ્યાત્વનો પ્રચાર કરવાની હિંમત કયા ઘોર પાપોદયે તમારામાં આવવા પામી છે ? તમે આ વિરાજેલા શ્રમણભગવંતોને સાધુ માનો છો ? જો નથી જ માનતા, તો આ શ્રમણસંમેલનમાં તમારે આવવાનો અધિકાર શો ? તમે કેાની આજ્ઞામાં છો ? જવાબ આપી શકો તેમ છો ? પ્રભુશાસનમાં આવું ઘોર મિથ્યાત્વ ફેલાવનાર તમે પોતાની જાતને સાધુ લેખાવતાં શરમાતા નથી ? ‘અભ્યાસી સાધુ’ કહો તે શું બચાવ છે ? અભ્યાસી સાધુ કદાપિ શ્રમણભગવંતોને પાપી ગણાવે—પ્રચારે ખરો ? શાસનમાં માલિન્યતા ફેલાવવામાં તમે શું કમીના રાખી છે ? જાવ—બહાર ચાલ્યા જાવ : ખબરદાર ! એક શબ્દ પણ બોલ્યા છો તો : ઇત્યાદિ હિતશિક્ષા આપીને સંમેલનના છેડે ધકેલી મૂક્યા :

કેશુભાઈ—બહાર કાઢો આવાને.

હંસવિં બહાર એક બાજુ બેસી ગયો, પણ ત્યાંથી શાંતિથી નહિ બેસતાં પોતાની છાપેલી પત્રિકાઓ ંહેંચવા માંડી. ગરબડ ઘણી જ વધી પડી. આની બાબતમાં કાંઈક બંદોબસ્ત કરવો જોઈએ એમ સંમેલનમાંથી સામટો અવાજ ઉછળ્યો.

રામસૂરિજી D.—આ વ્યક્તિ, કોઈને સાધુ માનતી નથી. એ માટે હંસસાગરજી મહારાજે જે કહ્યું છે તે ખરાખર છે. એ વ્યક્તિ જ્યાં જ્યાં જાય છે ત્યાં ત્યાં ઉત્સૂત્રપ્રરૂપણાઓ કરે છે, પોતાના નિષ્કુરપણે અહા જમાવીને ખોટા પ્રચારો કરે છે અને સર્વત્ર અધર્મ ફેલાવે છે.

શાંતિસાગરજી—આ વ્યક્તિની સાથે મારો પરિચય છે. તે વ્યક્તિ ત્યાં સુધી પણ ઉલટો ઉપદેશ આપે છે કે—‘દીક્ષા આપનાર અને

અપાવનાર બંને નરકગામી છે.’

લક્ષ્મણસૂરિ-મારું માનવું છે કે-હંસસાગરજીએ ઠીક કહ્યું છે અને ઠીક કયું છે. માટે એમને-હંસસાગરજીને જ સોંપી દઈએ: તેને બંદોબસ્ત એ જ સમજાવી દેશે. હસાહસ.

ધર્મસાંગણિ-‘પરિકર વિનાની મૂર્તિપૂજ્ય નથી.’ એમ ઉપદેશ આપીને એમણે કેટલેય સ્થાને પ્રતિમાઓની પૂજા અટકાવી છે, એ તો મારા અનુભવની પણ વાત છે.

કેશુભાઈ-આજસુધી આની ખબર ન હતી કે-‘આ આવો છે અને અહિં આવે છે!’ હવેથી તેનો બંદોબસ્ત થઈ જશે. માટે આપણે તેના સંબંધીની વાતને છોડી ચાલુ વિષયમાં ધ્યાન આપીએ.

પુનઃ મંત્રણાઓ

કેશુભાઈ-રામચંદ્રસૂરિ-ઓંકારસૂરિની મંત્રણા. ૩-૨૦ થી ૩-૨૧.

લક્ષ્મણસૂરિ-પ્રેમસૂરિની મંત્રણા ૩-૨૧ થી ૩-૨૨*ખંને ભદ્રં-કરવિં(R.S.)ની મંત્રણા ૩-૨૧ થી ૩-૨૭.

રામચંદ્રસૂરિ-વિક્રમવિંની મંત્રણા. ૩-૨૭ થી ૩-૨૮ સુધી.

રામચંદ્રસૂરિએ નંદનસૂરિજીને ઉદ્દેશીને પ્રેમસૂરિજીની પાંચ મીનીટનો હાથથી ઇસારો કર્યો

લજ્ઞિસૂરિ-પ્રેમસૂરિ-રામચંદ્રસૂરિ-વિક્રમવિં-ચરણકાંતવિં ની મંત્રણા. ૩-૨૮ થી ૩-૩૦.

ભાસ્કરવિજય કાંઈક બોલવા ઉભા થતાં તેને બેસાડી દેવામાં આવ્યા! ૩-૨૫ મીનીટે રામચંદ્રસૂરિ કહે-નંદનસૂરિજી આવ્યા બાદ મારે બોલવું છે, તે પછી નંદનસૂરિજી શું કહે છે?.....

ઓંકારસૂરિ-રામચંદ્રસૂરિની મંત્રણા. ૩-૩૩ થી....

નંદનસૂરિજીમં ૩-૪૦ મીનીટે આવ્યા.

૩-૪૧ થી ૩-૪૫ સુધી રામચંદ્રસૂરિનું વક્તવ્ય

રામચંદ્રસૂરિ-પુણ્યવિજયજી મહારાજે આજે જે વાત આપણી સમક્ષ મૂકી છે કે-“આપણે આપણી રીતિએ મૌનમાં સમય પસાર

કરીએ તે ઠીક નથી.” વાત ઠીક છે. હજીયુધી આપણે જે હેતુથી એકઠા થયા છીએ તે હેતુ સફલ થાય તે રીતે આપણે ઉદારમન-વાળા બની એકમત થવાનો કેાઇ પ્રયત્ન આરંભ્યો નથી, માટે આપ બાણો છો એમ કહી શકાય. તે હેતુને ધ્યાનમાં રાખી ઉદાર સરળ-ભાવથી આપણી સામે જે શાસ્ત્રો છે તેને અને શાસ્ત્રશુદ્ધ પરંપરાને સામે રાખી વિચાર કરવા બેસીએ તો આપણે એકમત ન થઇએ એમ છે જ નહિ, એમ માફ માનવું છે.

ઇતિહાસમાં પણ જ્યારે જ્યારે આવા પ્રસંગો ઉભા થયા ત્યારે ત્યારે શાસ્ત્રાધારે જ નિર્ણયો લેવાયા છે. આજે પણ જે શાસ્ત્રો હોય, અને જેનો નિર્ણયાત્મક આધાર હોય તે જ આપણો આધાર છે, તે તેને જ અનુસરીને ચલાય છે. ભવિષ્યમાં પણ જે જે પ્રમાણો મળે, તે તે પ્રમાણો અને શાસ્ત્રોને આંખ સામે રાખીને જ સઘળાં નિર્ણયો લેવાના રહે છે. આપણે એમ નથી ધારતા કે-શ્રમણસંઘ શાસ્ત્રાધારે એકમત ન થાય; એક નિર્ણય ન લાવી શકે. ભલે અમુક વાતોમાં બને કે-એકમત ન થાય; પરંતુ શાસ્ત્રોને આંખો સામે રાખીને તો એકમત થઈ શકીએ-એકમત થઈ જઈએ. આપણે કરવા ધારીએ તો કરી શકીએ. આપણે શાસ્ત્રાધારે જ નિર્ણય કરવો ઇટે. આપણે સહુ ભગવાન મહાવીરનાં શાસનમાં જન્મ્યા છીએ. ભવિષ્યમાં પણ આપણને મળે એ ઇચ્છનારા આપણે ભગવાનનું શાસન એક છત્રી બને એ આશંકથી સંગઠિત પ્રવૃત્તિ કરીએ તો ભગવાનનું શાસન જયવંતુ બને અને તેની શોભા દિનપ્રતિદિન ઉજ્જવળ રહે. એ માટે શુદ્ધબુદ્ધિથી સરળભાવથી ગમે તે રીતિએ યોગ્ય વ્યક્તિઓને યોગ્ય રીતિએ આ કાર્ય સોંપાય. જેઓ યોગ્યરીતે શાસ્ત્રો બોધ શકે, વાંચી શકે, વિચારી શકે, સાંભળી શકે, વક્ષદાર હોય તેવા યોગ્ય મહા-પુરુષોને સોંપીએ તો થોડા વખતમાં શાસ્ત્રોની વાતોનું સ્પષ્ટીકરણ કરી શકીએ. વિહારની વાત પણ સાચી છે.) તેની અનુકૂળતા રહે એટલો સમય હજી હાથમાં છે. માટે પુણ્યવિનયજી મહારાજ કહે છે કે-આપણે મૌનમાં દિવસ પસાર કરીએ છીએ તે ઠીક નહિ

એમ અમે પણ ઇચ્છીએ છીએ : માટે આપણે આ રીતિએ કામ કરીએ એ મને યોગ્ય લાગે છે.

૩-૪૫ થી ૪-૦ સુધી ફરી મંત્રણાઓ.

શાસનપક્ષે-નંદનસૂરિજી અને પ્રતાપસૂરિજીની * નંદનસૂરિજી અને પંવિકાસવિંની * નંદનસૂરિજી અને ઉંદેવેન્દ્રસાંની * પંવિકાસવિં અને પંરાજેન્દ્રવિંમંની * દર્શનવિં(ત્રિપુટી)મં અને પંશ્રી વિકાસવિંમંની મંત્રણા.

સામાપક્ષે-રામચંદ્રસૂરિ-ઓંકારસૂરિ અને ભદ્રંકરવિં(S.)ની * જંબૂસૂરિ અને પુણ્યવિંમંની * રામચંદ્રસૂરિ-ઓંકારસૂરિ અને અને કેશુભાઈની * ઓંકારસૂરિ અને રામચંદ્રસૂરિની * રામચંદ્રસૂરિ અને પ્રેમસૂરિની મંત્રણા.

૪ વાગે સમાપ્ત : સર્વમંગલ.

દિવસ ૧૩મો—વૈ. વ. ૧ રવિવાર

૧૨-૩૫ ઉદયસૂરિજીમં પધાર્યા * ૧૨-૫૦ નંદનસૂરિમં પધાર્યા.

૧-૧૨ મીનીટે રામચંદ્રસૂરિ ઓંકારસૂરિ-વિક્રમવિજયની મંત્રણા.

૧-૧૮ મીનીટે પ્રેમસૂરિ અને કેશુભાઈ * ૧-૨૦ મીનીટે લાવણ્ય-સૂરિજી આંચા.

૧-૨૦થી ૧-૨૪ સુધી ઉદયસૂરિજી મંનું મંગલાચરણ.

લક્ષ્મીવિજયજી-ત્રણ દિવસથી મૌન ચાલે છે એના કરતાં કાંઈક કામ કરીએ. મારી હિમાચલસૂરિ તરફથી વિનંતિ છે કે-ઉદયસૂરિમં, હર્ષસૂરિમં, પ્રતાપસૂરિમં, માણિકસાગરસૂરિમં, પ્રેમસૂરિમં, અને લઙ્કિસૂરિમં બેસે : વચ્ચે પુણ્યવિંમં બેસે અને કામકાજ શરૂ થાય.

૧-૨૫ થી ૨-૫ સુધી મૌન અને ખાનગી મંત્રણાઓ.

પંમાનવિં અને પં રાજેન્દ્રવિંમંની મંત્રણા. ૧-૨૭ થી

૧-૩૦.

ભાસ્કરવિઠ-ઉપાઠ્યારિત્રવિઠની મંત્રણા. ૧-૨૬ થી....

ઉદયસૂરિજી-નંદનસૂરિજીની મંત્રણા. ૧-૩૫ થી ૧-૩૬.

નંદનસૂરિ-પ્રતાપસૂરિજીની મંત્રણા. ૧-૩૬ થી ૨-૪ સુધી.

૨-૫ મીનીટથી ચાલુ — (પુણ્યવિઠમંત્રનું નિવેદન.)

પુણ્યવિઠમંત્ર-ગઈકાલે અહિં જે બુઝગોની યોજના રજુ કરવામાં આવી હતી, એ સંબંધમાં લાંબો વિચાર કરવાનો રહેતો નથી. અહિં ઘણા મહાપુરુષો લેગા થયા છે.....ઈંગ્લેન્ડમાં ગોળમેજી પરિષદ ભરાઈ. તેમાં ઘણા માણસો લેગા થયા હતા. ગોળમેજીને ઘણા દિવસ થવાથી નેતાઓના ઘણા દિવસો વીતી ગયા. ત્યારે ગાંધીજી પણ હતા ને તેમને પૂછવામાં આવ્યું કે-‘તમારે કાંઈ કહેવું છે?’ ગાંધીજીએ જવાબ જ ન આપ્યો. ત્યારે ફરીથી પૂછવામાં આવ્યું એટલે તેમણે એક જ જવાબ આપ્યો કે-“ઈંગ્લેન્ડમાં જે સમયની કિંમત અંકાતી હતી તે અહિં નથી બેવા મળી! વીશ દિવસથી અહિં બેઠો છું, કોઈ પ્રધાન કોઈ જાતનો જવાબ જ આપતો નથી. તેમજ તમારી સાથે આટલો પરામર્શ કરવા છતાં કોઈ પ્રધાન મારી સાથે વાત કરતો નથી!” એમ આપણી પણ એ જ પરિસ્થિતિ છે. આપણે ઘણા દિવસથી લેગા થયા છીએ, છતાં કોઈ કાંઈ વિચારણા જ કરતું નથી! આમાં તો સમય ખરબાહ થાય છે: આના કરતાં તો બીજી વાતો પર પરામર્શ કર્યો હોત તો સારો ઉકેલ થાત, પણ આમાં તો કેમ ઉકેલ લાવવો તે વિચાર જ જણાતો નથી. આ સ્થિતિને લઈ આગળ વિચારણા ચાલતી નથી. તો આનો ઉકેલ કેમ લાવવો? તે માટે પરામર્શ કરવો જોઈએ. કાંઈક માર્ગ કાઢીએ તો સારું; નહિ તો આમ ને આમ દિવસો ચાલ્યા જશે. આપણે કોઈ વસ્તુનો પરામર્શ નથી કરતાં, કોઈ યોજના રજુ નથી કરતા તે ઠીક નથી. માટે મારી તો શ્રીશ્રમણસંઘના ચરણમાં વિનતિ છે કે-કાંઈક યોજના રજુ કરીને જેમ બને તેમ જલદી નીવેડો લાવો તો જ આ મુનિસંમેલનનું સાફલ્ય છે. આજે જગતની મીટ અહિં છે. આપણે જો કાંઈ નિર્ણય નહિ

કરીએ તો જગતમાં તેનો પડઘો કેવો પડશે ? માટે કાંઈક કરીએ. નહિ તો આપણે સહુસહુના ઉપાશ્રયે એસી સ્વાધ્યાય-વાંચન કરીએ.

છેવટની ભૂમિકામાં હું જણાવવા માંગું છું કે-જો આપણે કાંઈ જ ન કરી શકીએ અને અહિંથી એમ જ વિખરાઈ જઈએ તો પણ પછીથી કદિ કોઈ કોઈના માટે કાંઈપણ અવણીવાદ બોલે કે લખે નહિ, એમ થાય તો ભવિષ્યમાં ગમે ત્યારે પણ આપણને ફરી મળવાનો અવસર રહેશે, અને પરિણામ સારું આવશે. નહિ તો આટલો પ્રેમ છે તે પણ ટકવો મુશ્કેલ બનશે.

ભવિષ્યના ઇતિહાસમાં આજનો પ્રસંગ કંઈ રીતે લખાશે, તે ખુબ જ વિચારવા લાયક છે. નહિ તો ભાવિયુગમાં આપણા વારસદારો આપણી પ્રતિ કેવો આદર કરશે ? તે ખુબ જ વિચારણીય છે. આવે અવસર નહિ ચેતીએ તો ભવિષ્યમાં આપણને આ અવસર યાદ આવશે. આજની વિષમ પરિસ્થિતિમાં આપણે આવા સામાન્ય કાર્યોની નીકાલ લાવવા આપણી સમાજના ખુઝર્ગાપુરુષો પણ જ્યારે કાંઈ કરી શકતા નથી તો આ બાબત ઇતિહાસના પાને કેવી લખાશે ? પહેલાના સમય કરતાં આજનો સમય દિવસે દિવસે કેવો વિષમ આવતો જાય છે તે તો આપણે નજરે જ જોઈએ છીએ.

આજે ખુઝર્ગોની હયાતિ છે તેવા સંયોગોમાં દિવસે દિવસે સમયને વિચિત્રરૂપે આપણે સહુ દેખી રહ્યા હોવા છતાં આ માટે આપણે કાંઈ જ નહિ કરી શકીએ તો એવો વિકટ સમય આવવાનો કે-જેમાં આપણી સ્થિતિ કફોડી હશે. જો આજે નહિ ચેતાય તો એના પરિણામરૂપે લોકોમાં ધાર્મિકતાની લાવના દેખવી દુર્લભ બની ગઈ હશે. આપણે સાધુઓ સમયને ઓળખી પોતાની ફરજ = પોતાનો માર્ગ નહિ સમજીએ તો ભાવિમાં શું થશે ? તે બાબત શ્રીશ્રમણ સંઘ ખુબ વિચારે.

આજે આપણી સ્થાને ઘણા પ્રશ્નો આવી રહ્યા છે, તેમાં આ પ્રશ્ન છે કે-જો મારી દૃષ્ટિએ ગૌરવનો વિષય નથી, તેવા પ્રશ્નની પાછળ

લાખો રૂપીયાનો વ્યય, આપણી બુદ્ધિનો વ્યય અને આપણા કિંમતી સમયનો વ્યય થાય છે; અને તો પણ આપણે તેનો નીકાલ કરવા કાંઈ કરી શકતા નથી! તો લવિષ્યમાં આપણે ધર્મની ઉન્નતિ, પ્રભાવ વગેરે માટે શું કરી શકીશું? આ બધું ખ્યાલમાં લઈ આ પ્રશ્નનો નીકાલ ટુંકાણમાં કરી નાખવો ઘટે છે અને એ પછી આજે સાધુઓનું જ્ઞાન, આચાર-વિચાર વગેરે કેવા હોવા જોઈએ? સાધુની શિશીલતાદિ નીવારવા શું માર્ગ લેવો? એ વગેરે માટે વિચારવાનું છે. તથા બીજા મહત્વના પ્રશ્નોનો નીકાલ કરવાનો છે.

હજીસુધી આપણું પતન પૂરું થયું નથી, હજી આપણે કાંઈજ વિચાર નહિ કરીએ તો લવિષ્યમાં ઘણું પતન થવાનું એમ લાગે છે. પહેલી તકે આ કરવું જોઈએ. સમય વહી જશે. આ બધી પરિસ્થિતિનો વિચાર કરી આપ સર્વના ચરણમાં મારી વિનતિ છે કે-આય કાંઈ માર્ગ શોધો. એકના અનેક અર્થ કરી શકાય, તે શાસ્ત્રોથી જ જો વિચાર કરીશું તો પાર નહિ આવે. માટે એ લાંબો શાસ્ત્ર-ચર્યાનો માર્ગ બાજીમાં રાખીને બુઝર્ગો વિચાર કરે. હું સમજું છું કે-આ ચર્યાને લાંબા વર્ષો વહી ગયા છતાં હજી હું જ એમાં કાંઈ સમજી શક્યો નથી. માટે શાસ્ત્રોને બાજી પર રાખીને સમાધાનના રહેલા માર્ગો અવાય તો સારું : એમ નથી કહેતો કે-શાસ્ત્રો મૂકી દઈને ચર્યા કરો. હું તો આ બાબત જલદી પતે એ દૃષ્ટિએ આ કંઈ છું. હિચિત હોય તે માર્ગ કાઢો. આપણે ભાવિના શ્રમણવર્ગ માટે પણ શું કરવું જોઈએ? આપ સહુ વિચારો. માર્ગદર્શન આપો. આ બાબત બધા જ ઇચ્છે છે, તેથી બધા મુનિવરો તરફથી મારી વિનતિ છે કે-લોકસમાજમાં ઘણી જાતની વાતો થાય. માટે તેનાથી ઉપસ્થિત થતી પરિસ્થિતિ માટે લોકસમાજના સંકલ્પવિકલ્પોમાંથી નીકળી નેહી તકે આપ સહુ લગવંતો વિચાર કરી નીવેડો લાવો. આજના લોક-શાહી જમાનામાં સમાજને આના કારણે ઘણી જ અગવડતા પડે છે, તો સૌ વડિલોએ આ બાબતમાં યોગ્ય વિચારણા કરવી ઘટે.

૨-૧૨ થી ૨-૨૦ સુધી મૌન

પ્રેમસૂરિ-ભાનુવિંની મંત્રણા. ૨-૧૫ થી * રામચંદ્રસૂરિ-ઝોંકાર-સૂરિ ૨-૧૫ થી.

ઝોંકારસૂરિ-ભદ્રંકરવિંની મંત્રણા. ૨-૧૭ થી * પં. ભદ્રંકરવિ. જયજી-ધર્મસૂરિજીની મંત્રણા. ૨-૧૭ થી ચાલુ. (આ મંત્રણા વખતે રામચંદ્રસૂરિજીનું મોઢું લાલચોળ થએલ)

રામચંદ્રસૂરિ-ઉંચારિત્રવિં-ઝોંકારસૂરિની મંત્રણા ૨-૧૮ થી ૨-૨૦.

પ્રતાપસૂરિજી-પુણ્યવિજયજી ! આપે જે કાંઈ કહેલ છે તે બરાબર છે. સૌને વારંવાર જાગૃત કરો છો. આપે કાલે નિવેદનમાં જે મહાપુરુષનાં નામો (ભલે બહારથી હવા આવી અને એ મુજબ) આપ્યાં, તે સંબંધમાં વિચારણા આગળ ચાલે તો સારું. મને ખ્યાલ છે ત્યાં સુધી તે બાબત કાલે રામચંદ્રસૂરિજીએ ‘યોગ્ય મહાપુરુષો’ની વ્યાખ્યા કરતાં જે વિચારો જણાવ્યા છે, તે અહિં વિચારવા જેવાં છે, એમ હું માનું છું. તે પછી મૌન શા માટે સેવાયું ? હવે કયાં અટકે છે ?

નંદનસૂરિજી (નું નિવેદન)-“ આ બાબતમાં લખ્ખિસૂરિ-પ્રેમસૂરિ-ઉદયસૂરિ-હર્ષસૂરિ-માણેકસાગરસૂરિ આ પાંચ ખુઝગં પુરુષો વિચાર કરીને જે માર્ગ બતાવે ” ઇત્યાદિ ગઈકાલે પુણ્યવિજયજીએ કહેલ, તે સંબંધમાં રામચંદ્રસૂરિજીએ જે વક્તવ્ય કયું હતું તે ઉપરથી મારી સમજ પ્રમાણે તેમને (રામચંદ્રસૂરિને) એ પાંચેય વૃદ્ધો યોગ્ય તરીકે માન્ય નથી. ‘ એ પાંચે મારે કબૂલ છે એમને સોંપો ’ (એવું) એમના તરફથી કહેવાયું નથી. મારી માન્યતા (પ્રમાણે) તેમનું કહેવું એવું છે કે-‘યોગ્ય મહાપુરુષોને કામ સોંપાવું જોઈએ.’ આનો અર્થ એ થયો કે-તેઓ આ પાંચેયને યોગ્ય કબૂલતા નથી. હવે નામો આપવાની વાત કયાં રહી ? આ પાંચ પુરુષો યોગ્ય નથી એમ તેમને લાગે છે.

યોગ્યની વ્યાખ્યા કરતાં તેમણે કહ્યું છે કે-‘જેઓ શાસ્ત્રને યોગ્ય રીતે વાંચી શકે-વિચારી શકે-જોઈ-સમજી શકે એવા હોય તે યોગ્ય ગણાય.’ એ જોતાં આ પાંચ મહાપુરુષો તેમની સમજણ પ્રમાણે વિચારી

શકે-જોઈ શકે-બાણી શકે-કે-સમજી શકે એમ નથી. એમણે આ પાંચયને યોગ્ય કબૂલ્યા નથી. એમની સમજણમાં કેવા મહાપુરુષો યોગ્ય હશે ? તે મારી સમજણમાં આવતું નથી. જે પાંચ નામો મૂક્યા છે તે મહાપુરુષો યોગ્ય વિચારી શકે તેવા નથી લાગતા, સમજી શકે તેવા પણ નથી લાગતા અને વાંચી શકે તેવા તો છે જ નહિ.

હવે બીજા મહાપુરુષો, એ કહે તેમ યોગ્ય ક્યાંથી લાવવા ? એ અમારી સમજણ બહાર છે. તેમની સમજણ મુજબ અમે જે જે નામ બતાવીએ એટલે તે ‘આ શાસ્ત્રો વાંચી-વિચારી કે સમજી-સમજી શકે એમ નથી.’ એમ કહી દે.

એમના કહેવા પરથી એમ લાગે છે કે-‘આ પાંચ મહાપુરુષો યોગ્ય નથી’ તેવો તેમનો ધ્વનિ છે, અને તે વ્યાજબી નથી. એમના લગ્નિધસૂરિમં-પ્રેમસૂરિમં, હર્ષસૂરિમં, મારા ગુરુમં, માણેક-સાગરસૂરિમં વગેરે માટે એમણે આવું બોલવું તે અમોને યોગ્ય લાગ્યું નથી. કઈ રીતે સમજી શકે તે યોગ્ય ? એ અમારી સમજણમાં આવતું નથી અમારા વડિલો માટે-મહાપુરુષો માટે આવું કહેવાય તે અમોને બીલકુલ યોગ્ય લાગતું નથી. અમારા મહાન્ અને પાપ-ભીરુ વડિલોને વિચારી ન શકે તેવા અને અયોગ્ય કહેવાથી અમોને ઘણું જ દુઃખ થયું છે.

રામચંદ્રસૂરિ-મારે આનો જવાબ આપવાનો રહેશે.

નંદનસૂરિજી-તમો જવાબ આપી શકે છે. તમારી ભાષા વારંવાર એવી નીકળે છે કે-તેમાં એવું પણ હોય છે કે-જે સહન ન થઈ શકે; છતાં અમો ફરજ સમજીને સહન કરીએ છીએ. આનો જવાબ આપશે તેમાં પણ દુઃખ લાગશે તેવું હશે તે સહન કરીશ. આવી રીતે તમારા તરફથી થવું ચાલુ ન રહે એ માટે મને થયેલા દુઃખ બદલ ‘મારે તમને કહેવું છે,’ એમ અહિં મેં પહેલાં કહેલું હતું; પણ તે વખતે તમોએ કહેવા દીધું નહોતું ! એવા મહાપુરુષો માટે આવું બોલાય તે શા માટે ? કહ્યા સિવાય રહેવાતું

જ ન હોય તો-‘આના બદલે આમ રાખો.’ એમ કહી શકાય. આ તો મારી સમજણમાં આવ્યું તે મેં કહ્યું. મને લાગ્યું કે-કેટલીકવાર તકને શાસ્ત્રના નામે ચલાવાય છે.

‘સિદ્ધિસૂરિ મહારાજે પાંચમનો ક્ષય કર્યો’ તેમ રજુઆત કરે છે, પણ અત્યારસુધી પાંચમના ક્ષય માટે એકપણ પુરાવો રજુ કરાયો નથી-હજી પણ આપતા નથી. તેના પૂરાવા તેમણે રજુ કરવા ઘટે. પૂરાવા આપવાની ફરજ તેમની છે. છઠના (ક્ષયના) પૂરાવા અમે જે રજુ કર્યા છે તે કરતાં ઉલટી રીતે ઉલટા જ પૂરાવા અપાય છે તે બીલકુલ યોગ્ય નથી. આથી ‘શ્રી સિદ્ધિસૂરિજીએ પાંચમનો ક્ષય કર્યો હતો.’ એમ કહેવામાં વાગ્બળા સિવાય તમારી પાસે એકપણ પૂરાવો નથી, એ વાત સ્પષ્ટ થાય છે. પાંચમનો ક્ષય કર્યો હોવાનું તેઓ જણાવે છે ત્યારે તેના પૂરાવાઓ તેમણે આપવા બેઠાં એ: તેને બદલે ઉલટું અમારી પાસે ‘પાંચમનો ક્ષય ન કર્યો’ ના પૂરાવા માગ્યા!! આ કેવું વિચિત્ર?

પં૦ પ્રતાપવિભમનો પત્ર વંચાય છે, ગંભીરવિભમ૦ પત્ર યાદ કરાય છે તેમજ દયાવિભની ચોપડી આગળ કરાય છે! પરંતુ ‘તે બાબતો આચરણારૂપે નથી, પણ વિચારણારૂપ છે’ એમ અહિં ઘણીવાર કહેવાયું છે તે તો યાદ જ કરાતું નથી? એ નીતિ-રીતિ કેવી ગણાય?

ચાર દિવસમાં સામાપક્ષે પણ આ વાત ઘણીવાર કબૂલેલ છે; છતાં તે બધું બૂલીને આવી નિરાધાર બાબતોને પૂરાવા તરીકે રજુ કર્યા કરાય અને વધારામાં ‘આચરણ કરનારા વધારે ગુન્હેગાર છે અને પ્રરૂપણા કરનાર તેથી પણ વધારે ગુન્હેગાર’ એવી મનસ્વી પ્રરૂપણા પણ ગોઠવાય, એ વગેરે અને એવી ભાષા સાંભળ્યા પછી કોઈપણ સંયોગોમાં ચર્ચા કરવા દિલ અચકાય એ સહજ છે. તે મનસ્વી પ્રરૂપણામાં પણ ‘વિચારણા’ના સ્થાને ‘પ્રરૂપણા’ શબ્દ ગોઠવવાનું છળ કરવું તે શોભનીય છે? (અત્ર ઉદયસૂરિજીએ આપાદ્રનચન થયા હતા.)

“આચરણ કરનાર કરતાં પ્રરૂપણ કરનાર વધારે ગુન્હેગાર છે, અમે તો આચરણમાં મૂકીએ છીએ. આચરણ કરતાં પ્રરૂપણ કરનાર વધારે ગુન્હેગાર છે.” એમ રામચંદ્રસૂરિ જ યોદ્ધી શકે. આવો શાસ્ત્રબાહ્યસિદ્ધાંત? આવી ભાષા? આવી અક્ષતત્વ શબ્દોવાળી ભાષા યોદ્ધાય? આવી અનુચિત ભાષા યોદ્ધાય? અમને આવી ભાષા સાંભળવાય છે તે અમે સાંભળવા આવ્યા નથી—અમે સાંભળવા માંગતા ય નથી.

શું કેશવલાલભાઈએ અમોને આવી રીતની ખરાબ—અસત્ય—અક્ષતત્વ અને અનુચિતભાષા સાંભળવા માટે યોદ્ધાવ્યા છે? આ બદલ તેઓએ સમજવું જોઈએ. મુનિસંમિલનમાં તેઓ તરફથી આવી રીતે જે કંઈ અત્યારસુધી યોદ્ધાયું છે તે માટે પ્રથમ તો તેમણે પોતાના શબ્દો પાછા ખેંચી લેવા જોઈએ અને ‘મિચ્છામિદુષ્કર’ દેવો જોઈએ. આવી ભાષા માટે એમણે શ્રમણસંઘ પાસે માફી માગવી જોઈએ એવી મારી નમ્ર વિજ્ઞપ્તિ છે.

રામચંદ્રસૂરિ—ગઈકાલે જે મારું નિવેદન કરવામાં આવ્યું તેમાં ખુઝર્ગોના જે પાંચ નામો રજુ કર્યા તે યોગ્ય નથી કે યોગ્ય છે એવો કોઈપણ ધ્વનિ મારા કથનમાં હતો નહિ. એ પાંચ મહાપુરુષોના નામ આપ્યા તે સંબંધમાં હલકો અભિપ્રાય ઉચ્ચાર્યો નથી. આવી રીતે કદપી લેવામાં આવ્યું તે ઠીક નથી. તે પાંચનો સ્વીકાર નથી કર્યો તેમ કહેવાનું પણ મારે નહોતું. તેઓ શાસ્ત્ર વિચારી સમજી શકે તેમ નથી, એવો પણ ખરાબ આશય ન હતો.

આપણે બધા અહિં શુદ્ધ હેતુથી એકત્રિત થયા છે. જો તેમ ન હોત તો કચારનાથે કદપનામાં ન આવે તેવી રીતે વર્તીને છૂટા પડી ગયા હોત. સંઘમાં સૌ એકજ રીતે આરાધના કરી શકે એ માટે સઘલી તિથિઓના શાસ્ત્ર અને શાસ્ત્રશુદ્ધ પરંપરા મુજબ સંગઠન રહે તે રીતે નિર્ણય લવાય એ જ મારો આશય હતો. તેને સફલ કરવા ઘણી ઘણી વાતો થઈ, તેમાં અમારે માટે પણ વારંવાર કેવું કેવું યોદ્ધાયું છે તે પણ બધાને ખબર છે. તે ધ્યાનમાં ન લેતાં અમારા

તરફથી કહેવાએલ સત્ય વાતોનું અમારા માટે આવી રીતે આક્ષેપરૂપે એક રૂપક તૈયાર કરીને કહેવામાં આવ્યું છે તે તદ્દન અયોગ્ય જ છે.

પાંચમના ક્ષયની આવરણા, પ્રતાપવિંમ્બ-ગંભીરવિંમ્બ અને દયાવિજયજીની છે. પ્રરૂપણાની વાત પુનઃ ઉપસ્થિત થાય છે તેને માટે મારે જેટલું ઓછું બોલાય તેટલું સંયમિતરૂપે ધ્યાન રાખીને કહેવાનું છે કે-જે રીતે મારાથી કહેવાયું છે તે તદ્દન વ્યાજબી રીતે, યોગ્ય રીતે અને શુદ્ધ આશયથી જ કહેવામાં આવ્યું હોય; છતાં કોઈને એવું ખરેખર લાગ્યું હોય કે-મહાપુરુષો માટે એવું જ બોલાયું છે, તો એકવાર નહિ પણ લાખ વાર માફી માગવા તૈયાર છીએ.

પાંચ મહાપુરુષોની બાબતમાં અમે અપમાનજનક અયોગ્ય શબ્દ બોલ્યા છીએ એવું પણ જો શ્રમણસંઘને લાગ્યું હોય તો માફી માગીએ છીએ. અમારો આશય એવો ન હતો. કદાચ હોય તો અનંત સંસાર વધે. અમે આવા મહાપુરુષોને માટે મનથી પણ અયોગ્ય રીતે ઇચ્છતા નથી.

નંદનસૂરિજી-હું અયોગ્ય (શબ્દ) નથી બોલ્યો.

રામચંદ્રસૂરિ-‘અયોગ્ય છે’ એવું ધ્વનિત થાય છે. એવો આશય અમારો હોય જ નહિ. ઉદયસૂરિમં, હર્ષસૂરિમં કે કોઈને માટે હતો નહિ-છે નહિ : એવું ધ્વનિત કરવા માંગતા નથી. માટે તે વસ્તુને ખોટું રૂપક આપવામાં આવ્યું હોય એમ લાગે છે. તે પાંચ બુઝર્ગોમાં બે તો મારા ગુરુદેવ છે. તેમાં પણ એક મારા ગુરુ તો પરમતારક છે. અમારા વયોવૃદ્ધ પૂજ્ય લબ્ધિસૂરિજી મહારાજ આંખે બરાબર જોઈ શકતા નથી, સાંભળી શકતા નથી, યથાસ્થિતપણે પુસ્તક વાંચી શકતા નથી તેમજ ઘણીવાર સ્મૃતિભ્રંશ થઈ જાય છે. તેવી રીતે સામે ઉદયસૂરિમં પણ મારી ધારણા પ્રમાણે આંખે જોઈ શકતા નથી, પુસ્તક વાંચી શકતા નથી. એટલે જ માફ એ કહેવું થએલ કે-જેઓ જોઈ શકે-વાંચી શકે-વિચારી શકે-સમજી શકે તેવા યોગ્ય પુરુષો બેસીને નિર્ણય કરે. એનો અર્થ એટલો જ પૂરતો છે કે-તે પાંચ બુઝર્ગો એવાને પણ સાથે રાખે કે-સામે મૂકાએલાં શાસ્ત્રો બરાબર સમજીને સમજાવી શકે.

નંદનસૂરિ-એ વાત હોય તો તે પાંચને ટેકા કેમ નહિ કર્યો ?
રામચંદ્રસૂરિ-તે ઉપરથી મારા શ્રમણસંઘના આચાર્યો આવું
કદપશે-આવો અર્થ કરશે એમ ખબર નહિ. હવેથી ચોકખાઈથી બોલીશ.
સ્પષ્ટીકરણ કરીશ. પહેલાંની બધી જ વાતો યાદ રાખીને=લક્ષમાં લઈને
જ મારે જવાબ આપવાનો હોય છે. એટલે કદાચ મેં તેવો જવાબ
આપ્યો હશે !

પાંચમનો ક્ષય કર્યો હોવાના અક્ષરો મંગાય છે તો જેણે જેણે
દનો ક્ષય કર્યો તેના ખુદના અક્ષરો મળે જ એવું કાંઈ નથી. આમ
છતાં પાંચમની વાતમાં હું ઉતરીશ નહિ. કારણકે-ખારતિથિની ચર્ચા તો
તમારે કરવી જ નથી. આપણે તો સઘળી તિથિની ચર્ચા માટે ભેગા
થયા છીએ.

નંદનસૂરિ-ખાર તિથિ, ચર્ચાનો વિષય જ ન હોઈ શકે.

રામચંદ્રસૂરિ-આપણે ‘ખાર તિથિની ચર્ચા કરવી જ નથી’
ત્યાંથી અટક્યું છે. ત્યાં ન અટકે માટે વિચારીને યોગ્ય વ્યક્તિઓને
સોંપી દેવાય, તેઓ આપે તે નિર્ણય બધાને માન્ય થાય તેટલા માટે
આપણે કામ શરૂ કરીએ.

પ્રસંગવશાત્ આચરણ કરતાં પ્રરૂપણ વધારે દોષવાળી છે-વધારે
ખરાબ છે એમ સામેથી કહેવાયું ત્યારે જ આ બાબુથી કહેવાણું છે.
વૈમનસ્ય થાય એવું અમે સ્વપ્ને પણ ઇચ્છતા નથી.

નંદનસૂરિ-એમ અહિંથી નથી જ કહેવાણું.

રામચંદ્રસૂરિ-આપનું નિવેદન લાવો.

નંદનસૂરિ-એ તો પાંચમા દિવસે નક્કી થએલી વાત કે-મારા
નિવેદનમાં તે વાત છે જ નહિ અને તમે નિવેદન નથી આપ્યું તેથી
નથી આપવાનું.

રામચંદ્રસૂરિ-તો એ તો ગમે ત્યારે કહેવાણું હોય, બધું ધ્યાનમાં
રાખીને જ થોડું બોલાય છે ? અમને યોગ્ય લાગેલ એટલો જવાબ
આપ્યો છે.

નંદનસૂરિ-તમે, ‘પૂરાવો આપી શક્યા નથી’ એમ જે કહ્યું છે, તે તો હવે ખરાબર છે ને ?

રામચંદ્રસૂરિ-અક્ષરોના નથી, પૂરાવો તો જીવતા મહાપુરુષ છે.....‘જીવતા મહાપુરુષ પક્ષમાં છે, માટે ન માનીએ’ તે યુક્ત નથી. ખુદ જીવતાના શબ્દોને માનવામાં આવે તેનાથી બીજો કયો પૂરાવો હોઈ શકે ? કેટલાકે લખ્યું છે, કેટલાકે આચરેલું છે, કેટલાકો લખતા ન હતા. એ સ્થિતિમાં બધાના અક્ષરો કયાંથી મળે ? ૫૦ આત્મા-રામજીમંની શતાબ્દિ મહોત્સવ પ્રસંગે આત્માનંદ પ્રકાશમાં ૧×૨ ભેગા લાવવામાં આવેલ છે. ૬૧ની સાલમાં ક્ષયતિથિ આવતી હતી તે લખવામાં આવી છે. બુદ્ધિસાગરસૂરિમંના પત્રોમાં બે તિથિની વાત મોંઘેલ છે. આ બધી વાતો સંભવિત રીતે કહેવામાં આવેલ છે.

અમે તો કહીએ છીએ કે-વચમાં ગરબડ થઈ, અમને શાસ્ત્ર-શુદ્ધ લાગ્યું તે કયું છે. શાસ્ત્રાધારે ચર્ચા કરવા બેસીએ તેમાં અમારી માન્યતા મુજબની આચરણા અસત્ય સિદ્ધ થાય તો અમે તે દરેક રીતે સુધારવા તૈયાર છીએ; પણ ચર્ચા ન જ થાય તેવી જે વાતો બતાવવામાં આવે છે તે અમોને યોગ્ય લાગતી નથી. સુશ્રાવક શ્રદ્ધાલુ શેઠશ્રી કેશવલાલભાઈએ જે હેતુથી બોલાવ્યા છે તે હેતુ સરતો જ નથી. તેમણે આપણને સઘળી તિથિની વિચારણા માટે ભેગા કર્યા છે તે રીતે આપણે શરૂ કરીએ. વિચારણા ન કરવી એ વાત ખરાબર નથી. એ ફરી ફરી કહેવાય છે. આપણે વિચાર કરી એકમતે આવવું જોઈએ. પુનઃ પુનઃ ભલામણ છે. હું વચમાં કેટલીક વાતોના ઉત્તરો ધરાહાપૂર્વક ગળી ગયો છું. સત્ય મીઠું છતાં ઘણીવાર કડવું થઈ જાય છે. છતાં તેની ખરાબ અસર ન થાય તે માટે અમે ઘણો ઘણો ખ્યાલ રાખીએ છીએ. સંમેલનની બહાર ખરાબ અસર ન થાય તે પણ ખ્યાલ રખાય છે. શાસનની ઓછાશ દેખાય તે અમે બીલકુલ ઇચ્છતા નથી. સારા જગતમાં શ્રમણસંઘની કીર્તિ બતાવવાની ચિંતા રાતદિવસ છે. જે વાત જે હેતુસર કહેવામાં આવેલ છે તેનો ધ્વન્યા-

તમક અર્થ ન કરાય. સાચી વસ્તુ ન રૂચતાં સહુ કોઈ એમ બોલે કે-‘મને હુઃખ થાય છે.’ પણ તેના કોઈ ઉપાય નથી. હા કોઈને વ્યક્તિગત હુઃખ ન થાય એ જોઈને બોલાય : અહિંથી એ બધું જોઈને જ બોલાયું છું; છતાં કચવાટ થાય તે ઠીક નથી. આપણે જો સાફ રૂબ બેસાડવું જ છે, તો કદિ કોઈથી કાંઈ બોલાઈ પણ જવા પામ્યું હોય તે ભૂલી જવું જોઈએ. આપણે જે કાર્ય માટે ભેગા થયા છીએ તે પૂરું કર્યા સિવાય ઉઠી જવાય નહિ એ માટે સમ્યક્ નિશ્ચિતપણે તોળીતોળીને બોલાય છે. આમ છતાં વ્યક્તિગત કોઈને હુઃખ જ થયું હોય તો એકવાર નહિ પણ ઠગલે પગલે મિચ્છામિદુક્કડં આપવા તૈયાર છીએ. સાધુઓની ઇચ્છા-મિચ્છા આદિ સામાયારીમાં પણ તે જ વાત આવે છે. પણ એમ કહેવા માગતા હો કે-અમારી આશ્ચર્ય અસલ્ય છે’ તો તેની માફી હરગીજ નહિ માગીએ; પણ અમારું બોલું લાગશે તો માફી માગીશું જ.

જ’બૂસૂરિ-પણ આપણા માટે જે કહેવાયું છે તેના માટે કાંઈ નહિ અને આપણે મિચ્છામિદુક્કડં માંગવાનો ?

કેશુભાઈ-(વચ્ચેજ)તમારા તો ધર્મ છે મિચ્છામિદુક્કડં દેવાનો, માટે માગવો જ જોઈએ.

રામચંદ્રસૂરિ-ના. આપણે કાંઈ જરૂર નથી. આપણે મિચ્છામિદુક્કડં માગ્યો છે અને માગવાનો જ.

લઠિધરસૂરિ-મને આંખે દેખાતું નથી, એટલે આ તરફથી વધારામાં રામચંદ્રસૂરિ અને એ તરફથી ઉદયસૂરિમં સાથે નંદનસૂરિ, એમ સાત જણ એસીને વિચાર કરે. જો બધાને યોગ્ય લાગે તો.

નંદનસૂરિ-હું ન વાંચી શકું, તે ન વાંચી શકે; માટે બંને પક્ષ તરફથી યોગ્ય રીતે શાસ્ત્રો વાંચી શકે, વિચારી શકે સમજી શકે તેવા એકેક જોડે લેવા છે તો તેવો મને હું નથી માનતો : માટે મારા તરફથી હું હંસસાગરજીને નીમું છું.

લક્ષ્મણસૂરિ-બધી બાબતોની વિચારણા કરીને તિથિવિષયક બધો

જ ફેંસલો આપે એવા પાંચને જ બેસાડવા, અને તે પાંચ જેને જેને પસંદ કરે તેઓને તે પાંચ સાથે સહકારી તરીકે બેસાડાય તો કેમ ?

પં૦ રાજેન્દ્રવિં D.—એના કરતાં પાંચ જણની સહાયમાં શ્રી લખિસૂરિમંની જોડે લક્ષ્મણસૂરિ અને આ બાબુથી પૂં ઉદયસૂરિજી-મંની જોડે રામસૂરિજીમં કે પ્રતાપસૂરિજી બેસે તો કેમ ?

લક્ષ્મણસૂરિ-પાંચને પસંદ હોય તે તે તેઓની જોડે બેસે તે વધુ ઠીક પડશે.

પં૦ વિકાસવિંમં—(ઉભા થઈને) આં લક્ષ્મણસૂરિએ જે વાત રજુ કરી કે—‘ પાંચ જણને બેસાડવા અને તે પાંચ જણ જેને જેને પસંદ કરે તેઓને સાથે બેસાડાય અને તેઓ બધા (ના) નિર્ણય =ફેંસલો આપે, ’ તો આપ સર્વને ખ્યાલ હશે કે—તે બાબતમાં પહેલાં બધા નિવેદનો થઈ ગયા છે તે તો ઉભા જ રહે છે; તે બધું વિચારીને નક્કી કરવું ઘટે. કેશુભાઈએ જે રીતે બધાને આમંત્રણ આપ્યા છે તે ઉદ્દેશ આનાથી સિદ્ધ થતો નથી, માટે વિચાર કરવો જોઈએ. જેઓનું પ્રતિનિધિત્વ હોય તેઓ દરેકને ખ્યાલ કરી રૂપરેખા દોરાયા સિવાય તેઓ બધાને ફેંસલો આપે તેથી બધો પ્રસંગ કથી રીતે સચવાશે ? માટે વિચાર કરવો જોઈએ. પુણ્યવિજયજી મહારાજે જે પાંચ બુઝર્ગો જ બેસાડવાની વાત મૂકી છે તે પોતાના તરફથી રજુ કરી નથી, પણ કાનોકાન સાંભળેલી વાત રજુ કરી છે, અને તે વખતે સમિતિ નીમવાની વાત તો ચાલુ જ હતી. તેથી તે બંનેય નિવેદનો તો ઉભા જ રહે છે, અને તે રૂપે એક મુત્સદ્દો પ્રથમ તૈયાર કરવો જોઈએ. મુસદ્દો જ તૈયાર ન હોય તો તે પાંચ જણને શું કરવાનું ?

રામચંદ્રસૂરિ—તે કયા કયા બે નિવેદનો ?

પં૦ વિકાસવિં V.—એક તો આમં મં શ્રી નંદનસૂરિજી મહારાજનું, (કે-જે) બાર તિથિ, ચર્ચાનો વિષય નથી; અને બીજું આપે કહેલ કે—‘ એનું નિરાકરણ ન થાય ત્યાં સુધી આજે કે પરમ દિવસના છ વાગ્યા સુધી કમીટી થવાની નથી, ’ તે :

નંદનસૂરિજી-બાર તિથિની જે પ્રજ્ઞાલિકા ચાલુ છે, તેને ફેરવવી યા વિચારવી તે યોગ્ય નથી. પૂર્વ પુરુષોએ ઘણા મંથન બાદ નક્કી કરીને આચરેલી બાર પર્વોની ચર્ચા કરવાનો ખ્યાલ સ્વપ્નમાં પણ ન લાવો તો સાડું : પ્રાચીન પરંપરાને છોડીને થોડા સમયથી જે રીત નવી ચાલી છે, તે રીતને માટે જે પક્ષ એમ કહે છે કે-‘અમે ઘણોજ વિચાર કરીને અમલમાં મૂકી છે’ તો એની સાથે ચર્ચાનો અવકાશ રહેતો જ નથી. પ્રાચીન પરંપરા સ્વીકારી લેવાય તે પછી જ બાર તિથિની ચર્ચાની વિચારણાને સ્થાન રહે છે.

રામચંદ્રસૂરિ-વિચારપૂર્વક અમે કયું છે, છતાં શાસ્ત્રદૃષ્ટિથી વિચારીને જે નક્કી થાય તેમાં અમારી ભૂલ હશે તો અમે સુધારીશું.

નંદનસૂરિજી-‘અમે વિચારીને કયું છે’ એવો સ્વપ્નને પણ ખ્યાલ ન રાખશો : કોઈને પણ પૂછ્યા વિના અને કદા સિવાય, એકલા સ્વતંત્રપણે જ આ પગલું ભરાયું છે. “જુની પરંપરા શિથિ-લાચારીઓની છે, અધિકારયુગમાં શરૂ થઈ છે, જતિઓના કાળમાં શરૂ થઈ છે, વચમાંથી આ શરૂ થયું છે.” આટલું જેણે સમજણ પૂર્વક કહ્યું છે, તેની સાથે શાસ્ત્રાર્થનો શો અર્થ ?

રામચંદ્રસૂરિ-અમે તો વિચારીને જ કયું છે, પણ વિદ્વેષ ઉભો (થયો) છે માટે કેશુભાઈએ લેગા કર્યા છે. અને હવે જો શાસ્ત્ર-પાઠોથી ભૂલ સમજાઈ જાય તો અમે અમારી ભૂલ સ્વીકારવા માટે તૈયાર છીએ : સંઘમાં શાંતિ ફેલાવવા માટે જ આપણે લેગા થયા છીએ. માટે બધી તિથિની ચર્ચા થાય એમાં નુકશાન નથી. શાસ્ત્રાનુસારી શાંતિ થશે તે જ સાચી શાંતિ હશે.

નંદનસૂરિજી-૧૪૪ પર્વતિથિરૂપ (બાર માસની બારપત્રી, ૧૨×૧૨=૧૪૪) ૧૪૪ રતન, પૂર્વના મહાપુરુષો અમને આપી ગયા છે અને કહી ગયા છે કે-‘લક્ષણ વિનાનું રતન એમાં લેશું ન કરતા કે એણું ન કરતા.’ કેશુભાઈના પત્ર (ના આશયથી તેમજ તેમની સાથેની વાત વગેરેથી અમે નક્કી સમજ્યા છીએ કે-) બારતિથિની ચર્ચા તો કરવાની છે જ નહિ, એમ અમે સમજીને જ અહિં આવી છીએ.

રામચંદ્રસૂરિ-કેશુભાઈને પૂછીએ તો સંવત્સરી પર્વ આદિની જ ચર્ચા કરવા ખોલાવ્યા નથી, પણ બધી તિથિની ચર્ચા કરવા ખોલાવ્યા છે, એમ જ કહે છે: છતાં ૧૨ તિથિની ચર્ચાની ના કહેવાય છે! હવે આપણે શું કહેવાનું? કોલાહલ.

રામચંદ્રસૂરિ-(ચાલુ) કહેવામાં આવે છે કે-‘મહાપુરુષો કહી ગયા છે કે-કોઈએ ફેરફાર કરવો નહિ;’ પરંતુ એમ અમારા મહાપુરુષ નથી કહી ગયા કે-‘અમારા સમજવામાં ન આવ્યું હોય તે તમારા ધ્યાનમાં આવે તો પણ સુધારશો નહિ.’ દરેક મહાપુરુષો કહે કે-ખોલાવામાં બૂલ હોય તો ફેરફાર કરવો, માટે ફેરફાર કર્યો. તેથી આખા શ્રમણસંઘમાં લિંગ અભિપ્રાય થઈ જવા પામ્યો એમ કહેવું ઉચિત નથી.

ખગોલપ્રમાણે પર્વતિથિની ક્ષય-વૃદ્ધિ આવે છે. કોઈ શાસ્ત્રમાંથી એમ ખતાવે કે-પર્વતિથિનો ક્ષય કે વૃદ્ધિ આવે જ નહિ! પર્વતિથિનો ક્ષય આવે નહિ, બે પર્વતિથિ થાય નહિ એવી કોઈ વાત જ નથી. પર્વતિથિની વધઘટ થાય જ છે અને તે ઉઘાડી વાત છે.

જ્યારથી લૌકિકપંચાંગ સ્વીકાર્યું ત્યારથી આરાધના માટે વ્યવસ્થા કરવા સારૂ ઉમાસ્વાતિજી મહારાજે પ્રવોષ કર્યો છે. છતાં શાસ્ત્રધારે એમ સમજાશે કે-અમે માનીએ છીએ તે ખોટું છે તો અમે મિચ્છામિદુષ્કંઠ દેવા તૈયાર છીએ, પણ વિચાર કર્યા વિના મૂકાય કેમ? એમ કરવાથી કેશુભાઈનો આશય નિષ્ફળ જાય. એમાં આપણી શોભા નથી. કેશુભાઈની જે ઈચ્છા છે તે સફળ થાય એમ કરવું ઘટે.

રામસૂરિજી D.-નમ્રતાથી જણાવું છું કે-રામચંદ્રસૂરિએ જે કંઈ શાસ્ત્રમંથનદ્વારા નિર્ણય કર્યો છે તેમાં મારું કહેવું છે કે-તે શાસ્ત્રમંથન અધુરું હતું અને નિર્ણય લેવાયો છે.

રામચંદ્રસૂરિ-તે આપ સિદ્ધ કરો.

રામસૂરિજી D.-૧૯૯૨માં લાંઘુ પની વૃદ્ધિ વખતે (શ્રાવણ વદમાં આપ જુદા પડ્યા. ન્યાર ખાદ આસો માસ સુધી જૂની પ્રણાલિકા

ચાલુ રાખી. પૂર્વતર અપર્વતિથિની વૃદ્ધિ કરીને કામ કર્યું હોત તો આપ શ્રમણસંઘથી જુદા પડત નહિ. આ બધું ઘણી જ ઉતારવળે અને કોઈને પણ પૂછ્યા વિનાજ કામ કર્યું છે ! તે વખતે આપે માસખમણના પચ્ચકખાણુ પણ લાલભાઈને પ્રાચીન પ્રણાલિકા અનુસાર જ આપ્યા હતા, અને પછીથી જ આપે વિચારને પલટો આપેલ છે. આ સ્થિતિમાં આપ જે-‘શાસ્ત્રમંથન કરીને નિર્ણય કર્યો’ હોવાનું જણાવો છો, તેનો ખુલાસો સ્પષ્ટ છે કે- આપે પૂરેપૂરો વિચાર કર્યા વિના તેમજ શાસ્ત્રો તથા પુરાવાઓ વગેરે ચથાવત્ જોયા સિવાય જ નિર્ણય કર્યો છે.

૧૯૯૨ની સંવત્સરી પછી આસો માસના પંચાગ સુધીમાં આપણે સાથે રહેલા. આ સ્થિતિમાં આપનો વચલો નિર્ણય શાસ્ત્રસિદ્ધ હોઈ શકે જ નહિ આપે જણાવેલ કે-‘૧૯૯૨ સુધી હું અનભિજ્ઞ હતો-અજ્ઞાણ હતો.’ તે તો આપને પણ સ્વીકાર્ય છે. આથી ૯૨ના આસો સુધી આપ શાસ્ત્રોથી અજ્ઞાણ છતાં આ આચરણ કરેલ ! માટે પહેલાં તો આપ પૂર્વના પ્રાચીનમાર્ગમાં આવી જાઓ. પછી બધું સંભળાશેઃ એમ (આપનાથી) નહિ કહી શકાય કે-ચર્યા માટે અમો તૈયાર નથી. કારણકે-મેં આપને પહેલાં પણ કહેલું છે કે-સહુની સાથે વિચારણા કર્યા પહેલાં આચરણ કરી માર્ગભેદ કરે તેની સાથે ચર્યા થઈ શકે જ નહિ. પ્રાચીન અને સર્વમાન્ય આચરણાનો ફેરફાર સંઘની કેઈ વ્યક્તિ સ્વતંત્રપણે કરી શકતી જ નથી.

સૈદ્ધાંતિકથી વિરુદ્ધ જતી વાત કોઈપણ પોતાની મતિ પ્રમાણે સ્થાપી શકે નહિ.-સૈદ્ધાંતિક વાતને કોઈપણ ઉલટાવી ન શકે. વૈજ્ઞાનિક-દ્વારા ચંદ્ર-સૂર્ય ખોટા છે એમ કહેનારને આપણે ઉત્સૂત્રી કહીએ છીએ. વિચારણામાં ભલે (ભેદ હોય પણ) આચરણમાં તો નહિ જ. આપે આચરણભેદ કરેલ છે ! માટે પ્રતિક્રમણમાં આપ પ્રથમ આવી જ જાઓ. પછી જ આપની સાથે આપ ઈચ્છો છો તે બાર પર્વોની વિચારણા-ચર્યા વગેરે કરી શકાય.

(૧૯૯૨ની સંવત્સરી સકળસંઘથી જુદી કર્યા પછી પણ આસો

માસ સુધી તો આપે પ્રાચીન પરંપરા પ્રમાણે જ પંચાંગો છપાવેલાં છે જે- હું વીરશાસનમાંથી વાંચી સંભળાવું છું : જુઓ:- “ ૧૯૯૨ ના આસો શુભ ૧૫ થી આઠવ૦ ૧૩ સુધીનું વીરશાસનમાં તમારું છપાવેલું પંચાંગ, કે-જેમાં આઠવ૦ ૨ના ક્ષયે ૧નો ક્ષય અને આઠવ૦ ૧૪ બેને બદલે બે ૧૩ છાપી છે, તે તથા આઠવ૦ ૮ થી કાઠશુભ ૧૫ સુધીનું છપાવેલું પંચાંગ:-જેમાં આઠવ૦ ૧૪ બે હતી છતાં જુની આચરણ પ્રમાણે ફરીથી બે તેરશ છપાવેલ છે.

[‘પવંતિથિનિષ્ઠ’ના પ્રાદ્ધકથનના પૃ ૦ ૮૨-૮૩-૮૪ ઉપરનું લખાણ વાંચી સંભળાવું.]

હું આનાથી એટલું જ જણાવવા માંગું છું કે-૧૯૯૨ ના ભાદ્ર-પદ્મથી આપે આચરણનો ફેરફાર કર્યો, છતાં તે પછી પણ આપે તે સિદ્ધાંત અટલ કર્યો નથી. (કારણકે-જો આપે તે સિદ્ધાંત અટલ કર્યો હોત તો તે સંવત્સરી પછીના બે માસના ગાળાના આપે જ છપાવેલા પાશ્વિક પંચાંગોના કોઠામાં તે પ્રમાણેની નવીન વિચારપદ્ધતિ રજુ થઈ જ હોત :) તેમજ સંપૂર્ણ વિચાર કરી જુદા પડ્યા હો તેમ નક્કી થતું નથી. આથી જ આપની તે વાત હું તેમજ બીજાઓ પણ સાચી માનતા નથી.

રામચંદ્રસૂરિ-મેં ‘ ૯૦ સુધી અનભિજ્ઞ હતો ’ એમ કહેલ.

પ્રતાપસૂરિ-૭-૮૬ કે ૯૦ બોલેલ છે.

રામસૂરિ-૭ D.-આપ ૯૦ કહેતા હો તો બહુ સુંદર વાત છે. સં. ૧૯૯૨ ના ભાઠશુભ ૪ થી જુદા પડ્યા, અને તે બે વર્ષના ગાળામાં આ વિષયમાં આપ સંપૂર્ણ તૈયાર થઈ ગયા, એમ જ ને ?

રામચંદ્રસૂરિ-‘ ૯૦ સુધી અભિજ્ઞ હતો. ’ એનો અર્થ એ ન હતો કે-તે પછી સંપૂર્ણ તૈયાર થયેલ. મારી ઈચ્છા છે કે-આ વાત ન લખાવાય. આજ સુધીમાં જેણે જેણે જે જે જાતના સુધારા ફેરફારો કર્યા છે તે ન કહેવા પડે તે સંયમ મેં જાળવ્યો છે. માટે તે બાબતમાં વધારે ઉંડું ન ઉતરાય એમ હું ઈચ્છું છું. તેના હેતુ આપ ધ્યાનમાં લ્યો.

રામસૂરિ D.—આપે જે દર થી આ નવું કચું છે તેનું પ્રતિ-ક્રમણ આપે કરવું જ લેઈશે. એક વખત આપ પ્રતિક્રમણ કરો અને અસલ માર્ગમાં આવી જાવ પછી બીજી બધી જ વાત કરશું.

રામચંદ્રસૂરિ—‘આમ જ કરો’ એમ જે ભારપૂર્વક કહેવાય છે તે વિચારણીય છે.

હંસસાંભળ—દરમાં આપે નવોમત શ્રાવણમાસે કાઢ્યો તે પૂછ્યા સિવાય જ કાઢ્યો છે, તેમજ કોઈપણ જાતની બહેરાત કર્યા સિવાય કાઢ્યો છે. માટે ‘પ્રથમ તો તેનું પ્રતિક્રમણ કરવું જ લેઈએ’ એમ જે કહેવાય છે તે યથાર્થ હોવાથી જરાય વિચારણીય નથી.

સં ૧૯૯૨માં આપે ભાંડુ પાંચમ બે માની છે. જ્યારે આપ જેની આજ્ઞામાં છે તે આંમંશ્રી તખ્તસૂરિજીના ૨૦૦૪ના પત્રમાં તેઓ તે વખતે અન્ય પંચાંગમાંની ભાંડુ ૬ બે માની હોવાનું જણાવે છે. તેથી તેમજ શ્રીતત્ત્વતરંગિણી અંથના અર્થો આપના મતને અનુસરતા કરવા જતાં તે અર્થોને—શ્રી જંબૂસૂરિ ખુદને ત્રણ-ચાર વખત પલટાવવા પડ્યા છે, ઇત્યાદિ કારણોથી આપનો મત કલ્પિત જ છે; એમ આપ સમજી શકો તેમ હોવાથી આપશ્રીએ તેનું પ્રતિક્રમણ પ્રથમ તકે જ કરવું લેઈએ.

રામચંદ્રસૂરિ—પંચાંગો તો કારતક મહિનાથી દિવાળી સુધીના સહુના છપાઈ જાય છે, તેમ દરમાં પણ પહેલેથી જ છપાઈ ગયા હતા તેથી પંચાંગમાં ફેરફાર શી રીતે થાય ?

હંસસાંભળ—તે ભીંતીયાં પંચાંગોમાં ફેરફાર ન થઈ શકે; પરંતુ વીરશાસનમાં તો દરવખતે સાત-સાત દિવસના જ પંચાંગો છપાતા હતા, તેમાં ફેરફાર કરવો શક્ય જ હતો ને ? છતાં તેમાં પણ દરની સાલ સુધી કોઈપણ જાતનો ફેરફાર કર્યો નથી ! એ વસ્તુ તે વખતે જો આ નવો મત યથાર્થ જ લાગ્યો હોત તો આપે ન જ બનવા દીધી હોત એ તો ખરું ને ? માટે દર સુધી તમે પણ તે મતને સાચો માન્યો નથી તે વાત નક્કી છે.

રામચંદ્રસૂરિ-અમે સંવચ્છરીના નિર્ણય પછી વિચાર કરીને હૃદયથી પંચાંગની પદ્ધતિ નક્કી અખત્યાર કરી. સંવચ્છરી બાબતમાં સમજપૂર્વક-વિચારપૂર્વક-શાસ્ત્રાધાર અને શાસ્ત્રશુદ્ધ પરંપરા પ્રમાણે સમજીને સાચું ધારીને જ અમે આચરણ કરી છે અને તે પુરાતન છે. (આપ જેને જુની પ્રણાલિકા કહો છો, તે પ્રકારનો) વચ્ચે ફેરફાર થયેલ. સાચી જાણીને કરેલ આચરણ બદલ જેઓ સામા બેસી ચર્ચા કર્યા સિવાય, અમને ન સમજાવે ત્યાં સુધી પ્રતિક્રમણ શેનું? પ્રતિક્રમણ પાપનું હોય, સાચા કામનું ન હોય. અમે જે કયું છે તેને પાપ નથી માનતા. જે હેતુ માટે આપણે ભેગા થયા છીએ તે માટે સમિતિ નીમાય, યોગ્ય કામ થાય.....

હંસસાંભ- (લખિસૂરિ મહારાજને ઉદ્દેશીને)-આપે આપના ૨૦૦૪ના પત્રમાં દેના ક્ષયની માન્યતા માટે જે લખ્યું છે, તે ત્યાં સુધી આપે કંઈ માન્યતા રાખી છે? પાંચમના ક્ષયની કે છઠના ક્ષયની? (આનો ઉત્તર લખિસૂરિજીએ આપ્યો નહિ, અને તેને બદલે રામચંદ્રસૂરિ જીજી જીજી વાત કરવા લાગવાથી રામચંદ્રસૂરિજી-ને ઉદ્દેશીને-) હું આપને પૂછતો નથી, લખિસૂરિમહારાજને પૂછું છું. બોલો લખિસૂરિજી મહારાજ! આપ જવાબ આપો : ત્યાં સુધી આપની માન્યતા પાંચમના ક્ષયની હતી કે છઠના ક્ષયની? અને સં. ૧૯૬૨માં આપની માન્યતા બે પાંચમની નહિ; પરંતુ બે છઠની જ હતી કે? સં. ૨૦૦૪ નો આપનો આ પત્ર આપની માન્યતા તો એવી જ હતી, એમ સ્પષ્ટ જણાવે છે કે?

(આમ છતાં પણ લખિસૂરિજી એક પણ ઉત્તર આપી શક્યા નથી!)

લક્ષ્મણસૂરિ-બધો નિર્ણય કમિટિને સોંપવાનો છે, તે તો વખતે આની વિચારણા થશે.

હંસસાંભ-આ તો જ્યારે બચાવમાં એમ કહેવાય છે કે- 'પંચાંગો પહેલાં દિવાળી સુધીના છપાઈ ગયેલાં!' તેનો ખુલાસો અપાય છે કે-જો ફેરફાર કર્યો તે સમજીને જ કર્યો છે, એમ તેઓને નક્કી હોત તો બે મહિના માટે તે નવા મત મુજબનાં પંચાંગ કેમ

ન છાપી શકાય? વળી જો તમોએ શાસ્ત્રોનું ખૂબ ખૂબ મનન કર્યા બાદ જ આ નવો મત કાઢ્યો છે તો પછી તત્ત્વતરંગિણીના અનુવાદને ત્રણ-ત્રણવાર બુદ્ધા બુદ્ધા સુધારા-વધારા પૂર્વક વારંવાર પલટો કેમ આપવો પડ્યો? અર્થાત્ તે અનુવાદમાં વારંવાર સુધારાઓ કેમ કરવામાં આવ્યા છે? શ્રી તત્ત્વતરંગિણી જેવા પ્રૌઢગ્રંથના તે અનુવાદના નામે બાર આની તો તેમાં ઘરનું જ મંતવ્ય દાખલ કર્યું છે કે? જેને પોતાનો મત, શાસ્ત્રોનાં ખૂબ ખૂબ મંથન-મનન અને વારંવારના પરિશીલનપૂર્વક સાચો સમજાયો હોય તેને તેવા પ્રૌઢગ્રંથના અનુવાદને એ રીતે ત્રણ ત્રણ પુસ્તકોમાં ફેરવી ફેરવીને બહાર પાડવાની અજ્ઞાનતાનું પ્રદર્શન કરાવવું પડે ખરું?

લક્ષ્મણસૂરિ-આપને પણ કમિટિમાં તો લેવાના જ છે, તો તે વખતે આ બધું કહેજો ને!

કેશુભાઈ—રામચંદ્રસૂરિની મંત્રણા.

હંસસાંભળ-મુત્સદ્દો તો થવો જોઈએ.

રામચંદ્રસૂરિ-(પુણ્યવિજયછામળે-) મારે કહેવું છે કે-આ રીતે કરવામાં કોઈ અર્થ નથી. આપણે જેના મોટે ભેગા થયા છીએ તે બર નહિ આવે. અમને અમારામાં શ્રદ્ધા છે, તમને તેમાં શ્રદ્ધા છે. એમ સહુ સહુને માનવાનું હોય તો ભેગા થવાનો અર્થ નથી. પરસ્પર આપ-લે થાય અને તેમાં વિચારણા કર્યા બાદ ખોટું લાગશે તો સુધારવાની તૈયારી છે. જે સુધારો કરવા જેવો હોય તે સુધારો કરી શકાશે. અમોને જે સત્ય લાગ્યું તે આચર્યું. ભાંશુભાં પાંચમ બે હોય ત્યારે બે છઠ્ઠ કરવામાં કોઈ પ્રમાણ નથી. અમોએ જે કંઈ કર્યું છે તે નવું નથી, પણ શુદ્ધ પરંપરા માનીને જ કર્યું છે. છતાં અમારી ભૂલો ચર્યાદાસા સિદ્ધ થશે તો મોટો ઉપકાર ગણાયો. (આ વખતે રામચંદ્રસૂરિ એકદમ ગરમ થઈ ગયા હતા.)

કોઈની શ્રદ્ધા પક્ષી છે તો કોઈની કચ્ચી નથી, અંતિમ નિષ્ક્રય કર્યા પછી જ અમે લખવા અને આચરવા માંડ્યું છે. જે લખ્યું

અને આચર્યું છે તે ઘણી જ સમજપૂર્વક કરેલ છે.

હંસસાંભૃત-૨૦૦૪ સુધીમાં આપે અવગાહનાપૂર્વક કયું છે તો આપ જેની આજ્ઞામાં (હાલ) છો તેમની (ખુદની જ) આ (૨૦૦૪ ના તેમના પત્ર મુજબની) માન્યતા કેમ? વળી હું તેઓને પૂછું છું અને તેને બદલે આપ જવાબ કેમ આપો છો?

રામચંદ્રસૂરિ-મહારાજ ! મારે સભામાં કંઈ જ ઉત્તર આપવો નથી. મહારાજ સાહેબ (લખિંધસૂરિ)ના પત્ર માટે : પાંચમના ક્ષયે છઠનો ક્ષય માનીને તેમ પાંચમની વૃદ્ધિમાં બે છઠ માનીને ચોથ ઉભી રાખવામાં આવે એવી મહારાજશ્રી લખિંધસૂરિની માન્યતા હતી, એમ એ પત્ર ઉપરથી તમે ભલે કહો; પણ અમને એમ લાગે જ કે-અને આમ (તે મુજબ) કરી ન શકત, પરંતુ જ્યારે આમ (નવો મત સ્થાપવાનું) થયું ત્યારે દરમાં વિચાર કરી શાસ્ત્રશુદ્ધપરંપરાને સમજીને વિચારીને અમે આ કયું છે. આપ બધા જ્ઞાની છો અમને બધાને આ ખોટું હોય તો આ બધા પાપમાંથી છોડાવજો.

હંસસાંભૃત-૨૦૦૪ સુધીમાં શ્રી લખિંધસૂરિજીની માન્યતા શું હતી? તે વાત જણાવાય છે; તેમાં આપ દર થી નવી ઉભી કરેલી વાતને શું ઈષ્ટ સાધવા સારૂ આડે ધરો છો? ૨૦૦૪ના તેઓના પત્ર મુજબની તેઓની માન્યતાને સ્વષ્ટપણે કેમ ઉલ્લેખતા નથી? અને ૨૦૦૪ના તે પત્રનો વારંવાર નિર્દેશ કરી પૂછવા છતાં શ્રી લખિંધસૂરિજીએ પણ કેમ ખુલાસો નથી કર્યો?

રામચંદ્રસૂરિ-અમે આ સંબંધી ઉંડા ઉત્તરવા નથી માગતા, અમે સામાન્ય ખુલાસો કર્યો છે. ઉત્તર જ આપવા બેસીએ તો વર્ષો જશે; પણ જે શુદ્ધ હેતુથી કેશુભાઈએ લેગા કર્યા છે, તે શુભ હેતુને ખર લાવવા આપણે પરસ્પર વિચાર કરીને શાસ્ત્રોને સામે રાખીશું તો એકમત થઈ શકીશું.

નંદનસૂરિજી-દરની સાલમાં બે છઠ કરી હોત તો આ પ્રસંગ ઉભો ન થાત.

રામચંદ્રસૂરિ-લખિસૂરિ મહારાજ પૂરતું જ કહું છું, બીજાને નહિ. કામપૂરતું જ મેં કહું છે.

રામસૂરિજી D.-આપે દરની સાલથી આ જે કાંઈ કયું છે તે સર્વસંમત થયા વિના, કોઈની પણ સંમતિ લીધા વિના કયું છે તેનો જ વાંધો છે.

રામચંદ્રસૂરિ-અમે અમારા સમુદાયમાં સર્વસંમત થયા પછી જ કયું છે.

રામસૂરિજી D.-જો સર્વસંમત થયા પછી કયું છે તો આ સંમેલન શું તેમાં (અમારું) મતું મરાવવા માટે એકહું કયું છે ?

રામચંદ્રસૂરિ-અમે સંમેલન કયાં ભેગું કયું છે ? કેશુભાઈએ કયું છે; માટે એ બાબત એમને જ કહો ને :

નંદનસૂરિજી-બાર પવીની અખંડતા રાખીને જ અમે વાત કરવા માગીએ છીએ. તમે આચરણ કરી છે તે બીલકુલ યોગ્ય નથી. અમારા વરિલો બાર પવીની શુદ્ધ પરંપરા આપી ગયા છે. તેઓનો આદેશ એક જ હતો કે-૧૪૪ રત્નોને સાચવી રાખશો. આ પરંપરા ગણધરભગવાન સુધર્માસ્વામીથી અવિચ્છિન્નપણે એકજ સરખી ચાલી આવે છે, તેથી તેમાં ચર્ચા કે વિચાર કરવાનો હોય જ નહિ. આથી બાર પવીની ચર્ચા કરવાની નથી અને કલ્યાણક પવીનો, સંવત્સરી તેમજ અન્ય શુભતિથિઓ સંબંધમાં જ ચર્ચા કરવાની છે, એમ સમજીને જ અમે સંમેલનમાં આવેલા છીએ. આ વાત બીજા શ્રાવકો બેઠા હતા તે વખતે કેશુભાઈ સાથે પણ થયેલ છે. પૂછી જુઓ કેશુભાઈને :

કેશુભાઈ-આપે એમ કીધું ખરું; પણ મેં કયાં એકલી સંવત્સરીનું કીધું છે ? (આપ બધા ભેગા થઈને) ૧૧ કરી આપો કે ૧૩ કરી આપો, તે અમારે માન્ય છે (આ વાતમાં કેશુભાઈએ રામચંદ્રસૂરિની આચરણના શબ્દો કહ્યા; પણ જુની આચરણના જે 'અથવા તો ૧૨ રાખો.' એ શબ્દો બાણી બોધને પ્રોત્સાહન નથી, એમ

તેમના બોલવામાં ચોકખો ભાવ તરી આવતો હતો.)

નંદનસૂરિજી-‘તમે તે પ્રમાણે નથી કીધું’ એમ કહી શકો છો. પણ રાયચંદલાઈ આદિ ચાર સાક્ષીઓ છે. તેઓને સાક્ષી તરીકે રાખીને વાત કરાવીશ. તમે મારી સમક્ષ તો તે પ્રમાણે કહેલ જ છે; પણ બીજાના મોઢે પણ કહેલ છે. સંવત્સરી આદિની ચર્ચાના નિશ્ચય થી જ અહિં આવવાનું થયું છે, નહિ કે-ખારતિયિની પણ ચર્ચા માટે :

જંખૂસૂરિ-એ તો એકપક્ષીય નિર્ણય કહેવાય.

નંદનસૂરિજી-જેઓએ સમજી વિચારી કયું છે, જેઓ છોડવા માંગતા નથી; તેઓ પૂર્વપરંપરામાં આવે પછી તેની ચર્ચા પણ થશે.

કેશુભાઈ-શરતની વાત બોલાઈ નથી, બોલાઈ હોય તો ખ્યાલ નથી; પરંતુ મેં તેવું કીધું નથી. એ ત્રણ જણને રૂબરૂ બોલાવી પૂછી જોઈએ.

રામસૂરિજી D.-મારી તો વાત એ સુદા પર છે કે-તેઓએ પ્રથમ પ્રતિક્રમણ કરવું જોઈએ. તે પછી બધી જ ચર્ચા કરાશે.

નંદનસૂરિજી-અમારી જે પ્રજ્ઞાલિકા ગ્રાહી આવે છે તે સુધર્માસ્વામી-જંખૂસ્વામી-જગન્નંદ્રસૂરિ-હીરસૂરિ યાવત દેવસૂરિ સુધીના મહાપુરુષોની પાટપરંપરાથી જ-સુવિહિતગીનાથોથી જ પરંપરાગત આ પ્રમાણે એક સરખી રીતે ચાલી આવે છે. એટલે અમારા વડિલો આજ સુધી તે પ્રમાણે જ કરતા આવ્યા છે અને અમે પણ તે પગલે જ ચાલવા માંગીએ છીએ. ૧૪૪ રતનની વાત છે, તેમાં અમે ફેરફાર કેમ કરીએ ?

રામચંદ્રસૂરિ-(હાથ ઉંચો કરીને)- ‘અમે જે કરીએ છીએ તે પણ સુધર્માસ્વામીજી આદિ ગણધરોથી લઈને યાવત દેવસૂરિ સુધી ચાલતું હતું તેજ કરીએ છીએ,’ અને ત્યાંથી ચાલી આવેલી શુદ્ધ પરંપરા જ અમે માનીએ છીએ, અને વચ્ચે જે ગરબડ થઈ હતી તેનો અમોએ માત્ર જીર્ણોદ્ધાર કરીને સુધારી છે. અને તે અમે સત્ય માનીને જ આચરણ કરી છે, માટે હરગીજ છોડવાના નથી.

તત્ત્વતરંગિણી, પ્રવચનપરીક્ષા વગેરે અંથો અમે જે પ્રમાણે કરીએ છીએ તે પ્રમાણે જ કહે છે. તમે સુધર્માસ્વામી સુધી જાઓ તો અમે પણ ત્યાં સુધી જવાના. આપનો એકપક્ષી નિર્ણય તો અમારો પણ આ નિર્ણય !

નંદનસૂરિજી-જાતિઓનો અંધકાર સત્યવિજયજી ગણિમહારાજે તોડીફાડી નાંખ્યો, તે સમયમાં બીજું બધું સુધાયું; પરંતુ તિથિ માટે કોઈ કાંઈ બોલ્યા નથી, એ બતાવી આપે છે કે-પ્રાચીન આચરણ છે તે બરાબર છે.

રામચંદ્રસૂરિ-તે તો વચ્ચે ગરબડ થઈ.....(?) તે પ્રમાણે ચાલ્યું છે.

નંદનસૂરિજી-ગરબડ કહો છો તે આણસૂરની સામાચારી....(?) અને તે દેવસૂરની ચાલુ પ્રાચીન સામાચારીથી ભિન્ન છે.

રામચંદ્રસૂરિ-તત્ત્વતરંગિણી, પ્રવચનપરીક્ષા વગેરે અંથો અમારા મતાનુસારી છે.

લક્ષ્મણસૂરિ-આ તો એકપક્ષીય નિર્ણય ગણાય. હવે બંને મળીને નિર્ણય કરવો જોઈએ.

રામસૂરિજી D.-આપની દૃષ્ટિએ ભલે શુદ્ધ હોય, પણ દર થી આ આચરણ કરવામાં આવી છે તો તે મૂકી દઈને-પ્રતિક્રમણ કરી આપના માર્ગમાંથી એકવાર મૂળમાર્ગમાં પાછા આવી જાવ ! પછી જ આગળ વિચારવિનિમય થશે.

પ્રતાપસૂરિજી-નાનાઓને આમાં ઘણું જાણવાનું મળશે.

રામસૂરિજી D.-દરથી જ આચરણ ભિન્ન થઈ છે, તે શુદ્ધ પરંપરાગત કહેવાય જ નહિ.

રામચંદ્રસૂરિ-અમે શુદ્ધ જ કરી છે.

રામસૂરિજી D.-આપ ભલે શુદ્ધ કરી કહો; પણ માર્ગ મહારની આચરણ કરી હોવાથી શિસ્તલંગ કર્યો છે. માટે આપ મૂળમાર્ગમાં આવી જાઓ.

રામચંદ્રસૂરિ-(ભેરથી અને ભેસથી) અમે માર્ગમાં જ છીએ.

પંભાનુવિં P.-૧૯૫૨-૬૧ આદિ પ્રસંગે છઠના ક્ષય માટે જેઓએ વિપરીત કહેલ અને સંઘથી વિપરીત કરેલ તેઓ મિથ્યા-મિદુષ્કંઠ છે.

રામસૂરિજી D.-તેઓએ તેમ પ્રમાણસર કયું છે. (તમે પાંચ-મના ક્ષયના) પ્રમાણ આપો.

પંરાજેન્દ્રવિં D.-(પંભાનુવિંને ઉદ્દેશીને) આપ બીજા મુદ્દા પર ગયા. ભારતિયિની વાત છે. સંવત્સરી માટે તો ચર્ચા કરવાની બાકી છે.

પંભાનુવિં P -સંવત્સરી જેવા મહાપર્વ માટે વગરવિચારે સંઘમાં શિસ્તભેદ કરી શકાય, પણ ખાર પર્વમાં જ નહિ એમને ?

હંસસાંભં-અમે તો આજ સુધી સંવત્સરી મહાપર્વ વગર વિચારે કયું જ નથી; એમ સ્પષ્ટ સાબિતિ આપનારા ત્રયોદશી ચતુર્દશ્યો: નો આધાર અને દેવવાચક આદિના પૂર્વાચારો જે રજુ થયા છે તેને આધારે જ કરેલ છે. જ્યારે તમારી પાસે તો કોઇપણ પૂરાવો જ નથી ! માટે અમે સંઘમાં શિસ્તભંગ કરેલ નથી; પરંતુ વગરપૂછ્યે ખારપર્વમાં ફેરફાર કરવાથી તમે જ શિસ્તભંગ કર્યો છે આથી અમે તો સંઘમાં જ છીએ અને આપ ૧૯૬૨થી સંઘથી બુદ્ધા પડ્યા છો. એટલે આપની ભેડે ભારતિયિની ચર્ચા ન કરે અને આપને બુદ્ધાને જરૂર માગી શકે છે.

પંભાનુવિં P.-૬૨ સુધી અમે સંઘમાં હતા અને તે પછીથી અમે સંઘથી છૂટા પડ્યા એમ જ ને ?

લક્ષ્મણસૂરિ-૧૦૦ની કમિટિ નીમી છે તે છૂટા પડ્યા હોય તો બન્ને પક્ષની એક કમિટિ કેમ નીમાય ?

હંસસાંભં-ખંને પક્ષનું એકીકરણ કરવા કમિટિ છે, બન્ને પક્ષ ભે એક જ હોત તો કમિટિની જરૂર જ ક્યાં હતી ?

લક્ષ્મણસૂરિ-તો શું સંઘભેદ છે કે વિચારણાભેદ છે ?

રામચંદ્રસૂરિ-બધા શાસનમાં જ છે. કોઈને શાસનબહાર ન કહેવાય.

હંસસાંભ-૧૬૯૨નો શ્રી સિદ્ધિસૂરિજીનો પત્ર કહે છે કે- (પાંચમની વૃદ્ધિ માટે) ‘મેં આજ્ઞા આપી નથી. તેમને મેં તેવી આજ્ઞાનો પત્ર બીડ્યો નથી.’ એ વાત સંઘથી બુદ્ધા પડયાનું જણાવવા બસ નથી ?

પંભાનુભિં P.-અત્યારસુધી જે પૂરાવા રજુ કરાયા છે તે સર્વ એકપક્ષીય જ હોવાથી માનનીય ન ગણાય.

હંસસાંભ-૧૬૯૨માં સિદ્ધિસૂરિજીએ પાંચમનો ક્ષય કર્યો હતો’ એમ તમારા પક્ષે જે કહ્યું છે તે તો એકપક્ષીય જરૂર ગણાય; પરંતુ રજુ કરાયેલા પૂરાવાઓ એકપક્ષીય કેવી રીતે ?

જયકિર્ત્તિ-(વચ્ચે જ) ૮૬માં દાનસૂરિજી મહારાજે છઠ્ઠો ક્ષય કર્યો, ૯૨માં શ્રી લખિંધસૂરિ મહારાજે બે છઠ્ઠ કરી વગેરે કહેવાયું તેના પ્રમાણે રજુ કરો.

હંસસાંભ-૦-(ચાલુ)-છતાં બે એકપક્ષીય કહે છે તો તમે હવે નવા પૂરાવા આપો. આજ સુધીમાં એક પણ પ્રમાણ અપા-એલ નથી. મારી વીશ વર્ષની સેવામાં જે જે પૂરાવાઓ તમારા પક્ષ તરફથી મૂકાયા છે તે, શાસ્ત્રોના પાઠો કાપીને-અર્થો ખોટાં કરીને અને તે ખોટા અર્થો પણ પ્રાયઃ કાપી-ફૂંપીને જ મૂકાયા છે અને તે અનેક વખત બહાર રીતે સાબીત પણ કરી આપ્યાં છે.

જયકિર્ત્તિ-જે પૂરાવાઓ રજુ થયા છે તે હવે શ્રમણુંધમાં સાબીત કરો-આજસુધી થયું તો તે અવિધિસર. હવે વિધિસર સાબિત કરો.

ગરબડ.....કોલાહલ

રામચંદ્રસૂરિ-તત્ત્વતરંગિણી-પ્રવચનપરીક્ષા વગેરે ગ્રંથોના બધા પૂરાવાઓ રજુ થઈ ગયા છે, કોઈને ન માનવા હોય તો શું ?

હંસસાંભૃ-તત્ત્વતરંગિણી અને પ્રવચનપરીક્ષા આદિ પ્રૌઢ પ્રથેને તેઓ તરફથી પોતાના મતાનુસારી કહેવામાં આવે છે, પણ તેનો એક અક્ષર પણ (તેમના મતની પુષ્ટિને માટેનો) નથી, એમ હું શ્રમણસંઘ વચ્ચે નિઃસંકોચ કહું છું. વિશેષમાં શ્રીસંઘને હું આગ્રહપૂર્વક જણાવું છું કે-તેઓ તરફથી જે પૂરાવાઓ રજુ થયા છે તે, તે તે પ્રથેના પાઠોને અને તેના અર્થોને પલટાવીને તદ્દન ખોટાજ રજુ થયા છે તેની શ્રમણસંઘ નોંધ લે.

જંખૂસૂરિ-તમે બધા પૂરાવા જુઠા કહેા તે કેમ કામ લાગે ?

હંસસાંભૃ-એમાં જુઠા કહેવા જેવું પણ ક્યાં છે ? તમારા જ હાથે લખેલો તો-તમે તો તત્ત્વતરંગિણીનો અનુવાદ ત્રણ-ત્રણ વખત પલટાવ્યો જ છે કે ? પ્રથમના અનુવાદને જુઠો ઠરાવ્યો એટલે બીજો કર્યો ! અને તેનેય જુઠો ઠરાવ્યો એટલે ત્રીજો ! એમ તમે તો તત્ત્વતરંગિણીના અનુવાદો ઉપરાઉપર જુઠા કર્યા છે, તે વાત તો જગજ્ઞહેરરીતે ચોક્કસ થયેલી તદ્દન ખુલ્લી છે ને ?

જંખૂસૂરિ-(ગરમ થઈને) તમારા ઘરે.

હંસસાંભૃ-(થોડા ઉભા થઈને) અમારા ઘરમાં નહિ પણ તમારા જ ઘરમાં છે.

જયકીર્તિ-નમ્ર વિનંતિ છે કે-તમે ખોટા, અમે ખોટાની વિચારણા જતી કરી વ્યવસ્થિત રીતે વાત રજુ કરો, અને કામ શરૂ કરો.

પંચરાજેન્દ્રવિં D.-પૂ. શ્રમણસંઘ એકઠો થયો છે. આ ગાડી ક્યાં ચાલી છે ? ઠેકાણું પાડવાની જરૂર છે, અંતઃકરણ વલોવાઈ જાય તેવી પરિસ્થિતિ છે. આ એક પ્રશ્ન એવો મોટો પહાડરૂપ છે કે-જાણે ઉંચકચો ઉંચકાતો નથી ! વાત તો સાચી કે-આ તો આરાધનાની વાત છે, સામાન્ય વાત નથી; પણ જ્યારે આવી વાત ખેંચાખેંચીમાં જાય ત્યારે એમ થાય કે-બીજી બધીય ભાંજગડને બાજુએ રાખીને આપણે આપણા વડિલો-વૃદ્ધોના ખોળે-ચરણે માથું મૂકી દઈએ.

જેના ચરણે ચારિત્ર લીધું તેઓ (આપણા કરતાં) અભ્યાસમાં

વધારે હશે. ઓછા હોય તો પણ અનુભવ કે દર્શનમાં (જરૂર) વધારે હશે. માટે તેઓની પાસે કીમીયા હોય છે કે-આ તિથિના પહાડને કુંકે મારી ઉડાવી દે-ભૂકેા કરી શકે. માટે સીધી-સાદી-સરળ વાત એ છે કે-વડિલો-વૃદ્ધોને સોંપી દો. અને તેઓ તેનો બે ત્રણ દિવસમાં જરૂર નીવેડો લાવશે. બહાર જે વાતો થાય છે તે ખરેખર દુઃખદાયક છે.

માફ તો એમ જ કહેવું છે કે-સંઘની એક્યતાનો ભંગ એટલે શાસનનો નાશ : શાસનની છિન્નભિન્નતા ! આપણા સિદ્ધાંતથી જો ઘેર ઘેર કલેશ થાય તો લાખ-લાખવાર વિચાર કરવો જોઈએ. હું એમ કહું છું કે-સિદ્ધાંત માટે શાસન કે શાસન માટે સિદ્ધાંત ? બાળકને દૂધ પાય છે અને માંદું પડે છે તો પણ પરાણે પાય, ખેલોને પચે નહિ; ખેલોને ઝાડા થયા હોય તો પણ કહે કે-‘હું તો પાઈશ : મારો નિત્યનો ક્રમ છે, માટે હું તો કરવાનો જ’; પણ વિચાર કરવો જોઈએ ને કે-છોકરા માટે દૂધ કે દૂધ માટે છોકરું ? એમ આ પ્રશ્ને શાસનની એકતામાં વિઘ્ન પાડ્યું છે, ગામેગામના સંઘોમાં કુસંપ પેસાડ્યો છે, તો આ પ્રશ્ન માટે શાસન કે શાસન માટે આ પ્રશ્ન ? તેનો વિચાર કરવો જોઈએ.

આપણે એકતા કરવી જ છે તો વડિલો પર છોડી દઈએ, એ જ સીધો સરળ માર્ગ લાગે છે. વડિલોના કીમીયા કામે નહિ લગાડાય તો કંઈ નહિ થાય. વડિલો સમજદાર છે, સમયના જાણુ છે, તો તેઓ જ નીકાલ લાવે. શાસનના હિતની ખાતર આપણે આટલું કરીએ એવી મારી નમ્ર અરજ છે.

લક્ષ્મણસૂરિ-ગરાબર છે.

જયકીર્તિ-(ઉભા થઈને) આ પ્રશ્ન, વડિલોને સોંપીએ તો એમના અનુભવ ઉપરથી નીકાલ આવે એમ તેઓ એમના અનુભવો ઉપરથી કહે છે, તો-

પંચરાજેન્દ્રવિં D.-(વચ્ચે જ) મારો કહોવાનો ભાવ એ છે કે-દરેક સમુદાયના વડિલોને આ કાર્ય સોંપી દઈએ.

જયકીર્તિ-(ચાલુ) એનો જવાબ એ છે કે-થોડા સમય પહેલાં એ જ વાત થઈ હતી; પરંતુ વિકાસવિજયજી મહારાજે મુસદ્દાનો પ્રશ્ન મૂક્યો તેને લીધે અટકી પડી હતી. સિદ્ધાંત શાસન માટે કે શાસન સિદ્ધાંત માટે? એમ પ્રશ્ન કરીને જે દૂધનું દણ્ટાં અપાયું છે કે-‘છોકરું મરી જાય ત્યાં સુધી પોતાની જીવન મૂકે, પણ તે દણ્ટાં છઠ્ઠસ્થનું છે. અર્થાત્ દૂધ પાનાર છઠ્ઠસ્થ હતો. અહિં તો શાસનને સ્થાપનારા સર્વજ્ઞ હતા. એટલે કે-આ તો કેવલીનો કહેલો માર્ગ છે અને આની આચરણ કરનાર પણ ગીતાર્થ છે. એમની પંક્તિએ પંક્તિએ ચાલનારા આપણને એ સિદ્ધાંતરૂપ દૂધ ન પચી શકે? માટે અહિં છઠ્ઠસ્થનું દણ્ટાં ઉચિત નથી. પૂર્વધરો સુધી આ વાત પહોંચે છે.

વડિલોને સોંપવાની વાત મુસદ્દાથી અટકી ગયેલ છે. જે વડિલોના ચરણે જીવન સોંપાયા છે તેમને આ વાત સોંપવામાં જરાય વાંધો નથી. રાજેન્દ્રવિજયજી મહારાજે વાત કરી તે મુજબ હજુ પણ વિચારાય=જે નામો સૂચવાયા છે તે ઉપર વિચાર કરાય તો મને ખાતરી છે કે-કાચી સેકંડમાં નિવેડો આવી જાય.

મૌન.....શાંતિ.....પરમ શાંતિ.... ૩-૪૭ થી-

૩-૫૦ મીનીટે કેશુભાઈ ઉઠ્યા.

રામસૂરિજી D.-૧૯૯૨માં તમે નવી આચરણ કરી છે, તેનું પ્રથમ પ્રતિક્રમણ કરો. (નવાપક્ષના નવા અને નાના સાધુઓએ હસવા માંડ્યું.) એટલે ચર્ચા આગળ ચાલે. (વચ્ચે જ વિક્રમવિન્ન-‘નંદન-સૂરિ મહારાજ નથી, પ્રેમસૂરિ મહારાજ નથી.’ એમ કહીને ચાલ્યા ગયા અને જુદા રૂમમાં કેશુભાઈ સાથે મંત્રણામાં પડ્યા : તેવામાં સભામાંથી પ્રશ્ન થયો કે-‘વિક્રમવિન્ન અને કેશુભાઈ ક્યાં ગયા?’ જવાબ ન મળ્યો.) ૧૯૯૨ની સંવત્સરી સંબંધી જે હકીકત ‘અમુક અમુક જુદા પડ્યા.’ એ રીતે રજૂ કરવામાં આવી છે તે જુદા જ સ્વરૂપે છે. તે વખતે શ્રીસિદ્ધિસૂરિજી-નેમિસૂરિજી-નીતિસૂરિજી વગેરેએ પરસ્પર મળી વિચાર કરીને જ નિષ્કર્ષ કરેલ. નેમિસૂરિજી યાવત્ સિદ્ધિસૂરિજીએ સંવત્સરીની આરાધના અમારી સાથે જ કરી હતી. તે વખતના

‘હું આંશ્રી નેમિસૂરિજીથી ખંધાઈ ગયેલ છું’ એ પ્રકારનાં શ્રીસિદ્ધિસૂરિનાં જગજાહેર વચનો પશુ એ વાતની સાક્ષી પૂરે છે. ત્યાં સુધી પરસ્પર વિચાર કરીને જ બધું થતું હતું. ત્યારબાદ સંઘમાં પરસ્પર વિચારોની લેવડદેવડ કર્યા સિવાય જ આ આચરણ કરવામાં આવ્યું છે, માટે જ મારે ફરી ફરી વખત પશુ કહેવું પડે છે કે-આપ જૂના માગાંને સ્વીકારો, કરેલી ભૂલને પ્રતિક્રમણરૂપે સ્વીકારીને સંઘમાં ભળી જાવ, પછી જ ચર્ચાની શક્યતા છે.

પંબાનુવિં P.-રામચંદ્રસૂરિજીએ સંવત્સરી માટે કીધું કે- ‘જુની વાતો નથી કહેવી.’ છતાં તમે નેમિસૂરિમહારાજે આમ-આમ વાતો કરી હતી, એમ કહેવા માંડ્યું તો તે વાત ઉઘાડી કરવામાં કાંઈ સાર નથી. દરમાં સંઘને પૂછ્યા વિના કયું કહો છો તે અસત્ય છે. જે પગલું લીધેલ છે તે તો તથાપ્રકારના સંયોગવશાત્ ન છૂટકે કરવું પડેલ છે. ૧૬૮૯માં ચંડાંશુચંડુની ઉદયાત્ ચોથની વિરાધના કરી.

ગ....૨...ખ....ડ.

સંઘને પચ્ચીશમો તીર્થંકર કહેવામાં આવે છે, તેને પૂછ્યા વિના સંવત્સરી મહાપર્વની ઉદયાત્ તિથિ ફેરવી, એ વખતે (કોઈએ કાંઈ પરસ્પર વિચારણા કરી હતી? આજે એ બહાને) બાર પર્વતિથિની વાતની પક્રડ કેમ? શું પૂરાવા નથી? આમાં લોકો ખોટી કદપના કરે છે કે-શું તેઓ પાસે પૂરાવા નથી કે જેથી બારપર્વની વારંવાર ના કહેવાય છે? ભાવદયા માટે પશુ અમારી સાથે બારપર્વની ચર્ચા કરવી જરૂરી છે. આ બધી વસ્તુ મુક્તાહ્લદયે વિચારવાની છે. ત્યાં આવી રીતે એનો એ ફણગો (કુટે તેનો શો અર્થ?)

રામચંદ્રસૂરિ-પ્રતિક્રમણ પાપનું હોય, આને હું પાપ માનતો જ નથી.

ઓંકારસૂરિ-(નંદનસૂરિજીમંના જવાબમાં) રામચંદ્રસૂરિ મહારાજે કહેલ કે-આપના કોઈપણ વડિલને દુઃખ લાગે તેવો આશય નથી. કોઈને આશ્રીને અઘટિત ન યોલાય તે ઉદ્દેશ; જ્યારે આપના

તરફથી વારંવાર એમ કહેવાય છે કે-“૬૨થી ક્યું” છે, તેને મૂકી દો, એ નવું છે, ખોટું છે, આ કાર્ય અઘટિત ક્યું” છે, પ્રતિક્રમણ કરો.” એ વાત ઉચિત નથી. અમે આપના વડિલોને નથી કહેતા તો અમારા પણ વડિલો ગીતાર્થ છે; એના માટે આપ શા માટે આવા શબ્દો વાપરો છો? તેવા આક્ષેપોરૂપે જે વારંવાર કહેવાય છે તે ન જ યોજાવું જોઈએ.

પં.પ્રેમવિ. B.-આપના વડિલો તો ખરાખર પ્રાચીન પ્રણાલિકા મુજબ કરતા હતા. તેમને માનો છો કે-૧૯૬૨થી આ નવું આચરણ કરનાર ને?

પં.સુબોધવિ. B.-ભા.શુ.પના ક્ષય વખતે છઠનો ક્ષય કરનારા આપના વડિલો તો ખોટા જ ને? ૨૦૦૪માં લખિસૂરિજી પોતાના પત્રમાં તેવા પ્રસંગે ભા.શુ.૦૬નો ક્ષય કહે છે, તમે પાંચમનો કહેો છો; તે તમો અને તમારા આ વિદ્યમાન વડિલ બન્નેમાં મતભેદ છે. ત્યાં વિદ્યમાન વડિલની પણ માન્યતા ક્યાં માનો છો? માટે તમે અને તમારા આ બેઠા છે તે વયોવૃદ્ધ વડિલ ચર્ચા કરીને એકમત તો થાવ.

પં.ભાનુવિ. P.-તે પત્રમાં છઠના ક્ષયનું કંઈ જ નથી.

પં.પ્રેમવિ. B.-વાંચો પત્ર.

હં.સસાંમ.૦-તે પત્રમાં લખિસૂરિજીએ છઠનો ક્ષય કરવાની વાતને વાજળી જણાવી છે અને તેમ નહિ કરનારને ક્રમબદ્ધ જણાવેલ છે.

ભાસ્કરવિ.૦-‘અમે ૬નો ક્ષય યા વૃદ્ધિ માનીએ છીએ’ એ શબ્દો એ પત્રમાં છે જ નહિ, તેથી અમારા ગુરુ માટે આમ યોજાય તેનો મિશ્નભિદ્ધકંદ દેવો ઘટે.

પુણ્યવિ.૦મ.૦-આનો અંત નહિ આવે.

ઓંકારસૂરિ-એમાં અમે સંમત છીએ.

પુણ્યવિ.૦મ.૦-આમાંથી નવનીત નહિ નીકળે, કોઈ રસ્તો કાઢો : આપણે ક્ષમાશ્રમણ છીએ, અત્રે જે થયું છે તે બદલ બધા તરફથી હું જ ક્ષમા માગી લઉં છું.

ઉચ્ચારિત્રવિન્-પ્રથમથી જ બે આપે તેમ કયું હોત તો ઠીક રહેત.
રામચંદ્રસૂરિ-અને મિચ્છામિદુષ્કડં ન દેવો પડત.

રામસૂરિ D.-(ઉચ્ચારિત્રવિન્ને એમણે તો પોતાની આરા-
ધકતા બતાવી, પણ) તમારા શુરુએ તો મિચ્છામિદુષ્કડં લીધો જ નથી!

રામચંદ્રસૂરિ-મેં સિદ્ધાંતની બાબતમાં કદાપિ માફી માગી જ નથી
અને માંશું પણ નહિજ; પરંતુ કોઈનેય વ્યક્તિગત દુઃખ થયું હોય-ખોટું
લાગ્યું હોય તો એકવાર નહિ પણ લાખવાર માફી માગવા તૈયાર છું.

રામસૂરિ D.-નંદનસૂરિ મહારાજે કહેલ ત્યારે તે માટે આપે
તૈયારી બતાવેલ કે-‘ માફી માંશું ’ પણ માંગી જ નથી.

ઉચ્ચારિત્રવિન્-મારા શુરુમંને કોઈને દુઃખ થયું હોય તો માફી
માગતાં સંકોચ નથી. (પરંતુ બે પહેલેથી જ ધ્યાન રખાયું હોત તો)
એ પ્રસંગ ઉપસ્થિત ન થાત.

પ્રતાપસૂરિ-આપણામાં છદ્મસ્થપણું ન હોત તો બધું થઈ જત.

પુણ્યવિન્મ-કૃપા કરી મારા શબ્દો સાંભળી જાવ. ગઈકાલ સુધી
આપ સહુ મૌન હતા....જે પાંચ કે સાતની વાત વિચારવામાં આવી,
તે બદલ હું બૂલતો ન હોઉં તો પાંચ માટે કોઈ નાસંમત નથી. એ પાંચ
ઉપર એક વાત આપણે મૂકીએ. કોઈ એવા પાંચમાંથી નથી કે-વિચાર-
વાની આનાકાની કરે કે ગમે તેમ કરે! પાંચ જેમને ઇચ્છે તેમનું જે
મંતવ્ય હોય તેની રજુઆત-તેની જવાબદારી બુઝર્ગો પર મૂકીએ.

એથીજ વિચારણા અગે એવી (વૃત્તિ ધારણ) કરવી કે-‘ અત્યારથી
કાલના બપોરના બાર વાગ્યા સુધી આપણામાં ઘટકતા કેમ આવે!
લાંજકતા નહિ. સમન્વયવૃત્તિ સાથે આપણે કાલે ફરી મળીએ,
આપણે બુઝર્ગોની મુઝવણ વધે એવી રીત અપત્યાર ન કરીએ, અને
એ જ્યારે એકત્ર થાય ત્યારે એઓ નિશ્ચિત રહે. ’

આ કાર્ય જેટલું દુષ્કર તેટલું જ આપણે અનુકૂળ થઈએ તો
મુકર: જેને યોગ્ય લાગે તેને પૂછી (તેઓ તેને સાધમાં) બોલાવી
શકે તોજ તે પાંચની પસંદગી ન્યાયી છે. કાલે આપણે આ દષ્ટિએ

વિચાર કરીએ, નાહકનું વાગ્યુદ્ધ થાય તે ઠીક નહિ. તાર્ત્વિક વિચારણા કરીએ તે ઉચિત છે.

કોઈના સંબંધમાં મનોદુઃખ વગેરે થાય તેનાથી બધું અકાળે વૃક્ષ નષ્ટ થાય તે આપણને ન પોસાય; માટે વિચારણા કરીને બુઝર્જોને સોંપીએ. તેમાં કોને પસંદ કરવા? તે નક્કી કરો. તેઓ જે નિર્ણય લાવે, તે જે કરે તે સર્વમાન્ય હશે; યોગ્ય જ કરશે; ભૂતકાળની વાતો ઘણી વખત ગળી જવી પડે છે અને ગળી જવી પડશે; જો કાર્ય કરવું હોય તો : માટે કાંઈક રસ્તો કાઢો.

આ ઠીક છે કે-એ રીતે બુઝર્જોને સોંપીએ અને તેઓની પરિસ્થિતિ વિષમ ન થાય તેમ આપણે સહુ વર્તીએ, તેમ કરવામાં સાચી વૃદ્ધસેવા છે. સમય થઈ ગયો છે, તો કાલે પાંચની સમિતિ નીમવી તેની જ ચર્ચા કરવી.....

ઓંકારસૂરિ-રોજ આમ થાય છે, પણ પાછું બીજે દિવસે બીજા મુદ્દા પર જવાય છે.

૪-૧૦ સમાપ્ત. સર્વમંગલ.

દિવસ ૧૪મો—વૈ ૦ ૧૦ ૧ સોમવાર

(આજે સામી પાર્ટીમાં મંત્રણાદિન, શાસનપક્ષમાં મૌનદિન.)

૧૨-૫ મીનીટે શ્રી રામચંદ્રસૂરિની ઉપસ્થિતિ.

૧૨-૪૦ મીનીટે શ્રી ઉદયસૂરિજીમંની ઉપસ્થિતિ.

૧૨-૫૩ મીનીટે શ્રી નંદનસૂરિજીમંની ઉપસ્થિતિ.

૧-૨ મીનીટે પૂ. ઉદયસૂરિજીમંનું મંગલાચરણ.

(શ્રી રામસૂરિજીમં અને હંસસામંની મંત્રણા)

મૌન.....શાન્તિ.....મંત્રણાઓ.

રામચંદ્રસૂરિ-ઓંકારસૂરિ જયકીર્તિની મંત્રણા. ૧-૨૧થી ૧-૨૫ સુધી.

વિક્રમવિં-ચરણકાંતવિજયજીની મંત્રણા. ૧-૨૧થી ૧-૨૪ સુધી.

નંદનસૂરિજી મહારાજ આરામ માટે ઉઠયા. ૧-૨૧ મીનીટે.
વિક્રમવિં-રામચંદ્રસૂરિ-ઓંકારસૂરિ-કેશુભાઈની ૧-૨૫થી ૧-૨૬
ધર્મસાંભળવું અને પુણ્યવિંમળની મંત્રણા. ૧-૨૦થી ૧-૩૫ (બુદ્ધાદ્ભા)
ચંદ્રસાગરસૂરિજીમંળને પ્રતાપસૂરિજીમંળની મંત્રણા. ૧-૨૮થી ૧-૩૨
રામચંદ્રસૂરિ-ઓંકારસૂરિની મંત્રણા. ૧-૨૬થી ૧-૩૦ સુધી.
ઓંકારસૂરિ-ઉંચારિત્રવિં-રામચંદ્રસૂરિ-જયકીર્તિ. ૧-૩૧થી ૧-૩૬
કેશુભાઈ ૧-૪૨ મીનીટે ઉઠીને બહાર ગયા.

રામચંદ્રસૂરિ-લખિંધસૂરિની મંત્રણા. ૧-૪૨થી ૧-૪૬ સુધી.

[વિક્રમવિજયજીએ કેશુભાઈને ઇશારાથી બહાર જવા કહ્યું અને
પોતે શ્રી ક્ષેમંકરવિજયજીને સાથે લઈને કેશુભાઈની જોડે ખાનગી
મંત્રણા કરવા ગયા. (જેનાર-રીપોર્ટર નરેન્દ્રસાગરજી) થોડી મંત્રણા
બાદ કેશુભાઈ છૂટા પડીને બહાર જ રહ્યા ! અને તે બંને સાધુ પાછલે
ઠરવાજેથી (ગયા હતા તે જ ઠરવાજેથી) સંમેલનમાં પાછા આવ્યા
તે] શ્રી વિક્રમવિજયજી તથા ક્ષેમંકરવિજયજીની કેશુભાઈ સાથેની
ખાનગી મંત્રણા. ૧-૪૧થી ૧-૪૫ સુધી.

વિક્રમવિં, રામચંદ્રસૂરિ સાથે મંત્રણા કરવા આવ્યા સાંભળનાર-
ઉંચારિત્રવિં, ભાસ્કરવિં તથા ક્ષેમંકરવિજયજી. ૧-૪૬થી ૧-૫૧
વિક્રમવિં-રામચંદ્રસૂરિ-લખિંધસૂરિની મંત્રણા. ૧-૫૦થી ચાલુ.
ઉંચારિત્રવિંએ રામચંદ્રસૂરિને ચીઠ્ઠી આપી. ૧-૫૦ મીનીટે.
ઉંચારિત્રવિં-ક્ષેમંકરવિંની તથા વિક્રમવિં-ભાસ્કરવિં-રામચંદ્ર-
સૂરિની મંત્રણા. ૧-૫૦થી ૧-૫૫ સુધી.

ઓંકારસૂરિ-રામચંદ્રસૂરિ-પંઠકાંતિવિંની મંત્રણા. ૧-૫૧થી ૧-૫૫
ક્ષેમંકરવિંએ ચીઠ્ઠી લખેલી ફાડી નાખી. ૧-૫૫ મીનીટે.

ચારિત્રવિં-ઓંકારસૂરિ-જયકીર્તિની મંત્રણા. ૧-૫૫થી ૧-૫૬
રામચંદ્રસૂરિ-ઓંકારસૂરિની મંત્રણા. ૧-૫૬થી...

હૃષીસૂરિજી-પ્રતાપસૂરિજીમંળની મંત્રણા. ૧-૫૭ થી ૨-૩ સુધી.

લખિંધસૂરિ-રામચંદ્રસૂરિ-વિક્રમવિંની મંત્રણા. ૧-૫૮ થી ૨-૫.

ઓંકારસૂરિ-ભાસ્કરવિં-ઉંચારિત્રવિં-વિક્રમવિં ૨-૦ થી ૨-૭

રામચંદ્રસૂરિ-ઓંકારસૂરિ-લઙ્ગિધસૂરિ-ઉંચારિત્રવિં-વિક્રમવિં-
ભાસ્કરવિંની મંત્રણા. ૨-૧૬ થી ૨-૨૮ સુધી. * ૨-૪૫ મીનીટે
લક્ષમણસૂરિની ઉપસ્થિતિ.

જંખૂસૂરિ-રામચંદ્રસૂરિ-ઓંકારસૂરિ-કાંતિવિં ૨-૫૦ થી ૨-૫૮
જયકીર્તિ-રામચંદ્રસૂરિ-ઓંકારસૂરિ-જયંતવિં-કાંતિવિં-ચરણકાંત
વિં-હેમંતવિંની મંત્રણા. ૨-૫૮ થી ૩-૩૫ સુધી.

લક્ષમણસૂરિ-જયવિં-પ્રેમસૂરિ-લઙ્ગિધસૂરિની મંત્રણા. ૩-૫ થી ૩-૭
ઓંકારસૂરિ-રામચંદ્રસૂરિ-લક્ષમણસૂરિ-લઙ્ગિધસૂરિ-જયકીર્તિ-ચરણ-
કાંતવિં-વિક્રમવિં ૩-૭ થી

પ્રેમસૂરિ-જંખૂસૂરિની મંત્રણા. ૩-૫ થી ૩-૮ * જયવિં-
કાંતિવિં-ચારિત્રવિં-લક્ષમણસૂરિ-ઓંકારસૂરિની મંત્રણા. ૩-૮ થી
૩-૧૬ * પ્રેમસૂરિ-પ્રવિણવિંપંની મંત્રણા. ૩-૬ થી ૩-૧૧ *
કીર્તિપ્રભવિં-પુણ્યવિંમંની મંત્રણા. ૩-૧૩ થી ૩-૧૬ * પ્રેમ-
સૂરિ-લક્ષમણસૂરિની મંત્રણા. ૩-૧૫ થી ૩-૧૭ * પંકાંતિવિં
તથા ધર્મસાગરજી ગણિની મંત્રણા. ૩-૧૬ થી ૩-૨૧ (જુદા
રૂમમાં) * જંખૂસૂરિ-લક્ષમણસૂરિની મંત્રણા. ૩-૧૬ થી ૩-૧૭

પુણ્યવિંમં-લક્ષમણસૂરિ ૩-૧૭ થી ૩-૧૮ * પંકાંતિવિં-
લઙ્ગિધસૂં-લક્ષમણસૂં-ઓંકારસૂં-જયકીર્તિ-ઉંચારિત્રવિં-ચરણ-
કાંતવિં-વિક્રમવિંની મંત્રણા. ૩-૨૦ થી ૩-૨૫ સુધી * ધર્મસાં
ગણિ અને કાંતિવિં ૩-૩૦ મીનીટે મંત્રણાથે બીજા રૂમમાં ગયા.
૩-૩૫ મીનીટે પાછા આવ્યા. * ધર્મસાંમં ૩-૩૫ મીનીટે
વાતચીત કરવા પુણ્યવિંમંને યોદ્ધાવવા આવ્યા, અને ધર્મસાં-
પુણ્યવિં બીજા રૂમમાં ગયા. તેમાં ચંદ્રપ્રભસાં (ચિત્રભાનુ) ભળ્યા.
૩-૩૫ થી ૩-૪૦ પછી પાછા આવ્યા.

પ્રેમસૂરિ-લક્ષમણસૂરિની મંત્રણા. ૩-૩૩ થી ૩-૪૦ સુધી *
વિક્રમવિં-પંકાં રાજેન્દ્રવિં તથા પંકાં ભાનુવિં (ડહેલાવાળાની)
મંત્રણા. ૩-૩૬ થી ૩-૫૧ સુધી. * નંદનસૂરિજી-પુણ્યવિં ચિત્ર-

ભાનુની મંત્રણા. ૩-૪૦ થી ૩-૫૦ સુધી બ્રુહા રૂમમાં * પ્રેમસૂરિ-લક્ષ્મણસૂરિ-ભાનુવિંની મંત્રણા. ૩-૪૮ થી ૩-૫૧ * ઓંકારસૂરિ-રામચંદ્રસૂરિ-પુણ્યવિંમંની મંત્રણા. ૩-૪૮ થી ૩-૫૧ સુધી. * પુણ્યવિંમં-રામચંદ્રસૂરિની મંત્રણા. ૩-૫૩ થી ૩-૫૬ : તેમાં કાંતિવિં-ઓંકારસૂરિ-લખ્મિસૂરિ સાથે છે.

પુણ્યવિં-કાંતિવિંની મંત્રણા. ૩-૫૬ થી ૩-૫૮ તેમાં લક્ષ્મણસૂરિ-રામચંદ્રસૂરિ-પ્રેમસૂરિ-લખ્મિસૂરિ-ઓંકારસૂરિ સાંભળતા હતા. અને વચ્ચે બોલતા પણ હતા. * પ્રતાપસૂરિ-નંદનસૂરિ-પુણ્યવિંમંની મંત્રણા. ૩-૫૮ થી ૪-૦ સુધી.

પુણ્યવિંમં-(ઉભા થઇને)-અધા મુનિઓની ઇચ્છા એવી છે કે-‘અપોરના સમય કરતાં સવારનો ૯ થી ૧૧નો ઠીક રહેશે,’ આમ પણ ૧૨ થી ૪ સુધીમાં આપણે મોટે ભાગે મૌન જ રહીએ છીએ, આપણી પાસે ખાસ કોઇ કાર્યવાહી નથી અને ગરમીમાં સહુને તકલીફ પડે છે. તેથી સવારે ૯ થી ૧૧ નો સમય રાખવામાં આવે તો કેમ રહેશે ? (સૌએ કહ્યું-હા, સાચું છે, તેમ રાખો તેમાં કોઇ વાંધા નથી.) જો કે-ખાસ કાર્યવાહી આવશે તો અપોરનો ટાઇમ રાખીશું.

રામચંદ્રસૂરિ-પાંચની સમિતિ નીમવાની જે વાત થઈ હતી તેનું શું થયું ?

પુણ્યવિંમં-તેની વિચારણા આવતી કાલે કરવાનું રાખીશું.

રામચંદ્રસૂરિ-અમે તો કાંઈ અરવીકાર નથી કર્યો. ગઈકાલે અમારા ઉપરની જે વાત થઈ હતી તે નાનીસુની નહોતી, અમે ખાસ કાંઈ જ બોલ્યા નથી; છતાં ઘણું કહેવાએલ. મારે બોલવું હતું છતાં ન બોલ્યો. ૧૧ કલાકથી બેઠા છીએ, કયાંય ગયા આવ્યા નથી. વિષયવિચારણા મોટે સમિતિ નક્કી કરવાની વાત હતી; ખાકી તો નક્કી જ હતું. પછી આમ ને આમ વાત કેમ પડી રહે છે ? તે જ મને સમજતું નથી.

નંદનસૂરિ-આપણે (આજે) ચાર કલાક બેઠા ત્યાં સુધી વિચાર ન કર્યો અને હવે સર્વ મંગલના ટાઇમે આ વાત મૂકાઈ ! તેનો શો અર્થ ?

રામચંદ્રસૂરિ-પાંચની સમિતિ અમારે કબૂલ જ છે, માત્ર હવે મુદ્દો જ નક્કી કરી લેવાનો છે.

નંદનસૂરિ-છેવટના ટાઇમ આ વાત થાય છે !

જંખૂસૂરિ-અમે તો આશા રાખી હતી કે-ત્યાંથી બેલાશે.

લક્ષ્મણસૂરિ-આવતી કાલથી આ વાત છેકાશે.

રામચંદ્રસૂરિ-ગઈકાલે નક્કી થયેલ તો હવે આગળ કેમ ન ચાલી ?

હંસસામં-કાલે સમિતિ નીમવાની વાત થઈ હતી, પણ

યોગ્ય-અયોગ્યના પ્રશ્નમાં પડી રહી હતી; નક્કી નહોતી થઈ.

નંદનસૂરિ-હવે એ વાત અત્યારે નહિ, પતી ગઈ છે.

પ્રતાપસૂરિ-એમ ઠીક લાગે છે કે-કાલથી સવારે બધા ૬ થી

૧૧ રાખો.

સલા-મંજુર છે.

રામચંદ્રસૂરિ-પાંચની વાતમાં સામેથી બાકી છે ! અમે તો સ્વીકારી છે. અમારે તો માત્ર ઉદ્દેશ જ બાકી છે. હવે વાંધો શો છે ?

પ્રતાપસૂરિ-ગઈ કાલે ‘વિચારીને પધારશો.’ એમ પુણ્ય-વિજયજી મહારાજે કહેલ; પરંતુ તે સ્વીકૃત ક્યાં થયું છે ? એ બાબત કોઈ વિચારીને ક્યાં આવેલ છે ? વિચારીને અવાયું હોત તો આખો દિવસ મૌનપણે પસાર થયો તે ન થાત.

રામચંદ્રસૂરિ-અમારાં તરફથી તો પાંચ અને (તેનો) સહાયક એક અહિંથી અને એક તહિંથી એમ સ્વીકૃત થઈ ગયેલ છે.

ધર્મસૂરિ-ગઈકાલે પુણ્યવિજયજીએ છેલ્લે છેલ્લે કહેલ કે-
“આ સમિતિ નીમવી કે કેમ ? તે માટે સહુ વિચારણા કરી લેશો, અને ઘટક થઈને આવતી કાલે વિચાર કરીને આવશો. જેથી આ વાત આવતી કાલે સંમેલનની શરૂઆતથી જ ચાલુ થાય.” આ શબ્દો, જો પાંચની કમીટીની નિશ્ચિતતા હોત તો એ શબ્દોને સ્થાનજ ન રહેત. અર્થાત્ આ શબ્દો જ જણાવે છે કે-કાલે સ્વીકૃતિ હતી જ નહિ.

રામચંદ્રસૂરિ-ઉદ્દેશનો મુદ્દો વિકાસવિજયજી મહારાજે જે ઉભો

કરેલ, તેમાં વિદ્યેષ ન થાય તે માટે ‘ઘટક’ શબ્દ હતો એમ અમે સમજ્યા છીએ. પાંચની નિશ્ચિતતા બાબત કોઈ સંદેહ રહ્યો જ ન હતો. શબ્દો કેમ અને કયા કારણે બોલાયા તેનો વિચાર કરવાનો નથી; પાંચની સ્વીકૃતિ છે જ : ૬ કે ૧૨ જે ટાઇમ કહેશે તે સમયે અમે તો આવશું જ, અમારે કોઈપણ બાતનો વાંધો નથી.

પંભાનુવિંમં-અત્યારસુધી આપણને પસંદ હતું જ માટે સૌ ૧૨થીજ આવ્યા હતા. હવે કાલથી કેટલા વાગે આવવાનું ?

પુણ્યવિંમં-સવારે ૬ થી ૧૧.

રામચંદ્રસૂરિ-બપોરે જે થોડાક ટાઇમ આરામ આદિમાં બાય છે તે સવારે નહિ બગડે અને કામ બે કલાક સાઈ થશે.

મતાપસૂરિ-આજે વધારેલા આચાર્યશ્રી ચંદ્રસાગરસૂરિજી કહે છે કે-આવતી કાલ માટે તો ૬ થી ૧૧ રાખો.

પુણ્યવિંમં-હવે આવતી કાલ માટેનો કાર્યક્રમ નક્કી કરો. જો આ વસ્તુ ટુંકે માર્ગે થાય તો જ સાઈ. બાકી તો પાર નહિ આવે.

રામચંદ્રસૂરિ-પાંચની સમિતિ તો થઈ ગઈ છે. હવે ઉદ્દેશ કરવાનો છે.

પુણ્યવિંમં-પાંચની સમિતિ કહેવાઈ ગઈ છે, ટુંકે રસ્તે કામ કરીએ એ વધારે યોગ્ય છે.

ચંદ્રસાગરસૂરિજી-હું નવો આવ્યો છું. એટલે ગઈકાલની વાત તાલ કરી પછી આગળ કામ ચલાવો. મને બરાબર ખ્યાલ નથી કે-ગઈ કાલે શું થયું ? પાંચ કોણ-કોણ સૂચવ્યાં છે ?

પુણ્યવિંમં-ઉદયસૂરિ, હર્ષસૂરિ, માણેકસાગરસૂરિ, પ્રેમસૂરિ, લખિસૂરિ : અને તેના સહાયક તરીકે એક-એક.

ચંદ્રસાગરસૂરિજી-પાંચના પાંચ સહાયક કે કેમ ?

પુણ્યવિંમં-હું સમજ્યો છું ત્યાં સુધી પાંચની સમિતિ અને બન્ને પક્ષ તરફથી ૧-૧ સહાયક.

ચંદ્રસાગરસૂરિજી-ત્યારે તો આ બધું કાલ પર રાખો. કાલે સમિતિ માટે ફરી વિચારણા કરી પાંચનું નક્કી કરી કાર્યની શરૂઆત કરો.

હંસસાંમન-કાલે યોગ્ય-અયોગ્યનો નિર્ણય અને નામોની બહે-રાત થઈ હતી એટલે તેમાં સમિતિના નિયમનને બદલે બીજી બીજી વાતો નીકળી, તેથી સમિતિની વાત અટકી પડી; તે પ્રસંગે મુનિશ્રી લક્ષ્મીવિજયજીએ હિમાચલસૂરિજીમં તરફથી જે જે નામો રજુ કર્યા તેનું શું કરવું? તેનો પણ વિચાર કરવાનો રહેશે.

રામચંદ્રસૂરિ-આનો અર્થ એ કે-પાંચની સમિતિ હજી નક્કી નથી ને ?

હંસસાંમન-જે આ દરેક વાતો થઈ તેનું તાત્પર્ય એ સિવાય બીજું છે જ કયાં ? આપે પણ સ્વીકૃતિ નહોતી જ કહી, એ વાત શ્રી ધર્મસૂરિજી મહારાજે પુણ્યવિજયજી મહારાજના ગ્રંથકાલના શબ્દો રજુ કરીને સ્પષ્ટ પણ કરી જ છે.

૪-૧૩ સમાપ્ત - સર્વમંગલ.

દિવસ ૧૫ મો-૧૦૫૦૩ મંગલવાર અતિમદિન.

સમય-સવારે ૬ થી ૧૧ સ્થળ-પ્રકાશ ગર્લ્સ હાઈસ્કૂલ.
 ઋદ્ધિસાગરસૂરિજી ૮-૪૮ મીનીટે, લખ્મિસૂરિ ૮-૪૯ મીનીટે,
 મનહરસૂરિ-જંબૂસૂરિ-રામચંદ્રસૂરિ-મહેન્દ્રસૂરિજી ૮-૫૮ મીનીટે,
 ન્યાયસૂરિજી ૯-૨ મીનીટે, ઓંકારસૂરિ ૯-૩ મીનીટે, ઉદયસૂરિજી
 પ્રતાપસૂરિજી-માણિક્યસાગરસૂરિજી-ચંદ્રસાગરસૂરિજી-ધર્મસૂરિજી-
 રામસૂરિજીમં, પુણ્યવિજયજીમં બધા જ સાથે ૯-૫ મીનીટે આવ્યા
 હતા, કેશુભાઈ પણ ૯-૫ મીનીટે, પ્રેમસૂરિ ૯-૭ મીનીટે, નંદન-
 સૂરિજી-હર્ષસૂરિજી ૯-૯ મીનીટે, ઉમંગસૂરિજી ૯-૧૪ મીનીટે
 આવ્યા હતા :

૯-૧૧ મીનીટે પૂર્વઉદયસૂરિજી મંનું મંગલાચરણ. નીચે મુજબ :-

૧ નવકાર....

૨ સદોદયોં

૩....સ શ્રીવીરવિભું

૪ શ્રી ઈન્દ્રભૂતિ.... ૫ યસ્યાભિધાનં ૬ મંગલં ભગવાન્વીરોં

૭ મંગલં શ્રીમદ્હનંતઃ ૮ સર્વમંગલનિધૌ.
૯ શાંતે મનસિ જ્યોતિઃ ૧૦ નિત્યોત્સવો ભવત્તેષાં, નિત્યં
નિત્યં ચ મંગલં ॥ યેષાં હૃદિસ્થૌ ભગવાન્ મંગલાયતનો જિનઃ

પુણ્યવિંમન-આપની સામે જે વાત રજુ કરવામાં આવી છે, તેનો કાંઈ ભાગ કાઢો; પણ મૌનમાં જ સમય પસાર કરવો તે યોગ્ય નથી. ઘડીઆળ તો આગળ વધ્યે જ જાય છે. બપોરનો સમય ગર-મીનો હોવાથી સવારના બે કલાક રાખવામાં આવ્યા; છતાં તેમાં પણ જો મૌનથી જ સમય પસાર કરવો પડે છે તો કાર્ય ક્યારે થશે? માટે કાર્યની શરૂઆત કરો. વિચારણા કરીશું તો કાંઈક ભાગ નીકળશે ને કાર્ય આગળ ચાલી શકશે. ગઈકાલે પાંચની સમિતિની વાત થઈ છે તો કામ હવે આગળ ચલાવવું જોઈએ.

પરમહિને જે પાંચ બુઝર્ગો સંબંધે વિચારણા થઈ હતી તેની કબૂલાત નિષ્ક્રિયરૂપે સામાપક્ષથી અપાઈ છે. આ પક્ષ તરફથી નિર્વાચન નથી થયું, તો તે કહી દેવામાં આવે અને કાર્ય શરૂ થાય. આપણા વિચારો સ્પષ્ટ કહેવાય તો ઠીક.

મૌન.....૬-૨૩ થી ચાલુ

પુણ્યવિંમન-જે વિચારો રજુ કરવાના હોય તે મૂકાય તો કાંઈ ભાગ નીકળે, કાંઈ કાર્ય થાય. મૌન બેસી રહેવાથી શું?

પ્રતાપસૂરિજી-આપણી આગળ એક સવાલ એ ઉભો થાય છે કે-આપે બહારથી આવેલા અહેવાલ અનુસાર સૂચન કર્યું, તેનાથી કેટલાક એ વિચાર ઉપર આવ્યા છે. તો હવે પ્રશ્ન છે કે-જે સમિતિ નીમવાની છે તે સમિતિને નીમે છે કેાણુ? પાંચની સમિતિને ૧૦૦ ની સમિતિ નીમે છે કે બીજા કોઈ? પાંચ વૃદ્ધ પુરુષો પણ પૂછશે કે-કેાણુ આ બધું સોંપે છે? માટે તેનું નિરાકરણ આવી જાય તો સાફ.

પુણ્યવિંમન-આપ જ બધા નક્કી કરો કે-કેાણુ નીમે છે? ૧૦૦ જણ પણ શ્રમણસંઘમાં છે જ.

ચંદ્રસાગરસૂરિજી-નીમવાનું કામ આપણું=શ્રમણસંઘનું છે.

પ્રતાપસૂરિ-પુણ્યવિજયજી તો સૂચના માત્ર કરે છે, પણ નીમવાનું કાર્ય તો આપણું જ ને !

પુણ્યવિંમ-બન્ને તરફનો આ પ્રશ્ન છે. કોણ નીમે છે? તેના માટે બહાર ઉત્તર લેવા જવું પડે તેમ નથી.

ઓંકારસૂરિ-નંદનસૂરિજી મહારાજે જે વાત કરી છે તે પ્રમાણે થાય તો પણ સાફ છે.

પુણ્યવિંમ-તેઓએ શું વાત કરી છે, તે મારા ખ્યાલ પર નથી.

ઓંકારસૂરિ-તેઓએ જણાવેલ કે-૧૦૦ની સમિતિ આ પાંચની સમિતિ નીમે છે.

નંદનસૂરિજી-આ પાંચની સમિતિની વાત તે વખતે ન્હોતી. એ વખતે તો સમુદાયવાર સમિતિની વાત હતી. તેને માટે ૧૦૦ની વાત હતી : શ્રમણસંઘે ૧૦૦ની સમિતિ નીમી અને તે ૧૦૦ની સમિતિ સમુદાયવાર બીજી સમિતિ નીમે એ વાત હતી : અર્થાત્ પાંચની કમિટી નીમવા સંબંધમાં એ વાત ન્હોતી; પરંતુ ૧૦૦ની સમિતિ ૨૦ની સમિતિ નીમે એ વાત હતી. જે વાત રામચંદ્રસૂરિએ કબૂલ કરેલ નથી, તે વાત આ વાત સાથે જોડી દેવામાં આવે ત્યારેજ અમોએ હૈયામાં રાખેલી તે વાત પણ સ્પષ્ટ કરવી પડે છે.

ઓંકારસૂરિ-રામચંદ્રસૂરિએ તે વાત કબૂલ કરેલ નથી, તે સ્પષ્ટ કરી બતાવવું જોઈએ. બાકી વીશની નીમવી હોય તો પણ અમારે વાંધો નથી.

નંદનસૂરિજી-મારે એ વાત સ્પષ્ટ કરવી નથી. મારે તો એ પૂરવાર કરવાનું કે-મેં તે વાત વીશને માટે કરી હતી અને એ વીશ નામ આમંત્રિતોમાંથી રજુ પણ કર્યા હતા.

જયકીર્તિ !-આ વાત વિશિષ્ટ (પાંચની) સમિતિને લાગુ (ન) પડે એવું કાંઈ નથી; પરંતુ એમાં (પાંચની વાત થાય છે તેમાં) વિરોધ ન હોવો જોઈએ.

નંદનસૂરિજી-વિરોધની વાત જ નથી.

ઓંકારસૂરિ-વીશની સમિતિની વાત સર્વમાન્ય નથી બની, ત્યારે પાંચની સમિતિની વાત આપે જણાવી.

નંદનસૂરિ-મેં પાંચ નામ બતાવ્યા જ નથી.

ઓંકારસૂરિ-આપે એ વધાવ્યા તો છે ને ?

નંદનસૂરિ-અમે વધાવ્યા નથી. ગઈકાલે રામચંદ્રસૂરિએ વધાવ્યા છે.

ઓંકારસૂરિ-આપે આ પાંચને માટે ગીતાથે વગેરે કહેલું છે.

નંદનસૂરિ-રામચંદ્રસૂરિની વાત માટે જણાવ્યું હતું.

ઓંકારસૂરિ-આપને રામચંદ્રસૂરિની વાત ઠીક ન લાગી એથી આપે જણાવ્યું ?

નંદનસૂરિ-અમને ઠીક ન લાગી એ વાત બુદ્ધિ છે.

ઓંકારસૂરિ-મારા આશયની વાત છે ને ?

નંદનસૂરિ-એવું કાંઈ અવધિજ્ઞાન નથી કે-ભણી શકાય. આવી કબૂલાત કોઈએ કરી હતી ? તે પુણ્યવિજયજીને પૂછો.

ઓંકારસૂરિ-હા. પૂછો ને કે તેઓને શું લાગ્યું છે ?

નંદનસૂરિ-લાગવાની વાત છે ?

રામસૂરિ-ખંડનાત્મકવાક્યમાંથી સ્વીકારવાની વાત ક્યાંથી આવી ?

પંચાનુવિંP.-આ સભા, ખંડનાત્મક માટે ભેગી થઈ છે ?

(સામાયકે-હસાહસ.)

નંદનસૂરિ-ખંડનની વાત નથી, પણ આ બધા (પાંચે પાંચ) યોગ્ય નથી એ ન રામચંદ્રસૂરિની વાતમાંથી ધ્વનિત થાય છે.

ઓંકારસૂરિ-આપે એમ કહ્યું કે-રામચંદ્રસૂરિ કબૂલ કરતા નથી, ત્યારે આપે આશયથી તેમ કહ્યું ને ? હવે આપ જે રીતે કાર્ય કરવા ધારા તે રીતે આગળ ચલાવો.

નંદનસૂરિ-તેવો આશય હોઈ શકે.

જંપૂસૂરિ-વીશની વાતમાં એમ છે કે-જેઓ નથી આવી શકેલ, તેમના પ્રતિનિધિ અહિં આવી શકે એ જ વાત છે ને ?

ઑંકારસૂરિ-વીશની વાત જવા દો.

ધોંધાટ

પ્રતાપસૂરિ-.....(?)

નંદનસૂરિ-(લેખીત નિવેદન વાંચે છે, વીશની સમિતિ બાબત. તે અહિં નોંધી લેવું.) વીશની યોજનામાં.....

ઑંકારસૂરિ-પાંચની સમિતિનું કાર્ય જેમ આગળ વધે તેમ ચાલવા દો. આ વાત પડતી મૂકો. આપણે એ નક્કી કરો કે-આ પાંચની સમિતિ જે નીમે છે તેને માટે આગળ વધો કે-જેથી એક એક કાર્ય પતી જાય.

પ્રતાપસૂરિ-પાંચની સમિતિનો સ્વીકાર થયો હોય એમ લાગતું નથી. તે સ્વીકાર થવામાં કેટલીક મુશ્કેલી છે.

ઑંકારસૂરિ-અમારે કબૂલ છે.

રામચંદ્રસૂરિ-ગઇકાલે અમારી કબૂલાત થઈ ગઈ છે. પ્રતાપસૂરિ-અમારે વાંધો છે.

હંસસાંભ-આ સમિતિ, શ્રમણસંઘ નીમે છે કે ૧૦૦ની સમિતિ ?

ઑંકારસૂરિ-રૂઢાય તે નીમે, પણ પાંચની સમિતિમાં અમારે વિરોધ નથી. કોઇનો હોય તો જણાવે.

નંદનસૂરિ-વિરોધ તો નથી; પણ સંજ્યા વધારવા માટેનું સૂચન છે. સમિતિ કાંઇ પુણ્યવિજયજી નથી નીમતા; શ્રમણસંઘ નીમે કે-૧૦૦ની સમિતિ નીમે. ગમે તે નીમે.

પુણ્યવિંમ-સમિતિ કોણ નીમે છે ? તે નક્કી કરી લો.

નંદનસૂરિ-પુણ્યવિજયજીએ પાંચનાં નામ બહાર કર્યા છે, તેમણે નીમ્યા નથી. (પુણ્યવિંને ઉદ્દેશીને) તમારું નામ છે તેથી તમે ખોટું નહિ લગાડતા.

હંસસાંભ-આ પાંચની સમિતિને ૧૦૦ની સમિતિ નીમે છે કે શ્રી શ્રમણસંઘ ? તે નક્કી કરો.

પુણ્યવિંમ-શ્રમણસંઘ કે ગમે તે. નક્કી થાય એટલે કામ આગળ ચાલે.

ઝોંકારસૂરિ-પ્રથમ આ વાત થઇ નથી. જ'ખૂસૂરિ-૧૦૦ની નીમે છે એ વાત પ્રથમ થઇ છે !

ઝોંકારસૂરિ-જે રીતે બધાને ઉચિત લાગે તેમ કરો. ૧૦૦ની કમિટી નીમે અથવા શ્રમણસંઘ નીમે : આપણે ક્યાં વાધો છે ?

કોલાહલ.....મૌન.

ઝોંકારસૂરિ-૬-૫૦ મીનીટ : પુણ્યવિજયજીમં ! પાંચની સમિતિ, ૧૦૦ની સમિતિ કે શ્રમણસંઘ એ બેમાંથી ગમે તે નીમે, બંને રીતે મંજૂર છે.

પ્રતાપસૂરિજી-અહિં સવે' હાજર છે, તેમાં કોઇને વાધો નથી ને ? તો બધાને હવે આ પાંચની સમિતિ મંજૂર છે ને ?

હંસસાંમં-શ્રી શ્રમણસંઘમાંના તેમજ ૧૦૦ની સમિતિમાંના પણ અહિં કેટલાય હાજર નથી, સહુને પૂછવું જોઈએ ને ?

પ્રતાપસૂરિજી-કોઇ બહાર હોય તો ઉભા રહીએ.

પુણ્યવિંમં-આ સંબંધમાં કોઇને કાંઈ કહેવું હોય તો તે કહે.

પંભાનુવિંD.-અત્યારસુધી જે કામ કયું છે તે કામ, ૧૦૦ની સમિતિએ કયું છે કે શ્રમણસંઘે ? હવે આ ભેદ પાડવાની શી જરૂર ?

ઝોંકારસૂરિ-શ્રમણસંઘે ૧૦૦ની સમિતિ નીમવાની કાર્યવાહી કરી અને ૧૦૦ની સમિતિને બોલવાની સત્તા આપી.

પંભાનુવિંD.-શ્રમણસંઘે તે સિવાય બીજું કંઈ નથી કયું ?

ઝોંકારસૂરિ-બીજું થયું હોય તો કહી શકો છો.

પંભાનુવિંD.-આપના ખ્યાલમાં નથી ? નાની બાબતો ધ્યાનમાં રહે અને આ ન રહે એ આશ્ચર્ય ! ! !

ઝોંકારસૂરિ-બધું ખ્યાલમાં હોય ? આપ કહો અને ખ્યાલમાં હશે તો મંજૂર કરીશ.

પંભાનુવિંD.-અવસરે વાત !

રામસૂરિજીD.-એક વાત વિચારવાની છે કે-પાંચની સમિતિ નીમવાની વાત ચાલુ છે. ત્યાં એક તરફથી સ્વીકારાઈ જાય છે, આપણા

તરફથી વિચારારોપદ છે; પણ એ તો કહો કે-આ પાંચની કમિટિ કાર્ય શું કરશે? વિચાર કરશે? ચર્ચા કરશે? શાસ્ત્રાર્થ કરશે? કે-એ મીનીટમાં નિર્ણય આપશે?

ઓંકારસૂરિ-યોગ્ય વિચારણા કરી નિર્ણય આપશે તે આપણને બધાને મંજૂર રહેશે.

રામસૂરિ D.-તો પછી મુખ્ય મુખ્ય આચાર્યોના સમુદાયો રહી બાકી છે તેનું શું? વલ્લભસૂરિ-ત્રિપુટી વગેરે.

ઓંકારસૂરિ-પાંચની વાત ચાલુ હતી ત્યારે બુઝર્ગોને સોંપવાની વાત, કામની સરળતા માટે વિચારાય છે. પાંચમાંથી ચાર જ બુઝર્ગ છે.

રામસૂરિ D.-પાંચમાં ચાર બુઝર્ગ અને પાંચમા કોણ નથી? તે જરા સ્પષ્ટ કરો.

ઓંકારસૂરિ-ઉદયસૂરિ-હૃષીસૂરિ-પ્રેમસૂરિ-લખિસૂરિ એ ચાર બુઝર્ગો છે. માણેકસૂરિ તો બુઝર્ગ નથી, તેમની ઉમરના ઘણા આચાર્યો અમારામાં છે, અમારો મુખ્ય સમુદાય સિદ્ધિસૂરિમહારાજનો. તેમાંથી આ પાંચમાં કોઈ નથી; છતાં કાર્યસાધકદૃષ્ટિથી માણેકસૂરિને અમે સ્વીકાર્યા છે એટલે બીજી વાત રહેતી જ નથી. આપણે રોજ નકામાં ભેગા થઈ ત્રિપરાર્ધ એ છીએ તે ઠીક થતું નથી; શાંતિ સ્થાપવાના ઈરાદે અમે આ વાત સ્વીકારી છે.

પંડવિકાસવિ D.-આપની વ્યાખ્યા પ્રમાણે એ જ આચાર્યો એ બાબતથી તો એ જ આચાર્યો આ બાબતથી બુઝર્ગ, એમ કરવા માગો છો; પણ આ બાબત સમુદાયો ઘણા છે તે ધ્યાનમાં લઈને વાત થવી જોઈએ. આ વાત ઘણીવાર કહેવાઈ ગયેલ છે. કેશુભાઈ એ આમંત્રિત કરેલા ઘણા સમુદાયો છે. તેમાંના વલ્લભસૂરિ-રામસૂરિ-લક્ષ્મણસૂરિ હિમાચલસૂરિ-કુમુદસૂરિ-હીરમુનિ-ત્રિપુટી વગેરે સમુદાયોમાંથી પણ લેવાવા જ જોઈએ.

પંડભાનુવિ D.-આ બધો સમય નકામો બાકી છે. આ સમિતિ, સમુદાયો તરફથી નથી નીમાતી; પણ પાંચ બુઝર્ગો કાર્યસાધક તરીકે

જ રહે તે માટે તે પાંચની સમિતિ નીમવાની વિચારણા ચાલે છે. પાંચમાંના આપના ત્રણ મહાપુરુષોમાં આપના બધા સમુદાયોના મતો આવી જાય છે.

ઑંકારસૂરિ—ગયા મુનિસંમેલનમાં સમુદાયની દૃષ્ટિ વગર ચારની સમિતિ થયેલ—આપણે સમુદાયની વાત જતી કરવી જોઈએ. પાંચમાં અમારા સિદ્ધિસૂરિનો સમુદાય નથી આવતો, છતાં કાયંસાધકદૃષ્ટિએ અમે સ્વીકાર્યું છે માટે તે પાંચ કરે તે કબૂલ રાખવું જોઈએ.

પ્રતાપસૂરિ—પુણ્યવિજયજી મહારાજની હવામાં સિદ્ધિસૂરિમંત્રું નામ નથી આવ્યું તેથી જ એ પાંચ જોડે તેમનું નામ નથી; છતાં સિદ્ધિસૂરિમંત્રું નામ હવે ઉમેરી દો :

ઑંકારસૂરિ—સમુદાયની વાત નથી. પાંચમાં ચાર બુઝર્મ છે. અને એક નથી; છતાં પણ શાંતિને માટે અમે ઉદારતા દાખવી છે, એ વાત છે.

પ્રતાપસૂરિ—તો તમારી ધારણા મુજબ સિદ્ધિસૂરિ બુઝર્મ છે ઉમંગસૂરિ બુઝર્મ છે; એ તો બાકી ન જ રહેવા જોઈએ ને ?

હંસસામંત—(ઑંકારસૂરિને ઉદેશીને—) આપની ઉદારતા અમારે ખીલકુલ અપતી નથી. એવા અયોગ્ય વક્તવ્યવડે અમારા બુઝર્મોને નબળા પાડવા એ ઉચિત નથી. અમારા પૂજ્ય ગચ્છધિપતિશ્રી, કે જેઓને આપની મમંબેદક વ્યાખ્યા, બુઝર્મોમાંથી બાકાત લેખાવી ઉતારી પાડે છે; તેઓશ્રી, અમારી દૃષ્ટિએ તો બુઝર્મના પણ બુઝર્મ છે. અમારા ગચ્છધિપતિશ્રીને બુઝર્મ તરીકે નહિ સ્વીકારીને બુઝર્મ તરીકે સ્વીકારવાની ઉદારતા દાખવનાર આપનામાં જો ખરેખરી જ ઉદારતા હોય તો તમોએ કાઢેલા આ નવા મતને છોડી દેવાની ઉદારતા જ બતાવો એટલે બસ છે. કે જેથી આ બધી જ ખટખટ આ પણ જ શાંત થઈ જવા પામે.

નંદનસૂરિ—(ઑંકારસૂરિને ઉદેશીને) આ શું તમો ઉપદેશ આપવા નીકળ્યા છો ? ઉદારતા શા માટે ? શબ્દો પાછા ખેંચી લ્યો અને માફી માંગો.

પંચમાનુવિંP. -વયોવૃદ્ધની દૃષ્ટિએ આ કહેવાય છે.

ચંદ્રસાગરસૂરિજી-શ્રમણસંઘમાં વીણી વીણીને છાતીમાં વાગે તેવું બોલાય તે ઉચિત નથી.

હંસસાંમ- (ભાનુવિંને ઉદ્દેશીને) વયોવૃદ્ધ કોણ? તેની વ્યાખ્યા કરો.

ચંદ્રસાગરસૂરિજી-પ્રેમસૂરિજીની શી જરૂર? તેમના કરતા લખિષ સૂરિને ખેત્રે પક્ષ, વયોવૃદ્ધ માને છે માટે તે બાબુથી 'એક કરી' દો.

પ્રતાપસૂરિજી-વચનો નિષ્કૃય કરો.

જયકીર્ત્તિ-(રામચંદ્રસૂરિના ઇસારાથી ઉભો થઈને)-શ્રમણ-સંઘ સમક્ષ મારી એક વાત છે. આપણું જે કાંઈ કાર્ય ચાલે છે તે સુંદર અને વૈધાનિક રીતે ચાલે તે ઇચ્છનીય છે. આપણે અહિં જ્યારે જ્યારે બોલાય છે ત્યારે ગમે તે ઉભા થઈ બોલે છે, તે ઉચિત ન લેખાવું જોઈએ. જે જે બેઠેલા છે તે સૌ પ્રશ્નની વિચારણા જરૂર કરી શકે, પણ બોલનાર વ્યક્તિ તો કમિટિમાંની જ હોવી જોઈએ; પ્રથમ દિવસે ૧૦૦ની સમિતિ નિયુક્ત કરી છે તેમાં નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે-શ્રમણસંઘમાં ચર્ચાતા પ્રશ્નો માટે કમિટિમાં હોય તે જ બોલી શકે છે.

જે જે પ્રશ્નો ઉભા થાય તેમાં સમિતિમાં હોય તે જ બોલે, તે સિવાયના બોલે તો તેમાં સત્યરીતે તેનું સમાવેશીકરણ ન થાય. સમિતિને યોગ્ય લાગે, જરૂર હોય તો સમાવેશ કરી શકાય છે. જ્યાં સુધી સમાવેશ ન થાય ત્યાં સુધી સમિતિ સિવાયના નામોવાળા જે હોય તે વચમાં ન બોલે તે જ ન્યાયની દૃષ્ટિએ સારું ગણાશે. ચીઠ્ઠી લખીને કહી શકે પણ વચ્ચે બોલી ન શકે. અથવા તે વ્યક્તિએ સમિતિ આગળ પ્રસ્તાવ મૂકવો જોઈએ અને સમિતિ જો સમાવેશીકરણ કરે તો જ બોલી શકે. અન્યથા તેને બોલવાનો કોઈ રાઈટ નથી.

સૂર્યેદિયસાંમ-આપ કોના માટે આ બધું કહી રહ્યા છો? સમિતિ બહારનું કોણ બોલ્યું છે? તે નક્કી કરો અને પછી ટીકા કરો.

પ્રતાપસૂરિભૃ-હું જ તેનો ખુલાસો કરી લઈશ.

જયકીર્તિ-આવા પ્રશ્નોના ઉત્તરમાં વ્યક્તિગત ચર્ચા થાય તેથી ઉત્તરા લાવવામાં આવે તો મારો આશય તેવો નથી.

સૂર્યોદયસાંભ-વ્યક્તિગત ટીકા કેમ કરો છો ?

જયકીર્તિ-મારું તો માત્ર સૂચન છે. બોલનારનું સમાવેશી-કરણ કરવું હોય તો વાંધો નથી; પણ સમાવેશ કરવો હોય ત્યારે સમિતિ પાસે વૈધાનિકરીતે મૂકે અને સમિતિ સર્વાનુમતે પાસ કરે; નવું નામ અમે મૂકી શકીએ છીએ અને આપ પણ મૂકી શકો છો. એ પહેલાં બોલવું હોય તો સમિતિની રજા લઈને જ બોલી શકાય. અહિંથી વ્યક્તિગત પ્રશ્ન ન પૂછાય તે યોગ્ય નથી જ. સમિતિમાં જેનું નામ નથી તેઓદ્વારા બોલાય છે ત્યારે જ આ કહેવું પડે છે.

પ્રતાપસૂરિભૃ-અત્યારસુધી ઉભો થઈને હું કોઈ દિવસ બોલ્યો ન હતો; પણ આજે ઉભો થઈને બોલું છું. સૌને મારી નમ્ર વિનંતિ છે કે-પ્રથમ તો જે ૧૦૦ની સમિતિ નીમાયેલ છે તે સમિતિ પૈકીના જે જે નામો હોય તે અહિં સંમેલનની બેઠકમાં સૌને તરત નજરે પડે એ રીતે સામેની દીવાલે બોર્ડ ઉપર લખાવી રાખવા બેઠકે, કે-જેથી કોઈપણ બોલે કે તરત તેનું નામ બોર્ડમાં છે કે નહિ ? તે તરત તપાસાય. (વચ્ચે જ જયકીર્તિ-મારું સમર્થન છે.) કૃપા કરીને પ્રથમ આ કામ કરો. કાલે ગમે તે ઉઠીને બોલે તેની જવાબદારી ક્યાં લેવી ? કોને રોકી શકાય ?

જયકીર્તિએ જે કાંઈ કહ્યું છે તે ઘણું જ સુંદર કહ્યું છે. આજ સુધી અમારા અપ તરફથી સમિતિ વગરના બોલ્યા હોય તો તેનો જવાબદાર હું છું; અને અત્યારે તેવા જે કોઈ કાંઈપણ બોલ્યા હશે તેની જવાબદારી પણ હું લઉં છું. સાથે સાથે એ પણ જણાવી દઉં છું કે-આ બાબત અનેક બાપના-અનેક સમુદાયના છોકરા છે; છતાં પણ અહિં શિસ્ત જળવાય છે. જ્યારે તે બાબત (તેઓએ કહ્યા મુજબ મણિવિજયભૃ) એકજ બાપના-એકજ સમુદાયના છોકરા છે. તો

*

પણ ભાનુવિં વગેરે વચ્ચે વચ્ચે મંત્રણા કરવા બંધ-બોલે! એમ બધે સરખું ચાલે. માટે—

જેઓ સમિતિમાં હોય તેઓનાં નામો બોડ' ઉપર લખાઈ બંધ; તે બોડ' અહિં સામે જ રાખી લેવાય તો વધુ સાફ; કે-જેથી તેમાં નામ હોય તે જ બોલે. નહિતર મારો આ ચંદ્રસેનવિજય, હમણાં બોલવા ઉભો થશે તો તેને કોઈથી રોકાશે નહિ. માટે પ્રથમ બોડ'નું નક્કી થઈ જવું જોઈએ.

બીજો સુધારો એ મૂકું છું કે-આપણા નવા આચાર્યશ્રી ચંદ્ર-સાગરસૂરિજી કાલે આવેલા છે, તેઓ બોલ્યા હતા. તેમને અંગે કદાચ જયકીર્તિ' બોલેલ હશે! સામેથી પણ ભાનુવિજયજી બોલે છે અને તેમાં ઓંકારસૂરિ પુષ્ટિ આપે છે તેમ અહિંથી પણ કદાચ બોલાય તો વાંધો કંઈ જાતનો? વળી ચંદ્રસાગરસૂરિજી કદાચ જો સમિતિમાં ન હોય અને વાંધો લેવામાં આવ્યો હોય તો તે માટે જણાવવું જોઈએ કે-સમિતિના નામો નોંધવાનું કામ ચાલુ છે તેથી તેમને ઉદ્દેશીને જ જો બોલેલ હોય તો વિચાર કરવો પડશે.

ચંદ્રસાગરસૂરિજી-બોડ'પર લખાડવા પહેલાં નામોતો બહાર કરો.

પ્રતાપસૂરિજી-(ગમ્મતમાં) ના, ના! કેમકે-આપનું નામ નથી ને! આનો અર્થ તો એ થાય કે-આપ, શ્રોતા-પ્રેક્ષક રહી શકો છો. (પુણ્યવિંમળને ઉદ્દેશીને)-આપના જ્યાલમાં આવ્યું? હવે તો એમણે '૧૦૦ની સમિતિ બહારનું કોણ બોલ્યું?' એ રજુ કરવું જોઈએ. કારણકે હું જવાબદાર થયો છું

જ'પૂસૂરિ-(જયકીર્તિ' બોલ્યા તે રીતે) વ્યક્તિગત પ્રશ્ન પૂછાય જ નહિ! આપને જવાબદારી સોંપાય કેવી રીતે?

હંસસાંમળ-તો પછી એ (જયકીર્તિ') બોલ્યા એની જવા-બદારી આપની તો છે ને? કારણકે-તે બોલ્યા તે તમે ઠંડે પેટે સાંભળેલ છે. તેવું ન બોલાય એમ હવે કહો છો તો તેને જ તમારે

પ્રથમ ના કહેવી જોઈતી હતી કે નહિ? કેમ ના ન કીધી? કાવતું હતું એટલે જ ના નથી કીધી ને! અન્યથા તે સાંભળી લેવાનું શું પ્રયોજન હતું?

પ્રતાપસૂરિજી-મને મારા શુર કહી દે કે-ખરાખર નથી, તો શબ્દો (જવાબદારીના) હું મારા પાછા ખેંચી લઉં. પરંતુ તેમાંનું કાંઈજ જોવા મળતું નથી! તો તે કોના અંગે બોલાયું છે? તે નામ જાહેર કરવું જ પડશે,

નંદનસૂરિજી-સમિતિ બહારનું કોઈ ન બોલ્યું હોય તો તેણે (જયકીર્તિ)એ તેવું બોલવાની શી જરૂર હતી? આટલું વિવેચન કરવાની શી જરૂર? બીન જવાબદાર બોલે તેને ત્યાંથી ના નહિ અને અહિં ઉપદેશ દેવા કેમ નીકળ્યા છો?

અભયસાગરજી-મિચ્છામિદુક્કડમ્ દેવરાવો.

જંબૂસૂરિ-એમ વાતે વાતે શેના મિચ્છામિ દુક્કડમ્?

પુણ્યવિભવ-૧૦૦ની સમિતિમાં ચંદ્રસાગરસૂરિજીનું (હાજર નહિ હોવાથી) નામ નથી, પણ 'નરી યાદી'માં તેઓનું નામ દાખલ કરેલ છે, એમ મને ખ્યાલમાં છે.

ચંદ્રસાગરસૂરિજી-સંમેલનમાં આવવા કેશુભાઈએ મને પત્ર લખેલ કે-'આપ જલદી આવો.' કેસરીઆજી આવ્યો ત્યારે પણ કેશુભાઈનો પત્ર હતો : અરે નરોડા આવ્યો ત્યારે ત્યાં તો કેશુભાઈ પોતે આવ્યા હતા. હુંકમાં જ્યારે મને આમંત્રણ મળ્યું ત્યારેજ માફ અહિં આવવું થયું છે.

હંસસાગર-કેશુભાઈના ત્રણ ત્રણ આમંત્રણોથી આવ્યા હોય તો સમિતિમાં લેખાય કે નહિ? કેશવલાલભાઈ! મારા શુરમહારાજ સમિતિમાં છે કે નહિ?

કેશુભાઈ-હું કાંઈ જાણતો નથી. જ્યારે સમિતિની રચના કરવામાં આવી તે સમયે હું હતો જ નહિ. સમિતિમાં કોણ કોણ છે? તેની પણ મને ખબર નથી.

ચંદ્રસાગરસૂરિજી-જ્યારે નમ્ર પ્રાર્થનાને જ્ઞાને વ્યક્તિગત ટીકા કરે-આક્ષેપો કરે ત્યારે તમે ઠંડે પેટે સાંભળી રહો તે ઠીક છે? કેમ રોકતા નથી?

સૂર્યોદયસાંમ-સમિતિનીમાણી તે વખતે અહિં હાજર હોય તેના જ નામ લખ્યા છે, ઉપસ્થિત ન હોય તેનાં નામ ખાલી રાખવાની વાત થઈ હતી કે નહિ? અને તે માટેની 'નવી યાદી' જુદી કરાઈ છે કે? માટે તેઓશ્રીને સમિતિમાં લેખવા જ જોઈએ.

ઓંકારસૂરિ-જ્યારે સમિતિમાં નથી ત્યારે એઓને બોલવાનો કોઈ અધિકાર નથી. (માટે) તે ન બોલે,

પ્રતાપસૂરિજી-ચંદ્રસાગરસૂરિજી માટે આપણે વિચાર કરવાનો છે જ. પુણ્યવિજયજી પાસે લીધે છે. તેમાં જોઈ લો ને?

પુણ્યવિંમ- (લીસ્ટ જોઈને-૧૦૦ની) સમિતિમાં ચંદ્રસાગરસૂરિજીનું નામ નથી.

ચંદ્રસાગરસૂરિજી-ત્યારે કેશવલાલભાઈ! મારું નામ નથી તો જઈ શકું છું?

કેશુભાઈ-જઈ શકો છો. બેસવું હોય તો બેસી શકો છો અને બેસવું હોય તો જઈ શકો છો.

પ્રતાપસૂરિજી-સાંભળ્યું ચંદ્રસાગરસૂરિજી! કેશુભાઈ કહે છે કે જઈ શકો છો. ત્યારે આચાર્યશ્રી! આપને જવાની રજા મળી તો પછી અહિં બેસી રહેવાનો હવે અર્થ શો?

[આ પછી ગમ્હાધિપતિશ્રી માણિક્યસાગરસૂરિજી, ચંદ્રસાગરસૂરિજી વગેરે લગભગ ૬૦ સાધુમહારાજો સંમેલનમાંથી વોકઆઉટ કરી ગયા હતા. કેશવલાલભાઈએ તેઓને ચાલ્યા જતા અટકાવવાનો પ્રયત્ન સરખો પણ ન કર્યો! અને રામચંદ્રસૂરિ સામે જોયું તો તેમણે નાક ઉપર આંગલી રાખીને સ્મિતપૂર્વક શાંતિથી બેસવા કહ્યું; એટલે કેશુભાઈ નીચું જોઈને બેસી રહ્યા. (આ વખતે શ્રી નંદનસૂરિજીમં બહાર ગયા હોવાથી ઘણી જ ગરબડ થવા લાગી, ત્યારે -]

પ્રતાપસૂરિ—સાગરજી મહારાજનો સમગ્ર સમુદાય ઉઠીને ચાલ્યો ગયો, તો તે બાબત હવે શું કરવું? તે વિચારવા નંદન-સૂરિજી મન આવે ત્યાં લગી સહુ મૌન રહ્યો.

(સામે પક્ષ શાંતિથી બેસી રહ્યો હતો અને રામચંદ્રસૂરિ, ઓંકારસૂરિ વગેરે વાતો કરતા હસતા હતા. વાતાવરણ શાંત અને ગમગીન બની ગયું હતું. એવામાં સર્વ બીનાથી વાકેફ થઈ આંશ્રી નંદનસૂરિજી આવ્યા. અને—)

નંદનસૂરિજી—(પ્રતાપસૂરિજીને ઉદ્દેશીને) ‘એક આચાર્યનું અપમાન તે શાસનપક્ષના પંદરેય આચાર્યોનું અપમાન! કેમ બેસી રહ્યા છો? ઉઠી જાવ! ઉઠી જાવ!’

પ્રતાપસૂરિજી—ચાલો: હવે બેસવાથી શું પ્રયોજન? ઓંકાર-સૂરિજી! મુનિસંમેલન પૂર્ણ કરજો. અમે જઇએ છીએ.

[આંશ્રી, ઉદયસૂરિ—નંદનસૂરિ—ન્યાયસૂરિ—પ્રતાપસૂરિ—મેઘસૂરિ મહેન્દ્રસૂરિ—રામસૂરિ—હર્ષસૂરિ—ઋદ્ધિસાગરસૂરિ ઉમંગસૂરિ—ધર્મસૂરિ વગેરે શાસનપક્ષનો બધો જ શ્રમણવર્ગ જવા સાડે ઉભો થઈ ગયો; છતાં શેઠ કેશવલાલભાઈ અક્ષર પણ બોલતા નથી! રામચંદ્રસૂરિજી નો અનુયાયીવર્ગ પણ બધો ચૂપ બેસી રહી ઠંડે કલેજે નીહાળતો રહ્યો! ઉંચારિત્રવિજયજી, પોતાના પક્ષના સૌને શાંતિથી બેસી રહેવાનું ઇસારાથી સમજાવતા હતા. રામચંદ્રસૂરિજી અને ઓંકારસૂરિ, જયકીર્તિ જેડે વાતો કરવા લાગ્યા! માત્ર લક્ષ્મણસૂરિએ શાસન-પક્ષના ઉભા થયેલા સૌ શ્રમણોને બેસવાનું કહેલ; પણ ગરબડમાં કોઈને સંભળાયું નહિ. જ્યારે નંદનસૂરિજી ઉભા થયા ત્યારે રામચંદ્ર-સૂરિજી તેમની સામે હસ્યા; પણ બેસવાની કે બીજી કંઈજ વાત ન કરી! શાસનપક્ષ આખો ઉભો થઈ ચાલી જવા તૈયાર થયો તે વખતે—]

મહિમાપ્રભાવિન—(કેશુભાઈને ઉદ્દેશીને) શેઠ! આમ બધાય ઉઠીને જાય તે સાડે લાગે? તમારાથી જવા દેવાય? માટે નંદન-સૂરિજીમંને કહો કે—આપ બેસો.

કેશુભાઈ-(આવેશ અને ગુસ્સામાં) ચૂપ રહો.

મહિમાપ્રભાવિં-પણ હું ૧૦૦ની કમિટિમાં છું, માટે મને બોલવાનો અધિકાર છે.

કેશુભાઈ-(હાથ ઉંચો કરીને) ડૉન્સ્પીક ! ચૂપ રહો !

મહિમાપ્રભાવિં-શેઠ ! શેઠાઈ ઘરે કરવાની ! આ તમે તમારું પોત પ્રકાશો છો. આથી દેખાય છે કે-તમે એકપક્ષમાં ઢળી ગયા લાગો છો, માટે વિચારીને બોલો.

કેશુભાઈ-ગેટ આઉટ ! બહાર ચાલ્યા જાઓ.

[બધા સાધુઓ કહેવા લાગ્યા કે-‘તમે સાધુનું અપમાન કેમ કરો છો ? આ યોગ્ય નથી થતું. આવા અપમાન માટે બોલાવ્યા હતા ? હવે સંમેલનને તમે જ સફળ બતાવજો.’ બાદ સૌ ચાલવા લાગ્યા. તે વખતે-]

લક્ષ્મણસૂરિ-(ઉભા થઈને પ્રતાપસૂરિને કહેવા લાગ્યા કે-)
“આમ ન કરો. જે થયું છે તે યોગ્ય નથી થયું. તમે ચાલ્યા ન જાવ, થયું તેનો ખુલાસો થશે; માટે આપ બેસો.” જવાબમાં—

પ્રતાપસૂરિએ કહ્યું કે-“અમારા વડિલો ચાલ્યા ગયા છે માટે અમારાથી ન બેસી શકાય. આ બધું પહેલેથી જ કહેવું હતું ને ? સૌની જ્યારે ગેરહાજરી થઈ ત્યારે તમે કહો છો તે કેટલુંક મહત્વ-વાળું ગણાય ?” એમ કહીને તેઓ પણ ચાલ્યા ગયા.

[માત્ર પછીથી શાંતિ અર્થે મુનિશ્રી પુણ્યવિંમબ, પંચશ્રી વિકાશવિં, પંચશ્રી પ્રભાવવિં, મુનિશ્રી ચંદ્રોદયવિં (રીપોર્ટર), અને બે ત્રણ બીજા સાધુઓ અને કેશવલાલભાઈ ત્યાં પ્રેક્ષક તરીકે રહ્યા ! ત્યારે—]

લક્ષ્મણસૂરિ-તપીને રામચંદ્રસૂરિને કહેવા લાગ્યા કે-આવું થયું તો આપે તેને (જયકીર્તિને) બેસાડી કેમ ન દીધો ? શા માટે આવું બોલવા દીધું ? આમાં ખરાબ કેાનું દેખાયું ? આ આખો ટોપલો હાથે ફરીને માથે શા માટે ઢોર્યો ?

રામચંદ્રસૂરિ- (ગરમ થઇને)-તમે તમારા આસને બેસી બવ ને : શાંતિ રાખી જે થાય તે ભોજ્ય કરો ને :

[શાસન પક્ષનાં ઉઠી ગયા બાદ પુણ્યવિભવને ઉદ્દેશીને—
રામચંદ્રસૂરિ આદિ બોલ્યા તે નીચે મુજબ :-]

રામચંદ્રસૂરિ-આજે જે થયું છે તે કોઈપણ રીતે મુનિના આચાર પ્રમાણે તો યોગ્ય નથી જ. બીજાને વારંવાર છોડી દેવાનું કહેવું ને પોતાને ત્યાં બધી જ પ્રકારનાં દ્વાર બંધ ! તે યોગ્ય નથી જ : અમે આવું સમજતા ન હતા. એમના તરફથી આવતા હલ્લાઓ (અમે ઘણા સહન કર્યા છે.) એમના જવાબો આપવાની અમારી શક્તિ છતાં અમે બાળીને નથી આપ્યા. કેમકે-અમે બાર પર્વતિથિ, શાસ્ત્રશુદ્ધ પરંપરા પ્રમાણે કરવા આવ્યા છીએ.

જયકીર્તિ જે બોલ્યા તે વ્યવસ્થિત જ છે, તેમાં જરાય અનુચિત નથી. તેમાં આ રીતે ઉઠી જવું તે ઠીક નથી. એટલાથી જ બે સંમેલન અટકતું હોય તો અને એમને માફી ભેઠતી હોય તો અમે એકવાર નહિ પણ લાખવાર માફી માગવા તૈયાર છીએ. અત્યારને માટે જે કાંઈ કહેવામાં આવ્યું હતું તે યોગ્ય હતું ? (છતાં અમે) માફી માગવા તૈયાર હતા. વિનંતિને (સમજી) ઉદારતા રાખી કાર્ય કરો. મરજી આવે તેમ ઉભા થઈ જવાય તેમાં શું શોભા છે ? અમારા ગુરુઓની આશાતના કરી. (તે) બધું શું (અમે) સાંખી લેવાના હતા ? પણ ગળી ગયા. સમાજ માટે આ બધું સાઈં દેખાય ? ન્યાય આપી શકતા હોત તો એમને (કચારનોય) આપી દીધો હોત; છતાં બધું ધોઈ પીધું છે અમે. અને હજુપણ ઝેર જેવા વચનો હશે તો પણ પી જઈશું. સાઈં દેખાતું હશે તો (અમારું) બધું જ છોડી દઈશું અને લાખવાર માફી માગીશું. આજે જે થયું તે કેટલીક રીતે યોગ્ય નથી જ, બીજાને વારંવાર છોડી દેવા કહેવું તે યોગ્ય નથી જ.

પરમદિવસે અમારા માટે જે બોલાયું હતું તેમાં જ અમારે ઉઠવું હોત તો અમે તરત જ ઉઠી બાત, પણ સહન કરીને બેસી રહ્યા.

અને આજે કોણે બતાવી આપ્યું ? કેમ ! પુણ્યવિજયજીમહારાજ ! ખ્યાલ આવે છે કે ? મોટો પરિવાર છે એટલે ડરાવવા માગતા હશે : શાસ્ત્રાર્થ કરો, તેમાં ખોટું સાબીત થાય તો મૂકવા તૈયાર છીએ. આપણે આ માટે તો ભેગા થયા હતા. અમારી વાતમાં કોઈને ખોટું લાગ્યું હોય તો માફી મંગાવ, પણ આમાં તો રૂપક આપીને ચોજના જ કરીને ઉભા થઈ ગયા તે શું બતાવે છે ?

લક્ષ્મણસૂરિ-જો કાર્ય આગળ ચાલતું હોય તો હું જ માફી માગી લઉં છું.

જંખૂસૂરિ-હાથ ઉપાડ્યો, કેશુભાઈ ઉપર. મારવા માટે.

પંભાનુવિં D.-ઉભા રહો સાહેબ ! એ વાત સાચી નથી. કોઈએ હાથ ઉપાડ્યો નથી એ વાત કરો.

રામચંદ્રસૂરિ-પૂછી બુઝોને કેશુભાઈને જ.....

પંભાનુવિં D.-ખોલો કેશુભાઈ ! સાચી વાત છે ?

કેશુભાઈ-હા સાહેબ !

રામચંદ્રસૂરિ-પાઘડી ફેંકી દીધી, ધક્કો માર્યો, ઓછું અપમાન ? હું એટલા જ માટે વચમાં ઉભો થયો હતો. કેશવલાલભાઈને મારી પાસે જ ખેંચી લીધા હતા. યોગ્ય નિયમે રાખવાને બદલે આવું જ કરવું હતું ? ‘સર્વ પર્વની ચર્ચા કરવા માટે જ ભેગા કરાયા છે અને હવે બાર પર્વની ચર્ચા કરવી નથી. તેથી જ ચાલ્યા ગયા છે. શાસ્ત્રાર્થના પ્રશ્ન વખતે સંમેલન છોડી દીધું.’ એમ અમે જગતના ખૂણે ખૂણે કહીશું. અમે સહુથી પહેલાં આવીને બેઠા છીએ; છતાં તેઓ તરફથી વિહાર કરવાની વાતો કરાય છે ! મોડા આવવું છે અને જવું છે વહેલું ! ચર્ચામાં ચાર મહિના લાગે કે-ચોમાસું આખું બાય તો કરવું પડે. બાર મહિના લાગે તો પણ વાંધો શો ? નાની નાની વાતોમાં ‘માફી માંગો’ એવું અમારા ઉપર દબાણ લાવવામાં આવે છે ! ગુનહો હોય તો લાખ વાર માફી માગવા તૈયાર છું, પણ....

લક્ષ્મણસૂરિ-અહિંથી અમે બહાર કરીએ છીએ કે-‘અમારા

માટે જો જતા રહ્યા હો તો બધા જ માફી માંગીશું' એમ તેમને જઈને કહો. (પુણ્યવિમ્બને ઉદ્દેશીને.)

રામચંદ્રસૂરિ-પરમદિવસે સામાન્ય વાત ઉપર (થી) અમારા ઉપર માફી મંગાવવા માટે હદલો કરવામાં આવ્યો હતો તે અમે ગળી જ ગયા છીએ અને ગળીએ છીએ. ભૂલ બતાવે તો માફી માગવા માટે અમારી તૈયારી જ છે. આવજું આ અયોગ્ય થયું; (એમ કહેતાં ગળગળા થઈ ગયા.) પ્રથમથી આમની યોજના જ હતી ! યોજના પૂર્વક ચાલ્યા ગયા છે, તેઓની ચર્ચા કરવાની તૈયારી નથી.

કેશુભાઈ-(પુણ્યવિમ્બે ઉદ્દેશીને) અમારો સંદેશો તેઓને પહોંચાડજો. હકીકત સાંભળીને માફી માગવા તૈયાર છું. પુણ્યવિમ્બ-મૌન.

લક્ષ્મણસૂરિ-કોણે બય સંદેશો કહેવા ?

કેશુભાઈ-પુણ્યવિજયજી મહારાજ કહેશે.

રામચંદ્રસૂરિ-આવતી કાલે નવવાગે આવવાનું કહીને આપણે અહિંથી જવું.

લક્ષ્મણસૂરિ-આપણે બધું જ સહન કરવું. આપણામાંથી જ જઈને કહો કે-‘અમે તો બધી રીતે ફેંસલો કરવા તૈયાર છીએ.’ અન્યથા બહાર જૈનસમાજની ખરાબી દેખાશે.

રામચંદ્રસૂરિ-સુશ્રાવક કેશુભાઈ ઉપર આજે જે કાંઈ વીતાડવામાં આવ્યું તે શું સાધુતાને યોગ્ય હતું ? આ રીતે એક શ્રદ્ધાલુ સુશ્રાવક કેશુભાઈ ઉપર હદલો કરવો તે માટે આ સંમતન ?

લક્ષ્મણસૂરિ-પુણ્યવિજયજી જઈને કહે અથવા આપણામાંથી તેઓને સંદેશો આપે કે-કાલે આવવાનું છે કે નહિ ?

ભારતકરવિં-આપણે જવાની કોઈ જરૂર નથી.

લક્ષ્મણસૂરિ-કોઈમારી નાખવાનું નથી. સરલતા દેખાશે. જવામાં શું વાંધો ? કોઈના શબ્દો ઉપર નથી જોવાનું, શાસન માટે જોવાનું

છે. સંઘનું કાર્ય થાય છે તો જવામાં વાંધો નથી જ.

જયકીર્ત્તિ!-આપણું આ બધું લખાઈ રહ્યું છે.

રામચંદ્રસૂરિ-આપણે પુણ્યવિજયજીને વાત સોંપી છે, તે જઈને કહેશે.

લક્ષ્મણસૂરિ-આપણે જવાને તૈયાર છીએ, વાંધો શું છે?

લઙ્ગિધસૂરિ-મારો હુકમ બીલકુલ નથી, જવું હોય તો જઈ શકો છો.

લક્ષ્મણસૂરિ-કાચા નથી. શાસન માટે જવું છે ને? શાસન માટે તો બલિદાન આપવા પણ તૈયાર છીએ. સંઘના માટે તો બધું જ કરીશ. એમ કાંઈ ડરી નહિ જઈએ.

૧૦-૫૮ મીનીટે લઙ્ગિધસૂરિએ સર્વમંગલ કયું હતું:

રામચંદ્રસૂરિ-(ઉઠતાં બોલ્યા કે-)"એ લોકોની પ્રથમની જ યોજના હતી. અમારા ઉપર ઓઢાડીને હુરીયો બોલાવવો હતો. કેશુ-ભાઈએ પ્રથમથી જ ખાર પર્વાની ચર્ચા માટે બોલાવ્યા હતા. તે માટે તૈયારી ન હતી, માટે આવું કયું." એમ આપણે સર્વત્ર કહેવાનું: (આમ બોલતાં બોલતાં રામચંદ્રસૂરિ, ઓંકારસૂરિ સામે જોઈને હસ્યા.)

જંબૂસૂરિ-આપણે એ લોકોને નખથી શિખાસુધી ક્યાં નથી ઓળખતા?

શ્રમણ સંમેલનની ૧૫ દિવસની
કાર્યવાહી સમાપ્ત.